

บทบาทพระสังฆาธิการด้านการสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระพุทธศาสนาภิบาล
(แยม กิตติธโร)

โดย
นางสาวทวิณา ไชยงยศ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2559

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทบาทพระสังฆาธิการด้านการสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระเทพศาสนาภิบาล
(แยม กิตติธโร)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2559

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

BUDDHIST ECCLESIASTICAL OFFICIAL ROLE FOR EDUCATION SUPPORTING OF
PRADEVA SASSANAPHIBAN (YAM KITTINTARO)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree
Master of Education Program in Educational Administration
Department of Educational Administration
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2016
Copyright of Graduate School, Silpakorn University

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการ
ด้านการสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติคุณโร)” เสนอโดย
นางสาววิณา ไชยงยศ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ธารทัศน์วงศ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1. อาจารย์ ดร.สำเร็จ อ่อนสัมพันธ์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรกาญจน์ สุขสดเขียว

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วาทีพันธุ์ ดร.นพดล เจนอักษร)

...../...../.....

..... กรรมการ
(พระมหาไกรวรรณ ปุณรัตน์,ดร.)

...../...../.....

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.สำเร็จ อ่อนสัมพันธ์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรกาญจน์ สุขสดเขียว)

...../...../.....

56252383 : สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คำสำคัญ : บทบาทพระสังฆาธิการ / สนับสนุนการจัดการศึกษา / พระเทพศาสนาภิบาล

ทวิมา ไชยงยศ : บทบาทพระสังฆาธิการด้านการสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติดิษฐ์) อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : อ.ดร.สำเร็จ อ่อนสัมพันธ์ และ ผศ.ดร.วรกาญจน์ สุขสดเขียว. 176 หน้า

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการด้านการสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติดิษฐ์) มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบบทบาท พระสังฆาธิการด้านการสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติดิษฐ์) รองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ตามบทบาทพระสังฆาธิการ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ 6 ด้าน คือ 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านการศาสนศึกษา 3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 4) ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม 5) ด้านการสาธารณูปการ 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่รวบรวมข้อมูลในลักษณะพหุวิธีและวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตรวจสอบสามเส้า

ผลการศึกษาพบว่า

พระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติดิษฐ์) ท่านมีการวางระเบียบการปกครองชัดเจนในการปฏิบัติของพระสงฆ์ สามเณร เจ้าหน้าทีวัด อยู่ร่วมกันอย่างสามัคคีและมีความสุข ให้ความสำคัญในการเผยแผ่ศาสนาธรรม เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ตรวจเยี่ยมโครงการทั่วประเทศอย่างไม่ย่อท้อ ใช้เทคนิควิชาการที่ทันสมัยเพื่อให้ประชาชนเข้าใจถึงศีล 5 ได้ง่าย โดยมีสื่อกลางหลายรูปแบบ เช่น บทเพลง, ศิลปิน, วารสาร และรายการโทรทัศน์ เป็นต้น ส่งเสริมการสอนจริยธรรมในโรงเรียนและการสอบธรรมศึกษาของนักเรียน ในส่วนของพระสงฆ์ ให้การสนับสนุนทั้งแผนกนิกกรรมและบาลี ให้การอนุเคราะห์ การจัดอบรมบาลีก่อนสอบสนามหลวงในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 14 ทุกปี ให้ขวัญกำลังใจกับพระภิกษุ สามเณร ประชาชนทั่วไป ที่สำเร็จ การศึกษาอย่างต่อเนื่อง ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานทางการศึกษา ชุมชน สนับสนุนทุนการศึกษาแก่ผู้ขาดแคลน สร้างอาคารเรียน ศูนย์กิจกรรม แนะนำแนวทางการจัดการศึกษาให้กับสถานศึกษา สร้างแหล่งเรียนรู้ในวัด บูรณปฏิสังขรณ์สิ่งก่อสร้างในวัด ปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สวยงาม เป็นศูนย์รวมของทุกชาติ ทุกเพศ ทุกวัย ทุกศาสนา และจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกของประชาชน เช่น องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ สาย 84, 556, โรงพยาบาล, ศูนย์ปฏิบัติธรรม ให้ความช่วยเหลือกับผู้เดือดร้อน ทั้งทางภยธรรมชาติ หรืออุบัติเหตุจากความไม่สงบ ไม่ว่าจะ เป็นทั้งในประเทศหรือต่างประเทศ ทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อมของชุมชนและแก้ปัญหามลพิษ และส่งเสริมรายได้ของคนในชุมชนโดยการสร้างอาชีพพัฒนาคน

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการทำงานของท่านคือ ท่านรับผิดชอบงานมาก จึงมีเวลาน้อยที่จะดำเนินงาน คณะทำงานยังไม่เพียงพอ ท่านคิดเร็ว ทำเร็ว ส่งผลให้บางครั้งต้องตัดสินใจเพียงคนเดียว ขาดการรับฟังข้อเสนอแนะ ส่งผลให้การดำเนินงานไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร ท่านมีภารกิจมากทั้งในประเทศและต่างประเทศมาก ส่งผลให้มีความคลาดเคลื่อนในการพบปะปรึกษาหารือในบางครั้ง และด้วยการทำงานที่มุ่งมั่น อาจมีบางครั้งที่มีน้ำเสียงดุตัน จึงทำให้คณะทำงานขาดความกล้าในการปรึกษา

ภาควิชาการบริหารการศึกษา

ลายมือชื่อนักศึกษา .....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 1. .... 2. ....

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2559

56252383 : MAJOR EDUCATIONAL ADMINISTRATION

KEY WORD : BUDDHIST ECCLESIASTICAL OFFICIAL/EDUCATION SUPPORTING/PRADEVA SASSANAPHIBAN

TAWINA CHAIYONGYOS : BUDDHIST ECCLESIASTICAL OFFICIAL ROLE FOR EDUCATION SUPPORTING OF PRADEVA SASSANAPHIBAN (YAM KITTINTARO). THESIS ADVISORS : SAMRERNG ONSAMPANT, Ph.D, AND ASST.PROF.VORAKARN SUKSODKEW,Ph.D. 176 pp.

This research aims to study about Pradeva Sassanaphiban (Yam Kittintaro) roles of educational supporting as the Buddhist Ecclesiastical Official Monk. The objective is to perceive the educational roles of Pradeva Sassanaphiban (Yam Kittintaro), the abbot of Raiking Temple (Royal Monastery). According to the roles of the Buddhist Ecclesiastical Official Monk in Sangha Act, there are 6 roles as following 1) Governance 2) Religious Education 3) Welfare Education 4) Buddhism Propagation 5) Public Facilities 6) Public Aids. This research is a qualitative research conducted by multi-method to collect information. The result shows that Pradeva Sassanaphiban (Yam Kittintaro) has performed many duties in both secular and religious part to publish his capacity of action in the field of educational supporting as mentioned below. The data were analyzed by researcher

Pradeva Sassanaphiban (Yam Kittintaro) has settled policy for monks, novices and staffs in the temple to live in harmony together. He visualizes the importance of Dhamma propagation and also plays an important role in Five Precepts Preserved Village Project. He has visited every project around the country contentiously. In order to help people comprehend five precepts perfectly, high technology has been adapted with various types of media such as songs, artists, journals, and TV programmes. Also, he has supported ethics teaching and Dhamma examination in schools.

In term of religious part, Pradeva Sassanaphiban (Yam Kittintaro) has supported both religious study and Bali department. Every year, he assists the Sangha Community District 14 to hold a Bali language training before the examination and continuously stimulates graduated monks, novices and people. In public aids, he collaborates with many educational organization and community. Moreover, he donates poor people scholarship, builds learning buildings and activities center, provides learning guidelines to institutes, renovates building and landscape in the temple. He has been a center of the community for people in every genders, ages and religions. To help facilitate the community, he assists public transportation by establishing the bus no. 84 and 556 and build a hospital and a meditation center. Also, he assists victims from natural disasters and civil disorder in and out of the country. Pollution and community income are also under his assistant responsibility.

The factors that cause obstacles on his process of work are as following. Because of his high responsibility but lacking of staff, time consuming occurs during the work flow. He normally takes action immediately and make a decision individually that lead to inefficient occasions to listen to others' opinion and imperfect results. Furthermore, many duties from both in and out of the country causes the deviation of making appointment. Last but not least, his determination toward the work, sometimes, encourage him to mention some intense utterance. Because of that, other staffs dare not to consult any problems with him.

Department of Education Administration

Graduate School, Silapakorn University

Student's signature.....

Academic Year 2016

Thesis Advisor's signature 1. .... 2. ....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้อย่างสมบูรณ์ด้วยความอนุเคราะห์ช่วยเหลือจากผู้มีพระคุณหลายท่าน ที่ได้เมตตาช่วยเหลือให้งานลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณ ผศ.ดร. ว่าที่พันตรี นพดล เจนอักษร ประธานกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.สำเร็จ อ่อนสัมพันธ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผศ. ดร. วรกาญจน์ สุขสดเขียว คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ พระมหาไกรวรรณ ปุณฺณพันธ์, ดร. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบวิทยานิพนธ์ ที่ช่วยให้คำชี้แนะแนวทางในการเขียนวิทยานิพนธ์ จนได้เนื้อหาวิทยานิพนธ์ที่ครบครบกถ้วนสมบูรณ์ พร้อมตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ด้วยความเมตตาเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประเสริฐ อินทร์รักษ์ อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ และคณาจารย์ทุกท่านที่ให้คำแนะนำในการศึกษาค้นคว้าในการทำวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณ พระเดชพระคุณท่านพระเทพศาสนานិบาล (แยม กิตตินโร) เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) รองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม ที่เมตตาอนุเคราะห์ให้ศึกษาชีวประวัติและการปฏิบัติงานในแต่ละบทบาทหน้าที่ รวมทั้งเสียสละเวลาอันมีค่าของท่านในการสัมภาษณ์ ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

ขอขอบพระคุณพระเดชพระคุณ พระเทพเสนาบดี (ประเทือง อาภาธโร) เจ้าคณะจังหวัดลพบุรี เจ้าอาวาสวัดกวีศรารามราชวรวิหาร จังหวัดลพบุรี ที่ช่วยแนะนำบริหารการสถานศึกษา ให้แก่คิดมุ่มองในการทำวิทยานิพนธ์ รวมถึงพระสังฆาธิการทุกท่าน ที่เมตตาให้ข้อมูลเชิงลึกแก่ผู้วิจัย ขอขอบคุณ คุณครูอดุล สิริอาภรณ์ ผู้บริหารโรงเรียนทุกท่าน คุณครูทุกท่าน พนักงานวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) นักเรียนโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา นักศึกษา ที่สละเวลาให้ข้อมูลสัมภาษณ์ในการทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบคุณบิดา - มารดา และครอบครัว ที่คอยเฝ้าห่วงถามถึงและคอยให้กำลังใจ ทำให้ผู้วิจัยตั้งใจทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จดังที่ปรากฏ

อานิสงส์คุณงามความดี บุญใดที่จักบังเกิดหรือสาระสำคัญในความรู้ที่ได้จากการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอน้อมมอบถวายบูชาคุณงามความดีเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา บูชาของค์หลวงพ่อวัดไร่ขิง และบุพการีผู้ให้กำเนิด ผู้ให้ชีวิตในทุกสิ่งทุกอย่าง ตลอดจนผู้มีอุปการคุณทุกท่านที่มีส่วนช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี ขอบุญกุศลจงส่งผลให้ทุกท่านมีความสุขเจริญยิ่งขึ้นไป

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญแผนภูมิ.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	2
ปัญหาของการวิจัย	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
กรอบแนวคิดเชิงอ้างอิง	5
การดำเนินการวิจัย	5
ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	6
ระเบียบวิธีการวิจัย	10
แผนแบบของการวิจัย	10
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	10
ตัวแปรที่ศึกษา.....	10
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	11
ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือในการวิจัย.....	11
การเก็บรวบรวมข้อมูล	11
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	12
การตรวจสอบข้อมูล	12
สรุป	13
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	13
2 ประวัติชีวิตของพระเทพศาสนากิบาล (แยม กิตตินุชรโ)	14
พระเทพศาสนากิบาล (แยม กิตตินุชรโ)	14
ประวัติ	14
การศึกษา	15
เกียรติคุณพิเศษ.....	16
ตำแหน่งการปกครอง	18

บทที่	หน้า
งานการศึกษา	18
งานพิเศษ	19
สมณศักดิ์	20
ปัจจุบัน	20
3 บทบาทด้านการปกครอง	22
บทบาท.....	22
ความหมายบทบาทแนวคิดและ	
บทบาทพระเทพศาสนานิกบาล (แยม กิตติธโร)	22
การปกครอง	25
ความหมายการปกครองและ	
การปกครองพระเทพศาสนานิกบาล (แยม กิตติธโร)	25
สรุป	46
4 บทบาทด้านศาสนศึกษา	48
ศาสนศึกษา	48
บทบาทงานศาสนศึกษาของ	
พระเทพศาสนานิกบาล (แยม กิตติธโร)	49
สรุป	63
5 บทบาทด้านศึกษาสงเคราะห์	64
การศึกษาสงเคราะห์	64
ความหมายการศึกษาสงเคราะห์	65
บทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ของ	
พระเทพศาสนานิกบาล (แยม กิตติธโร)	66
สรุป	82
6 บทบาทด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม	83
การเผยแผ่ศาสนาธรรม	83
บทบาทการเผยแผ่ศาสนาธรรมของ	
พระเทพศาสนานิกบาล (แยม กิตติธโร)	84
สรุป	93

บทที่	หน้า
7 บทบาทด้านการสาธารณูปการ.....	94
สาธารณูปการ.....	94
ความหมายงานสาธารณูปการ.....	94
ประวัติวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง)	96
ประวัติหลวงพ่อวัดไร่ขิง	97
บทบาทงานสาธารณูปการของ พระเทพศาสนานិบาล (แย้ม กิตติธโร).....	99
สรุป	107
8 บทบาทด้านงานสาธารณสงเคราะห์.....	108
สาธารณสงเคราะห์.....	108
ความหมายสาธารณสงเคราะห์.....	108
บทบาทงานสาธารณสงเคราะห์ พระเทพศาสนานิบาล (แย้ม กิตติธโร).....	110
สรุป	115
9 บทบาทในการสนับสนุนการจัดการศึกษาของรัฐ.....	116
หลักการของการจัดการศึกษานอกระบบ.....	117
10 บทบาทในการสนับสนุนการจัดการศึกษาของรัฐ.....	123
สรุปผลการวิจัย.....	123
อภิปรายผลการวิจัย.....	125
ข้อเสนอแนะ.....	129
ข้อเสนอแนะทั่วไป.....	129
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป.....	130
รายการอ้างอิง.....	131
ภาคผนวก.....	136
ภาคผนวก ก ภาพประกอบงานวิจัย.....	137
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล	153
ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์.....	156
ภาคผนวก ง ภาพการสัมภาษณ์.....	160
ภาคผนวก จ หลักฐานร่องรอยการสัมภาษณ์.....	170
ประวัติผู้วิจัย.....	176

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1 บทบาทพระสังฆาธิการ	5
2 แสดงขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย.....	9
3 เกณฑ์พิจารณาแต่งตั้งพระสังฆาธิการ	29
4 การบริหารกิจการคณะสงฆ์	31
5 โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ไทยสมัยปัจจุบัน ตาม พ.ร.บ. คณะสงฆ์ พ.ศ. 2505	32
6 ทำเนียบเจ้าคณะผู้ปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม	35
7 ลำดับการปกครองของวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ในปัจจุบัน	39

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1	ใบปริญญาบัตร 17
2	สนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอนวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญา ศรีทราวดี..... 56
3	รักษาการรองผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญา ศรีทราวดี 57
4	เข็มสำหรับผู้สอบผ่านธรรมศึกษาชั้นตรี ชั้นโท ชั้นเอก ของโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา..... 60
5	คุณครูเมตตา กลิ่นบัวขาว รับใบประกาศนียบัตรธรรมศึกษาชั้นเอกและเหรียญเกียรติยศ ปีการศึกษา 2558 61
6	พระเทพศาสนภิบาล (แยม กิตติธโร) จัดให้โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยาทัศนศึกษาจังหวัด เชียงใหม่ โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5..... 70
7	พระเทพศาสนาภิบาล เปิดอุทยานการศึกษาโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมัธยม) เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2559 74
8	พระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร) เป็นองค์ประธานพิธีไหว้ครู โรงเรียนวินิตศึกษา ในพระราชูปถัมภ์ฯ จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2559..... 75
9	มอบทุนการศึกษาให้กับนักเรียนขาดแคลน 79
10	บรรยายธรรม หัวข้อ “ศีล 5 สร้างสุขและสามัคคีในองค์กร” 86
11	ตรวจเยี่ยมโครงการ "หมู่บ้านรักษาศีล 5" 88
12	ป้ายคติธรรม พุทธสุภาสิต..... 100
13	พัฒนาบริเวณวัด..... 101
14	พระพุทธรูปเมตตาตามหามงคล 104

บทที่ 1

บทนำ

การศึกษาคือรากฐานของชีวิต ทั้งนี้ทั้งนั้นการศึกษาจึงถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นด้านอารมณ์ จิตใจ ร่างกาย สังคม เป็นกระบวนการสำคัญในการช่วยพัฒนาทรัพยากรให้มีศักยภาพสูงขึ้นในทุกๆด้าน ทำให้มีความรู้ ไม่ถูกเอาเปรียบจากบุคคลอื่นในสังคม ทั้งยังส่งผลต่อการก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน ในอดีตการศึกษาของไทยเป็นการศึกษาที่ไม่เป็นทางการ (Informal Education) กล่าวคือไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่แน่นอน ไม่มีโรงเรียนสำหรับเรียนโดยเฉพาะ ฉะนั้นการศึกษาจะเกิดขึ้นกับผู้ที่อยู่ในตระกูลสูงที่มีความสามารถในการหาโอกาสทางการศึกษา เช่นเรียนรู้จากผู้รู้ ผู้ที่เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ รวมไปถึงการศึกษา ที่จัดขึ้นในวัดดังนั้นเนื้อหาที่เรียนส่วนใหญ่จึงเน้นด้านพุทธศึกษาและวิชาชีพเป็นหลัก

แต่ในปัจจุบันโอกาสทางการศึกษานั้นมีมากขึ้น ทั้งนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติสาระการเข้าโรงเรียนหรือการเรียนหนังสือ มาตรา 17 ให้มีการศึกษาภาคบังคับจำนวนเก้าปี โดยให้เด็กซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ดเข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหกเว้นแต่สอบได้ชั้นปีที่เก้าของการศึกษาภาคบังคับหลักเกณฑ์และวิธีการนับอายุให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง¹ ในส่วนของการจัดการศึกษาก็มีความหลากหลาย คือการมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วนไม่ว่าจะเป็น ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่นนั้นก็มีการจัดการศึกษามากขึ้น อีกทั้งสื่อต่างๆเช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต วัด พิพิธภัณฑ์ สถานที่ท่องเที่ยวการสอบถามพูดคุยกับคนในชุมชนเพื่อรับรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งในการจัดการศึกษาที่มีมากในปัจจุบันนอกเหนือจากการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาก็คือวัด โดยวัดจะมีพระสังฆาธิการเป็นส่วนในการขับเคลื่อนในการสนับสนุนการจัดการศึกษาเป็นหลัก เป็นไปตาม มาตรา 9(6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น โดยกำหนดความมุ่งหมายและหลักการ ให้จัดการศึกษาเพื่อเน้นการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม

---

¹ “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545.” ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119, ตอนที่ 123 ก (19 ธันวาคม 2545): 1-23.

จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข² การศึกษาไม่ใช่เรื่องของครูและโรงเรียนหรือกระทรวงเท่านั้นแต่ต้องกระจายอำนาจไปสู่โรงเรียน ชุมชน ให้ท้องถิ่นจัดการศึกษาเองโดยมีความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้ มีองค์กระอิสระ ในการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนของโรงเรียนสร้างกลไกกลประเมนผลการจัดการศึกษาที่เป็นอิสระและมีประสิทธิภาพ³

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการบริหารทุกโรงเรียนมุ่งพัฒนาคุณภาพขององค์กรและคุณภาพการศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ดังนั้นบทบาทการมีส่วนร่วมของแหล่งต่างๆที่ช่วยจัดการศึกษาจึงมีมากขึ้น ถือเป็นโอกาสให้ภาคส่วนต่างๆเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการปฏิรูปทางการศึกษา โดยกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษา สำหรับเป้าหมายทางการศึกษานั้นไม่ได้มุ่งเน้นแค่ประโยชน์ของคนเท่านั้น ยังรวมถึงการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ซึ่งไม่ใช่แค่เพียงครูในโรงเรียน หรือภาครัฐเท่านั้น ในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หมวด 4 มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพและ หมวด 8 มาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณการเงินและทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชนองค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการสถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศมาใช้จัดการศึกษานี้ดังจะเห็นได้ว่าการศึกษาไทยนั้นถือผู้เรียนเป็นสำคัญ

ดังนั้นจึงปฏิเสธไม่ได้ว่าส่วนของงบประมาณในการบริหารจัดการศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญและต้องเพียงพอในการจัดการส่งเสริมผู้เรียน โดยแหล่งทรัพยากรหลักก็จะมาจากงบประมาณของรัฐ ซึ่งจะให้บริการค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น เช่น รายจ่ายงบบุคลากร รายจ่ายงบดำเนินการรายจ่ายงบลงทุน ในบางครั้งสำหรับบางสถานศึกษานั้นไม่เพียงพอต่อการพัฒนาสถานศึกษารวมถึงผู้เรียน ทั้งนี้จึงได้มีการระดมทรัพยากรของสถานศึกษาต่างๆเพื่อให้สอดคล้องกับ มาตรา 58 เช่น การบริจาคทรัพย์สิน การบริจาคทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษา การมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น ซึ่งการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่เห็นได้ชัดคือ สถาบันศาสนา นั่นก็คือ วัด

ในอดีตโรงเรียนจะอยู่ในวัด โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้สอน ต่อมาภาครัฐได้ดึงการศึกษาออกไปจากวัดเพื่อบริหารจัดการเอง ปัจจุบันพระสงฆ์จึงมีบทบาทน้อยลง แต่ถึงแม้ว่าระบบหรือตัวโรงเรียนจะออกไปจากวัดแล้วก็ตาม พระสงฆ์ก็ยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาอยู่มาก เช่น การให้

²“พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545.” *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 119, ตอนที่ 123 ก (19 ธันวาคม 2545) 1-23.

³ประเวศ วะสี, “ปฏิรูปการศึกษาไทย : ข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์และมาตรฐาน”, *วารสารข้าราชการครู* 16 (เมษายน-พฤษภาคม2539) , 32-35.

ความอุปถัมภ์ โดยการให้สถานที่เรียน ให้ทุนการศึกษา พระสงฆ์ที่จะทำแบบนี้ส่วนใหญ่จะเป็นเจ้าอาวาส อีกหนึ่งบทบาทที่พบเห็นนั่นก็คือ บทบาทของผู้สอน พระที่มีความรู้ ทั้งทางโลกทางธรรม ก็จะอาสาเข้าไปสอนในโรงเรียนโดยไม่คิดค่าตอบแทน โดยหลักแล้วหน้าที่พระสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ประกอบด้วย 6 ด้านดังนี้

1. ด้านการปกครอง คือ ภารกิจที่วัดผู้เป็นเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะปกครองดำเนินการ สอดส่อง ดูแลรักษาความเรียบร้อยดีงาม
2. ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม คือ พระสงฆ์ถ่ายทอดคำสอนให้พุทธศาสนิกชนเกิดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม
3. ด้านการศาสนศึกษา คือ จัดการศึกษาตามหลักสูตรพระปริยัติธรรมให้กับพระภิกษุสามเณร
4. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ คือ ให้ความอนุเคราะห์ในด้านการศึกษา
5. ด้านการสาธารณูปการ คือ การก่อสร้างปฏิสังขรณ์ การสร้างศาสนวัตถุพัฒนาวัดและสิ่งแวดล้อม
6. ด้านการสาธารณสงเคราะห์ คือ การช่วยเหลือสังคมทั้งทางวัตถุและจิตใจ

ปัญหาของการวิจัย

การจัดทรัพยากรทางการศึกษาในประเทศไทยยังประสบปัญหาเนื่องจากจำกัดวงแคบอยู่ทั้งงบประมาณของรัฐซึ่งไม่เพียงพอในหลายๆด้าน ต่อการสนับสนุนการจัดการศึกษาทำให้เกิดความล่าช้าในการพัฒนาศักยภาพของนักเรียน ในด้านค่าใช้จ่ายบุคลากรเพิ่ม เช่น ค่าใช้จ่ายครูจ้างสอนพิเศษ เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย เจ้าหน้าที่รักษาความสะอาด พนักงานขับรถ ในด้านค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการดำเนินการต่างๆ เช่น ค่าสาธารณูปโภค ค่าตอบแทนวิทยากร ค่าวัสดุเพิ่มเติมทางการศึกษา ค่าพาหนะเดินทางไปแข่งขัน ในด้านการลงทุน เช่น การปรับปรุง ซ่อมแซมสิ่งก่อสร้าง ครุภัณฑ์การศึกษา ในสภาพปัญหาค่าใช้จ่ายของสถานศึกษาและผู้ปกครองภายหลังมีการจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวจากรัฐบาล จึงทำให้พบว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่ประสบปัญหาภายหลังมีการจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัว นั่นก็คือ ความไม่พอเพียงของงบประมาณ และปัญหาการบริหารจัดการงบประมาณที่ได้รับ ทำให้คุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน จะไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ฉะนั้นการจัดการศึกษาต้องการสนับสนุนจากปัจจัยภายนอก นั่นก็คือการสนับสนุนทางการจัดการศึกษาได้มาจากเอกชน ชุมชน สมาคมผู้ปกครอง ครู ศิษย์เก่า ซึ่งมีด้วยกันหลายรูปแบบ เช่นขายสิ่งของที่ระลึก กล่องรับบริจาค จัดงานการกุศล เป็นต้น แต่การสนับสนุนอีกทางหนึ่งคือ การสนับสนุนจากพุทธศาสนาโดยพระสงฆ์หรือวัด ยุทธศาสตร์ในการเผยแผ่พุทธศาสนามีเป้าหมายหลักที่เห็นชัดเจนดังนี้ ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์และด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยด้านสาธารณสงเคราะห์นี้ เป็นการก่อสร้างเพื่อประโยชน์อันก่อให้เกิดผลต่อสาธารณะ ในที่นี้ตัวแทนคือพระสงฆ์ โดยที่พระสงฆ์เป็นผู้ให้การสนับสนุน ไม่ว่าจะทางด้านพื้นที่สิ่งปลูกสร้าง เช่น การมอบที่ดิน การก่อสร้างศาลาประดิษฐานพระพุทธรูปประจำโรงเรียน การก่อสร้างหรือบูรณะปรับปรุงอาคารเรียน ห้องสมุด หอประชุม ให้พื้นที่ของวัดในการจัดการเรียนการสอนชั่วคราว ด้านงบประมาณ เช่น การมอบทุนการศึกษา การระดมทรัพยากรด้วยการจัดทำผ้าป่า ถวายเป็นพุทธบูชา เพื่อการศึกษา การจัดทำ

วัตถุมงคลจำหน่ายเพื่อการศึกษา ด้านแหล่งเรียนรู้ เช่น อาคารปฏิบัติธรรม ป้ายพุทธสุภาสิต พิพิธภัณฑ หอสมุด หอไตรปิฎก โบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ สถานที่จำลองต่างๆ สวนพรรณไม้

จากที่กล่าวมาข้างต้น การได้รับการสนับสนุนทรัพยากรจากภายนอกมีความสำคัญมาก ในการจัดการศึกษาทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านที่ดิน ด้านงบประมาณเงินทุนด้านวัตถุ - วัสดุอุปกรณ์ ด้านที่ดินสิ่งก่อสร้าง ด้านบุคคล ด้านแหล่งเรียนรู้ จัดได้ว่าเป็นการแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมรูปแบบหนึ่งเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดการศึกษารวมถึงศักยภาพของนักเรียนซึ่งในการสนับสนุนจากพุทธศาสนาปัจจุบันมีบทบาทมาก พระสงฆ์ จึงต้องมีแนวทาง นโยบายที่จะส่งเสริมพัฒนา ด้านการศึกษา ให้โรงเรียนถึงพร้อมด้วยทรัพยากร ในการจัดการศึกษา

พระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติธโร) เจ้าอาวาสวัดไร่ขิงได้มีบทบาทมากมายหลาย ด้านทั้งที่เป็นประโยชน์กับสังคมและการศึกษา ดังเช่น จัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม แผนกบาลี เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา บูรณปฏิสังขรณ์วิหารมณฑป จัดหาทุนก่อสร้างหอสมุดประชาชน เป็นต้น เพราะฉะนั้นการสนับสนุนต่างๆย่อมมีทั้งทางตรงและทางอ้อม บางครั้งก็มีเรื่องของกฎหมาย มาเกี่ยวข้องในการสนับสนุน การศึกษาบทบาท พระสังฆาธิการด้านการสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติธโร) จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก และไม่มีใครศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการด้านการสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพมาก่อน เพราะการศึกษาพระสังฆาธิการทั้งหมดนั้นไม่อาจกระทำได้ และการศึกษาโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณก็ไม่สามารถลงลึกในรายละเอียดได้มาก ตามที่ต้องการและไม่ชัดเจนเท่าที่ควรจึงสมควรอย่างยิ่งที่จะศึกษาวิจัยด้วยลักษณะนี้ เพื่อจะได้ทราบว่า มีแนวทางเช่นไร บทบาทเป็นอย่างไร ทั้งนี้เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการบริหารการจัดการศึกษา และทราบถึงแนวทางการสนับสนุนต่อไป การศึกษาพระสังฆาธิการรายกรณีจากพระสังฆาธิการที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในเรื่องความรู้ ความสามารถ และความประพฤติที่เป็นแบบอย่างได้ เป็นผู้ดำรงตำแหน่งการปกครองมากมาย จึงน่าจะเป็นวิธีที่เหมาะสมที่สุดในการศึกษาครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อทราบบทบาทพระสังฆาธิการด้านการสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติธโร) รองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง)

กรอบแนวคิดเชิงอ้างอิง

บทบาทพระสังฆาธิการ (การสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร) รองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง)
1) ด้านการปกครอง   2) ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม   3) ด้านการศาสนศึกษา   4) ด้านการศึกษาสงเคราะห์   5) ด้านการสาธารณูปการ   6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์

แผนภูมิที่ 1 บทบาทพระสังฆาธิการ

ที่มา : กรมศาสนา,พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2535,
(กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547), 79.

การดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการด้านการสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร)” รองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่รวบรวมข้อมูลในลักษณะพหุวิธี (Multi-Method) ประกอบด้วยการศึกษาเอกสาร (Documentary) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบบทบาทพระสังฆาธิการด้านการสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร) แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ใช้กระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเป็นไปในเชิงการวิภาษ (Dialectic) ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย พระเทพศาสนาภิบาล(แยม กิตติธโร) รองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ตำบลไร่ขิง อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม พระครูปลัดพงษ์พันธ์ ขนติโสภโณ เลขานุการเจ้าคณะตำบลรางไทรป่า อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม พระลูกวัด ไวยาวังจร เจ้าหน้าที่วัด ผู้อำนวยการโรงเรียน ชาวบ้านในชุมชน รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการจัดการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ได้แก่ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยและระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งประกอบด้วย แผนแบบการวิจัย ประชากร ตัวแปรที่ศึกษา เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยในครั้งนี้ดำเนินไปสอดคล้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ถูกต้องตามระเบียบวิธีวิจัย และบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมโครงการวิจัย

ผู้วิจัยเตรียมโครงการวิจัยอย่างเป็นระบบตามระเบียบวิธีการดำเนินการวิจัย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยและมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการกำหนดกรณีศึกษาในการวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการด้านการสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระเทพศาสนากิบาล (แยม กิตติธโร)” ครั้งนี้ การเลือกกรณีศึกษาเป็นขั้นตอนสำคัญที่สุดขั้นตอนหนึ่ง เพราะผู้วิจัยต้องเลือกกรณีศึกษาที่มีความเหมาะสมที่สุดสำหรับเรื่องที่จะศึกษา ฉะนั้นผู้วิจัยจึงได้กำหนดกฎเกณฑ์ในการคัดเลือกกรณีศึกษาขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับหัวข้องานวิจัย ผู้วิจัยจึงเลือกกรณีศึกษาเพียงตัวอย่างเดียว เพื่อสามารถที่จะศึกษาตัวแปรที่เกิดขึ้นในการวิจัยอย่างหลากหลาย (Bogan and BiKlen)⁴ โดยผ่านการเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้วิจัยเลือกกรณีศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย พระเทพศาสนากิบาล (แยม กิตติธโร) เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) รองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม พระลูกวัด ไวยาวัจกร เจ้าหน้าทีวัด ผู้อำนวยการโรงเรียน ชาวบ้านในชุมชนซึ่งพิจารณาจากคุณสมบัติที่ตั้งไว้ (criterion-based sampling) คือ มีบทบาท ภารกิจ แนวทาง ในการสนับสนุนการจัดการศึกษาอย่างเห็นเด่นชัด เป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณชน

เมื่อได้กรณีศึกษาแล้วผู้วิจัยศึกษา วิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี สภาพปัญหา กฎระเบียบ การระดมทรัพยากร โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษา การมีส่วนร่วมการจัดการศึกษา บทบาทของเจ้าอาวาส บทบาทพระสังฆาธิการ รายงานประจำปี วารสาร วัดไร่ขิง พระอารามหลวง หนังสือพิมพ์ไร่ขิงนิวส์ บทความวิชาการ และอินเทอร์เน็ต ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับ พระเทพศาสนากิบาล (แยม กิตติธโร) รองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลด้านประวัติ และบทบาทด้านการสนับสนุนการจัดการสถานศึกษาของท่าน แล้วนำมาจัดโครงสร้างการวิจัยตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อเสนอโครงสร้างการวิจัยต่อภาควิชาในการขอความเห็นชอบและอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดแนวคิดรายละเอียดขั้นตอนและวิธีการดำเนินการดังนี้

⁴Bogan and BiKlen,1982: 58, อ้างถึงใน นพดล เจนอักษร, “การใช้อำนาจในการบริหารของผู้นำทางการบริหารการศึกษาไทย กรณีศึกษาเชิงคุณภาพ”(วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2537),19

1. ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยจากการศึกษา วิเคราะห์เอกสาร บทความทางวิชาการ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทพระสงฆ์ในการสนับสนุนการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ตลอดจนศึกษาประวัติและผลงานด้านการสนับสนุนการจัดการศึกษาของ พระเทพศาสนากิบาล (แยม กิตติธโร) รองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) แล้วนำข้อสรุปที่ได้มาจากการวิเคราะห์เอกสาร(Content Analysis) องค์กรความรู้เกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการสนับสนุนการจัดการศึกษาใช้เป็นกรอบในการสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

2. เก็บข้อมูลภาคสนามใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยการเก็บข้อมูลจากบุคคลหลัก (key informant) คือ พระเทพศาสนากิบาล (แยม กิตติธโร) รองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลที่ต้องการในระดับลึกได้มากที่สุดรวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนการจัดการศึกษา ในฐานะเจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) จนได้ข้อมูลที่ซ้ำกันพอสมควร พอที่จะรวบรวมเป็นแนวความคิดและอธิบายรูปแบบหรือแนวทางในการสนับสนุนการจัดการศึกษาได้อย่างชัดเจน

3. การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล เพื่อให้ผลการวิจัยนั้นมีความน่าเชื่อถือ และเกิดความไว้วางใจในคุณภาพของงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจึงต้องใช้วิธีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (triangulation) ตามวิธีการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ⁵ 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) คือ การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้นั้นถูกต้องหรือไม่ วิธีการตรวจสอบ คือการตรวจสอบแหล่งของข้อมูล จากแหล่งสถานที่ถ้าข้อมูลต่างสถานที่กันจะเหมือนกันหรือไม่ แหล่งบุคคล ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ เปลี่ยนจากปัจเจกบุคคลเป็นกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มสังคม แหล่งสถานการณ์ แต่ละสถานการณ์ข้อมูลเหมือนหรือต่างกันอย่างไร ได้แก่ การสัมภาษณ์เกี่ยวกับการสนับสนุนการจัดการศึกษา โดยใช้แนวคำถามที่ตอบวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดการวิจัยแล้วก็ไปสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องคนอื่น ๆ มีการเปลี่ยนตัวผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งจะใช้คำถามชุดเดียวกันในการสัมภาษณ์ และนำข้อมูลมาประมวลผล ข้อมูลคำตอบใดที่ขัดแย้งกันก็จะรวบรวมคำตอบที่ได้ไปย้อนถามผู้ให้ข้อมูลเรียงตามลำดับลงมา โดยเริ่มจากผู้ให้ข้อมูลหลักก่อน คือ พระเทพศาสนากิบาล (แยม กิตติธโร) จนได้คำตอบที่ตรงกัน เพื่อหาความน่าเชื่อถือของข้อมูลและตรวจสอบความครบถ้วนและคุณภาพของข้อมูล 2) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) พิจารณาการใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน ได้แก่ การสังเกตควบคู่กับการซักถาม การศึกษาแบบแผนการปฏิบัติงาน พร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบ 3) การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) คือ การตรวจสอบว่าผู้วิจัยสามารถใช้แนวคิดทฤษฎีที่ต่างไปจากเดิมตีความข้อมูลแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด ซึ่งอาจทำได้ง่ายกว่าใน

⁵สุภางค์ จันทวานิช, วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ, ครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), 34-36.

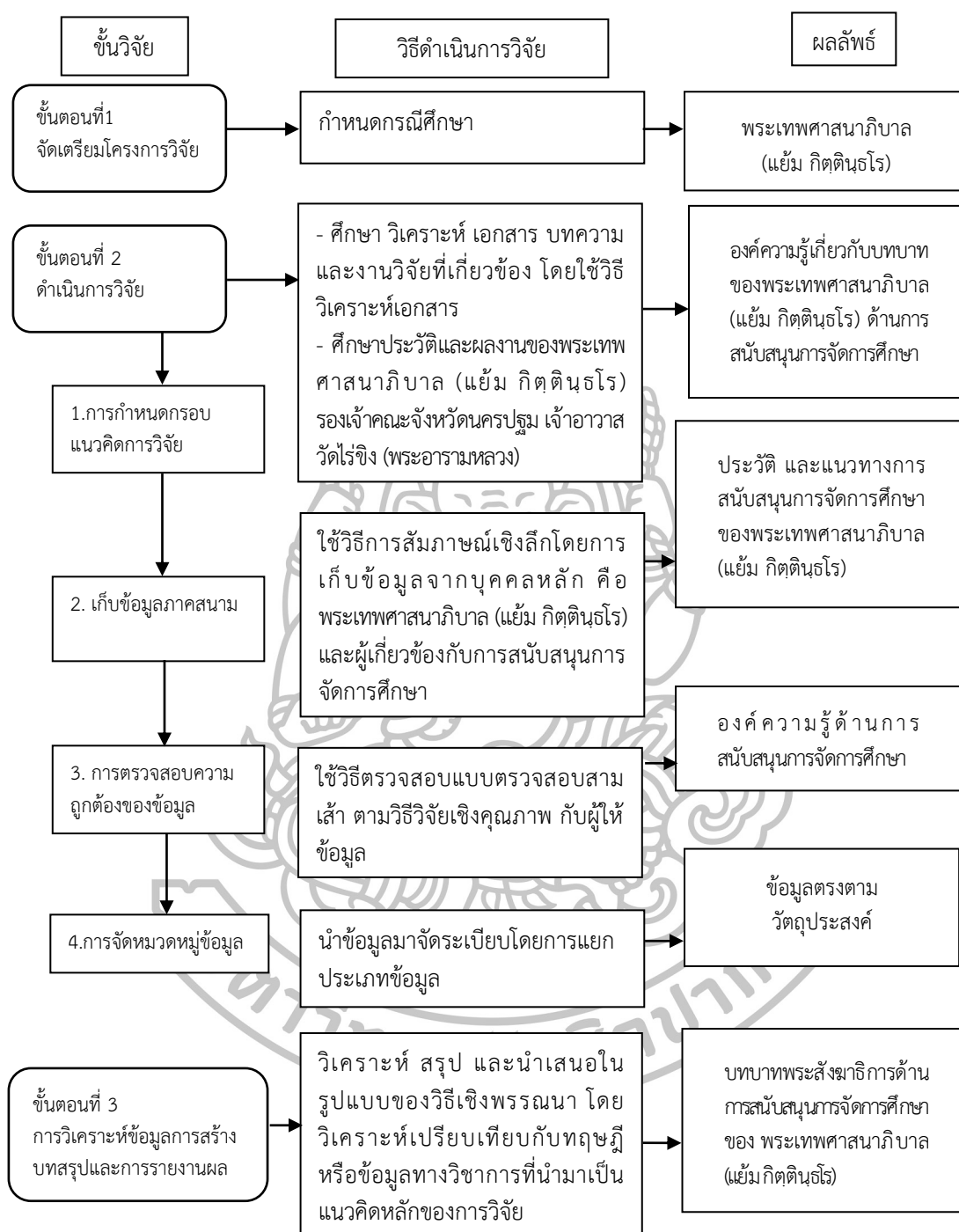
ระดับสมมุติฐานชั่วคราว (Working Hypothesis) และแนวคิดขณะลงมือตีความสร้างข้อสรุป เหตุการณ์แต่ละอย่าง

4. การจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบและจะนำมาจัดเรียงเป็นระเบียบ โดยการแยกประเภทข้อมูล (data classification) เป็นประเภทต่างๆตามวัตถุประสงค์การวิจัยและกรอบแนวคิด

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล และการรายงานผล

การวิเคราะห์ข้อมูลการสร้างบทสรุป และการรายงานผล จะกระทำควบคู่กันไป ในระหว่างการออกภาคสนาม โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์สรุปและนำเสนอในรูปแบบของวิธีการเชิงพรรณนา (descriptive research) ซึ่งได้มาจากการสังเกต สัมภาษณ์ จดบันทึก ศึกษาเอกสาร โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบกับข้อมูลทางวิชาการที่ผู้วิจัยยกมาเป็นกรอบแนวคิดหลักของการวิจัยในครั้งนี้ จากรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยข้างต้น สามารถสรุปได้ ดังแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

เพื่อให้งานวิจัยนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และมีประสิทธิผลสูงสุด ผู้วิจัยจึงได้กำหนดรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย แผนแบบของการวิจัย ประชากร ผู้ให้ข้อมูลและการเลือกตัวแปรที่ศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การพัฒนาเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

แผนแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลหลักในครั้งนี้อยู่ที่ พระเทพศาสนานิกบาล (แย้ม กิตตินธโร) รองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม และผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาของพระเทพศาสนานิกบาล (แย้ม กิตตินธโร)

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับบทบาทพระสังฆาธิการด้านการสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระเทพศาสนานิกบาล (แย้ม กิตตินธโร) ประกอบด้วย

1 ด้านการปกครอง คือ การดำเนินการปกครองรวมถึงการทำหน้าที่พระกรรมวาจาจารย์เป็นพระอุปชฌาย์ในการอุปสมบท พระเทพศาสนานิกบาล (แย้ม กิตตินธโร) ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) และรองเจ้าคณะจังหวัด

2 ด้านการศาสนศึกษา คือ การส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติทั้งแผนกธรรมและบาลี อย่างเช่นการสนับสนุนนักเรียนได้เรียนธรรมศึกษาและสอบไล่ระดับธรรมตรี ธรรมโท ธรรมเอก

3 ด้านการศึกษาสงเคราะห์ คือ ความอนุเคราะห์ในด้านการศึกษาในส่วนที่ทางรัฐบาลไม่สามารถจัดการศึกษาบริการได้ทั่วถึง การจัดแหล่งเรียนรู้ภายในวัด การสร้างสะพาน การสร้างอาคารเรียน การจัดหาสิ่งของ วัสดุอุปกรณ์ใช้สำหรับสถานศึกษา

4 ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม คือ การถ่ายทอดคำสอนให้พุทธศาสนิกชนเกิดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม ให้ปฏิบัติตามเร่งรัดให้มีการนำศาสนาธรรมเป็นรากฐานในการศึกษา การพัฒนาจิตใจ และการดำเนินชีวิตของประชาชน การจัดทำหนังสือและสื่อรูปแบบต่างๆ ที่เกี่ยวกับศาสนาธรรม และคอยสอดส่องดูแลในการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาไม่ให้ขัดต่อหลักศาสนาและศีลธรรมอันดีงาม

5 ด้านการสาธารณูปการ คือ การจัดการสิ่งแวดล้อมภายในวัด การจัดวางผังวัด การบำรุงรักษาพุทธสถานเดิมให้คงอยู่

6 ด้านการสาธารณสงเคราะห์ คือ การบริหารจัดการมูลนิธิหลวงพ่อดาวไร่ขิง และจัดทำโครงการห้องสมุดประชาชน จัดตั้งกองทุนช่วยเหลือนักเรียนขาดแคลนยากจน การกำหนดเขตอภัยทาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

นอกจากผู้วิจัยที่ถือว่าเป็นเครื่องมือวิจัยที่ตีประเภทหนึ่งแล้วผู้วิจัยเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ โดยใช้

แบบสรุปการศึกษาเอกสาร

แบบสรุปการประชุมกลุ่มย่อย

แบบการสังเกต

แบบการสัมภาษณ์ (Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้ในการสัมภาษณ์แบบเปิดกว้าง และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อให้ทราบข้อมูลในเชิงลึกเกี่ยวกับบทบาทพระสังฆาธิการด้านการสนับสนุนการศึกษาของพระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร)

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) โดยให้ประชาชนในชุมชนได้มีโอกาสเข้ามา เป็นนักวิจัยร่วมกันในการร่วมคิด วางแผนและตัดสินใจในการวิจัย

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามโดยมีขั้นตอน ดังนี้

แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเปิดกว้าง และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อให้ทราบข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร) ดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎี แนวคิด หลักการจากตำรา หนังสือ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์สังเคราะห์

2. กำหนดกรอบแนวคิด ขอบเขต ของการสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมเนื้อหาการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการ ด้านการปกครอง ด้านเผยแผ่ศาสนาธรรม ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของพระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร)

3. สร้างแบบสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิด

4. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นขอคำแนะนำจากอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และส่งให้อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบเบื้องต้น

5. นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นและนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มสัมภาษณ์ต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ผู้วิจัยทำหนังสือถึงคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากรเพื่อออกหนังสือถึงพระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร) และผู้เกี่ยวข้องเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. รวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องตามกรอบแนวคิด โดยศึกษาข้อมูลทุติยภูมิในการศึกษาข้อมูลทางเอกสารก่อนจะเก็บข้อมูลภาคสนาม

2. เก็บข้อมูลภาคสนาม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสังเกต
3. รวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายด้วยวิธีสัมภาษณ์ การสังเกตของแต่ละสถานการณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยช่วงเวลาที่ผู้วิจัยลงเก็บข้อมูลภาคสนาม ไม่ว่าจะเป็นการสังเกต การสัมภาษณ์ และการศึกษาเอกสารนั้น ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. การจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสำรวจเบื้องต้น การสัมภาษณ์ ออกเป็นหมวดหมู่โดยยึดหลักเกณฑ์ตามความมุ่งหมายวิจัยเป็นหลัก จากนั้นตรวจสอบความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลต่างๆ ด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า

2. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

นำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ในรูปแบบของการพรรณนา จำแนกตามประเด็นเนื้อหาตามความมุ่งหมาย จะใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามควบคู่กันไป หลังจากได้ข้อมูลภาคสนามที่ครบถ้วนเพียงพอต่อการตอบคำถามของการวิจัยตามกรอบแนวคิด นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาสรุปเป็น บทบาทพระสังฆาธิการด้านการสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระเทพศาสนานิกบาล (แยม กิตติธโร)

การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลเพื่อหาความน่าเชื่อถือของข้อมูลดำเนินการโดยใช้วิธีตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ตามวิธีการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ⁶ ดำเนิน 2 วิธีการ 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล คือ ตรวจสอบตามแหล่งที่มา 3 แหล่ง ได้แก่ สถานที่ บุคคลที่แตกต่าง สถานการณ์ ได้แก่ การสัมภาษณ์บุคคลกลุ่มต่างๆเกี่ยวกับบทบาทพระสังฆาธิการด้านการสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระเทพศาสนานิกบาล (แยม กิตติธโร) ว่ามีความแตกต่างหรือสอดคล้องกันอย่างไร พระสังฆาธิการด้าน 2) การตรวจสอบด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล พิจารณาข้อมูลจากแหล่งต่างกัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเป็นเรื่องเดียวกัน ได้แก่ การศึกษาแบบแผนการปฏิบัติงาน เก็บรวบรวมข้อมูลจากการซักถามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การสนทนากลุ่ม ข้อมูลที่ได้จะเหมือนหรือต่างกันอย่างไร 3) การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) คือ การตรวจสอบว่าผู้วิจัยสามารถใช้แนวคิดทฤษฎีที่ต่างไปจากเดิมตีความข้อมูลแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด ซึ่งอาจทำได้ง่ายกว่าใน ระดับสมมุติฐานชั่วคราว (Working Hypothesis)

⁶สุภางค์ จันทวานิช, วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), 34

สรุป

การวิจัย เรื่อง บทบาทพระสังฆาธิการด้านการสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร) มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบบทบาทพระสังฆาธิการด้านการสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร) รองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ จัดเตรียมโครงงานวิจัย ดำเนินการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้า ทั้ง 6 ด้าน คือ 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม 3) ด้านการศาสนศึกษา 4) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 5) ด้านการสาธารณูปการ 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ด้วยเหตุที่การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธีประกอบกันเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนชัดเจนเพียงพอต่อการตอบคำถามของการวิจัย จากนั้นนำไปสร้างบทสรุปและรายงานผล นำเสนอในรูปแบบเชิงพรรณนา

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยในครั้งนี้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทพระสังฆาธิการด้านการสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร) มีนิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

บทบาทของพระสังฆาธิการ หมายถึง พฤติกรรมของพระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร) ที่แสดงออกมาเป็นไปตามเงื่อนไขที่ความรับผิดชอบ เป้าประสงค์ สถานภาพ ตำแหน่ง อำนาจ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 กำหนด 6 ด้าน คือ 1) การปกครอง 2) ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม 3) ด้านการศาสนศึกษา 4) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 5) ด้านการสาธารณูปการ 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์

การสนับสนุนการจัดการศึกษา หมายถึง การที่พระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร) ดำเนินการต่างๆ วิธีการ แนวคิด ความสามารถเฉพาะเพื่อได้มาซึ่งทรัพยากรทางการศึกษา รวมถึงสิ่งอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา

พระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร) หมายถึง พระสังฆาธิการที่ได้รับโปรดเกล้าสมณศักดิ์เป็นพระราชคณะชั้นเทพในราชทินนามที่ "พระเทพศาสนาภิบาล ไพศาลสังฆกิจธำรง อุบลวิมลพิพัฒน์ มหาณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี" (แยม กิตติธโร) ซึ่งปฏิบัติหน้าที่รองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) เลขานุการหัวหน้าพระธรรมทูต สายที่ 1 ได้แก่ จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดนครปฐม จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดสมุทรสาคร

บทที่ 2

ประวัติชีวิตของพระเทพศาสนากิบาล (แยม กิตติธโร)

จากรากฐานเล็กๆ ต้นไม้ใหญ่ การเติบโตของต้นไม้เป็นไปตามธรรมชาติเมื่อเกิดขึ้นก็ต้องเติบโต ผลิดอก ออกใบ ออกผล ต้นไม้นั้นมีชีวิตอยู่ได้ก็ต้องปรับให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม เช่นเดียวกับมนุษย์ที่ต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่อยู่ หลายท่านเกิดมาได้ดี อยู่ดี อยู่ในครอบครัวที่ดี มีความพร้อมตั้งแต่แรก แต่บางคนก็เจอกรรมชีวิตอย่างหนัก จึงต้องใช้ชีวิตด้วยความระมัดระวัง รอบคอบ เพื่อให้ตนเองได้เป็นเมล็ดพันธ์ที่ดีของสังคม เช่นเดียวกับ พระเดชพระคุณพระเทพศาสนากิบาล (แยม กิตติธโร) ที่เปรียบเสมือนต้นไม้ใหญ่ของชุมชนไร่ชิง พระเดชพระคุณท่านมิได้มีชีวิตที่สวยหรู ตั้งแต่เกิดแต่ท่านสามารถสร้างตัวเองเป็นเมล็ดพันธ์ที่ดีจนกลายเป็นต้นไม้ใหญ่คอยให้ความร่มเย็น แก่ประชาชน สร้างรากฐานการศึกษาให้กับเยาวชนทั่วทุกถิ่น ส่งเสริมองค์กรการศึกษาทุกส่วน เพื่อจะ ผลักดันให้เยาวชนไทยเป็นเมล็ดพันธ์ที่ดี เติบโตเป็นต้นไม้ใหญ่ เป็นกำลังหลักของประเทศชาติ บ้านเมือง จนเป็นที่ขนานนามว่า ท่านคือพระเจ้าผู้ให้

พระเทพศาสนากิบาล (แยม กิตติธโร)

หากพูดถึง “หลวงพ่อวัดไร่ชิง” ทุกคนคงคิดไปในทำนองเดียวกันก็คือ องค์หลวงพ่อที่ประดิษฐานในพระอุโบสถวัดไร่ชิง (พระอารามหลวง) ซึ่งถือว่าเป็นพระประธานอันศักดิ์สิทธิ์มีพระลักษณะงามคล้ายสมัยเชียงแสน เหนือฐานชุกชี หลวงพ่อวัดไร่ชิงนอกจากจะหมายถึงพระพุทธรูปแล้วยังมีอีกความหมายคือ พระสงฆ์ผู้ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดไร่ชิง (พระอารามหลวง) ที่มีหน้าที่ปกครอง บริหารคณะสงฆ์ในวัด ซึ่งปัจจุบันคือ พระเทพศาสนากิบาล ฉายา กิตติธโร อายุ 62 ปี พรรษา 40 วิทยฐานะ น.ธ.เอก, ป.ธ.3, พธ.ด.(กิตติมศักดิ์) ปร.ด.(กิตติมศักดิ์) เจ้าอาวาสวัดไร่ชิง (พระอารามหลวง) ตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

ประวัติ

ท่านมีนามเดิม ชื่อ แยม อินทร์กรุงเก่า เกิดในครอบครัวชาวนาที่ไม่ได้ร่ำรวยนัก ในอำเภอที่อยู่ไกลจากที่ตั้งจังหวัดนครปฐมมากที่สุด เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พุทธศักราช 2498 เป็นบุตรของ นายหยวก อินทร์กรุงเก่า กับ นางทิว ศรีบุญรอด จากเดิมที่อยู่ บ้านคลองรางไทร หมู่ที่ 8 ตำบลบางภาษี อำเภอบางเลน ก็ได้เริ่มเข้าสู่ร่มเงาของพระพุทธศาสนาโดยได้บรรพชาเป็นสามเณร เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พุทธศักราช 2510 ณ พระอุโบสถวัดไร่ชิง ตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ซึ่งขณะนั้นมีอายุเพียง 12 ปี โดยมี พระปัญญาวิมลคุณ (ปัญญา อินทพลโยธ, สมณศักดิ์สุดท้ายที่ พระอุบาลีคุณูปมาจารย์) วัดไร่ชิง (พระอารามหลวง) ตำบลไร่ชิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เป็นพระอุปัชฌาย์ ท่านได้เดินบนเส้นทางธรรมเรื่อยมา จนกระทั่งเมื่อวันที่ 30 มีนาคม

พุทธศักราช 2519 ได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุที่วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ขณะมีอายุได้ 21 ปี โดยมีพระปฐมนคราภิรักษ์ (ชุมห์ กิตติวณฺโณ, ปัจจุบันดำรงสมณศักดิ์ที่พระธรรมเสนานี ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม) วัดวังตะกั่ว อำเภอมือง จังหวัดนครปฐม เป็นพระอุปัชฌาย์, พระมหาปราณี อินทวิโส ป.ธ.3 (ปัจจุบันดำรงสมณศักดิ์ที่ พระพิมลสมณคุณ ที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภอสสามพราน) วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม เป็นพระกรรมวาจาจารย์, พระครูอุทิศบุญวัฒน์ (บุญธรรม จารุวณฺโณ) วัดบางเลน อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม เป็นพระอนุสาวนาจารย์ และได้รับฉายาว่า กิตติธโร

แรงศรัทธาที่แผ่ไพศาลไปทั่วทุกแห่งด้วยบุญบารมีของท่านที่สร้างสรรค์แต่คุณงามความดี ทำให้ครูสลา คุณวุฒิ ศิลปิน นักร้องอันดับต้น ของเมืองไทยแต่งเพลงถวายท่านเพื่อให้ประชาชนทั่วไป ได้ทราบถึงชีวประวัติของท่านผ่านบทเพลงเพื่อให้ง่ายต่อการจดจำบุคคลสำคัญท่านนี้

“แต่เล็กจนโต พ่อเอนมโถมเกล้า ชื่อแยม อินทร์รุ่งเก่า คนบางเลน นครชัยศรี หลวงตาวัดรางกำหยาดเอาข้าวก้นบาตรชุบเลี้ยงชีวี ผ้าเหลืองห่อธรรมวิถี บ่มชีพนีโตมาด้วยบุญ จึงขอแทนคุณเอาชีพ เป็นทุนหนุนค่า ตามรอยองค์พระสัมมาพุทธศาสนาไม่ให้เสื่อมสูญ พ่อแยมทุ่มทำทุกสิ่ง บุญพ่อไร่ขิงค้าจุน งดงามบนเส้นทางบุญ ยศเพิ่มพูนธรรมประสงค์ ส่งบุญให้เป็นพระเทพศาสนาภิบาล ไพศาลสังฆกิจธำรง อุบาสีวงศ์พิพัฒน์ มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี ชื่อนี้พระธรรมบันดาล เป็นชื่อมงคลเพราะธรรมบันดาล ขอพุทธคุณส่งบุญค้าจุนหนุนให้พ่อแยมทำการใด สำเร็จได้ตั้ง ปาฏิหาริย์ ปกป้องพระธรรมค้ำหลัก ตั้งสมญาที่ฟ้าประทาน พระเทพศาสนาภิบาล ปลุกดวงมัลย์คนไทย ไผ่ธรรม”

ท่านเป็นเพียงแค่ลูกชานาธรรมตาแต่ด้วยความดีของท่านทำให้ท่านกลายเป็นที่เคารพ
ทั่วทุกแห่งหน⁷

การศึกษา

เส้นทางการศึกษาของ พระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร) เริ่มต้นการสำเร็จ การศึกษาชั้นแรกคือ จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนวัดรางกำหยาด ตำบลบางภาษี อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม เมื่อปีพุทธศักราช 2510 ต่อมาในปีพุทธศักราช 2513 สอบไล่ได้ นักรธรรมชั้นเอก ในสำนักเรียนวัดไร่ขิง ตำบลไร่ขิง อำเภอสสามพราน คณะจังหวัดนครปฐม และสอบไล่ได้ประโยค ป.ธ.3 ปีพุทธศักราช 2519 ในสำนักเรียนเดียวกัน หลวงพ่อแยมท่านเคยเล่าว่า ในขณะที่ศึกษาธรรมก็เป็นเหมือนคนอื่นๆทั่วไป ต่างกันที่ตนเองมีความเพียรมากกว่าทำให้ผลการเรียนออกมาดีและเป็นทีพ่พอใจทุกครั้ง⁸ และเมื่อปีพุทธศักราช 2520 ท่านได้สำเร็จการศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 4

⁷ สัมภาษณ์ สลา คุณวุฒิ ,ศิลปินนักร้อง, 27 มิถุนายน 2559

⁸ บรรยายธรรม พระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร),เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง,30 มีนาคม 2559

โรงเรียนผู้ใหญ่วัดไร่ขิง ตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ต่อมาในปีพุทธศักราช 2542 สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 6 ของศูนย์การบริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

เกียรติคุณพิเศษ

พระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตตินธโร) ท่านเป็นผู้เห็นคุณค่าทางการศึกษาว่าเป็นส่วนในการพัฒนาตนเอง พัฒนาสังคม และพัฒนาประเทศชาติที่สำคัญส่วนหนึ่ง ท่านกล่าวว่าการศึกษาทำให้คนนั้นทันต่อเหตุการณ์รู้เท่าทันในทุกเรื่อง สามารถช่วยตนเอง ครอบครัว รวมถึงคนอื่น ๆ ได้ และนอกจากนั้นท่านยังได้บริหารจัดการวัด พระสงฆ์ สามเณร ลูกศิษย์วัด และพนักงานวัด ในปกครองเป็นไปด้วยดีตลอด โดยภายใต้การส่งเสริมสนับสนุนของท่านที่เปี่ยมด้วยเมตตาให้กับทุกคน จนท่านได้รับเกียรติคุณจากมหาวิทยาลัยต่างๆ มากมาย

ปีพุทธศักราช 2541 ได้รับปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาพุทธศาสตร์ จากมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (พธ.บ.)

ปี พุทธศักราช 2548 ได้รับปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาสังคมศึกษา จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (พธ.ม.)

ปีพุทธศักราช 2549 ได้รับเสมาธรรมจักร และประกาศเกียรติคุณ ผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ประเภทสงเคราะห์ประชาชนและส่งเสริมการพัฒนาชุมชนโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สาขาสงเคราะห์ประชาชนและส่งเสริมการพัฒนาชุมชน

ปี พุทธศักราช 2552 ได้รับปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาการจัดการ จากวิทยาลัยทองสุข และได้รับประกาศเกียรติคุณ จากกระทรวงศึกษาธิการ ว่าเป็นผู้ทำคุณประโยชน์ให้แก่กระทรวงศึกษาธิการ ประจำปี พุทธศักราช 2552

ปี พุทธศักราช 2553 ได้รับปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาบริหารการศึกษา จากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

ปี พุทธศักราช 2555 ปริญญาศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาพุทธศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย , ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (พื้นฐานการศึกษา) จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง , ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาการจัดการเชิงพุทธ จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ปี พุทธศักราช 2556 ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาการบริหารการศึกษา จากมหาวิทยาลัยศิลปากร

ปี พุทธศักราช 2557 ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาการบริหารการศึกษา จากมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

---

⁹ สัมภาษณ์ พระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตตินธโร) ,เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง), 31 มีนาคม 2559

ปี พุทธศักราช 2558 ประกาศเกียรติคุณผู้มีอุปการคุณต่อการศึกษาของชาติ ประจำปี 2558 จากคุรุสภา กระทรวงศึกษาธิการ

ภาพที่ 1 ใบปริญญาบัตร

ตำแหน่งการปกครอง

พระเทพศาสนานิกบาล (แย้ม กิตติธโร) ได้รับการฝึกฝนอบรมการบริหารจากพระผู้ใหญ่ มาโดยตลอดครั้งตั้งแต่เป็นเพียงสามเณรจนกระทั่งเป็นพระภิกษุสงฆ์ ตลอดเวลาที่ผ่านมามีท่านอุทิศตน ให้กับศาสนาอย่างแน่วแน่ โดยในปีพุทธศักราช 2534 ท่านได้รับพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พระบัญชาฯ ที่ 41/2534 ลงวันที่ 28 กรกฎาคม พุทธศักราช 2534 และนั่นคือ จุดเริ่มต้นของการเป็นนักปกครองก้าวแรกของท่าน ต่อมาในปี พุทธศักราช 2538 ท่านเป็นเลขานุการ รองเจ้าคณะภาค 14 และยังได้รับตำแหน่งทางการปกครองอย่างต่อเนื่องอีกหลายอย่าง ปีพุทธศักราช 2538 เป็นพระกรรมวาจาจารย์, ปีพุทธศักราช 2545 เป็นเลขานุการเจ้าคณะภาค 14, ปี พุทธศักราช 2548 เป็นเจ้าคณะอำเภอพุทธมณฑล, ปี พุทธศักราช 2551 เป็นผู้รักษาการแทน เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ต่อมาได้มีเหตุอันเป็นที่น่าสะเทือนใจเกิดขึ้นให้กับศิษย์และ ประชาชนชาวพุทธจำนวนมาก คือการมรณภาพของพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ในขณะนั้น หลังอาพาธด้วยโรคหัวใจและมรณภาพลง เป็นเหตุให้ผู้ดำรงตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ว่าง ซึ่งปีพุทธศักราช 2551 ท่านได้รับพระบัญชา สมเด็จพระสังฆราช แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พระบัญชาฯ ที่ 6/2551 ลงวันที่ 8 มิถุนายน พุทธศักราช 2551 จนถึงปัจจุบัน ในส่วนของมูลนิธิต่างๆ ก็ได้ดำรงตำแหน่งดังนี้ ปี พุทธศักราช 2552 เป็นประธาน มูลนิธิหลวงพ่อวัดไร่ขิง ปีพุทธศักราช 2552 เป็นประธานมูลนิธิโรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) ปี พุทธศักราช 2552 เป็นประธานมูลนิธิพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (ปัญญา อินทปญโญ)

งานการศึกษา

แม้ว่าท่านจะไม่ใช่นักวิชาการที่สามารถสำเร็จการศึกษาปริญญาบัตรด้านการศึกษา แต่ท่านก็เป็นผู้ที่มีความสามารถด้านการศึกษามากมาย เริ่มจากการเป็นครูสอนพระปริยัติธรรม สำนัก เรียนวัดไร่ขิง ตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ปีพุทธศักราช 2520 จากนั้นก็อยู่ใน เส้นทางครูผู้สอนอีกหลายปี

ปีพุทธศักราช 2521 ได้เป็นเลขานุการบริหาร โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดไร่ขิง ตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

ปีพุทธศักราช 2522 เป็นอาจารย์สอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา ตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

ปีพุทธศักราช 2523 เป็นอาจารย์อบรมธรรมศึกษาก่อนสอบ ชั้นตรี, โท, เอก โรงเรียนวัด ไร่ขิงวิทยา จังหวัดนครปฐม

ปีพุทธศักราช 2524 เป็นครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม สำนักศาสนศึกษาวัดท่าพุฒ ตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม จากนั้นก็ได้รับมอบหมายเกี่ยวกับสอบธรรมศึกษา

ปีพุทธศักราช 2525 ได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการตรวจข้อสอบธรรมสนามหลวง จนถึง ปัจจุบัน

ปีพุทธศักราช 2526 เป็นวิทยากรอบรมบาลีก่อนสอบ ภาค 14 วัดไร่ขิง ตำบลไร่ขิง อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม จนถึงปัจจุบัน

ปีพุทธศักราช 2528 เป็นกรรมการตรวจข้อสอบธรรม ชั้นนวกภูมิภาค

ปีพุทธศักราช 2530 เป็นอาจารย์สอนวิชาพิมพ์ดีดภาษาไทย โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา ตำบลไร่ขิง อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม

ปีพุทธศักราช 2531 เป็นครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม สำนักศาสนศึกษา วัดท่าข้าม ตำบลยายชา อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม

ปีพุทธศักราช 2532 เป็นอาจารย์สอนวิชาพิมพ์ดีดภาษาไทย พระภิกษุสามเณรวัดไร่ขิง ตำบลไร่ขิง อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม

ปีพุทธศักราช 2533 เป็นอาจารย์สอนคอมพิวเตอร์ สำนักเรียนวัดไร่ขิง ตำบลไร่ขิง อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม

ปีพุทธศักราช 2534 เป็นอาจารย์สอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนมหิตลวิทยานุสรณ์ จังหวัดนครปฐม และเป็นอาจารย์อบรมธรรมศึกษาที่ก่อนสอบ ชั้นตรี, โท, เอก โรงเรียนมหิตลวิทยานุสรณ์ จังหวัดนครปฐม

ปีพุทธศักราช 2548 เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา

ปีพุทธศักราช 2549 เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนวัดไร่ขิง (สุนทรอุทิศ)

ปีพุทธศักราช 2550 เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย (พระตำหนักสวนกุหลาบมอญ) อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม

ปีพุทธศักราช 2551 เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบมอญ ออำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม

ปีพุทธศักราช 2552 เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนรัตนโกสินทร์ สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในสังฆราชูปถัมภ์ อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม

ในปัจจุบันท่านไม่ได้เข้ามาเป็นพระอาจารย์สอนให้กับโรงเรียนต่างๆแล้ว แต่ท่านยังทำหน้าที่ให้ความรู้ให้แนวคิดกับนักเรียนนักศึกษาอยู่เสมอในโอกาสที่ท่านได้แสดงธรรมเทศนา¹⁰

งานพิเศษ

นอกจากภาระงานที่ท่านได้รับผิดชอบเป็นหลักทั้งที่ได้รับมอบหมายจากท่านเจ้าอาวาสเดิมและเป็นภารกิจของท่านโดยตรง ท่านก็ยังม้งานพิเศษอื่นๆอีกมากมาย

พุทธศักราช 2530 เป็นผู้ควบคุมเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อตรวจข้อสอบและประกาศผลสอบของพระนวกะ ในการสอบนวกภูมิ คณะสงฆ์ภาค 14

พุทธศักราช 2531 เป็นผู้ช่วยเหลืองานการมูลนิธิ โรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง)

¹⁰ สัมภาษณ์ พระครูปลัดพงษ์พันธ์ , พระสงฆ์วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง), 31 มีนาคม 2559.

พุทธศักราช2532	เป็นผู้อำนวยความสะดวก ในการจัดสถานที่อบรมบาลีก่อนสอบ คณะสงฆ์ภาค 14 จนถึงปัจจุบัน
พุทธศักราช2533	เป็นผู้อำนวยความสะดวก ในการจัดสถานที่สอบธรรม สนามหลวง สนามสอบวัดไร่ขิงและสนามสอบโรงเรียนวัดไร่ขิง วิทยาจนถึงปัจจุบัน
พุทธศักราช2535	เป็นผู้อำนวยความสะดวก ในการจัดสถานที่ประชุมแก่ พระสังฆาธิการ ในภาค 14 ซึ่งทางคณะสงฆ์ภาค 14 จัดขึ้น ณ วัดไร่ขิง จนถึงปัจจุบัน
พุทธศักราช2536	เป็นสาราณียกร มูลนิธิหลวงพ่อดาวไร่ขิง
พุทธศักราช2538	- เป็นเลขานุการมูลนิธิโรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) - เป็นครูสอนพระปริยัติธรรม สายสามัญ ณ วัดไร่ขิง (ทั่วประเทศ)
พุทธศักราช2543	เป็นเลขานุการมูลนิธิหลวงพ่อดาวไร่ขิง
พุทธศักราช2547	เป็นเลขานุการหัวหน้าพระธรรมทูต สายที่ 1

สมณศักดิ์

พุทธศักราช2533	เป็นพระครูวินัยธร ฐานานุกรมของ พระธรรมมหาวิธานุวัตร (ปัญญา อินฺทปณฺโณ, ดำรงสมณศักดิ์สุดท้ายที่ พระอุบาลีคุณูปมาจารย์) อดีตเจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค 14
พุทธศักราช2535	ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์เป็น พระครูสัญญาบัตร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ชั้นโท ที่ พระครูโสภณปัญญาวุธ
พุทธศักราช2540	ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระครูสัญญาบัตร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ชั้นเอก ในราชทินนามเดิม
พุทธศักราช2545	ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระครูสัญญาบัตร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ชั้นพิเศษ ในราชทินนามเดิม
พุทธศักราช2549	ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ ในราชทินนาม ที่ พระพิพัฒน์วิริยาภรณ์
พุทธศักราช2554	ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นราชใน ราชทินนามที่ พระราชวิริยาลังการ สุวิธานศาสนกิจ มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี

ปัจจุบัน

สำหรับสมณศักดิ์ ในราชทินนามปัจจุบันคือ “พระเทพศาสนากิจบาล ไพศาลสังฆกิจธำรง
อุบาลีวงศพิพัฒน์ มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี สถิต ณ วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง)” ซึ่งได้รับ
พระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะชั้นเทพ ในปีพุทธศักราช 2558

ด้วยท่านเป็นบุคคลที่มีความสามารถทำให้ปัจจุบันได้รับตำแหน่งหน้าที่หลายตำแหน่ง
เริ่มจากตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ทำหน้าที่
ปกครองพระภิกษุ สามเณร รวมถึงพนักงานวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย อีกตำแหน่งที่ต้องทำ

หน้าที่ปกครองเช่นเดียวกันคือ ตำแหน่งรองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม ซึ่งต้องทำหน้าที่มากกว่าเดิม คือต้องคอยดูแลทั้งจังหวัดอีกทั้งทำภารกิจหน้าที่แทนท่านเจ้าคณะจังหวัดอีกหลายงาน ในส่วนของ พระธรรมทูต สายที่ 1 ท่านได้ทำหน้าที่ในตำแหน่งเลขานุการหัวหน้า รับผิดชอบในเขตภาค 1 และ ภาค 14 (นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ นครปฐม สุพรรณบุรี กาญจนบุรี สมุทรสาคร) ล่าสุดท่านเป็นหนึ่งในกรดำเนินงาน “หมู่บ้านรักษาศีล 5” ซึ่งเป็นโครงการที่นำธรรมะสู่ภาคปฏิบัติ ด้วยวิธีฝึกฝนพัฒนาจนให้เป็นนิสัย โดยรณรงค์ให้สมาชิกหมั่นทำกิจวัตรความดี ก่อนหน้าที่จะเกิด โครงการท่านได้ขับเคลื่อนการเผยแพร่พุทธศาสนามาเป็นระยะเวลานานและต่อเนื่องมาโดยตลอด จนกระทั่งทำให้ในปัจจุบันท่านได้รับให้เป็นกรรมการขับเคลื่อนโครงการฯ “หมู่บ้านรักษาศีล 5” ซึ่งได้ เดินทางตรวจเยี่ยมทั่วประเทศ อย่างไม่เหน็ดเหนื่อย แต่ถึงกระนั้นท่านก็ยังไม่ได้ลดบทบาทด้านอื่นๆ ลงไป และยังคงดำเนินงานในทุกด้านอย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ 3

บทบาทด้านการปกครอง

จากเมล็ดพันธุ์แห่งความดีงามกลายเป็นต้นไม้ใหญ่ที่สร้างความร่มเย็นให้ผืนแผ่นดิน สร้างร่มเงาไม่ว่าจะเป็นเด็ก หรือผู้ใหญ่ พระสงฆ์ สามเณร ต่างก็ได้รับความร่มเย็นเหมือนกันหมด พระเดชพระคุณพระเทพศาสนานิกบาล (แยม กิตติธโร) ได้ทำหน้าที่นักปกครองทั้งชุมชนไร่ซิง และ จังหวัดนครปฐม ให้เกิดแต่ความสุข ความเจริญ ความสงบร่มเย็น เฉกเช่นต้นไม้ใหญ่ประจำท้องถิ่นนี้ ซึ่งในบทบาทการปกครองนี้เองถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการสนับสนุนการจัดการศึกษา

เพื่อให้การศึกษา “บทบาทพระสังฆาธิการด้านการสนับสนุนของพระเทพศาสนานิกบาล (แยม กิตติธโร)” รองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม เจ้าอาวาสวัดไร่ซิง (พระอารามหลวง) บรรลุตาม วัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง ในด้านการปกครอง ดังนี้

บทบาท

ความหมายบทบาทแนวคิดและบทบาทพระเทพศาสนานิกบาล (แยม กิตติธโร)

ทฤษฎีบทบาทเป็นทฤษฎีที่เกี่ยวกับลักษณะพฤติกรรมของบุคคลหนึ่งที่สังคมคาดหวัง เป็นการปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องสถานภาพ ฐานะ หรือตำแหน่ง โดยราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายคำว่าบทบาทไว้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ว่า คือ การทำตามบท การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู¹¹ บทบาทนั้นถือเป็นแนวคิดที่กล่าวถึงพฤติกรรมของมนุษย์ที่อยู่รวมกันในสังคม ซึ่งในแต่ละคนมีการแสดงออกทางสังคมที่แตกต่างกันไป สำหรับการศึกษปฏิบัติตามบทบาทจึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทเสียก่อนในเบื้องต้น หากจะจำแนกประเภทของบทบาทอาจจะจำแนกตามแต่ละด้าน ดังนี้ บทบาทในด้านของอุดมคติ (Ideal Role) ได้แก่ บทบาทที่กำหนดไว้ตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคมเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติเป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ ซึ่งผู้ที่มีสถานภาพนั้นๆ ควรกระทำแต่อาจไม่มีใครทำตามนั้นได้ ส่วนบทบาทเกี่ยวกับตัวเอง บทบาทด้านความเข้าใจหรือรับรู้ (Perceived Role) เป็นบทบาทที่บุคคลคาดคิดด้วยตัวเองว่าควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทัศนคติ ค่านิยม บุคลิกภาพ รวมถึงประสบการณ์ของแต่ละบุคคลด้วย สุดท้ายบทบาท

¹¹ ราชบัณฑิตยสถาน,พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ,602

ที่คาดหวัง (Enacted Role) เป็นบทบาทที่บุคคลปฏิบัติจริง ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วย จึงทำให้การแสดงบทบาทมีความแตกต่างกันไป¹²

หากจะกล่าวความหมายของบทบาทอีกนัยหนึ่งนั่นก็คือ พฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่างๆ จะต้องปฏิบัติอย่างไร (Role Expectation) เป็นบทบาทที่คาดหวังโดยกลุ่มหรือสังคม เพื่อให้ผู้สัมพันธ์มีการกระทำระหว่างกันทางสังคมได้ รวมทั้งสามารถคาดการณ์พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นได้ เราก็เรียกสิ่งนั้นว่าบทบาท เช่น ผู้มีตำแหน่งเป็นพ่อจะได้รับการคาดหวังจากสังคมให้แสดงบทบาทหรือหน้าที่ที่ต่างไปของพ่อ เช่น เลี้ยงดูลูก ส่งเสียให้เล่าเรียนอบรมสั่งสอนให้มีความรักความเอ็นดูและอื่นๆ ก็เช่นเดียวกัน เช่น ครู อาจารย์ เสมียน ภารโรง ล้วนต่างก็มีบทบาทที่คาดหวังจะต้องทำในฐานะที่ครองตำแหน่งต่างๆ เหล่านั้น¹³

ในส่วนของทฤษฎีบทบาทนั้นถือว่า เป็นทฤษฎีที่กล่าวเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคลเมื่อรวมกลุ่มกันว่าในแต่ละคนนั้นจะมีพฤติกรรมออกมาแบบไหน ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกมา เรียกว่าบทบาท¹⁴ บางครั้งก็คือการปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพบุคคลบทบาทเป็นการปฏิบัติหน้าที่หรือการแสดงออกตน ซึ่งคนอื่นคาดคิดหรือหวังว่าจะทำหรืออาจเป็นไปตามที่ตนเองอยากกระทำบทบาทจึงเป็นทั้งเรื่องส่วนตัวและเป็นเรื่องส่วนรวม ซึ่งบทบาทของแต่ละคนอาจเป็นผลมาจากปัจจัยทางสังคม ได้แก่ ตำแหน่งหน้าที่และสถานภาพของบุคคลที่ประกอบด้วยความคาดหวังต่างๆ สังคม¹⁵

แต่หากมองบทบาทในมุมมองเชิงรูปแบบของพฤติกรรมประจำตำแหน่ง ก็จะประกอบด้วยสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่ง เมื่อบุคคลดำรงตำแหน่งใดก็ต้องแสดงพฤติกรรมตามที่ระบุเป็นบทบาทของตำแหน่งนั้น¹⁶ เช่น บุคคลที่เป็นครูก็ต้องประกอบพฤติกรรมในการสอนและอบรมเมื่อแสดงพฤติกรรมดังกล่าวแล้วจะเป็นไปตามสังคมคาดหวังหรือไม่ก็ตามก็ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของสังคม¹⁷ ส่วนสิ่งที่บุคคลจะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับตำแหน่งหรือหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย สิ่งนี้ถือว่าเป็นการแสดงพฤติกรรมตามอำนาจหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย ให้เหมาะสมสอดคล้องกับความคาดหวังของผู้ที่ได้รับมอบหมายอำนาจนั้น¹⁸ ไม่ว่าจะเป็นหน้าที่หรือสิ่งที่เราทำ ทั้งที่เป็น

¹² สุดา ภิรมย์แก้ว, **มนุษย์กับสังคม**(กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2541), 63.

¹³ งามพิศ สัตย์สงวน, **หลักมานุษยวิทยา**(กรุงเทพมหานคร : บริษัทรามการพิมพ์, 2543), 96-97.

¹⁴ วินิจ เกตุขำและคมเพชร ฉัตรศุภกุล, **สองทศวรรษหลักสูตรการศึกษาไทย**, (วารสารวิชาการ 3.5 เมษายน 2544), 41-51.

¹⁵ สุพัตรา สุภาพ, **สังคมวิทยา**, พิมพ์ครั้งที่ 19 (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2540), 2.

¹⁶ สงวน วิรัชชัย, **จิตวิทยาสังคม** (กรุงเทพมหานคร : ศึกษาพรการพิมพ์, 2547), 20.

¹⁷ สงวน สุทธิเลิศอรุณ, **ทฤษฎีและการปฏิบัติการทางจิตวิทยาสังคม** (กรุงเทพมหานคร : อักษรพัฒนาพานิช, 2547), 68.

¹⁸ ปราชญา กล้าผจญ, **พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2540), 34.

พระสงฆ์ หรือฆราวาส ที่เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านพระพุทธศาสนา ด้านพุทธศาสตร์และสังคมเป็นอย่างดี ศึกษาพระพุทธศาสนา บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ พัฒนาจิตใจและสังคม สิ่งเหล่านี้ก็คือบทบาท¹⁹ เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกตามสถานของบุคคล²⁰

จากความหมายที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า บทบาท คือ พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกมาเป็นไปตามสถานบุคคล เงื่อนไข หน้าที่ ความรับผิดชอบ เป้าประสงค์ สถานภาพ ตำแหน่ง อำนาจ และเป็นความคาดหวังต่อบทบาทนั้นของสังคม ในบทบาทของพระเทพศาสนานิกบาล (แยม กิตติธโร) นั้นมีหลายบทบาทเนื่องจากท่านเป็นพระเถระที่มีวิสัยทัศน์สร้างสรรค์²¹ เริ่มจากตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง), รองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม, เลขานุการพระธรรมทูตสายที่ 1, คณะกรรมการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 นอกจากตำแหน่งทางสงฆ์แล้ว ท่านยังมีตำแหน่งในส่วนของสถานศึกษาอีกหลายแห่ง คือ เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมัธยม)²² โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา และโรงเรียนอื่นๆ แห่ง²³ สำหรับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี ท่านเป็นประธานอุปถัมภ์ และประธานที่ปรึกษา²⁴ ในทุกตำแหน่งที่กล่าวมานั้น ท่านได้ปฏิบัติหน้าที่การปกครองสอดหล่นไปตามตำแหน่งต่างๆ กล่าวคือถ้าเป็นตำแหน่งทางสงฆ์ ท่านจะปฏิบัติหน้าที่ด้านปกครองเต็มรูปแบบ หากเป็นในส่วนสถานศึกษาท่านจะปกครองในลักษณะให้คำชี้แนะมากกว่าที่จะลงไปปกครองด้วยตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของพระกฤตพจน์ (หวานดี) สุทธิจิตโต ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของเจ้าอาวาสที่มีต่อการพัฒนาสังคมจังหวัดสมุทรปราการ” พบว่า พระสงฆ์ที่มีบทบาทด้านการเผยแผ่ธรรมอยู่ในระดับน้อย เจ้าอาวาสในจังหวัดสมุทรปราการมีบทบาทด้านการปกครองมากกว่าด้านอื่นตามลำดับ การเป็นผู้นำที่ดีต้องมีธรรมะความอดทน เสียสละ และยุติธรรม ยึดพระธรรมวินัยเป็นหลักในการปกครอง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความรู้ ฟังเหตุและผล ความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อนำความคิดเห็นเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับการพัฒนาสังคมแต่ละด้าน ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ควรเน้นในการนำ

¹⁹ พระครูปริยัติกิตติธรรง(ทองขาว กิตติธโร), ผศ.ตรง, “บทบาทพุทธศาสตร์บัณฑิตสังคมพึงประสงค์”, พุทธจักร , 64, 5 (พฤษภาคม 2553) , 31.

²⁰ พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติธโร) , “บทบาทการบริหารจัดการคณะสงฆ์ด้านการปกครองจังหวัดปทุมธานี”, (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ,2553), 13.

²¹ สัมภาษณ์ ธนกฤต ธรรมวณิชย์ ,รองผู้อำนวยการโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมัธยม) , 17 มกราคม 2560.

²² สัมภาษณ์ นพดล เต๋นดวง, ผู้อำนวยการโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมัธยม) , 15 กรกฎาคม 2559.

²³ สัมภาษณ์ มนัส ชัยยะ, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา, 8 สิงหาคม 2559.

²⁴ สัมภาษณ์ พระมหาประกาศิต ศิริเมโธ, รักษาการผู้อำนวยการมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพุทธปัญญาศรีทวารวดี วัดไร่ขิง, 17 มีนาคม 2560.

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปเผยแพร่ให้ประชาชนได้รับความทราบและเข้าใจ สามารถนำหลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ทำให้เกิดความสงบสุขแก่ตนเองและสังคมช่วยแก้ปัญหาในด้านต่างๆ ได้²⁵

การปกครอง

ความหมายการปกครองและการปกครองพระพุทธศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติธโร)

ปกครอง ราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายไว้ว่าเป็น การดูแล ค้ำครอง ระวังรักษาบริหาร การปกครองคณะสงฆ์ไทยนั้นมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล เมื่อพระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์ชีพอยู่ พระองค์ทรงปกครองพระสงฆ์โดยลำพังพระองค์เพียงผู้เดียว ใช้หลักธรรมธิปไตย คือ ทรงแสดงธรรมบัญญัติพระวินัย

การปกครองระยะต้นๆ พระพุทธเจ้าทรงกระทำด้วยพระองค์เองทุกอย่าง โดยต่อมาในระยะที่ 2 ทรงกระทำเองบ้าง ให้พระสาวกช่วยทำบ้าง เป็นการมอบหมายงานเพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระและทำให้หมู่พระสาวกมีความรู้ความสามารถ เพื่อรับช่วงงานจากพระองค์ ในส่วนช่วงตอนปลาย พระพุทธองค์ทรงมอบความเป็นใหญ่ให้กับหมู่พระสาวกในการอุปสมบท ส่วนพระองค์ทรงดูแลทั่วไป และทำงานด้วยการสอนแต่เพียงด้านเดียวเป็นทำนองว่า “บิดาอบรมบุตรธิดาให้รู้จักการงาน” ซึ่งบั้นปลายชีวิตก็มอบทรัพย์สมบัติให้และการที่ทรงมอบหมายความเป็นใหญ่ให้พระสงฆ์เต็มที ก็เพื่อว่าพระสงฆ์สาวกจะได้คุ้นเคยกับการปกครองกันเองภายหลังจากที่พระองค์ปรินิพพานแล้ว เราจะพบว่าพระพุทธองค์มีพุทธประสงค์อย่างแน่นอนที่จะให้พระสงฆ์นอกจากจะมีบทบาทภาวะผู้นำแล้ว ในบางโอกาสบางตำแหน่งก็จำเป็นที่จะต้องเป็นผู้บริหารในการที่จะทำงานร่วมกัน เป็นผู้รับผิดชอบงานด้านบริหาร ด้านวิชาการ ด้านผู้ชำนาญการ เพื่อรับภาระงานในด้านต่างๆ ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจและการใช้คนให้เหมาะกับงานในพระพุทธศาสนา ใช้หลักวิธีอำนาจการ²⁶

การปกครองคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาลนั้นยังไม่เป็นรูปแบบในลักษณะองค์กรบริหารที่จัดตั้งตามลักษณะองค์กรบริหารต่างๆไป เหมือนในปัจจุบันแต่ว่าเป็นการทำหน้าที่ของพระภิกษุทุกรูปที่อยู่ร่วมกันในอารามนั้นๆ มีสิทธิเท่าเทียมกันในการช่วยเหลือทำหน้าที่ดูแลรักษาและดำเนินการใช้ชีวิตความเป็นอยู่ จากการกระทำของภิกษุแต่ละรูปให้เป็นไปตามหลักพระธรรมวินัยให้ถูกต้องตามพุทธบัญญัติ²⁷

²⁵ พระกฤตพจน์(หวานดี) สุทธิจิตโต ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของเจ้าอาวาสที่มีต่อการพัฒนาสังคม จังหวัดสมุทรปราการ” (วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2544),102

²⁶ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ,**พุทธวิธีบริหาร**, 11.

²⁷ พระมหาธรรมรัต อริยมโน, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์หลักรัฐศาสตร์ที่มีในพระไตรปิฎก”, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2545).

ลักษณะการใช้อำนาจการปกครองคณะสงฆ์ตามพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัย ในการใช้อำนาจการปกครองคณะสงฆ์ พระพุทธเจ้าทรงวางกรอบเพื่อประโยชน์แก่การปกครอง จึงได้บัญญัติไว้หลายประการเพื่อให้เกิดความสงบในการปกครอง ประการที่หนึ่ง เพื่อความตั้งอยู่ด้วยดีแห่งสงฆ์ ประการที่สอง เพื่อความอยู่สำราญแห่งสงฆ์ ประการที่สามเพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ประการที่สี่เพื่อการอยู่สำราญแห่งภิกษุทั้งหลายผู้มีศีลเป็นที่รัก ประการที่ห้าเพื่อป้องกันอาสวะทั้งหลายอันเป็นไปในปัจจุบัน ประการที่หกเพื่อกำจัดอาสวะทั้งหลายอันเป็นไปในสัมปรายภพ ประการที่เจ็ดเพื่อความเลื่อมใสแห่งบุคคลทั้งหลายผู้ยังไม่เลื่อมใส ประการที่แปดเพื่อความเจริญยิ่งแห่งความเลื่อมใสของบุคคลทั้งหลายผู้เลื่อมใสแล้ว ประการที่เก้า เพื่อความตั้งมั่นแห่งสัทธรรม ประการสุดท้ายเพื่ออนุเคราะห์พระวินัย²⁸ ระบบการปกครองของพระเดชพระคุณท่านเป็นการปกครองที่คล้ายกับการปกครองแบบพ่อปกครองลูก บ่อยครั้งจึงเห็นท่านดุด้วยว่าจากที่น่ากลัวและเด็ดขาดแต่ก็เป็นที่ทราบดีว่าท่านต้องการให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ หากปล่อยละเลยงานก็อาจจะไม่สำเร็จ²⁹ แต่ในทุกครั้งท่านจะให้เหตุผลเสมอ แม้จะรู้สึกกลัวแต่ก็สัมผัสได้ว่าท่านจริงใจและปรารถนาดี มีความมุ่งมั่นต่องานให้เกิดผลสำเร็จ มุ่งเน้นให้ทุกคนเกิดความสามัคคีโดยยึดพระธรรมวินัยเป็นหลัก³⁰ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดอาทิตย อดุลเวที (ชองดี) เรื่อง การศึกษาแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของพระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ใช้หลักการปกครองโดยสามัคคีธรรมเป็นที่ตั้งให้ความเสมอภาคในหมู่คณะ ทรงมอบภาระหน้าที่ในการบริหารคณะสงฆ์แก่พระสาวกให้เหมาะสมกับฐานะตำแหน่งที่ยกย่องตามฐานะ แต่พระพุทธองค์ก็ได้ทรงมอบความเป็นใหญ่ในการปกครองให้กับใคร นอกจากพระธรรมวินัยที่พระองค์ทรงบัญญัติไว้แล้ว ภายหลังพุทธกาลการบริหารปกครองคณะสงฆ์ยังยึดพระธรรมวินัยเป็นหลัก แต่มีรูปแบบการบริหารปกครองที่สอดคล้องกับของฝ่ายบ้านเมืองในยุคสมัยนั้นๆ³¹

การปกครองคณะสงฆ์เป็นการปกครองตามพระธรรมวินัย คือการปกครองคณะสงฆ์จะยึดถือพระธรรมวินัยเป็นธรรมนูญการปกครองโดยใช้อำนาจรัฐและจารีตเป็นหลักอุดหนุน การปกครองคณะสงฆ์หาไม่เรียบร้อยเกิดขึ้นในคณะสงฆ์ต้องอาศัยอำนาจรัฐมาช่วยจัดการแก้ไขความไม่เรียบร้อยในรัฐสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระองค์ทรงถวายอำนาจรัฐช่วยคณะสงฆ์ จัดระบบการปกครอง ทรงตราพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 มาในรัฐสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ได้ยกเลิกพระราชบัญญัติ การปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 และได้ ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2484 จัดระบบการปกครองใหม่ให้มีรูปแบบคล้ายกับการปกครองแบบราชาณาจักรมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระภูมิพลอดุลยเดช

²⁸ วินัยปิฎก ภิกขุวิภังค์ (ภาษาไทย), คัมภีร์พระไตรปิฎก (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 1/39, 28-29.

²⁹ สัมภาษณ์ พระสงฆ์, วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ท่านที่ 1 , 20 กุมภาพันธ์ 2559.

³⁰ สัมภาษณ์ พระสงฆ์, วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ท่านที่ 2 , 20 กุมภาพันธ์ 2559

³¹ พระครูปลัดอาทิตย อดุลเวที (ชองดี), “การศึกษาแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของพระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556).

ได้ทรงยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ. 2484 เพื่อจัดการปกครองคณะสงฆ์ในรูปแบบใหม่จึงได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ. 2505 และถัดมาในปี พ.ศ. 2535 ได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ใช้เป็นรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์และเป็นหลักจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบัน³²

สำหรับการปกครองในทุกส่วนของเทพศาสนิกบาล (แยม กิตตินธโร) ล้วนแล้วแต่ต้องปกครองคนจำนวนมาก ส่วนวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) เองก็จัดว่าเป็นวัดที่มีขนาดใหญ่ ส่วนจังหวัดนครปฐมก็มีวัดอีกตั้งมากมาย อีกทั้งในส่วนของโรงเรียนในอุปถัมภ์ก็อีกหลายแห่ง หากไม่มีการบริหารการปกครองที่ดี ไม่ได้วางแบบแผนแนวปฏิบัติ ก็อาจทำให้เกิดปัญหาขึ้นได้ง่าย องค์กรก็จะไม่ราบรื่น³³ ในทุกสถาบันเมื่อมีบุคคลจำนวนมากย่อมต้องมีปัญหาต่างๆเกิดขึ้นมากมาย ฉะนั้นจึงต้องมีการวางกฎระเบียบในการปกครองบุคคลในสถาบันนั้นๆ ไม่เว้นแม้แต่ในส่วนของคณะสงฆ์ เมื่อมีพระสงฆ์จำนวนมากขึ้น ย่อมต้องมีปัญหาเกิดขึ้นในคณะสงฆ์ตามมา ดังนั้น คณะสงฆ์เองก็ต้องมีกฎระเบียบในการปกครองเช่นเดียวกัน ดังที่พระพุทธเจ้าได้วางการปกครองของพระสงฆ์ไว้ ตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ซึ่งวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) พระเดช พระคุณท่านได้มีการจัดวางระเบียบการปกครองให้วัดเป็นไปตามพระธรรมวินัย คือ มีการทำวัตรสวดมนต์ เช้า เย็น ตลอดปี ถือเป็นกิจที่ต้องปฏิบัติมิให้ขาด ผู้ที่เข้ามาทำวัดช่วงเช้าท่านหนึ่งได้กล่าวว่า บางครั้งหากท่านทราบว่ามีพระบางรูปไม่ลงทำวัตรเช้า ท่านก็จะอบรมตักเตือนให้ระลึกถึงหน้าที่ตน หากยังไม่แก้ไขท่านก็จะพูด เสียงก็ดังมากขึ้น ความรู้สึกเหมือนพ่อกำลังดุลูก แต่วันไหนที่ไม่มีใครขาด ท่านก็จะชื่นชมให้ทั้งพระสงฆ์เองฟัง รวมถึงพวกชาวบ้านที่กำลังรอถวายภัตตาหารด้วย³⁴ เป็นที่ทราบกันดีว่า ท่านเป็นพระสังฆาธิการที่มีวาทศิลป์ในการปกครองสงฆ์ที่เด็ดขาด จึงทำให้พระสงฆ์มีระเบียบวินัยที่ดีเป็นไปตามพระธรรมวินัย³⁵

พระสังฆาธิการ ก็คือพระสงฆ์ผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์มีตำแหน่งที่แตกต่างกันไปตามชั้นปกครอง สูงสุดคือ เจ้าคณะใหญ่ รองลงมาคือ เจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส ตามลำดับ³⁶ ซึ่งคุณสมบัติทั่วไปเกี่ยวกับพระสังฆาธิการนั้น

³² พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์), เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องการปกครองคณะสงฆ์และการพระศาสนา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2540), 1.

³³ สัมภาษณ์ นพดล เด่นดวง , ผู้อำนวยการโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมอญ) ,15 กรกฎาคม 2559 .

³⁴ สัมภาษณ์ คนทำบุญคนที่1, ผู้ที่มาทำบุญในวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง),6 พฤศจิกายน 2559.

³⁵ สัมภาษณ์ พระสงฆ์รูปที่ 1, พระสงฆ์จังหวัดนครปฐม ,11 มกราคม 2559

³⁶ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอำนาจเจริญ,การปฏิบัติงานพระพุทธศาสนา โครงการการประชุมพระสังฆาธิการเจ้าคณะจังหวัดและเจ้าคณะอำเภอ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2557), 8.

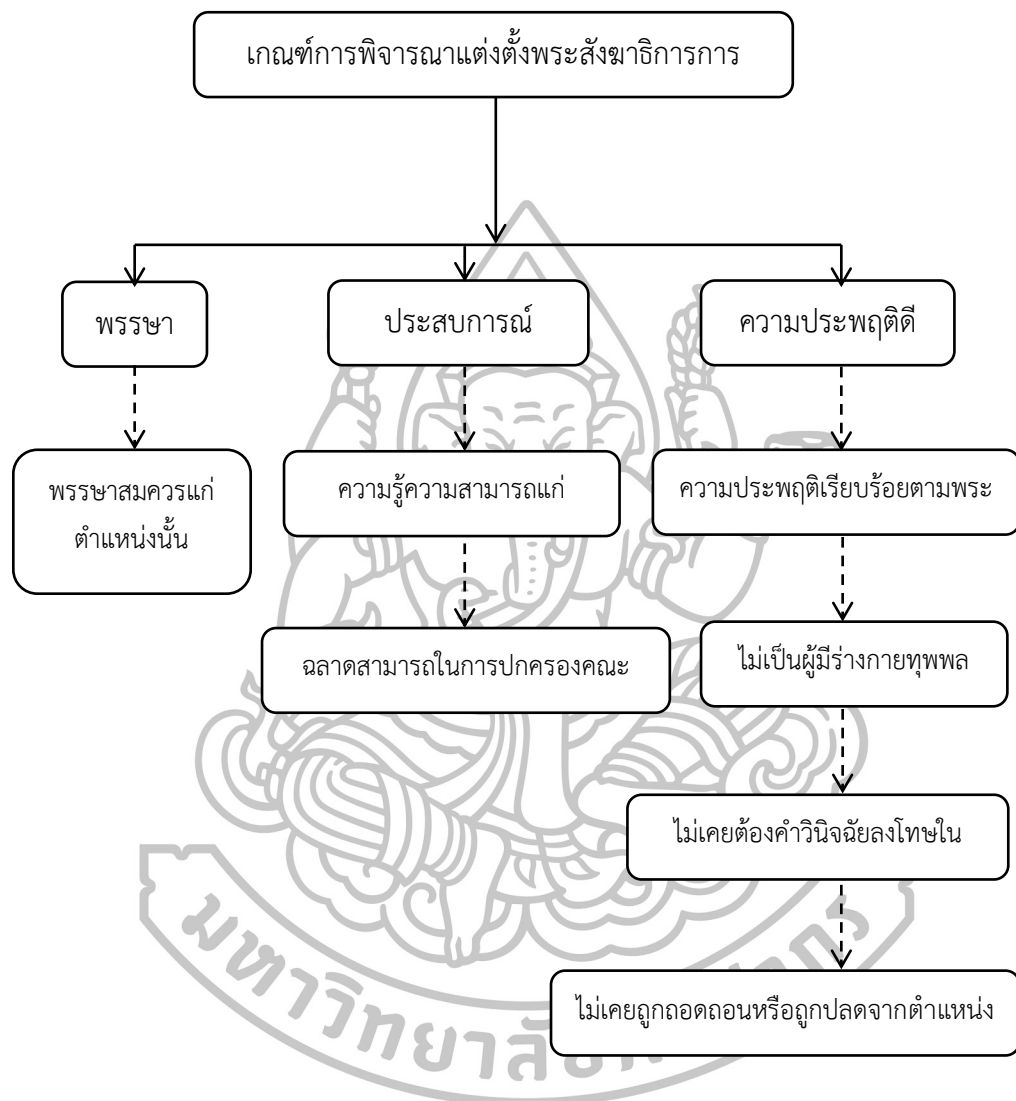
ก็เป็นไปตาม กฎมหาเถรสมาคมฉบับที่ 24 ข้อที่ 6 (พ.ศ.2541) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอน พระสังฆาธิการซึ่งได้กำหนดคุณสมบัติทั่วไปของพระสังฆาธิการ ไว้ 7 ประการดังนี้

1. มีพรรษาสมควรแก่ตำแหน่ง
2. มีความรู้สมควรแก่ตำแหน่ง
3. มีความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย
4. เป็นผู้ฉลาดสามารถในการปกครองคณะสงฆ์
5. ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพไร้ความสามารถหรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบหรือเป็นโรคเรื้อนหรือเป็นวัณโรคในระยะอันตรายจนเป็นที่น่ารังเกียจ
6. ไม่เคยต้องคำวินิจฉัยลงโทษในอธิกรณ์ที่พึงรังเกียจมาก่อนไม่เคยถูกถอดถอนหรือถูกปลดจากตำแหน่งใดเพราะความผิดมาก่อน³⁷ ดังแผนภูมิที่ 3

³⁷ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, *คู่มือพระสังฆาธิการ*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2554), 224.

แผนภูมิที่ 3 เกณฑ์พิจารณาแต่งตั้งพระสังฆาธิการ

ที่มา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, **คู่มือพระสังฆาธิการ** (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2554) , 224.

การแต่งตั้งพระสังฆาธิการในแต่ละระดับนั้น มีข้อที่น่าสังเกตว่า ยังมีได้ใช้คำว่า พระสังฆาธิการ แต่คงใช้คำว่า พระภิกษุ เพราะยึดหลักคำว่า พระภิกษุอันเป็นนามบัญญัติเรียกพระโดยรวมตามกฎหมาย ด้วยเหตุที่ยังไม่ได้แต่งตั้ง แต่ที่กำหนดนี้ก็เพื่อกำหนดคุณสมบัติพื้นฐานของผู้ที่จะดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการนั่นเอง ทางกรมศาสนา ได้ระบุถึงความสำคัญของพระสังฆาธิการว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจะเจริญรุ่งเรืองเรื่องราวสืบต่อไปนั้น ก็จะต้องอาศัย

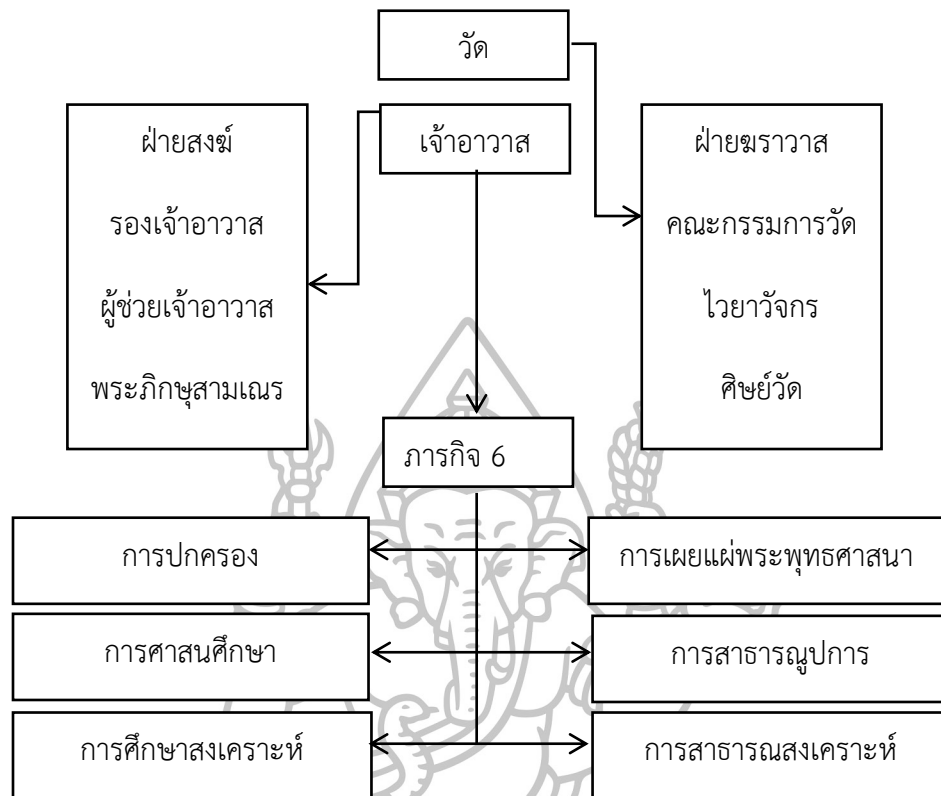
พระสังฆาธิการ เป็นสำคัญเนื่องจากพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดประชาชน ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เจ้าอาวาสจึงมีอำนาจ หน้าที่ในการบริหารและจัดการวัด ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ³⁸

ในส่วนของภาคการศึกษาเองสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ก็ได้ระบุถึงภารกิจที่สำคัญของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ด้านการปกครองว่าเป็นงานเกี่ยวกับงานปกครองสงฆ์ อาศัยพระราชบัญญัติ พ.ศ.2505 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 โดยลำดับชั้นการปกครองคณะสงฆ์ ทั้งนี้คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้ เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม และกฎหมายมหาเถรสมาคมฉบับที่ 15 พ.ศ. 2523 ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ หมวด 2 ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและหมวด 3 ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค³⁹ ดังแผนภูมิที่ 4

³⁸ กรมศาสนา, **คู่มือบริหารจัดการวัดฉบับย่อ** (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์การศาสนา ,2542),2.

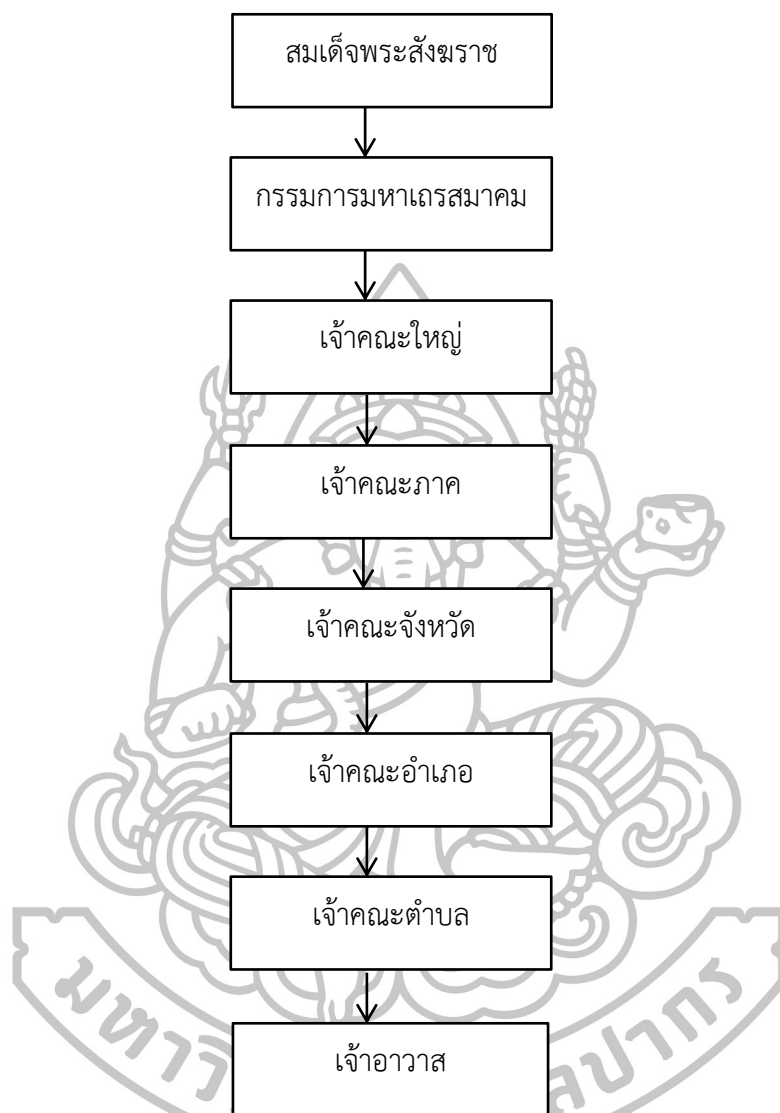
³⁹ พระราชบัญญัติว่าด้วยการศาสนาศึกษา. “อำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สารสำคัญของภารกิจแต่ละด้าน, **ราชกิจจานุเบกษา**, (อดีตสำเนา)

แผนภูมิที่ 4 การบริหารกิจการคณะสงฆ์

ที่มา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. รายงานผลการเสวนา บทบาทที่พึงประสงค์ของวัดและพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทย. (กรุงเทพฯ : กลุ่มงานศาสนา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542), 3 – 7.

ส่วนอำนาจการปกครองคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2505 เป็นไปตามโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ ดังแผนภูมิที่ 5

แผนภูมิที่ 5 โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ไทยสมัยปัจจุบันตาม พ.ร.บ. คณะสงฆ์ พ.ศ. 2505
 ที่มา พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย,(กรุงเทพมหานคร :
 บริษัท สหธรรมิก จำกัด,2539),49.

เขตการปกครองคณะสงฆ์ 18 ภาค ประกอบด้วยจังหวัด ต่างๆ ดังนี้⁴⁰

ภาค 1	มี 4 จังหวัด	กรุงเทพมหานคร, นนทบุรี, ปทุมธานี, สมุทรปราการ
ภาค 2	มี 3 จังหวัด	พระนครศรีอยุธยา, อ่างทอง, สระบุรี
ภาค 3	มี 4 จังหวัด	ลพบุรี, สิงห์บุรี, ชัยนาท, อุทัยธานี
ภาค 4	มี 4 จังหวัด	นครสวรรค์, กำแพงเพชร, พิจิตร, เพชรบูรณ์
ภาค 5	มี 4 จังหวัด	สุโขทัย, พิษณุโลก, อุตรดิตถ์, ตาก
ภาค 6	มี 5 จังหวัด	ลำปาง, เชียงราย, พะเยา, แพร่, น่าน
ภาค 7	มี 3 จังหวัด	เชียงใหม่, ลำพูน, แม่ฮ่องสอน
ภาค 8	มี 5 จังหวัด	อุดรธานี, หนองคาย, เลย, สกลนคร, หนองบัวลำภู
ภาค 9	มี 4 จังหวัด	ขอนแก่น, มหาสารคาม, กาฬสินธุ์, ร้อยเอ็ด
ภาค 10	มี 6 จังหวัด	อุบลราชธานี, ศรีสะเกษ, นครพนม, ยโสธร, มุกดาหาร, อำนาจเจริญ, บึงกาฬ
ภาค 11	มี 4 จังหวัด	นครราชสีมา, บุรีรัมย์, ชัยภูมิ, สุรินทร์
ภาค 12	มี 4 จังหวัด	ปราจีนบุรี, นครนายก, ฉะเชิงเทรา, สระแก้ว
ภาค 13	มี 4 จังหวัด	ชลบุรี, ระยอง, จันทบุรี, ตราด
ภาค 14	มี 4 จังหวัด	นครปฐม, สุพรรณบุรี, กาญจนบุรี, สมุทรสาคร
ภาค 15	มี 4 จังหวัด	ราชบุรี, เพชรบุรี, สมุทรสงคราม, ประจวบคีรีขันธ์
ภาค 16	มี 3 จังหวัด	นครศรีธรรมราช, ชุมพร, สุราษฎร์ธานี
ภาค 17	มี 5 จังหวัด	ภูเก็ต, ตรัง, กระบี่, พังงา, ระนอง
ภาค 18	มี 6 จังหวัด	สงขลา, พัทลุง, สตูล, ปัตตานี, ยะลา, นราธิวาส

ตำแหน่งการปกครองที่พระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร) ได้รับ ไม่เพียงแต่ทำหน้าที่ปกครองแค่เพียงให้ผู้ที่บังคับบัญชาอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขเท่านั้น ยังหมายรวมถึงการมอบสิ่งดีๆ ให้ ดังเช่นการให้การศึกษาที่ดี ให้โอกาสทางการศึกษามากขึ้น สนับสนุนผู้ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ช่วงการจัดอบรมบาลีก่อนสอบ วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ได้เป็นสถานที่หลักในการจัดอบรมให้คณะสงฆ์ภาค 14 โดยตลอดหลายปีที่ผ่านมา พระเดชพระคุณท่านให้ความอนุเคราะห์ทุกสิ่งอย่างด้วยดีตลอด⁴¹ และเป็นที่ทราบกันดีว่ามีพระสงฆ์มารวมอยู่ที่นี้มากมาย ทำให้บทบาทในการปกครองของท่านยิ่งต้องเพิ่มมากขึ้นตาม ทั้งนี้ก็เพื่อให้พระสงฆ์ทุกรูปได้ปฏิบัติบนกฎระเบียบแบบเดียวกันตลอดการอบรม ถึงแม้จะมีอุปสรรคในการทำงานอยู่บ้างบางครั้งแต่ท่านก็สามารถแก้สถานการณ์ได้

⁴⁰ พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539), 44.

⁴¹ สัมภาษณ์ สำเร็จ อยู่ประจำ, ครูโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมอญ), 20 พฤศจิกายน 2559.

เป็นอย่างดีจนได้รับคำชื่นชมจากพระสงฆ์ที่เข้าร่วมอบรม⁴² อีกทั้งยังมีนักเรียนจากหลายสถาบันที่ หลวงพ่อท่านให้ความอนุเคราะห์ด้านการศึกษาเข้ามาช่วยจัด เตรียม ภัตตาหาร คอยอำนวยความสะดวก สะดวกให้กับคณะสงฆ์ที่มาอบรม⁴³ สำหรับภาค 14 ในส่วนจังหวัดนครปฐมแบ่งเขตการปกครอง ออกเป็น 7 อำเภอ 106 ตำบล 929 หมู่บ้านสำหรับการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลเมือง 4 แห่ง เทศบาลตำบล 18 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 93 แห่ง⁴⁴ โดยมีพระเทพศาสนานาภิบาล (แย้ม กิตติดิษฐ์) เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐมทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเจ้าคณะจังหวัด นครปฐม เมื่อปี พ.ศ.2557 รับพระบัญชาแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม ตามพระบัญชาที่ 3/2557 ลงวันที่ 12 พฤษภาคม 2557 โดยท่านมีอำนาจหน้าที่ตามที่ พระเทพมหาเจติยาจารย์ (ชัยวัฒน์ ปญญาสิริ ป.ธ. 9) วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร เจ้าคณะ จังหวัดนครปฐม มอบหมาย คือ ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย มหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของ ผู้บังคับบัญชาเหนือตน คอยควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดีเมื่อเกิดปัญหาให้ระงับอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัย ข้ออุทธรณ์คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะอำเภอ รวมถึงแก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะอำเภอให้เป็นไปโดยชอบ และ ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ใน เขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ที่อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดย ความเรียบร้อย สุดท้ายคือตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน⁴⁵ ดังแผนภูมิที่ 6

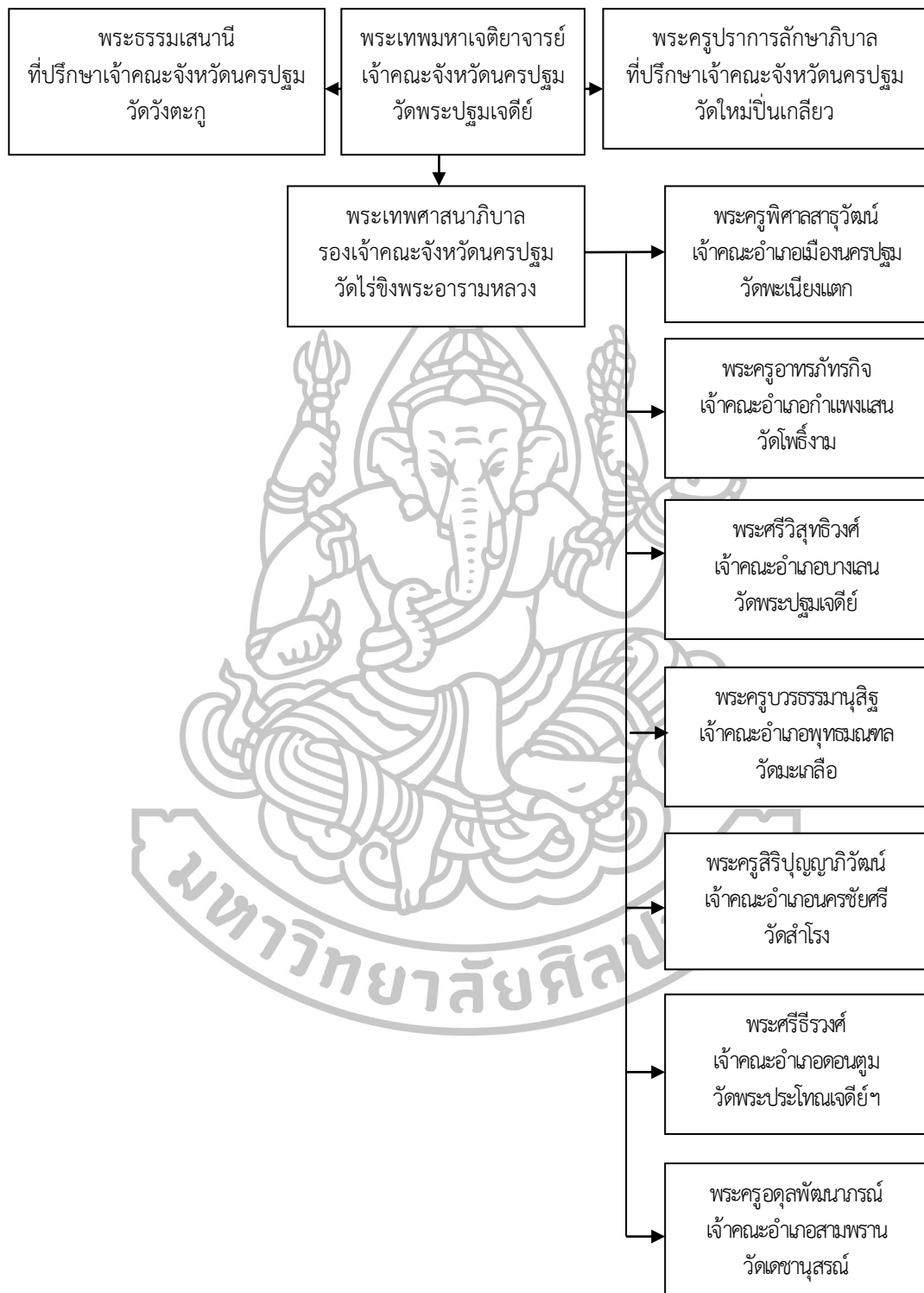

⁴² สัมภาษณ์ ผู้เข้าอบรมท่านที่ 1 ,พระสงฆ์ที่เข้าอบรมบาลีก่อนสอบ,29 กุมภาพันธ์ 2559.

⁴³ สัมภาษณ์ มนัส ชัยยะ, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา, 8 สิงหาคม 2559.

⁴⁴ จังหวัดนครปฐม. “เขตการปกครอง” ,เข้าถึงเมื่อ 2 กรกฎาคม 2559 ,เข้าถึงได้จาก <http://www.nakhonpathom.go.th/content/information> .

⁴⁵ กฎมหาเถรสมาคม,ราชกิจจานุเบกษา,ฉบับที่ 23 (พ.ศ.2541).ว่าด้วยระเบียบการ ปกครองคณะสงฆ์.

แผนภูมิที่ 6 ทำเนียบเจ้าคณะผู้ปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม
ที่มา สำนักงานพระพุทธศาสนานครปฐม. “ทำเนียบการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม”,
เข้าถึงเมื่อ 2 กรกฎาคม 2559, เข้าถึงจาก npt.onab.go.th/tabeanpra/namepra

พระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติธโร) มีการปกครองที่เป็นระเบียบแบบแผน มีภาวะผู้นำสูง มีประสบการณ์มากทั้งศาสตร์และศิลป์ จัดการภาระงานและวัดได้เป็นอย่างดี แม้ในบางครั้งท่านจะมีน้ำเสียงที่ดุขัน ทำให้ผู้คนที่ได้รับฟังต่างพากันเกรงกลัว แต่ก็จะเป็นแค่บางครั้งเท่านั้นส่วนใหญ่ท่านจะมีอารมณ์ขัน สนทนาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ท่านจะมีความยืดหยุ่นในการทำงานเสมอ มีดีมีเพื่อน มีคลาย แล้วแต่สถานการณ์ จนสามารถเป็นพระปกครองที่ครองใจผู้ใต้บังคับบัญชาได้⁴⁶ ในการปกครองของท่านนี้เองทำให้เห็นว่าท่านมีบทบาทในทุกภาคส่วนของชุมชนไร่เชิงโดยเฉพาะด้านการศึกษา ท่านให้การสนับสนุนด้วยดีมาตลอดเห็นถึงความพร้อมของสถานศึกษารวมถึงตัวนักเรียน เพื่อให้ทุกอย่างเป็นไปตามแนวทางเดียวกันกับวัดไร่เชิง(พระอารามหลวง)⁴⁷ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระโชติ บดีรัฐ ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการบริหารงานทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารคน มีการสร้างและพัฒนาภาวะผู้นำบุคลากรทางพระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพ ด้านการบริหารงาน มีการออกกฎระเบียบในส่วนการปกครองคณะสงฆ์ และกำหนดโทษให้กับผู้ที่ละเมิดกฎระเบียบที่วางไว้ และด้านการบริหารองค์กร มีการทำงานเป็นทีม 2) ประสิทธิภาพการบริหารงาน พบว่า ในการบริหารคน มีการดำเนินไปอย่างรวดเร็วสนองต่องาน มอบหมายให้ทำโดยใช้คนให้ตรงกับความรู้และความสามารถในการบริหารภาระงาน มุ่งบริหารอย่างประหยัด คุ่มค่าและสนองต่อความต้องการของผู้มาติดต่อ และในการบริหารองค์กร ได้เน้นในเรื่องของการสร้างศรัทธาเข้าวัดและปฏิบัติธรรมมากขึ้น 3) ศักยภาพการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ใน 3 ด้าน พบว่า ในการบริหารคน มีการนำจุดเด่นของบุคลากรมาใช้ในการบริหารงาน และแก้ปัญหาจุดด้อยของบุคลากรในการบริหารงาน ในการบริหารภาระงาน มีการประยุกต์นำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการบริหารงาน และในการบริหารองค์กร มีการจัดทำแผนงานหรือโครงการเพื่อพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง 4) มีแนวทางข้อเสนอแนะ ควรมีวิธีการพัฒนาบุคลากรให้เก่ง มีความรู้ความสามารถ ให้มีความรู้มีความเข้าใจหลักพระศาสนาที่ถูกต้อง มีการพัฒนาสมรรถนะภาระงานด้านการบริหาร โดยอบรมให้พระสังฆาธิการให้เป็นผู้ดำเนินการพัฒนาจิตใจ จริยธรรม คุณธรรม และให้มีความรู้และทักษะในเรื่องของการป้องกันไม่ให้พุทธศาสนิกชนเสื่อมศรัทธาในพระพุทธศาสนาและตั้งมั่นความเชื่อความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนต่อไป⁴⁸

พระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติธโร) ท่านสามารถปกครองชุมชนไร่เชิงให้เดินเป็นแนวทางเดียวกันได้ ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียน มหาวิทยาลัย เทศบาล หมู่บ้าน ฯลฯ โดยทุกหน่วยงาน

⁴⁶ สัมภาษณ์ พระสงฆ์รูปที่ 1, พระสงฆ์จังหวัดนครปฐม, 11 มีนาคม 2559.

⁴⁷ สัมภาษณ์ พระสงฆ์รูปที่ 2, พระสงฆ์จังหวัดนครปฐม, 11 มีนาคม 2559.

⁴⁸ พระโชติบดีรัฐ, “การบริหารงานของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2554).

จะยึดถือแนวทางของท่านไปหลักและนำมาปรับให้สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานที่วางไว้ เพื่อให้เกิดความสามัคคีเป็นหนึ่งเดียว⁴⁹

พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต) กล่าวไว้ว่า การปกครองหมายถึง ภารกิจที่วัด โดยภิกษุผู้เป็นเจ้าของอาวาสหรือคณะเจ้าปกครองดำเนินการสอดส่องดูแลรักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ ที่อยู่ภายในวัดหรือในการปกครองปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่งประกาศของมหาเถรสมาคมหรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช ซึ่งภารกิจด้านนี้ครอบคลุมไปถึงการที่พระภิกษุได้ทำหน้าที่ปกครองทุกระดับ นับตั้งแต่ ผู้ช่วยเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะภาค เจ้าคณะใหญ่(หน) นอกจากนี้ยังรวมถึงการที่ภิกษุที่ทำหน้าที่ พระกรรมวาจาจารย์เป็นพระอุปัชฌาย์ ในการอุปสมบทกัลยบุตรหรือการจัดระบบการเป็นอยู่ในสังฆมณฑลเน้นการบำบัดทุกข์บำรุงสุขเป็นหลัก ภายใต้วิธีการ 3 วิธีคือ

1. นิคคหวิธี คือ การข่มคนที่ควรข่มหรือตำหนิคนที่ควรตำหนิ
2. ปิคคหวิธี คือ การยกย่องคนที่สมควรยกย่อง
3. พวารณวิธี คือ เปิดโอกาสให้ผู้อื่นว่ากล่าวตักเตือนสั่งสอนตนได้ คือให้ตักเตือนซึ่งกันและกัน ทั้งนี้โดยอาศัยเครื่องมือ 3 ประการ ดังนี้

- 1) พระธรรมวินัยที่พระพุทธรองค์ทรงแสดงไว้และบัญญัติไว้แล้ว
- 2) กฎหมายบ้านเมือง ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดให้ใช้อำนาจทางรัฐสภาให้ตราขึ้นไว้ตามกระบวนการนิติบัญญัติเพื่อไว้จัดระเบียบและบังคับการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย

- 3) ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีอันดีงามที่บรรพบุรุษบูรพาจารย์ยอมรับและนำไปปฏิบัติสืบๆ กันมา⁵⁰

ผู้ปกครองวัดก็คือ เจ้าอาวาส ซึ่งเป็นพระสังฆาธิการผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อการพระศาสนาอย่างยิ่งใหญ่ เพราะจะต้องปกครองวัดที่เป็นศูนย์กลางของศาสนาลำดับเจ้าอาวาส ปกครองวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) จากหลักฐานของวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) มีเจ้าอาวาส ปกครองวัดมาแล้วรวม 10 รูป ซึ่งปกครองตามลำดับดังนี้ ลำดับแรกคือ หลวงพ่อจาด ต่อมาคือ หลวงพ่อคง หลวงพ่อรักษ์ หลวงพ่อม้วย พระอธิการไช่ ปติภูริรักษาการเจ้าอาวาสวัดไร่ขิงระหว่าง พ.ศ. 2455 - 2475 ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ระหว่างปี พ.ศ.2475 - 2477 พระครูมงคลวิลาส (เฉย กิตติสาร) พ.ศ.2478 - 2500 พระอาจารย์ขึ้น ปฎิภาโร รักษาการเจ้าอาวาส พระครูถาวรวิทยาคม (เพิ่ม ทิภูริ) อดีตเจ้าอาวาสวัดสรรเพชญ์และเจ้าคณะตำบลยายชา รักษาการเจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ต่อมาถึงปี พ.ศ.2503 พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (ปัญญา อินทปญโญ ป.ธ.6) ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค14 ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ตั้งแต่วันที่2 เมษายน พ.ศ. 2503 ถึง พ.ศ.2551 ตามลำดับ และปัจจุบันก็คือ

⁴⁹ สัมภาษณ์ พระเทพเสนาบดี, เจ้าคณะจังหวัดลพบุรี, 20 เมษายน 2559.

⁵⁰ พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต), การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร:สธรรมิก,2539),76.

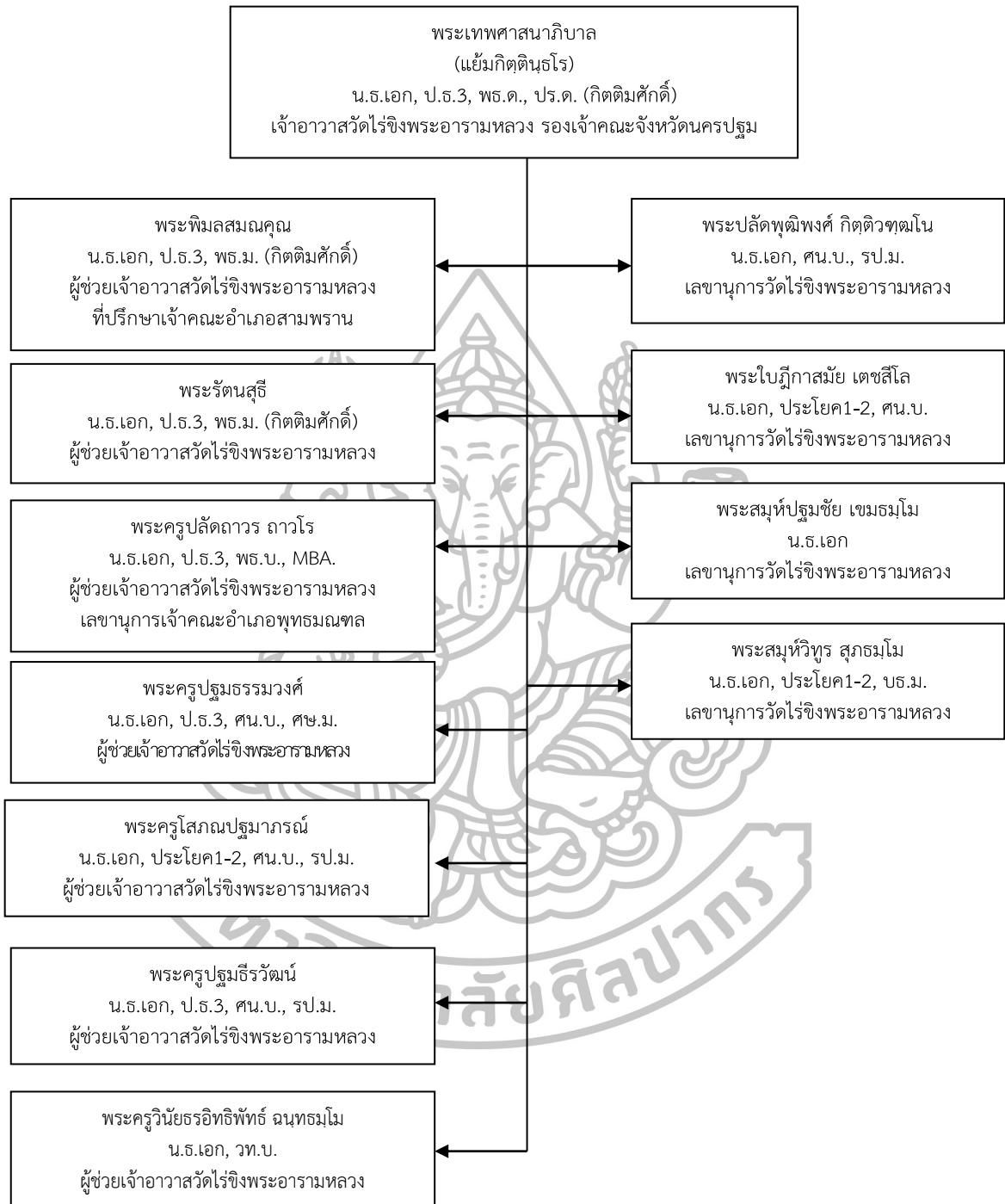
พระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติคุณโร.ธ.3) ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ตั้งแต่วันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 ถึงปัจจุบันและดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม รวมทั้งเป็นที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค 14

ในด้านภารกิจของฐานะเจ้าอาวาสด้านการปกครองนั้น จะต้องบริหารส่วนประกอบที่สำคัญของพระศาสนาทั้ง 5 คือ 1) ศาสนสถาน 2) ศาสนวัตถุ 3) ศาสนบุคคล 4) ศาสนธรรม 5) ศาสนกิจ ไปพร้อมๆกัน ด้วยความรับผิดชอบโดยใช้นโยบายที่สุ่มรอบคอบ เหมาะกับกาลเทศะ และสถานการณ์ปัจจุบัน ทั้งนี้ภารกิจที่เจ้าอาวาสจะต้องให้ความสนใจเอาใจใส่ให้เป็นพิเศษ คือ การบริหารศาสนบุคคล โดยให้เริ่มจากงานปกครองภิกษุสามเณรในวัด การจัดการปกครองนั้นมิใช่ปกครองเพื่อบังคับควบคุม โดยเฉพาะการปกครองของยุคปัจจุบันมีการบริหารจัดการ แบ่งหน้าที่ของพระสงฆ์ตามความสามารถตามความรู้และตามประสบการณ์ เพื่อให้ระบบการปกครองมีความเข้มแข็ง⁵¹ซึ่งพระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติคุณโร) ได้จัดลำดับการปกครองวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ตามความถนัดของพระสงฆ์แต่ละรูป⁵² ดังแผนภูมิที่ 7

⁵¹ มาณี ไชยาธีรานูวัฒน์ศิริ และคณะ , “รายงานการวิจัยเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในยุคโลกาภิวัตน์กรณีศึกษาในภาคกลางและภาคตะวันออก”, รายงานการวิจัย (คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหิดล,2541),37.

⁵² สัมภาษณ์ผู้ช่วยเจ้าอาวาสรูปที่ 1,ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไร่ขิง(พระอารามหลวง), 22 เมษายน 2559.

แผนภูมิที่ 7 ลำดับการปกครองของวัดไร่ขิงพระอารามหลวงในปัจจุบัน
ที่มา พระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติคุณโร) , หนังสืองานเทศกาลนมัสการปิดทองหลวงพ่อดาววัดไร่ขิง
ประจำปี 2559, วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) (กรุงเทพฯ : สามลดา ห้างหุ้นส่วนจำกัด) , 48-50.

สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวรญาณิชัย กิ่งโพธิ์ ได้ศึกษาวิเคราะห์เรื่อง “การปกครองคณะสงฆ์ไทยตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2484” ผลการวิเคราะห์พบว่าการบริหารคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2484 เป็นการปกครองแบบสังฆสภา โดยแบ่งอำนาจในการบริหารออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) สังฆสภา ทำที่เป็นนิติบัญญัติออกสั่งขานัติ 2) คณะสังฆมนตรี มีหน้าที่ในการบริหาร 3) คณะวินัยธร มีหน้าที่พิจารณาอิกรณ์ ซึ่งแต่ละฝ่ายได้แบ่งหน้าที่ในการบริหารและรับผิดชอบโดยตรง⁵³

พระเทพศาสนากิบาล (แยม กิตติธโร) ก็ได้มีการแบ่งหน้าที่และแต่งตั้งพระสงฆ์ในวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ให้เหมาะกับงาน ท่านเห็นถึงความสามารถของแต่ละท่าน บางท่านได้รับมอบหมายงานที่ไม่ถนัด ท่านก็จะคอยสังเกต และจะคอยให้คำแนะนำ ถ้าสิ่งใดผิดก็จะตักเตือนทันทีทันใด⁵⁴ บางครั้งก็อาจทำให้ผู้ทำงานรู้สึกกดดันในการทำงานเพราะกลัวว่าทำแล้วจะผิดพลาด ซึ่งสังเกตได้จากสีหน้าไม่สู้ดีของคนที่ถูกตักเตือน ก็อย่างว่าถ้าจะให้พูดดีตลอดคงไม่มีใครกระตือรือร้นคงไม่มีใครปฏิบัติตามกฎก็เหมือนพ่อแม่ดูลูกนั่นแหละทำไปก็ลั่นแต่ปรารภว่าดีทั้งสิ้น⁵⁵

มาตรา 36 ระบุว่าวัดหนึ่งวัดให้มีเจ้าอาวาสรูปหนึ่ง และถ้าเป็นการสมควร จะให้มีรองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสด้วยก็ได้ โดยตามมาตรา 37 เจ้าอาวาสมีหน้าที่ 1) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี 2) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิต และคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม 3) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิต และคฤหัสถ์ 4) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล ท่านผู้ช่วยเจ้าอาวาสรูปหนึ่งได้กล่าวว่า พระเดชพระคุณท่านปฏิบัติหน้าที่ด้วยความมุ่งมั่น ใส่ใจในทุกสิ่ง ใส่ใจทุกรายละเอียดเพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข จัดหารสิ่งอำนวยความสะดวกให้ไม่ว่าจะเป็นการปรับปรุงสถานที่ การจัดการเพื่อเดินทางไปเรียนที่โรงเรียนพระปริยัติ อีกทั้งยังพัฒนา มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี ไร่ขิง ให้มีความพร้อมทั้งบุคคลากรจนกระทั่งสถานที่ และไม่ว่าจะมีงานกุศลใดท่านก็จัดอย่างเต็มที่⁵⁶ ในการเป็นเจ้าอาวาสนั้นจะต้องมีหน้าที่บำรุงวัด จัดกิจกรรมและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย⁵⁷ พระเทพศาสนากิบาล (แยม กิตติธโร) นั้นก็ได้ทำกิจกรรมต่างๆมากมายที่ส่งเสริมให้การปกครองภายในวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) เป็นไปได้ด้วยความเรียบร้อย เช่น การฝึกอบรมพระอุปัชฌาย์การบรรยายวิถีชีวิตสมถะ การร่วมแสดงความยินดีกับ

⁵³ พระมหาวรญาณิชัย กิ่งโพธิ์, “การปกครองคณะสงฆ์ไทยตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2484”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาภาควิชาประวัติศาสตร์, (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539).

⁵⁴ สัมภาษณ์ พระสงฆ์รูปที่ 3, พระสงฆ์วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง), 20 กุมภาพันธ์ 2559.

⁵⁵ สัมภาษณ์ ชาวบ้านคนที่ 1, ชาวบ้านชุมชนไร่ขิง, 7 มิถุนายน 2559.

⁵⁶ สัมภาษณ์ พระสงฆ์รูปที่ 4, พระสงฆ์วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง), 20 กุมภาพันธ์ 2559.

⁵⁷ วิรัช ธีรพันธุ์เมธี, พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ 2535, คู่มือพระสังฆาธิการ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดวงแก้ว, 2546), 18.

พระลูกวัด การสนับสนุนให้ขวัญ เสริมกำลังใจ รวมถึงการจัดประชุมพนักงานวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ประจำเดือน

ในการประชุมมหาเถรสมาคมครั้งที่ 1/2550 เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2440 เลขาธิการมหาเถรสมาคมเสนอว่า สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า เจ้าคณะใหญ่หนกลาง ได้มีลิขิต ที่ จญ.ก. 30/2550 ลงวันที่ 31 มกราคม 2550 แจ้งว่า พระพรหมโมลี เจ้าคณะภาค 1 พระธรรมเจดีย์ เจ้าคณะภาค 13 พระธรรมคุณากรณ์ เจ้าคณะภาค 14 และพระธรรมปริยัติเวที เจ้าคณะภาค 15 ได้เสนอตามรายงานของเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร เจ้าคณะจังหวัดชลบุรี เจ้าคณะจังหวัดนครปฐม เจ้าคณะจังหวัดราชบุรี และเจ้าคณะ-จังหวัดเพชรบุรีแต่งตั้งให้ พระพิพัฒน์วิริยาภรณ์ อายุ 51 พรรษา 31 ป.ธ. 3 น.ธ. เอกผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ให้เป็นพระอุปัชฌาย์วิสามัญซึ่งการการเสนอขอแต่งตั้งพระสังฆาธิการเป็นพระอุปัชฌาย์วิสามัญ ในเขตปกครองคณะสงฆ์หนกลาง ดังกล่าว ได้ปฏิบัติตามข้อ 8 และข้อ 10 วรรคสองแห่งกฎหมายมหาเถรสมาคมฉบับที่ 17 (พ.ศ.2536) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์ โดยได้ผ่านการฝึกซ้อมอบรมหรือสอบความรู้พระอุปัชฌาย์ที่ วัดสามพระยา กรุงเทพมหานคร⁵⁸

พระอุปัชฌาย์ ก็คือ พระภิกษุผู้ได้รับแต่งตั้งให้มีหน้าที่เป็นประธานและรับผิดชอบในการบรรพชาอุปสมบท ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและถูกต้องตามเกณฑ์ปฏิบัติพระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติธโร) จึงจัดการฝึกซ้อมอบรมพระอุปัชฌาย์ขึ้น (ในภาคผนวก ก ภาพที่ 1 ดำเนินการฝึกซ้อมอบรมพระอุปัชฌาย์)

พระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติธโร) ท่านเป็นผู้อุปถัมภ์โครงการอบรม และดำเนินการฝึกซ้อมอบรมพระอุปัชฌาย์ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 14 วันที่ 6-10 กุมภาพันธ์ 2559 ณ ศูนย์ปฏิบัติธรรมคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม (มูลนิธิหลวงพ่อดาวไร่ขิง) ซึ่งถือเป็นอีกโครงการที่ท่านให้ความสำคัญมาก

ในปัจจุบันนั้นสังคมเปลี่ยนแปลงไปมากการบวชตามประเพณีในระยะสั้นๆก็มามากขึ้นน้อยสุดก็ประมาณ 7 วัน ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น ภาระงาน บวชเพราะพ่อแม่ขอ บางรูปบวชเข้ามาแล้วสร้างความเสียหาย ไม่ปฏิบัติตามระเบียบของวัด ปัญหาการบวชกับการคัดเลือกและวิธีการฝึกอบรมพระอุปัชฌาย์ มีความเกี่ยวเนื่องกัน สิ่งที่เป็นปัญหาของการบวชก็คือ ปัญหาที่เกิดจากการประพตติผิดพระธรรมวินัยและปัญหาที่เกิดจากการประพตติที่ไม่สมควรแก่สมณะวิสัยของผู้ที่เข้ามาในพระศาสนา จนทำให้เกิดความเสื่อมเสียแก่องค์กรคณะสงฆ์ จึงทำให้ต้องมีกระบวนการคัดเลือกและวิธีการฝึกอบรมพระอุปัชฌาย์ ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเข้มงวด เพื่อให้ได้คุณสมบัติและลักษณะครบถ้วน ดังนั้นจึงต้องมีกระบวนการฝึกซ้อมให้ดีกว่า⁵⁹ นอกจากนี้ท่านยังทำหน้าที่ปกครองไว้อีกหลายกิจกรรม

⁵⁸ มหาเถรสมาคม. “เสนอขอแต่งตั้งพระสังฆาธิการเป็นพระอุปัชฌาย์วิสามัญ”. เข้าถึงเมื่อ 2 กรกฎาคม 2559, เข้าถึงจาก <http://www.mahathera.org/detail.php?module=mat&id=255001030601&title=10>.

⁵⁹ สัมภาษณ์ พระเทพศาสนาภิบาล(แย้ม กิตติธโร), เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง), 7 กุมภาพันธ์ 2559.

พระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตตินฺธโร) ท่านได้ให้การบรรยายโครงการโรงเรียนพระสังขาริการ ฝึกอบรมเจ้าอาวาสใหม่ เพื่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเน้นการบำเพ็ญประโยชน์ (สาธารณประโยชน์และการศึกษาสงเคราะห์) ในเขตการปกครองคณะสงฆ์หนกลาง รุ่นที่ 19 ระหว่างวันที่ 20 -27 กุมภาพันธ์ 2559 ณ ศาลาปฏิบัติธรรมพระชิงวงค์สภา วัดพิชยญาติการาม วรวิหาร แขวงสมเด็จพระเจ้าพระยา เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร (ในภาคผนวก ก ภาพที่ 2 บรรยายโครงการโรงเรียนพระสังขาริการ)

พระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตตินฺธโร) ร่วมแสดงความยินดีพระครูปฐมธรรมวงศ์ (สุรศักดิ์ ปัญญาธิโร) ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไร่ขิง(พระอารามหลวง) เลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระครูสัญญาบัตรชั้นเอก พิเศษและแต่งตั้งฐานานุกรม พระลูกวัดที่ประพฤติดีประพฤดิชอบ ดังนี้

- 1) พระปลัดอุดม (ดูแลภิกษุสามเณรและฝึกซ้อมพระสวดมนต์)
- 2) พระใบฎีกาภมร (ดูแลเรื่องการเงินโรงเรียน)
- 3) พระสมุห์สำออง (สวดมนต์ ทำวัตร เป็นนิจไม่เคยขาดและดูแลหอรขง)

เมื่อวันที่ 7 มกราคม 2559 ณ อุโบสถวัดไร่ขิง พระอารามหลวง (ในภาคผนวก ก ภาพที่ 3 แสดงความยินดี แก่พระสงฆ์วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง))

พระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตตินฺธโร) จัดประชุมพนักงานวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ทุกเดือน เพื่อให้พุทธศาสนิกชนที่เข้ามาทำบุญในวัดได้รับความสะดวก บริการที่ดี และมีความเป็นระเบียบภายในวัด และซักถามปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปวางแผนแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้น (ในภาคผนวก ก ภาพที่ 4 จัดประชุมพนักงานวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง))

พระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตตินฺธโร) จัดประชุมคณะกรรมการมูลนิธิตวัดไร่ขิง เพื่อปรึกษาหารือ ติดตาม ผลการดำเนินงาน อย่างต่อเนื่อง (ในภาคผนวก ก ภาพที่ 5 จัดประชุมคณะกรรมการมูลนิธิตหลวงพ่่วัดไร่ขิง)

คณะสงฆ์เข้าถวายสักการะทำพิธีสามเิจกรรมแต่พระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตตินฺธโร) ซึ่งเป็นธรรมเนียมของสงฆ์อย่างหนึ่งที่ภิกษุสามเณรพึงทำความชอบต่อกัน (ในภาคผนวก ก ภาพที่ 6 พิธีสามเิจกรรมแต่พระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตตินฺธโร))

ประวัติงานปกครองของพระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตตินฺธโร) ตามหลักฐานที่ปรากฏ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 ถึง ปัจจุบัน

พ.ศ. 2534 เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไร่ขิง พระอารามหลวง

พ.ศ. 2538 เป็นเลขานุการรองเจ้าคณะภาค 14

พ.ศ. 2545 เป็นเลขานุการเจ้าคณะภาค 14

พ.ศ. 2548 เป็นเจ้าคณะอำเภอพุทธมณฑลจังหวัดนครปฐม

พ.ศ. 2549 เป็นพระอุปัชฌาย์ (ประภทวิสามัญ)

พ.ศ. 2551 เป็นผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง)

พ.ศ. 2551 ได้รับพระบัญชาแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง)

อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ตามพระบัญชาที่ 6/2551 ลงวันที่ 8 มิถุนายน 2551

พ.ศ. 2552 เข้ารับการอบรมพระสังฆาธิการ (เจ้าอาวาสที่ได้รับการแต่งตั้งใหม่)
รุ่นที่ 13 ณ วัดสามพระยาวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. 2557 ได้รับพระบัญชาแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐมตาม
พระราชบัญญัติ 3/2557 ลงวันที่ 12 พฤษภาคม 2557

พ.ศ. 2555 มีพระภิกษุ 88 รูป สามเณร 21 รูป ศิษย์วัด 5 คน

พ.ศ. 2556 มีพระภิกษุ 82 รูป สามเณร 13 รูป ศิษย์วัด 5 คน

พ.ศ. 2557 มีพระภิกษุ 84 รูป สามเณร 14 รูป ศิษย์วัด 5 คน

พ.ศ. 2558 มีพระภิกษุ 84 รูป สามเณร 17 รูป ศิษย์วัด 5 คน⁶⁰

การปกครองคณะสงฆ์ในฐานะเจ้าอาวาสนั้น ต้องบริหารงานมากมายหลายด้าน
หลายส่วน คล้ายกับการบริหารงานโรงเรียนที่จะต้องแบ่งเป็น แต่ละด้านไป คือ บริหารทั่วไป
บริหารงานบุคคล บริหารงบประมาณ บริหารวิชาการ ทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดการกระจายอำนาจและการ
ดำเนินการที่สะดวกรวดเร็วมีความชัดเจนในการบริหารจัดการ เพราะเจ้าอาวาสจะต้องทราบว่าวัด
จะต้องมีงานอะไร ต้องดำเนินการอย่างไร โครงการไหนจะต้องทำก่อนหลัง ต้องใช้ทรัพยากรเท่าไร
มากน้อยเพียงใด เหมาะสมหรือไม่ เป็นไปตามกฎระเบียบแบบแผนหรือไม่ ซึ่งต้องบริหารจัดการให้อยู่
บนแนวทางที่ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ได้กล่าวไว้⁶¹

บทบาทการปกครองของพระเทพศาสนานิกบาล (แยม กิตติธโร) มีทั้งในด้านของสงฆ์
และบุคคลทั่วไป ในด้านของสงฆ์นั้นภาพรวมก็มีการบริหารจัดการได้ดี มีกระบวนการจัดการ
ดำเนินงานการบริหารคณะสงฆ์ให้เกิดความผาสุก มีระเบียบเรียบร้อย อีกทั้งผลักดันส่งเสริมให้
คณะสงฆ์ใช้ความสามารถมาสร้างประโยชน์ให้กับศาสนา วัด และชุมชน โดยมีแผน นโยบายที่ชัดเจน
ไว้เป็นแนวทางในการดำเนินงานต่างๆ ใช้หลักธรรมวินัยมาวางแนวการปฏิบัติของสงฆ์⁶²

การปกครองในส่วนเจ้าหน้าที่ของวัด ท่านได้วางแนวทางการปฏิบัติไว้ชัดเจน เน้นการ
บำบัดทุกข์บำรุงสุข จัดการให้เกิดความสงบเรียบร้อย ทำงานให้เป็นระบบ ท่านได้ทำงานด้วยความ
วิริยะ มีผลงานปรากฏเป็นที่ชัดเจน มาโดยตลอดจนกระทั่งได้เลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาชั้นเทพ
อย่างไม่มีข้อกังขา

“ในมหามงคลวโรกาสพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา 5
ธันวาคม 2558 นี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระกรุณา
โปรดพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ พระราชวริยาลังการ (แยม กิตติธโร)
น.ธ.เอก, ป.ธ.3, พธ.ด.กิตติ ฯลฯ) เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง)
รองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม และกรรมการขับเคลื่อนโครงการ

⁶⁰ สัมภาษณ์ พระครูปลัดสรพงษ์ ปญญาโล , พระสงฆ์วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง),15
มกราคม 2559.

⁶¹ สัมภาษณ์ นายมนัส ชัยยะ , ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา, 8 สิงหาคม 2559.

⁶² สัมภาษณ์ นางสาวฐณิกานต์ เต่งตระกูล , รองผู้อำนวยการโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา,
8 สิงหาคม 2559.

“หมู่บ้านรักษาศีล 5” ให้เป็นพระราชาชั้นเทพ ในราชทินนามที่ พระเทพศาสนานิกายบาล นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้

ท่านเจ้าคุณพระเทพศาสนานิกายบาล (แยม กิตติดิษฐ์โร) เป็นพระมหาเถระที่มีปฏิปถามั่นคงในพระพุทธศาสนา มีศีลาจารวัตรงดงาม มีอหิชาศีลไมตรีและเสียสละ มีทักษะและประสบการณ์ชีวิต มีความรู้ความสามารถดีในกิจการงานทั้งปวง ทั้งนี้เพราะท่านเจ้าคุณได้รับการศึกษาอบรมพัฒนาตนเองเป็นอย่างดี จึงเป็นเหมือนเพชรเม็ดงามที่เจียรนัยดีแล้ว ประดับวัดไร่ขิง วงการคณะสงฆ์ และพระพุทธศาสนาในวัดไร่ขิง(พระอารามหลวง) ท่านเจ้าคุณได้สนองงานพระเดชพระคุณพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (ปัญญา อินทปญโญ ป.ธ.6, พธ.ด.) อดีตเจ้าอาวาสวัดไร่ขิง และที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค 14 ในทุกด้านที่ได้รับมอบหมาย จึงได้รับความไว้วางใจจากผู้บังคับบัญชาให้เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาส และต่อมาได้รับแต่งตั้งให้เป็นเจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) สาขางานเดิมเพิ่มเติมงานใหม่ พัฒนาวัดไร่ขิงให้เป็นศูนย์รวมศรัทธาและกิจกรรมบริการสังคมเป็นที่ประจักษ์แก่สาธารณชนทั่วไป

ในทางคณะสงฆ์ ท่านเจ้าคุณได้รับแต่งตั้งให้เป็นเลขานุการเจ้าคณะภาค 14 เลขานุการพระธรรมทูตสายที่ 1 เจ้าคณะอำเภอพุทธมณฑล และรองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม ตามลำดับ รับผิดชอบภาระงานคณะสงฆ์ตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความรู้ความสามารถ ในส่วนงานพิเศษ ท่านเจ้าคุณได้รับมอบหมายให้เป็นผู้อำนวยการด้านสถานที่ในการปฏิบัติธรรมของคณะสงฆ์หนกลางจัดกิจกรรมของคณะสงฆ์และส่วนงานทั้งภาครัฐและเอกชนทั่วไป ที่สำคัญคือได้รับแต่งตั้งเป็นรองประธานคณะกรรมการการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เร่งรัด ดำเนินการและประสานงานกับคณะสงฆ์และส่วนราชการทั่วประเทศ

ท่านเจ้าคุณพระเทพศาสนานิกายบาล (แยม กิตติดิษฐ์โร) ได้ทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ กำลังทรัพย์ และสติปัญญา สนองงานคณะสงฆ์ และพระพุทธศาสนา มาด้วยความวิริยะอุตสาหะ ก่อให้เกิดหิตานุหิตประโยชน์อย่างไพศาลต่อสังคม ประเทศชาติ และพระพุทธศาสนาเป็นอเนกประการ

การที่ท่านเจ้าคุณพระเทพศาสนานิกายบาล (แยม กิตติดิษฐ์โร) ได้รับพระราชทานเลื่อนสมศักดิ์ เป็นพระราชาคณะชั้นเทพครั้งนี้ จึงนับว่าเป็นเกียรติยศ เกียรติศักดิ์ และเกียรติคุณแก่วงศ์ตระกูล คณะสงฆ์และพระพุทธศาสนา นำความปลาบปลื้มใจและปีติยินดีมาสู่

เพื่อน สหธรรมิก ผู้ร่วมงาน ญาติมิตร และศิษยานุศิษย์ที่เคารพนับถือ
เป็นอย่างดี⁶³

นโยบายการปกครองที่พระเทพศาสนานิกบาล (แยม กิตติธโร) ให้ไว้กับพระสงฆ์ที่วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ท่านบอกไว้ว่าให้พระสงฆ์ ทุกรูปปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ทำวัตร สวดมนต์ เป็นนิจ ตามพระราชบัญญัติพระสังฆาธิการหากสมมติว่าเกิดเหตุไม่เข้าใจกันระหว่างพระสงฆ์กับพระสงฆ์ หรือพระสงฆ์กับฆราวาส ท่านก็จะเป็นผู้ไกล่เกลี่ยโดยใช้เหตุใช้ผล ปรับให้มีความเข้าใจกันทั้ง 2 ฝ่าย เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบ

ถ้าจะพูดถึงบทบาทการปกครองระดับจังหวัดนครปฐมในฐานะเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม ท่านก็ให้การปกครองที่เป็นธรรมอย่างทั่วถึงเช่นเดียวกัน ตัวอย่างกรณี บางวัด ที่เกิดปัญหา มีการเผยแพร่ข่าวสารทำให้พระพุทธรูปเสียหาย เสียชื่อเสียง ในฐานะที่พระเทพศาสนานิกบาล (แยม กิตติธโร) ดำรงตำแหน่งรองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐมนั้น เมื่อท่านได้ทราบข่าว ท่านเองก็ไม่ได้นั่งนอนใจ ก็ได้มีการเข้าพบเพื่อพูดคุยในประเด็นต่างๆให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง คอยดูแล สอบถามข้อมูลต่างๆ เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งขึ้นอีก

ในส่วนของพระสงฆ์ที่เป็นพระอาจารย์ผู้สอนก็ต้องมีกฎมีระเบียบการปกครองเช่นเดียวกัน ซึ่งถ้าจะให้อธิบายให้เข้าใจง่ายก็คือ ในเรื่องของการปกครองของครูนั้นจะว่ากันไปตามวินัยครู ในส่วนของพระสงฆ์ก็เช่นเดียวกัน ต้องปฏิบัติไม่ให้ขัดกับวินัย ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งส่วนการแบ่งหน้าที่ การทำงานภายในวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ถ้าในเชิงปฏิบัติก็จะแบ่งออกเป็น 6 ด้าน ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 โดยท่านก็พิจารณาจากความถนัดเพื่อให้เหมาะสมกับด้านที่ต้องรับผิดชอบ ซึ่งวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) เป็นวัดใหญ่ ทำให้มีกิจกรรมมากมายหลายด้าน เพื่อให้การดำเนินงานของวัดเป็นไปด้วยความเรียบร้อยท่านก็จะแบ่งย่อยภาระงานให้ได้รับผิดชอบกันตามความถนัดลึกลงไปอีก เช่น มีการแต่งตั้งพระเลขานุการวัด 5 รูป เพื่อช่วยประสานงานภายในวัดให้สะดวกรวดเร็ว กระจายอำนาจคอยดูแลสอดส่องให้เกิดประโยชน์และความสงบเรียบร้อย โดยที่รับผิดชอบ เกี่ยวกับ หนังสือเอกสาร การเงิน การประชาสัมพันธ์ การทำสื่อ เป็นต้น⁶⁴

พระเทพศาสนานิกบาล (แยม กิตติธโร) ท่านมีเป้าหมายในการปกครองสูงสุดนั้นก็คือการที่ให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข รักใคร่ปรองดอง ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ ท่านจะคอยเอาใจใส่ในทุกๆ เรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่ เพื่อให้ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและท่านสามารถแก้ไขปัญหาทุกอย่างได้อย่างรวดเร็ว เป็นที่น่ายกย่องใน

⁶³ มุทิตาปรารภ พระเทพศาสนานิกบาล, (พระราชวรเมธี,ดร) รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี วัดไร่ขิง ผู้ช่วยเจ้าอาวาสและประธานองค์การศึกษา วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร.

⁶⁴ สัมภาษณ์ พระครูปฐมธรรมวงศ์, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไร่ขิงพระอารามหลวง, 5 สิงหาคม 2559.

หมู่คณะสงฆ์ด้วยกันโดยทั่ว⁶⁵ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธงชัย สิงอุตม ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8” ผลการวิจัยพบว่า ด้านสภาพทั่วไปของการมีภาวะผู้นำของสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8 พบว่า ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการด้านการมีวิสัยทัศน์กว้างไกลมองภาพการณ์ออก (จักขูมา) 2) ภาวะผู้นำด้านชำนาญในงาน (วิสุโร) 3) ภาวะผู้นำด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (นิสสยสัมปันโน) และการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักธรรมสังฆโสภณสูตรนั้น อยู่ในระดับมากทั้งหมด และภาวะผู้นำด้านการมีปัญหา/ความสามารถ (เวียดโต) ภาวะผู้นำด้านการเป็นผู้มีระเบียบวินัยที่ดี (วินีโต) ภาวะผู้นำด้านความกล้ากล้า/กล้าหาญ (วิสาร์โท) ภาวะผู้นำด้านการรักษาความถูกต้องในสิ่งที่ถูกต้อง (ธัมมานุธัมมปฏิปันโน) อยู่ในระดับมาก ด้านหลักพุทธธรรม และ ทฤษฎีภาวะผู้นำที่เหมาะสมสำหรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนา ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ พบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 8 ตามทฤษฎีภาวะผู้นำ ประกอบไปด้วย 4 ทฤษฎี ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำด้านคุณลักษณะ 2) ภาวะผู้นำด้านพฤติกรรมผู้นำ 3) ผู้นำตามสถานการณ์ 4) ภาวะผู้นำด้านความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูป และผู้นำแบบพอเพียงจะมีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่มากที่สุด ด้านการบูรณาการหลักพุทธธรรมและทฤษฎีภาวะผู้นำในการพัฒนาภาวะผู้นำของ พระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 8 นั้นพบว่า พฤติกรรมของผู้นำที่ควรให้ความสนใจในสมาชิก ส่งเสริมขวัญและสร้างกำลังใจให้เกิดขึ้นกับบุคลากร และพฤติกรรมของผู้นำที่ต้องให้ความสนใจกับการทำให้เป้าหมายของงาน จะมีการกำหนดเป้าหมายมาตรฐาน มีการมอบหมายงานรวมทั้งการผลักดันให้เกิดความสำเร็จ⁶⁶

สรุป

จากการศึกษาดังกล่าวบทบาทของพระเทพศาสนากิจบาล (แยม กิตตินธโร) ในฐานะที่มีตำแหน่งการปกครองทั้งตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) และตำแหน่งรองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม ทำให้เห็นว่าท่านเป็นพระเถระที่มีความยุติธรรมเป็นหลักในการปกครองประยุกต์กับความเป็นสากลที่ใช้การปกครองแบบเป็นขั้นบันได มีแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์อยู่บนพื้นฐานหลักของธรรมวินัย อิงอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎระเบียบ ข้อบังคับมติมหาเถรสมาคม มีการบริหารคณะสงฆ์ภายในวัดรวมถึงเขตการปกครองอื่นๆให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีความสงบสุข ซึ่งเป็นเจตนารมณ์ของท่าน รวมถึงการส่งเสริมคณะสงฆ์ให้มีส่วนร่วมในการบริหาร และส่งเสริมคนดีมีความสามารถได้ทำงาน จนทำให้ท่านเป็นที่ยกย่องเชิดชูเป็นพระนักบริหาร ถึงแม้บางเวลาที่หลายคนเห็นว่าท่านเป็นคนดู น้ำเสียงแข็ง ก็ตาม และไม่ว่าวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) จะเติบโตขึ้นมากแค่ไหน จำนวนพระเพิ่มมากแค่ไหนท่านก็ยังสามารถบริหารจัดการการปกครองในวัดได้เป็นอย่างดีมี

⁶⁵ สัมภาษณ์ สำเร็จ อยู่ประจำ, ครูโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมัธยม) , 20 พฤศจิกายน 2559.

⁶⁶ ธงชัย สิงอุตม, “การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 8”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556).

โครงสร้างการบริหารที่เป็นแบบแผนที่ชัดเจนดำเนินงานได้อย่างราบรื่นทั้งด้านการบริหารด้านการจัดการ ด้านบุคลากร ในส่วนการปกครองทางฆราวาส ท่านมีแนวทางส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่าง บ้าน วัด ราชการ โดยการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้การปกครองมีประสิทธิภาพท่านจะมีการติดตาม ประชุม เพื่อหาแนวทางใหม่ๆ เสมอ

บทที่ 4

บทบาทด้านการศาสนศึกษา

รากฐานของต้นไม้ดี ดอก ผล ก็จะมีดี จากจุดเริ่มต้นของการสนับสนุนการจัดการศึกษาใน ส่วนของการปกครองแล้วนั้น ประการต่อไปก็เป็นในส่วนของศาสนศึกษาซึ่งส่วนนี้เองเป็นส่วนที่มี บทบาทมากในการสนับสนุนการศึกษาของพระสงฆ์และการศึกษาธรรมของประชาชนทั่วไป พระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติธโร) ได้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาโดยมีความคิดว่าหากคน ไตถึงพร้อมด้วยการศึกษาคนนั้นจะมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระสงฆ์จะต้องประพฤติ ปฏิบัติให้เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับประชาชนที่มากราบไหว้ทั้งด้านวินัยและศึกษาธรรม พระเดชพระคุณท่านได้ประพจน์ตนเป็นแบบอย่างที่ดีเสมอมาหมั่นหาความรู้ใหม่ๆ ประสบการณ์ ใหม่ๆ แล้วนำมาถ่ายทอดให้กับทุกคน ดังคำที่ท่านเคยกล่าวไว้ครั้งมาให้โอวาทแก่พระสงฆ์งานอบรม บาลีก่อนสอบของภาค 14 ว่า “จงตั้งใจเรียน หมั่นศึกษาธรรมให้เต็มที่ จะได้เป็นกำลังสำคัญทาง ศาสนาเพื่อผลิตทายาทศาสนาต่อไป ดังที่งานวิจัยของพระมหาวงศ์ไทย ศรีจาริก ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “การศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในประเทศไทย (พ.ศ. 2432 ถึง พ.ศ.2537)” พบว่า ปัญหา การศึกษาของคณะสงฆ์ไทย โดยเฉพาะการศึกษาเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ของคณะสงฆ์ไทย ตลอดถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นอันเป็นผลเนื่องจากการศึกษา การศึกษาดีทำให้ การปกครองดี⁶⁷

ศาสนศึกษา

หากจะกล่าวถึงความหมายของคำว่าศาสนศึกษา ทางกรมการศาสนา ได้ให้ความหมาย ไว้ว่า การศาสนศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ ทั้งแผนกธรรมบาลี และแผนกสามัญศึกษา รวมทั้งการส่งเสริมพระภิกษุสงฆ์ สามเณรศึกษาพระปริยัติธรรมทุกๆ วิธีที่ ไม่ขัดแย้งต่อพระธรรมวินัย⁶⁸ โดยที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ ระบุว่า การศาสนศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาปริยัติธรรมและการศึกษาอื่นๆอันควรแก่สมณะ ซึ่งได้แก่ การศึกษาพระปริยัติธรรมหรือการศึกษาธรรมบาลี ซึ่งในปัจจุบันได้จำแนกเป็นสองส่วน คือการศึกษา พระปริยัติธรรมแผนกธรรม บาลี และการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ

⁶⁷ พระมหาวงศ์ไทย ศรีจาริก, “ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยใน ประเทศไทย(พ.ศ. 2423 ถึง พ.ศ.2427)”, (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาศาสนา เปรียบเทียบ : มหาวิทยาลัยมหิดล ,2542.)

⁶⁸ กรมการศาสนา, **คู่มือการจัดการศึกษาสงฆ์** (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์การศาสนา,2539), 1.

บทบาททางงานศาสนศึกษาของพระเทพศาสนากิบาล (แยม กิตติธโร)

พระเทพศาสนากิบาล (แยม กิตติธโร) ถือเป็นนักปฏิบัติผู้ส่งเสริมปริยัติ คือ ท่านเป็นพระนักปฏิบัติเป็นพระนักพัฒนาในระดับแนวหน้าของประเทศ ขณะเดียวกันท่านเป็นผู้ทรงปริยัติ คือ การศึกษาเล่าเรียน นอกจากตัวท่านที่ได้เปรียญธรรม 3 ประโยคนักธรรมชั้นเอกแล้ว ท่านยังมุ่งมั่นสนับสนุนให้พระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ศึกษาเล่าเรียน ทั้งปริยัติธรรมและการศึกษาสายสามัญ โดยเป็นครูผู้ให้ความรู้ และเป็นวิทยากรให้การอบรม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 จนถึงปัจจุบัน กล่าวคือ เป็นครูผู้สอนพระปริยัติธรรมสำนักเรียนวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) และสำนักเรียนอื่นๆ เป็นวิทยากรอบรมนักธรรมและธรรมศึกษาก่อนสอบทั้งชั้นตรี ชั้นโท ชั้นเอก, เป็นกรรมการตรวจข้อสอบธรรมสนามหลวง, เป็นพระอาจารย์สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนต่างๆ, ถวายการอุปถัมภ์และอำนวยความสะดวกในการจัดอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ภาค 14 ณ วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) เป็นเวลายาวนานเกือบ 40 ปี นอกจากนี้ ท่านยังได้อุปถัมภ์กิจการคณะสงฆ์ในทุกด้านและกิจกรรมของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่มาขออนุญาตใช้สถานที่ของวัดไร่ขิง⁶⁹ ในการสอบบาลีแต่ละครั้งหลวงพ่อกุศลท่านก็ให้การสนับสนุนเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่พักของพระสงฆ์ที่เดินทางมาอบรมบาลี อีกทั้งภัตตาหารในแต่ละมื้อ รวมถึงพระวิทยากรผู้ทรงความรู้ต่างๆ ซึ่งหลวงพ่อกุศลท่านได้ดำเนินการเรื่องนี้มาโดยตลอดหลายปีที่ผ่านมา⁷⁰

พระเดชพระคุณท่านมีแนวทางการสนับสนุนการศึกษาหลายรูปแบบ แต่มีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ การให้ความสำคัญการศึกษาสูงสุด ท่านกระทำให้เป็นแบบอย่างที่ดี เสริมกำลังใจให้กับ ทุกคนที่รักในการศึกษาแต่ขาดแคลน ท่านไม่เพียงแต่ให้การสนับสนุนการศึกษาธรรมของพระสงฆ์ สามเณร ในส่วนของบุคคลทั่วไปท่านก็ให้การสนับสนุนไม่ต่างกัน อย่างเช่นการสนับสนุนการสอบนักธรรมของนักเรียน รวมถึงครู อาจารย์ ในโรงเรียน⁷¹ อีกทั้งจัดอบรมบาลีก่อนสอบ เขตปกครองสงฆ์ ภาค 14 ปี พ.ศ. 2559 ณ วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) จ.นครปฐม ให้กับพระภิกษุสงฆ์และสามเณร โดยให้ความอนุเคราะห์สถานที่อบรม สถานที่พักตลอดจนภัตตาหารตลอดการอบรม (ในภาคผนวก ก ภาพที่ 7 พระเทพศาสนากิบาล (แยม กิตติธโร) จัดการอบรมบาลีก่อนสอบ) ท่านได้ไปตรวจเยี่ยมโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดกุฎีแก อำเภอบัว จังหวัดน่านวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2555 โดยมีพระราชวรมนีรองเจ้าคณะภาค 6 ประธานกรรมการโรงเรียนพระครูสุทินนันทธรรม ผู้จัดการโรงเรียน ถวายการต้อนรับ พร้อมทั้งเยี่ยมชมการก่อสร้างอาคารเรียน 4 ชั้น อาคารเรียนต่างๆ และห้องเรียนที่มูลนิธิหลวงพ่อดาวไร่ขิงได้มอบวัสดุอุปกรณ์การเรียนสนับสนุนทางการศึกษาแก่โรงเรียนแห่งนี้และได้มอบทุนการศึกษาให้สามเณรโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดกุฎีแกทุกรูป ๆ ละ 200 บาท เงินทุนสำหรับสร้างกุฏิสามเณร 100,000 บาท และเครื่องเสียง จำนวน 1 ชุด (ในภาคผนวก ก ภาพที่ 8 พระเทพศาสนากิบาล (แยม กิตติธโร) เยี่ยมโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดกุฎีแก) ซึ่งท่านไม่ได้ให้การสนับสนุนเพียงแค่วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) เท่านั้นแต่ท่านมีจิตเมตตา แผ่คุณงามความดีไปทั่วทิศ

⁷⁰ สัมภาษณ์ พระสงฆ์รูปที่ 5, พระสงฆ์วัดไร่ขิง(พระอารามหลวง), 20 กุมภาพันธ์ 2559.

⁷¹ สัมภาษณ์ เมตตา กลิ่นบัวขาว, ครูโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา, 9 สิงหาคม 2559

ช่วยเหลือผู้ขาดแคลนมาโดยตลอด ไม่เลือกปฏิบัติ จนได้รับการชื้อชมยกย่องจากหลายโรงเรียนหลายหน่วยงาน⁷² สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระพิระพล ปากาโร (สุขอาษา) ศึกษาบทบาทของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดและพัฒนาชุมชน ของวัดอาวุธวิกสิตาราม และวัดสร้อยทอง พบว่าเจ้าอาวาสทั้ง 2 วัด มีภาวะของการเป็นผู้นำในการบริหารจัดการวัด และบริหารการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมได้ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะทั้งสองท่านนี้มีบุคลิกลักษณะที่น่าเลื่อมใสคือ มีเมตตาบารมีสูงมาก ให้โอกาสพระภิกษุและสามเณร ได้ศึกษาเล่าเรียนจนมีโอกาสจบการศึกษาระดับสูงสุด ท่านทั้งสองมี มนุษย์สัมพันธ์ดีมาก มีวิสัยทัศน์อันกว้างไกล สร้างแรงบันดาลใจให้กับนักเรียน และครูอาจารย์ ในสำนักเรียน โดยมีกองทุนเพื่อการศึกษาทุกระดับชั้นเรียน และได้มีการพัฒนาวัดจนได้รับรางวัลประกาศเกียรติคุณต่างๆจาก กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ⁷³

ในการสนับสนุนการจัดการของพระสงฆ์เป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนัก เพราะเนื่องจากพระสงฆ์ต้องมีกิจวัตรของสงฆ์เป็นหลัก บางรูปก็ไม่ชอบเรียนหนังสือ บางรูปก็ขยันหมั่นเพียรศึกษา ซึ่งพระสงฆ์ที่อยู่ในปกครองของหลวงพ่อนั้นก็มีอายุแตกต่างกันพอสมควร จึงทำให้ในการชี้แนะให้เห็นคุณค่าการศึกษาไม่อาจทำให้ทุกรูปเข้าใจไปในทิศทางเดียวกันได้⁷⁴ ประพจน์ ชูจำปา, เวธนี กรีทอง, พาสณา จุลรัตน์ ได้เสนองานวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อเจตนาติดต่อการเรียนธรรมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อเจตนาติดต่อการเรียนในหลักสูตรธรรมศึกษาของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธรรมกาย ส่งผลกระทบเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ การเรียนแบบพระสงฆ์ที่ศรัทธา, ลักษณะทางกายภาพภายในวัดแรงจูงใจในการสมัครเรียนในหลักสูตรธรรมศึกษา, การส่งเสริมนักเรียนในการเป็นพุทธะมาฆะของผู้ปกครองและลักษณะทางกายภาพภายในโรงเรียนจากทั้ง 5 ประเด็น เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการเรียนในหลักสูตรธรรมศึกษาของนักเรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธรรมกาย มากที่สุดการเรียนแบบพระสงฆ์ที่ศรัทธา และน้อยที่สุดคือลักษณะทางกายภาพภายในโรงเรียน⁷⁵ สำหรับในปัจจุบันการศึกษาของภิกษุสงฆ์สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท คือ

1. การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม

สนามหลวงแผนกธรรม มีหลักสูตร คือ นักธรรมจัดสำหรับพระสงฆ์ สามเณรและธรรมศึกษาจัดสำหรับคฤหัสถ์ สำหรับหลักสูตรนักธรรมแบ่งเป็น นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโทและนักธรรมชั้นเอก ส่วนหลักสูตรธรรมศึกษา แบ่งเป็น ธรรมศึกษาชั้นตรี ธรรมศึกษาชั้นโทและธรรมศึกษาชั้นเอก

⁷² สัมภาษณ์ อุดร สิริอาภรณ์ ,ครูโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา, 11 พฤศจิกายน 2559

⁷³ พระพิระพล ปากาโร (สุขอาษา), บทบาทของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดและชุมชน: ศึกษากรณีวัดอาวุธวิ-กสิตาราม และวัดสร้อยทอง กรุงเทพมหานคร ,สารนิพนธ์ศาสนศึกษา, (วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล),2550.

⁷⁴ สัมภาษณ์ พระสงฆ์รูปที่ 4,พระสงฆ์วัดไร่ขิง(พระอารามหลวง) ,2 กุมภาพันธ์ 2559

⁷⁵ ประพจน์ชูจำปา เวธนีกรีทอง และพาสณา จุลรัตน์, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อเจตนาติดต่อการเรียนในหลักสูตรธรรมศึกษาของนักเรียนในโรงเรียนวัดพระธรรมกาย อำเภอดอนหลวง จังหวัดปทุมธานี” วารสารพุทธศาสนศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 16, 3 (กันยายน - ธันวาคม 2552):15.

2. การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

เรียนบาลีไวยากรณ์แล้วเรียนแปลภาษาบาลีเป็นภาษาไทยและแปลภาษาไทยเป็นภาษาบาลี เพราะว่าภาษาบาลี เป็นภาษาที่รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา เหตุที่พระปริยัติธรรมคือ พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกาและอื่นๆบรรจุอยู่ในคัมภีร์ซึ่งเป็นภาษาบาลีทั้งสิ้น แม้จะแปลเป็นภาษาไทยแล้วก็แปลแบบไทยบาลี ประสงค์จะรู้อย่างถูกต้องชัดเจนทั้งภาษาบาลีไม่ได้ ชั้นเรียนแผนกบาลีใช้นักธรรมเป็นองค์จำกัดสิทธิ โดยแบ่งเป็น 9 ชั้น คือบาลีไวยากรณ์ ชั้นประโยค 1 – 2 ชั้นประโยค ป.ธ. 2 ,3 ,4 ,5 ,6 ,7 ,8 และ 9 ผู้สอบได้ประโยค ป.ธ. 3 ได้รับการแต่งตั้งคือเปรียญคือ ทรงตั้งเป็น “พระมหา” “สามเณรเปรียญ” ชั้นประโยค 1 - 2 ได้รับวุฒิบัตร ชั้นประโยค ป.ธ. 3 – 8 ได้รับประกาศนียบัตรและพัดยศ ชั้นประโยค ป.ธ. 9 ได้รับปริญญาบัตรและพัดยศ เป็นปริญญาตรีทางศาสนาและถ้าสามารถสอบชั้นประโยค 9 ได้ในขณะที่เป็นสามเณรทรงพระกรุณาโปรดให้การอุปสมบทเนรรูปนั้น อยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ เรียกว่า “บวชนาคหลวง” ผู้สอบได้เปรียญธรรม 9 ประโยคถ้าอยู่ในสมณเพศได้รับนิยัตินักเทศก์กับพระราชาคณะชั้นสามัญ

3. การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นโรงเรียนที่วัดจัดตั้งขึ้นในวัดหรือธรณีสงฆ์หรือที่ดินของมูลนิธิทางพระพุทธศาสนา โดยกรมการศาสนาให้ การอุปถัมภ์ จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้การศึกษาแก่พระสงฆ์ สามเณร ทั้งวิชาสามัญและการศึกษาพระปริยัติธรรมควบคู่กันไป เพื่อที่ว่าหากพระสงฆ์ สามเณรเหล่านี้มีความประสงค์จะลาสิกขาก็สามารถนำวุฒิการศึกษาที่ได้รับไปใช้ เพื่อการศึกษาต่อในสถานศึกษาของรัฐหรือใช้สมัครงานประกอบอาชีพได้ พระสงฆ์ในวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) รูปหนึ่งได้กล่าวว่า ถึงแม้จะต้องเดินทางไปเรียนที่วัดพระปฐมเจดีย์แต่ก็ไม่ถือว่าเป็นอุปสรรคเพราะท่านเจ้าอาวาสจัดหารถเพื่ออำนวยความสะดวกนับว่าเป็นเรื่องดี ทำให้อุปสรรคในการเรียนลดลงอย่างน้อยก็ไม่ต้องกังวลเรื่องเดินทางและเท่าที่ทราบมาท่านก็ยังส่งเสริมการเรียนธรรมศึกษาก่อนบวชหรือก่อนเข้าวัดด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดสมชาย อภิวัฒน์ (เฮาส์) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารงานการศึกษาจังหวัดจันทบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1. ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับงานการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย 2. ศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารงานการศึกษาในจังหวัดจันทบุรีและ 3. ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการบริหารงานการศึกษาในจังหวัดจันทบุรีและพบผลการวิจัยว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารงานการศึกษา จังหวัดจันทบุรีโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 3.34) และเมื่อจำแนกเป็นแต่ละรายการแล้ว พบว่า รายการที่ว่ามีจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมในวัด,ส่งเสริมให้ พระภิกษุสามเณร ได้ศึกษาพระปริยัติธรรม ณ สำนักเรียนอื่นถ้าที่วัดไม่ได้จัดการศึกษา, มีการควบคุม เร่งรัดให้มีการเรียนการสอนนักธรรม ในหลักสูตรนักธรรมตามคำสั่งของมหาเถรสมาคมและมีการยกย่องและเชิดชูเกียรติแก่ผู้สอบนักธรรมได้ในแต่ละชั้น มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.77,3.66,3.94 และ 3.51 ตามลำดับ) ส่วนรายการอื่น ๆ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ทุกข้อส่วนปัญหาและอุปสรรค พบว่า ไม่มีงบประมาณสนับสนุนในการศึกษาจากทางภาครัฐไม่เพียงพอ และขาดแหล่งความรู้ข้อมูลข่าวสารด้านเทคโนโลยีภายในวัด ข้อเสนอแนะควรดำเนินการดังนี้ ควรสนับสนุนให้วัดจัดการเรียนการสอนบาลี และนักธรรมอย่างเป็นระบบ

ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนและนักเรียนได้เรียนธรรมศึกษาอย่างทั่วถึง และองค์การภาครัฐและเอกชนและควรเข้ามาส่งเสริมสนับสนุนด้านทุนทรัพย์ในการเรียนการสอนธรรมและบาลี⁷⁶

4. การศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์

การศึกษาในระดับอุดมศึกษาของคณะสงฆ์ไทย ดำเนินการใน 2 สถาบัน คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ในส่วนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมก็มีประกาศมหาเถรสมาคมว่าด้วยการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลี พ.ศ. 2555 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 15 ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 14 มาตรา 18 และมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และข้อ 2 ข้อ 3 (2) และข้อ 4 แห่งกฎกระทรวง ว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2548 มหาเถรสมาคมจึงออกประกาศไว้ดังนี้

หมวด 1 บททั่วไป

ข้อ 1 ประกาศนี้ เรียกว่า “ประกาศมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี พ.ศ. 2555

ข้อ 2 ประกาศนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์เป็นต้นไป

ข้อ 3 บรรดากฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติหรือประกาศอื่นใด ซึ่งขัดหรือแย้งกับประกาศนี้ให้ใช้ประกาศนี้แทน

ข้อ 4 ในประกาศนี้ “การศึกษาพระปริยัติธรรม” หมายความว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ตามหลักสูตรที่คณะสงฆ์กำหนด

“สำนักเรียน” หมายความว่า สถานศึกษาที่วัดจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม ทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลี คือ สำนักเรียนวัดในกรุงเทพมหานคร และสำนักเรียนคณะจังหวัดในส่วนภูมิภาค

“สำนักศาสนศึกษา” หมายความว่า สถานศึกษาที่วัดจัดการศึกษาในรูปแบบของศูนย์การเรียน สำนักศาสนศึกษาวัด สำนักศาสนศึกษาประจำตำบล สำนักศาสนศึกษาประจำอำเภอ ซึ่ง จัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและหรือแผนกบาลี

“เจ้าสำนัก” หมายความว่า เจ้าอาวาสวัดที่สำนักเรียนหรือสำนักศาสนศึกษาตั้งอยู่

“วิชาสามัญ” หมายความว่า รายวิชาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ผู้เรียนพระปริยัติธรรมศึกษาเพิ่มเติมตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด โดยคำแนะนำของมหาเถรสมาคม

“บุคลากรทางการศึกษา” หมายความว่า เจ้าสำนักเรียน เจ้าสำนักศาสนศึกษา ผู้อำนวยการศูนย์การเรียน อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ รวมทั้งผู้สนับสนุนการศึกษาซึ่งเป็น

⁷⁶ พระครูปลัดสมชาย อภิวัฒน์ (เฮาลี), “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารงาน การศาสนศึกษาจังหวัดจันทบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553).

ผู้ทำหน้าที่ให้บริการ หรือปฏิบัติงานเกี่ยวเนื่องกับกระบวนการจัดการเรียนการสอน การนิเทศ และการบริการการศึกษา ในสำนักเรียนและสำนักศาสนศึกษา ซึ่งได้รับค่าตอบแทนจากงบประมาณของรัฐ

“ครูสอนพระปริยัติธรรม” หมายความว่า พระภิกษุ สามเณร หรือคฤหัสถ์ ซึ่งปฏิบัติหน้าที่หลักในการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ ในสำนักเรียนและสำนักศาสนศึกษาซึ่งได้รับค่าตอบแทนจากงบประมาณของรัฐ

“พระปริยัตินิเทศก์” หมายความว่า พระภิกษุซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในการนิเทศการศึกษา พระปริยัติธรรมช่วยเหลือแนะนำครูสอน และสนองงานเจ้าคณะจังหวัดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพระปริยัติธรรม

หมวด 2 การจัดตั้ง ยุบ รวม เลิก สำนักเรียนและสำนักศาสนศึกษา

ข้อ 5 วัดที่ประสงค์ขอจัดตั้งเป็นสำนักเรียนหรือสำนักศาสนศึกษา ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติดังนี้

- 1) เป็นวัดที่ตั้งถูกต้องตามกฎหมาย
- 2) มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม
- 3) มีจำนวนผู้เรียนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในแบบคำขอจัดตั้ง
- 4) มีความพร้อมด้านบุคลากรทางการศึกษาครูสอนพระปริยัติธรรมและอาคาร

สถานที่

ข้อ 6 สำนักเรียนหรือสำนักศาสนศึกษาใดขาดคุณสมบัติตามข้อ 5 (2) (3) (4) ติดต่อกันเป็นเวลา 3 ปี หรือเมื่อปรากฏว่าไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ ให้เจ้าสำนักเสนอเรื่องขอยุบรวม หรือเลิกดำเนินการ กรณีตามวรรคแรก หากเจ้าสำนักไม่เสนอขอยุบรวม หรือเลิกดำเนินการ ให้เจ้าคณะกรุงเทพมหานครหรือเจ้าคณะจังหวัด พิจารณาสั่งการ

ข้อ 7 สำนักเรียนและสำนักศาสนศึกษาที่ถูกยุบ รวม หรือเลิกดำเนินการแล้ว ทรัพย์สินที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ให้ตกเป็นของวัดนั้น ส่วนทรัพย์สินที่เป็นสังหาริมทรัพย์ให้เจ้าคณะกรุงเทพมหานคร หรือเจ้าคณะจังหวัด พิจารณาดำเนินการ

หมวด 3 การแต่งตั้งและถอดถอนครูสอนพระปริยัติธรรม

ข้อ 8 ให้เจ้าสำนักเรียนหรือเจ้าสำนักศาสนศึกษาเสนอเจ้าคณะกรุงเทพมหานครหรือเจ้าคณะจังหวัดเพื่อแต่งตั้งครูสอนพระปริยัติธรรมที่มีคุณสมบัติดังนี้

- 1) ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมต้องมีวุฒินักธรรมชั้นเอก
- 2) ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีต้องมีวุฒิปริญญาธรรม 3 ประโยค ขึ้นไป เฉพาะสามเณรต้องมีวุฒิปริญญาธรรม 4 ประโยคขึ้นไป
- 3) ผ่านการอบรมครูสอนพระปริยัติธรรม ตามหลักสูตรของกองธรรมสนามหลวงหรือกองบาลีสนามหลวง ซึ่งจัดโดยกองธรรมสนามหลวงหรือกองบาลีสนามหลวงร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

4) ครูสอนวิชาสามัญต้องมีวุฒิปริญญาตรีขึ้นไป

ข้อ 9 ครูสอนพระปริยัติธรรมพ้นสภาพเมื่อ

- 1) มรณภาพ/ตาย
- 2) ลาสิกขา

3) ลาออก

4) เจ้าคณะกรุงเทพมหานครหรือเจ้าคณะจังหวัดให้ออก โดยการเสนอของเจ้าสำนักเรียนหรือเจ้าสำนักศาสนศึกษา

หมวด 4 การบริหารและการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม

ข้อ 10 ให้มีสำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวงและสำนักงานแม่กองบาลีสนามหลวงเป็นหน่วยงานสนองงานแม่กองธรรมสนามหลวงและแม่กองบาลีสนามหลวงตามลำดับ โครงสร้างการบริหารและอำนาจหน้าที่ของสำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวงและสำนักงานแม่กองบาลีสนามหลวงให้เป็นไปตามที่แม่กองธรรมสนามหลวงหรือแม่กองบาลีสนามหลวงกำหนด

ข้อ 11 ให้เจ้าสำนักเรียนและเจ้าสำนักศาสนศึกษา จัดการศึกษาหรือส่งเสริมให้ศึกษาวิชาสามัญเพิ่มเติม แก่ผู้เรียนที่ยังไม่จบการศึกษาภาคบังคับ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด โดยคำแนะนำของมหาเถรสมาคม

ข้อ 12 ให้สำนักเรียนและสำนักศาสนศึกษาจัดทำข้อมูลการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมเพื่อรายงานแม่กองธรรมสนามหลวง แม่กองบาลีสนามหลวง และแจ้งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทราบ โดยในส่วนภูมิภาคให้แจ้งสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเพื่อเสนอสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติดำเนินการ

ข้อ 13 ให้มีพระปริยัตินิเทศก์ทำหน้าที่นิเทศการศึกษาพระปริยัติธรรม รวมถึงการส่งเสริมสนับสนุน และเสนอแนวทางการพัฒนาการศึกษาพระปริยัติธรรมการแต่งตั้งหรือถอดถอนพระปริยัตินิเทศก์ให้เป็นไปตามระเบียบของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ข้อ 14 ให้สำนักเรียน สำนักศาสนศึกษา สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง สำนักงานแม่กองบาลีสนามหลวง บุคลากรทางการศึกษา และครูสอนพระปริยัติธรรม ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนด้านงบประมาณตามกฎหมายโดยผ่านทางสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

หมวด 5 บทเฉพาะกาล

ข้อ 15 สำนักเรียน สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง สำนักงานแม่กองบาลีสนามหลวง บุคลากรทางการศึกษา ครูสอนพระปริยัติธรรม และพระปริยัตินิเทศก์ ที่มีอยู่ก่อนประกาศมหาเถรสมาคมฉบับนี้ประกาศใช้ให้ถือว่า เป็นสำนักเรียน สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง สำนักงานแม่กองบาลีสนามหลวงบุคลากรทางการศึกษา ครูสอนพระปริยัติธรรม และพระปริยัตินิเทศก์ ตามประกาศมหาเถรสมาคมฉบับนี้

ข้อ 16 ให้เลขาธิการมหาเถรสมาคมรักษาการให้เป็นไปตามประกาศนี้ ประกาศ ณ วันที่ 14 เดือน มีนาคม พุทธศักราช 2555

หากจะพูดถึงการศึกษาของพระสงฆ์ ท่านจะคอยให้การสนับสนุนสำหรับพระทุกรูป โดยเฉพาะพระสงฆ์ที่จำพรรษาที่วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) โดยจะสนับสนุนให้เรียนธรรมศึกษาชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก เมื่อจบก็ส่งเสริมสนับสนุนให้เรียนในระดับบาลีต่อ ซึ่งพระสงฆ์ในวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ต้องเดินทางไปเรียนที่โรงเรียนสหบาลี ที่องค์พระปฐมเจดีย์ ทั้งนี้ พระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร) ท่านก็ช่วยอำนวยความสะดวกในเรื่องของรถรับส่งไปสถานที่เรียน โดยในช่วงก่อนสอบบาลี 18 วัน ก็มีการอบรมย่อยภาค 14 โดยใช้สถานที่ของวัดไร่ขิง(พระอารามหลวง) ท่านก็อำนวยความสะดวกให้ในหลายๆด้าน เช่น ที่พัก ภัตตาหาร เอกสาร วิทยากร ในส่วนของการให้ขวัญกำลังใจ

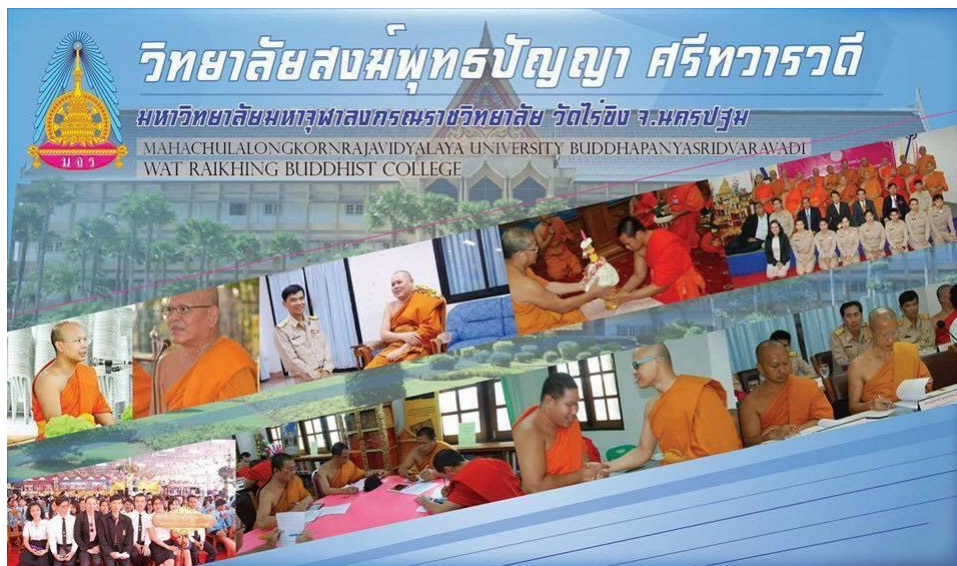
พระที่สอบได้ก็มีตามลำดับ โดยจะมีปัจจัยพิเศษให้เป็นรางวัลพิเศษ เช่น ป.ธ. 1-5 =5,000 ป.ธ. 6 =60,000 ป.ธ. 7=70,000 ป.ธ. 8=80,000 ป.ธ. 9=250,000 โดยประมาณ ซึ่งจะมอบให้ในวันมูลนิธิหลวงพ่อวัดไร่ขิงทุกปี แต่ถ้าเป็นในส่วนของพระสงฆ์ในจังหวัดนครปฐมที่ไม่ใช่วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ถ้าจำไม่ผิดท่านน่าจะมอบให้กับผู้ที่สอบผ่าน ป.ธ. 7-8 ประมาณ 10,000 ส่วนประโยค 9 นั้นไม่แน่ใจว่ามอบให้เท่าไร ไม่ใช่แค่เพียงทางสงฆ์เท่านั้นที่ท่านจะสนับสนุนให้เรียนธรรม ท่านยังให้การสนับสนุนให้โรงเรียนใกล้เคียงหรือโรงเรียนที่ท่านเป็นองค์อุปถัมภ์ ได้เข้าสอบธรรมศึกษาทุกคน ซึ่งจะคอยสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการตัวให้กับโรงเรียนนั้นๆ เพื่อให้เดินความรู้ในการศึกษาอย่างเต็มที่⁷⁷

พระสงฆ์ที่บวชใหม่ท่านก็สนับสนุนให้สอบนักธรรมตรี นักธรรมโท นักธรรมเอก พอได้แล้ว สอบบาลีประโยค 1, 2, 3 อย่างลูก อาจารย์ธรรมาวุธ ครูโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา ก็สอบนักธรรมสอบ บาลีประโยค 1, 2, 3 ตอนนี่ก็เป็นมหา กำลังศึกษาเรียน ป.ธ. 4 อย่างพระมหาขวัญชนก ก็ได้ ป.ธ. 7 แล้ว ส่วน ป.ธ. 9 ก็มี 3 รูป เท่าที่จำได้ พระมหากรวิทย์ ท่านพระมหาเกริกสัน ซึ่งล่าสุดได้ ป.ธ. 6, 7 พระเทพศาสนากิจบาล (แย้ม กิตติธโร) เมตตาก็จัดงานฉลองให้ และมอบทุนการศึกษาให้ประมาณ 50,000 บาท ส่วน เณรกิตติ ได้ ป.ธ. 7 ก็เช่นเดียวกัน นอกจากตรงนี้แล้วก็ยังมีธรรมาวุธของวัดบริการรับ - ส่ง ไปเรียนที่วัดพระปฐมเจดีย์ ถ้าพระสงฆ์จะไปสอบ หรือไปเรียนก็อำนวยความสะดวกด้านรถไปให้ นอกจากนั้นท่านก็จะให้ พระในวัดที่ได้ ป.ธ. สูงๆ มาตัวเข้ม ให้กับ พระสงฆ์ที่จะไปสอบ คล้ายพี่ สอนน้อง เป็นเหมือนสอนพิเศษ ช่วง เดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม และวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) นั่นก็เป็นที่อบรมบาลีก่อนสอบ ภาค 14 นานกว่า 20 ปี โดยท่านเจ้าคุณแย้มดูแลมาโดยตลอด⁷⁸

นอกจากการสนับสนุนการสอบแล้วพระเทพศาสนากิจบาล(แย้ม กิตติธโร) ท่านยังคอยให้การสนับสนุนสอดส่องดูแลในด้านศาสนศึกษาอย่างต่อเนื่องในทุกๆเรื่อง เช่นการเข้าเยี่ยมเยียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม ที่ต่างๆ โรงเรียนสหศึกษาบาลี วิทยาลัยสงฆ์ มากมาย เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2559 ท่านเป็นองค์ประธานการทำบุญประจำโรงเรียนสหศึกษาบาลี ปีที่ 65 และวันโสมนัสตราบูชา โดยจัดพิธีเจริญพระพุทธมนต์และเวียนเทียนของคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม (ในภาคผนวก ก ภาพที่ 9 พระเทพศาสนากิจบาลเป็นองค์ประธานการทำบุญประจำโรงเรียนสหศึกษาบาลี)

⁷⁷ สัมภาษณ์ พระครูปฐมธรรมวงศ์,ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไร่ขิง พระอารามหลวง, 20 เมษายน 2559

⁷⁸ สัมภาษณ์ กมล ประทีปธินันต์,ครูโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา, 8 กุมภาพันธ์ 2559

ภาพที่ 2 สนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอนวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญา ศรีทวารวดี

พระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติธโร) ให้การสนับสนุนทั้งด้านวัสดุ อุปกรณ์สถานที่ รวมถึงบุคลากร ให้กับมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญา ศรีทวารวดี วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) อย่างต่อเนื่องมาโดยตลอดนับแต่วันก่อตั้ง มุ่งพัฒนาสถานศึกษาแห่งนี้ให้มีมาตรฐานประชาชนทั่วไปก็สามารถมาเรียนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ คะนิงนิจ จันทบุตร ได้เสนองานวิจัย เรื่อง แนวคิดทิศทางการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี-นักระรม เกิดจากการขาดเอกภาพในการจัดการศึกษา ขาดผู้รับผิดชอบในการบริหารอันเนื่องจากการยึดจารีตเดิม คือคณะสงฆ์รับผิดชอบเพียงแค่การจัดการสอบและวัดผล แต่ไม่ได้รับผิดชอบในการจัดการศึกษา การสอนเป็นเรื่องของแต่ละสำนัก ส่วนปัญหาการจัดการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยสงฆ์มีปัญหาจากการขาดงบประมาณ งบประมาณที่ได้รับไม่เพียงพอต่อการพัฒนาคุณภาพครูผู้สอนอุปกรณ์เอกสาร ตำรา ให้เพียงพอและทันสมัย⁷⁹

⁷⁹ คะนิงนิจ จันทบุตร, “แนวคิดทิศทางการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย”, วารสารพุทธศาสตร์ศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (พฤษภาคม-สิงหาคม 2554),45.

ภาพที่ 3 รักษาการรองผู้อำนวยการมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญา ศรีทราวดี วัดไร่ขิง

นอกจากในส่วนของอาคารสถานที่แล้ว พระเดชพระคุณท่านยังสนับสนุนการศึกษาโดยให้พระวิทยากรจากทางวัดไร่ขิงเป็นพระอาจารย์ผู้สอนและดูแลเรื่องของหลักสูตร โดยมอบหมายให้พระครูปฐมวงศ์ รักษาการรองผู้อำนวยการมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญา ศรีทราวดี วัดไร่ขิง ซึ่งพระอาจารย์ท่านหนึ่งได้กล่าวว่า พระเดชพระคุณท่านให้อิสระในการบริหารจัดการภายในอย่างเต็มที่ โดยให้มุ่งเน้นจุดประสงค์คือผลิตนักศึกษาให้ออกมาดีมีคุณภาพ ท่านจะคอยชี้แนะแนวทางที่เป็นประโยชน์อยู่เสมอ ถึงแม้ว่าท่านจะมีเวลาน้อยที่จะเข้ามาตรวจดู แต่ถ้ามีปัญหาก็สามารถนำเรียนท่านได้ตลอดเวลา และไม่เคยมี่ครั้งไหนที่ท่านจะปฏิเสธให้การสนับสนุน⁸⁰

ในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการก็ได้มีการลงนามข้อตกลงจัดการเรียน “ธรรมศึกษา” ในสถานศึกษาศึกษาธิการ ดร.สุทศศรี วงษ์สมาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปฏิบัติราชการแทน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้ร่วมลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในสถานศึกษา ระหว่างสำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) กระทรวงวัฒนธรรม และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2557 ที่ห้องประชุมราชวัลลภนั้น

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กล่าวว่า ที่ผ่านมา กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่ให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งก็ต้องยอมรับว่าผู้ที่มีความเก่งด้านวิชาการเพียงอย่างเดียว แต่ไม่มีความพร้อมทางด้านจิตใจ ก็จะทำให้การเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้ประสบความสำเร็จในชีวิตได้ยาก ดังนั้น

⁸⁰ สัมภาษณ์ พระอาจารย์, วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญา ศรีทราวดี, 1 มีนาคม 2559.

กระทรวงศึกษาธิการจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของธรรมศึกษา เพราะจะเป็นการเตรียมความพร้อมด้านจิตใจ ตลอดจนกระทั่งส่งเสริมให้เป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรม ยึดมั่นตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยึดมั่นค่านิยมหลัก 12 ประการ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ จึงได้มีการลงนามความร่วมมือในครั้งนี้ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจหลักพุทธธรรมที่ถูกต้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ อันมีผลต่อการส่งเสริมค่านิยมหลักในเรื่องความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ภูมิใจในความเป็นไทย เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม มีความเป็นพลเมือง สามารถทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม ตลอดจนมีการพัฒนาตนเองไปในทางที่ถูกต้อง เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้ผู้เรียนห่างไกลอบายมุข สิ่งเสพติด สิ่งผิดกฎหมาย และนำไปสู่ความสงบเรียบร้อยของสังคม เพื่อให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ภาคเอกชน และองค์กรต่างๆ เล็งเห็นความสำคัญและร่วมกันพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนธรรมศึกษาแก่เด็กและเยาวชน ตลอดจนมีการสอบที่เป็นมาตรฐาน จบแล้วได้รับประกาศนียบัตร ซึ่งถือเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร และพัฒนาผู้เรียนอีกรูปแบบหนึ่ง หลังจากนั้น กระทรวงศึกษาธิการจะจัดทำแผนปฏิบัติและโครงการ ตลอดจนมีการตั้งเป้าหมายเพื่อขยายผลโรงเรียนต้นแบบไปสู่โรงเรียนนาร่อง และดำเนินการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำข้อตกลงความร่วมมือครั้งนี้ไปสู่การดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า การดำเนินงานจะบรรลุผล นำไปสู่การพัฒนาเด็กและเยาวชน เพื่อให้มีค่านิยมหลัก 12 ประการ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีคุณธรรมจริยธรรม นำสังคมไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน นำประเทศเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ และสร้างความสันติสุขแก่สังคมโลกต่อไป

เจ้าประคุณสมเด็จพระวันรัต แม่กองธรรมสนามหลวง กล่าวไว้ว่า ธรรมศึกษา หมายถึงข้อปฏิบัติที่เป็นหลักของชีวิต ดังนั้น ธรรมศึกษา ก็คือการศึกษาข้อปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของคนทุกคนในโลกนี้ มิใช่เพียงเฉพาะพุทธศาสนิกชนเท่านั้น แต่ทุกคน ทุกศาสนาในโลก ต้องศึกษา ต้องรู้หลักปฏิบัติ เพื่อนำไปปฏิบัติให้เกิดเป็นความสุขความเจริญในชีวิต เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ต่อสังคม ต่อส่วนรวม ต่อประเทศชาติ และต่อชาวโลก การเรียนธรรมศึกษาจึงต้องเรียนให้รู้ ให้สามารถพิจารณาให้เห็นจริงตามหลัก คือการมองให้รู้ว่า ปฏิบัติเช่นนี้แล้ว ได้ผลจริงหรือไม่อย่างไร หรือปฏิบัติแล้ว เกิดประโยชน์เช่นไร

การลงนามข้อตกลงครั้งนี้ ขอให้มุ่งเน้นการดำเนินชีวิตของคนทุกคนที่อยู่ร่วมกันในโลกนี้ มิใช่เน้นเพียงเฉพาะพระพุทธศาสนา ซึ่งธรรมศึกษาเป็นเรื่องของนามธรรมที่ศึกษาให้เห็นได้ยาก แต่จะอย่างไรให้ทุกคนเกิดแรงจูงใจและเห็นความสำคัญ เห็นประโยชน์ในการเรียนธรรมศึกษา ซึ่งขณะนี้ทางราชการ หลายๆ หน่วยงานได้เห็นความสำคัญแล้ว ก็ต้องดำเนินการให้คนได้เข้ามาเรียน และตั้งใจเรียนธรรมศึกษามากขึ้น เช่น การมอบประกาศนียบัตรเมื่อจบการศึกษา ให้คนได้เห็นประโยชน์และเกิดแรงจูงใจในการมาเรียนธรรมศึกษา เช่น เห็นความสำคัญของธรรมศึกษาต่อการดำเนินชีวิต ต่อการศึกษา หรือการทำงาน โดยอาจจะพิจารณาผู้ที่มีประกาศนียบัตรธรรมศึกษา ก่อนเป็นลำดับแรก อย่างไรก็ตาม ขออโนมทนาทุกท่านที่ได้ตั้งใจให้ประชาชนในชาติได้มีการศึกษาธรรมศึกษา เพื่อเป็นหลักในการปฏิบัติตนให้ถูกต้อง นำไปใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง สังคม ประเทศชาติ และชาวโลก

ข้อตกลงในความร่วมมือ

ให้หน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีสถานศึกษาในสังกัด ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลักสูตรธรรมศึกษาในสถานศึกษา ทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษาองค์กรหลัก รับผิดชอบและดำเนินการจัดการเรียนการสอน และจัดสอบธรรมศึกษาในสถานศึกษา รวมทั้งสนับสนุนและส่งเสริม ในส่วนของทรัพยากรบุคคล สถานที่ อุปกรณ์การเรียนการสอน การสอบ และส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีสำนักส่งเสริมกิจการการศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานกลางในการบูรณาการจัดทำค่าของงบประมาณและจัดทำแผนปฏิบัติการภาพรวมของกระทรวงศึกษาธิการบันทึกผลการสอบธรรมศึกษาไว้ในแบบแสดงผลการเรียนของสถานศึกษาดำเนินการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในสถานศึกษา ร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยความเห็นชอบจากสำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง

2. ให้กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรม ร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติส่งเสริมและสนับสนุนครูสอนธรรมศึกษา สื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน และงบประมาณในการดำเนินการและดำเนินการประสานงานในด้านอื่นๆ ที่เป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้การจัดการเรียนการสอนและสอบธรรมศึกษาในสถานศึกษาบรรลุเป็นไปตามวัตถุประสงค์ โดยการแนะนำจากสำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง⁸¹

พระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติธโร) ท่านให้การสนับสนุนธรรมศึกษา ทั้งด้านการเรียนธรรมศึกษา และการสอบศึกษาสงเคราะห์ ท่านได้ให้ทุนการศึกษานักเรียนยากจน ทุนการศึกษานักเรียนเรียนดี ทุนศึกษาต่อในต่างประเทศ ทุนที่ศนศึกษาการเผยแผ่ศาสนา ดังเช่นที่ผ่านมาในส่วนของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ท่านได้ให้นักเรียนไปร่วมกิจกรรมที่จังหวัดเชียงใหม่ อีกทั้งจัดให้มีการอบรมแกนนำที่ศูนย์ปฏิบัติธรรม มีธรรมะประจำเดือน รวมทั้งการทำบุญตักบาตรในทุกวัน พลุ่สวดตอนเช้าก่อนเข้าแถว เสมือนเป็นวันพระของโรงเรียน ได้รับการสนับสนุนจากหลวงพ่อแย้มให้มีพระสงฆ์จากวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) มาบิณฑบาตพร้อมแสดงธรรมเทศนาให้แก่นักเรียนโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา ในบางครั้งหลวงพ่อก็จะฝากข่าวสารความห่วงใยมาพูดคุยกับคณะครู นักเรียนโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา⁸²

ในส่วนทางโรงเรียนก็สนองนโยบายในการจัดกิจกรรมกรรมในชั่วโมงจริยธรรม ตามแนวทางที่หลวงพ่อแย้มได้ให้ไว้กับโรงเรียน เช่น วันสำคัญทางศาสนา นักเรียนจิตอาสาในวัดหรือที่เรียกกันว่าเด็กวัด ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของนักเรียนโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยาไปแล้ว จนสร้างชื่อให้กับทุกคนได้รู้จักในนามเด็กวัด เพราะทุกคนถูกปลูกฝังให้มีจิตสำนึกอาสา มีน้ำใจ มีคุณธรรม โดยหลวงพ่อแย้มจะคอยย้ำและเทศนาให้กับนักเรียนในโอกาสสำคัญเสมอๆ ว่าให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม และ

⁸¹ นวรัตน์ งามสุต บัลลังก์ โรหิตเสถียร,สรุปรายงานวันที่ 18 สิงหาคม 2557,เข้าถึงเมื่อ 10 สิงหาคม 2559 เข้าถึงจาก http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=38138&Key=news_act

⁸² สัมภาษณ์ มนัส ชัยยะ,ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา, 8 สิงหาคม 2559.

ให้ครูผู้สอนช่วยสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียนเป็นคนดี โดยเฉพาะการปฏิบัติโครงการศีล 5 ที่ท่านได้ให้การส่งเสริมเน้นเป็นอย่างมาก⁸³

ในการสอบธรรมศึกษาซึ่งเป็นโครงการที่พระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร) อยากให้นักเรียนทุกคนได้สอบให้ได้ถึงธรรมศึกษาชั้นเอกซึ่งหากสอบผ่านพระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร) ก็จะมอบทุนการศึกษาให้กับผู้สอบธรรมศึกษาผ่าน พร้อมกับเข็มหลวงพ่อไร่ชิง

ภาพที่ 4 เข็มสำหรับผู้สอบผ่านธรรมศึกษาชั้นตรี ชั้นโท ชั้นเอก ของโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา

ในส่วนของผู้สอนก็เช่นกัน นอกจากบางส่วนเป็นกรรมการคุมสอบธรรมศึกษาแล้วยังมีบางท่านลงสนามสอบพร้อมกับนักเรียนด้วย เช่น คุณครูเมตตา กลิ่นบัวขาว คุณครูได้บอกว่าตอนแรกก็สมัครสอบเพราะเพียงว่าทางกลุ่มบริหารวิชาการให้ลงสมัครสอบ แต่พอได้รับประกาศนียบัตรพร้อมกับเข็มธรรมะ ก็ทำให้รู้สึกภาคภูมิใจ เสริมสร้างขวัญกำลังใจในการสอบชั้นต่อไปมากขึ้น อีกทั้งยังได้ฟังธรรมเทศนาจากท่านเจ้าอาวาสทำให้รู้สึกอยากศึกษาทางธรรมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสิ่งที่ตามมาอีกประการหนึ่งนอกจากความภาคภูมิใจ คือ การเป็นตัวอย่างให้กับนักเรียนในการสอบธรรมะอีกด้วย⁸⁴

⁸³ สัมภาษณ์ ฐณิกานต์ เต่งตระกูล ,รองผู้อำนวยการโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา, 8 สิงหาคม 2559.

⁸⁴ สัมภาษณ์ เมตตา กลิ่นบัวขาว ,ครูโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา , 15 กันยายน 2559.

ภาพที่ 5 คุณครูเมตตา กลิ่นบัวขาว รับใบประกาศนียบัตรธรรมศึกษาชั้นเอกและเหรียญเกียรติยศ ปีการศึกษา 2558

นักเรียนบางคนก็บอกว่า ที่จริงแล้วหนูน่ามันเป็นเรื่องไม่ง่ายเลยที่จะสอบหนวยยังสอบได้เลย และปีหน้าหนูจะสอบเลื่อนชั้นขึ้นไปเรื่อยๆตอนนี้น่าผ่านธรรมศึกษาชั้นตรีแล้ว ท่านเจ้าอาวาสได้แสดงเทศนาให้ฟังหลังจากพิธีมอบเกียรติบัตร พร้อมเข็ม ซึ่งตอนนี้หนูผ่านศึกษา ชั้นตรี แล้ว ตอนแรกหนูสอบชั้นตรีเพราะโรงเรียนบังคับ แต่พอได้ฟังท่านเจ้าอาวาสพูดถึงความสำคัญ พูดถึงหน้าที่ชาวพุทธ ทำให้หนูรู้สึกว่าการสอบจนถึงชั้นเอก⁸⁵ สอดคล้องกับงานวิจัยของทิพวรรณ แสนมงคล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงดาว อำเภอลำปาง จังหวัดเชียงใหม่” จากผลการวิจัยพบว่า ในด้านสภาพแวดล้อม โดยรวมพบว่ามีความเหมาะสมมาก โรงเรียนได้กำหนดหลักการของโครงการ เหตุผลสอดคล้องกับนโยบายหลักของกระทรวงศึกษาธิการและของโรงเรียน รวมทั้งนำหลักไตรสิกขาเป็นฐานในการกำหนดหลักการในด้านวัตถุประสงค์มีความชัดเจนเหมาะสมมาก โดยเฉพาะช่วยปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่นักเรียน พัฒนานักเรียนให้มีวินัยในตนเองและมีความสามัคคีในหมู่คณะรวมถึงผู้บริหารได้เห็นความสำคัญและได้ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในหลักการ วัตถุประสงค์และนโยบายของโครงการให้แก่คณะครูอาจารย์อยู่ในระดับมาก ส่วนการกำหนดหลักการและเหตุผลของโครงการการประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์แก่บุคลากรและครูอาจารย์รวมทั้งให้การสนับสนุน อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนโครงการมีความเหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนอยู่ในระดับน้อย⁸⁶ อีกส่วนหนึ่งที่พระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติธโร) ได้ดำเนินในเรื่องการสนับสนุนด้านศาสนศึกษาของนักเรียนทั่วไปคือ ได้จัดทำเข็ม

⁸⁵ สัมภาษณ์ นักเรียนสอบไล่ธรรมศึกษาได้คนที่ 1,นักเรียนโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา, 15 กันยายน 2559.

⁸⁶ ทิพวรรณ แสนมงคล, “การประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงดาวอำเภอลำปาง จังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), 2547.

ที่จะมอบให้กับนักเรียนที่สอบไล่ในแต่ละชั้นซึ่งเป็นเข็มเดียวทั่วประเทศและนักเรียนรู้สึกภูมิใจมาก ถือเป็นสัญลักษณ์ความดีของตัวเองเลยก็ว่าได้ นักเรียนบางคนเริ่มจากการอยากได้เข็มที่ พระเทพศาสนานិบาล (แยม กิตติธโร) ได้จัดทำมาแจกจากนั้นก็สะสมความรู้มาเรื่อยๆ และทำให้เกิด ความพยายามที่จะสอบเลื่อนชั้นให้ได้⁸⁷

นับได้ว่าท่านมีเทคนิคแนวทางที่จะทำให้ทุกคนศึกษาในหลักสูตร วิธีหนึ่งที่สามารถ สัมผัสได้คือ ท่านจะคอยให้กำลังใจ ไม่เพียงแต่คำชื่นชมเพียงอย่างเดียว ท่านเคยกล่าวว่า คำชมพูดไป เดียวก็ลืมบางคนเห็นคุณค่าก็มีประโยชน์ไป แต่บางคนมองแค่เป็นเพียงคำพูดหนึ่ง การยกย่องเชิดชู เกียรติสรรเสริญควรทำให้ผู้รับรู้สึกดีมากกว่าได้ยินแค่คำชื่นชม ให้สมกับความเพียรพยายามที่ลำบาก ตรากดามาจนสำเร็จ⁸⁸ เช่น ในการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลี เมื่อพระสงฆ์ รูปใดสอบได้ก็จัดงานฉลองยกย่องประกาศเกียรติคุณด้วยการมอบทุนรางวัล ซึ่งถือว่าเป็นกำลังใจ ให้กับผู้สอบและครอบครัว⁸⁹ และในการสอบบาลีส่วนใหญ่ผู้ที่มาอบรมที่วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) จะสอบผ่านเป็นจำนวนมาก ถึงแม้ว่าในการอบรมมีความเครียดทั้งด้านการเรียนและวินัยในการอบรม เพราะหลวงพ่อบอกท่านเข้มงวดมาก บางครั้งก็จะกล่าวตักเตือนพระสงฆ์ที่เข้าถึงเข้าผ่านเครื่องขยายเสียง สร้างความตื่นตัวให้กับคณะสงฆ์เป็นอย่างมากเหมือนกับว่าท่านเป็นครูฝ่ายปกครองเลยก็ว่าได้ มีครั้ง หนึ่งพระสงฆ์วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ลงมาฉันเช้า ท่านขำเลียงเห็น ท่านดูเสียงดังมากและบอก ว่าถ้าครั้งหลังไม่ตรงเวลาจะไม่ให้ฉัน เมื่อดูเสร็จท่านก็สั่งให้นักเรียนจัดภัตตาหารมาถวายและย้ำว่า ครั้งหน้าไม่ควรทำแบบนี้อีกเจ้าถิ่นควรเป็นตัวอย่างที่ดี หลังจากนั้นพระสงฆ์วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ก็ไม่ กล้ามาซ้ำอีกเลย⁹⁰ ถึงอย่างไรก็ตามท่านจะให้โอกาสแก่พระสงฆ์ที่เข้าอบรมทุกเช้า เพื่อกระตุ้นให้ พระสงฆ์ทั้งหลายมีความตั้งใจในการศึกษา ท่านพูดเสมอว่าขาดเหลือสิ่งใดให้บอก⁹¹ ทั้งนี้ด้วยความ มุ่งมั่นของท่านที่จะให้พระภิกษุ สามเณรศึกษากันมากๆ และจะได้ช่วยจรรโลงพุทธศาสนา ยิ่งไปกว่า นั้นทราบว่า ถ้าท่านใต้ออกไปศึกษาต่อต่างประเทศ ซึ่งโดยส่วนใหญ่ก็จะเป็นประเทศอินเดีย ท่านก็ จะให้ทุนสนับสนุนจำนวนมากพอสมควร โดยไม่มีเงื่อนไขใดที่ผูกมัดทั้งสิ้น⁹²

⁸⁷ สัมภาษณ์ นักเรียนสอบไล่ธรรมศึกษาได้ คนที่ 2, นักเรียนโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา, 15 กันยายน 2559.

⁸⁸ สัมภาษณ์ พระเทพศาสนานิบาล (แยม กิตติธโร), เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง), 15 กันยายน 2559.

⁸⁹ สัมภาษณ์ พระสงฆ์รูปที่ 1, พระสงฆ์วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง), 20 กุมภาพันธ์ 2559.

⁹⁰ สัมภาษณ์ พระสงฆ์รูปที่ 4, พระสงฆ์วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง), 20 กุมภาพันธ์ 2559.

⁹¹ สัมภาษณ์ ผู้เข้าอบรมรูปที่ 1, พระสงฆ์ที่เข้าอบรมบาลีก่อนสอบ, 29 กุมภาพันธ์ 2559.

⁹² สัมภาษณ์ ผู้เข้าอบรมรูปที่ 2, พระสงฆ์ที่เข้าอบรมบาลีก่อนสอบ, 20 กุมภาพันธ์ 2559.

สรุป

ศาสนสงเคราะห์ คือ การจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้กับ พระสงฆ์และประชาชนทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมให้ได้ศึกษา การสนับสนุนอำนวยความสะดวก ในการเรียน การดูแลระบบการจัดการศึกษาของพระสงฆ์ ให้ความอนุเคราะห์สถานที่ในการฝึกอบรม พระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติธโร) ท่านจัดให้พระภิกษุ สามเณร ได้ศึกษาอย่างทั่วถึง ปลูกฝังให้ รักในการศึกษา อำนวยความสะดวกทุกทาง ให้สนับสนุนทุกด้านเพื่อประสิทธิภาพในการศึกษา ไม่ว่าจะ เป็นการจัดการหารถรับ-ส่ง ให้ไปเรียน เชิญพระวิทยากรมาบรรยาย อนุเคราะห์สถานที่ในการจัดอบรม ให้การสนับสนุนอุปกรณ์การเรียนที่เป็นประโยชน์ ให้ขวัญกำลังใจกับภิกษุ สามเณร ที่ประสบ ความสำเร็จ ตรวจสอบโรงเรียนและสถานศึกษาต่างๆ ให้ถึงพร้อมไม่ว่าจะเป็นด้านอุปกรณ์ บุคลากร ทั้งส่วนของวัดไร่ขิง(พระอารามหลวง) และสถานศึกษาอื่นๆทั่วประเทศ รวมถึงอุปถัมภ์ บำรุง การศึกษาพระปริยัติธรรม จนเป็นที่ยอมรับ อีกทั้งท่านยังส่งเสริมพุทธธรรมโดยจัดให้มีการสอน-สอบ ธรรมศึกษาในโรงเรียน โดยให้พระภิกษุของวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) เข้าไปสอนในโรงเรียน ทำให้นักเรียนได้ความรู้ทางธรรมโดยตรง ท่าน สร้างขวัญกำลังใจให้กับคณะครู นักเรียน บุคลากร ที่สอบ ธรรมศึกษาชั้นตรี ธรรมศึกษาชั้นโท ธรรมศึกษาชั้นเอก ผ่าน ถึงแม้ภารกิจของท่านจะมีเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ แต่ท่านก็ยังเดินทางที่จะปลูกฝังคุณธรรมควบคู่ไปกับการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

บทที่ 5

บทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์

พระเทพศาสนานิกบาล (แย้ม กิตติธโร) เปรียบเสมือนเป็นต้นไม้ใหญ่ ที่ไม่เพียงแต่ให้ร่มเงาเท่านั้น ยังส่งเสริมเมล็ดพันธุ์ใหม่ที่กำลังเจริญเติบโตบนผืนแผ่นดินนี้ คอยหล่อหลอมให้ต้นไม้เล็กๆ เติบโตใหญ่กลายเป็นต้นไม้ที่สมบูรณ์ หากถามว่าต้นไม้ใหญ่นี้มีขนาดเท่าใดคงหาสิ่งใดมาเปรียบได้ยาก เพราะต้นไม้ต้นนี้ได้แผ่กิ่งก้านสาขา สร้างคุณงามความดีไปทั่วผืนแผ่นดิน จนปัจจุบันทำให้แผ่นดินนี้มีต้นไม้ที่สมบูรณ์เกิดขึ้นมากมาย

การศึกษาสงเคราะห์

การสงเคราะห์การศึกษานับว่าเป็นผลดีแก่ประเทศชาติ ถ้าจะรอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานการศึกษาอย่างเพียงอย่างเดียวเห็นจะไม่เพียงพอกับความต้องการในปัจจุบันซึ่งมีการแข่งขันทางการศึกษาสูงขึ้นเรื่อยๆ ในทางกรมการศาสนา ได้ให้ความหมายไว้ว่า การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึงการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและการจัดการศึกษาในการเตรียมความพร้อมแก่เด็กปฐมวัยได้แก่ ศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัด การมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียนนักศึกษา เป็นต้น⁹³ ทางด้านพระมหาสนอง อคฺคธมฺโม ได้กล่าวไว้ว่า บทบาทหลักของพระสงฆ์ คือ การให้การศึกษแก่ประชาชน ตามหลักพระพุทธศาสนา เรียกว่า บทบาทของครู คือบทบาทในฐานะครูซึ่งเป็นบทบาทที่ถาวรตลอดมาตั้งแต่ สมัยพุทธกาล จนถึงปัจจุบัน⁹⁴ ส่วนพระราชสีมาภรณ์ (นวล เขมสจฺจวาที) ได้กล่าวว่า การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึงการจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล การช่วยเหลือเกื้อกูลทางการศึกษา หรือสถาบันการศึกษานอกจากการศาสนศึกษา หรือบุคคลผู้ที่กำลังศึกษาหรือกระบวนการสงเคราะห์ปวงชน ทั้งก่อนวัยเรียน ในวัยเรียนให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียนอย่างต่อเนื่องในเรื่องต่างๆ ตามสมควร⁹⁵

⁹³ กรมการศาสนา, **คู่มือการจัดการศึกษาสงฆ์**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2539), 5- 6

⁹⁴ พระมหาสนอง อคฺคธมฺโม (ยาจิตร), “บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมชาวบ้านให้พึ่งตนเอง : ศึกษากรณีพระครูพิพิธธรรมรส” , (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2549)

⁹⁵ พระราชสีมาภรณ์ (นวล เขมสจฺจวาที) , **พระสงฆ์กับงานพัฒนาพระศาสนาและสังคม**(กรุงเทพมหานคร : กรมศาสนา, 2539),130.

ความหมายการศึกษาสงเคราะห์

การศึกษาสงเคราะห์ พอจะสรุปความได้ว่า เป็นการสงเคราะห์ให้คนหรือประชาชนได้รับการศึกษาซึ่งก่อนนั้นยังไม่มีครูฝ่ายฆราวาสเพียงพอก็ได้อาศัยศาลาหรือเสนาสนะใดๆ ของวัดเป็นโรงเรียนพระสงฆ์จึงเห็นความจำเป็นที่บุตรหลานของประชาชนในท้องที่ของวัดนั้นจะต้องมีโรงเรียนให้เรียนก็ช่วยชักชวนชักนำประชาชนช่วยสร้างโรงเรียนขึ้นในวัดเพื่อให้บุตรหลานของชาวบ้านได้เล่าเรียน รัฐก็ได้ให้พระสงฆ์ช่วยรับภาระจัดโรงเรียนและเป็นครูผู้สอนนับเป็นการศึกษาสงเคราะห์ของวัด และพระสงฆ์ตั้งแต่แรกที่รัฐเริ่มจัดการศึกษาเองในสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์⁹⁶ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นการจัดการศึกษาเองก็ดี การช่วยเหลือทางด้านการศึกษาดูด้วยการจัดตั้งกองทุนก็ดี การช่วยพัฒนาการศึกษาที่ดี การช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษาก็ดี การช่วยเหลือเฉพาะบุคคลที่กำลังศึกษาอยู่ก็ดี ทั้งหมดนี้ล้วนแต่เป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์ของสงฆ์โดยแท้⁹⁷

บางครั้งพระสงฆ์ก็ทำร่วมกับองค์กรภาครัฐภาค เอกชนหรือหน่วยงานอื่นๆ เพื่อช่วยเหลือโรงเรียนที่มีปัญหาอุปสรรค โรงเรียนที่ยังขาดแคลน โรงเรียนถิ่นทุรกันดาน แต่ถึงอย่างไรก็ตามทุนการศึกษาที่มอบให้ก็ยังไม่สามารถจะกระจายได้อย่างทั่วถึง และยังไม่เพียงพออีกหลายพื้นที่ เนื่องจากพระสงฆ์เองก็มีกิจของสงฆ์เป็นหลัก สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูประยุตปุญญากร (บุญยง กวีวิโส หมั่นการ) ได้วิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการจัดการการศึกษาสงเคราะห์ในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการศึกษาสงเคราะห์ในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการศึกษาสงเคราะห์ในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร และ 3) เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะของพุทธศาสนิกชนต่อการจัดการการศึกษาสงเคราะห์ในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า พุทธศาสนิกชน มีความคิดเห็นต่อการจัดการการศึกษาสงเคราะห์ในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.41$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พุทธศาสนิกชนมีความคิดเห็นต่อการจัดการการศึกษาสงเคราะห์ในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานครอยู่ในระดับมากในข้อมีการสนับสนุนและให้การช่วยเหลือในการพัฒนาสถานศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชน ข้อเสนอสนับสนุนให้มีการสอนธรรมศึกษาแก่เยาวชนและบุคคลทั่วไป และให้มีการจัดสร้างห้องสมุดภายในวัดเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ศึกษาหาความรู้ ส่วนข้อเสนออื่นๆ คือ พุทธศาสนิกชนมีความคิดเห็นต่อการจัดการการศึกษาสงเคราะห์ในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการจัดการการศึกษาสงเคราะห์ในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานครนั้น พบว่า พุทธศาสนิกชนมีความคิดเห็นต่อการจัดการการศึกษาสงเคราะห์ในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมนั้นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธ

⁹⁶ มาถนพ พลไพรินทร์ , คู่มือการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (กรุงเทพมหานคร : หจก. ชูติมาการพิมพ์,2531) ,35.

⁹⁷ พระธนดล นาคสุวรรณโณ (นาคพิพัฒน์), “การบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์”, (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต,(สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,2551).

สมมติฐานที่ตั้งไว้ ปัญหาและข้อเสนอแนะของพุทธศาสนิกชนต่อการจัดการการศึกษาสงเคราะห์ในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร ปัญหาในการจัดการสงเคราะห์ได้แก่ ปัญหาในเรื่องการขาดแคลนบุคลากร ปัญหาด้านการจัดทุนการศึกษาที่ยังไม่ทั่วถึง ปัญหาด้านสถานที่ในการจัดการศึกษาสงเคราะห์ ปัญหาด้านความร่วมมือระหว่างพระสังฆาธิการกับหน่วยงานของภาครัฐ ปัญหาด้านงบประมาณ เป็นต้น ข้อเสนอแนะ ควรเพิ่มบุคลากรให้เพียงพอ ควรมีการจัดหาทุนสนับสนุนด้านการศึกษาให้ทั่วถึง จัดหาสถานที่เพื่อใช้ในการจัดการศึกษาสงเคราะห์ ควรมีการทำความร่วมมือระหว่างพระสังฆาธิการกับหน่วยงานภาครัฐในการจัดการศึกษาสงเคราะห์ เป็นต้น⁹⁸

บทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ของพระเทพศาสนิกบาล

จากหลักฐานเบื้องต้นในเชิงประวัติของพระเทพศาสนิกบาล (แยม กิตติธโร) ที่ผ่านมานั้น ท่านได้ให้การสนับสนุนการศึกษามาโดยตลอดในหลายด้าน ดังต่อไปนี้

พ.ศ. 2520 ได้เป็นครูสอนพระปริยัติธรรมโรงเรียน สำนักเรียนวัดไร่ขิง ตำบลไร่ขิง อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม

พ.ศ.2521 เป็นเลขานุการ บริหาร โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดไร่ขิง ตำบล ไร่ขิง อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม

พ.ศ.2522 เป็นอาจารย์สอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา ตำบล ไร่ขิง อำเภอสสามพรานจังหวัดนครปฐม

พ.ศ.2523 เป็นอาจารย์อบรมธรรมศึกษาก่อนสอบ ชั้นตรี, โท, เอก โรงเรียน วัดไร่ขิงวิทยา จังหวัดนครปฐม

พ.ศ.2524 เป็นครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม สำนักศาสนศึกษา วัดท่าพูด ตำบลไร่ขิง อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม

พ.ศ.2525 เป็นกรรมการตรวจข้อสอบธรรมสนามหลวง จนถึงปัจจุบัน

พ.ศ.2526 เป็นวิทยากรอบรมบาลีก่อนสอบ ภาค 14 วัดไร่ขิง ตำบลไร่ขิง อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม จนถึงปัจจุบัน

พ.ศ.2528 เป็นกรรมการโรงเรียนการตรวจข้อสอบธรรม ชั้นนวกภูมิภาค

พ.ศ.2530 เป็นอาจารย์สอนวิชาพิมพ์ดีดภาษาไทย โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา ตำบล ไร่ขิง อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม

พ.ศ.2531 เป็นครูสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม สำนักศาสนศึกษา วัดท่าข้าม ตำบลยายชา อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม

พ.ศ.2532 เป็นอาจารย์สอนวิชาพิมพ์ดีดภาษาไทยให้กับพระภิกษุสามเณร วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ตำบลไร่ขิง อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม

⁹⁸ พระครูประยุตปัญญากร (บุญยง กวีวิโส หมั่นการ) “ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการจัดการการศึกษาสงเคราะห์ในเขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร”(วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต(สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554.).

พ.ศ.2533 เป็นอาจารย์สอนคอมพิวเตอร์ สำนักเรียนวัดไร่ขิง ตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

พ.ศ.2534 เป็นอาจารย์สอนวิชาพระพุทธศาสนาโรงเรียนหิตลวิทยานุสรณ์ จังหวัดนครปฐม และเป็นอาจารย์อบรมธรรมศึกษาก่อนสอบ ชั้นตรี, โท, เอก โรงเรียนหิตลวิทยานุสรณ์ จังหวัดนครปฐม

พ.ศ.2548 เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา

พ.ศ.2549 เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนวัดไร่ขิง (สุนทรอุทิศ)

พ.ศ.2550 เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย (พระตำหนักสวนกุหลาบมัธยม)อำเภอพุทธมณฑล

พ.ศ.2551 เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบมหามงคล อำเภอพุทธมณฑล

พ.ศ.2552 เป็นคณะกรรมการการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศศาลายา ในสังฆราชูปถัมภ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

พระเดชพระคุณท่านได้เข้ามามีส่วนในการสนับสนุนการจัดการศึกษามากมายหลายด้าน ทั้งให้การช่วยเหลือ ส่งเสริมกิจกรรมคุณธรรม จริยธรรม ส่งเสริมความเป็นเลิศของเด็กทุกด้าน อีกทั้งยังร่วมเป็นส่วนหนึ่งในหลายๆกิจกรรม ตั้งแต่วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2559 ท่านได้เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ และ ดร. สนธยา กล่อมเปลี่ยน เป็นประธานฝ่ายฆราวาส ร่วมเปิดป้ายศูนย์กิจกรรมโรงเรียนพระราชวิริยาลังการ (แย้ม กิตติธโร) ที่ท่านได้ช่วยเหลืองบประมาณในการสร้างบางส่วนตั้งแต่เริ่มก่อสร้างจนกระทั่งแล้วเสร็จ และแสดงธรรมเทศนาหลังพิธีทำบุญเนื่องในวันคล้ายวันพระราชทานมงคลนามโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมัธยม) ณ หอประชุมพระอุบาลี โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมัธยม) โดยมี โดยมี ท่านผู้อำนวยการ นพดล เต๋นดวง เป็นประธานดำเนินงาน และมี ดร.เกรียงพงศ์ ภูมิราช ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 รวมทั้งอดีตผู้อำนวยการโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมัธยม) นายอำเภอพุทธมณฑล ผู้กำกับสถานีตำรวจภูธรพุทธมณฑล คณะครู สมาคมผู้ปกครองและครูฯ เครือข่ายผู้ปกครอง ผู้มีเกียรติ และนักเรียน เข้าร่วมงานโดยพร้อมเพียงกัน (ในภาคผนวก ก ภาพที่ 1 พระเทพศาสนาภิบาล เปิดป้ายศูนย์กิจกรรมโรงเรียนกาญจนาภิเษกฯ นครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมัธยม)) ผู้ปกครองท่านหนึ่งที่มาร่วมงานได้กล่าวว่า มีลูกเรียนโรงเรียนแห่งนี้ตั้งแต่รุ่นแรกๆ ที่สมัยยังใช้พื้นที่วัดไร่ขิง(พระอารามหลวง) ลูกเคยเล่าว่ามีพระอาจารย์มาสอนคอมพิวเตอร์ชื่อพระอาจารย์แย้ม ท่านสอนสนุกมีอารมณ์ขัน มีดุว่ากล่าว ตักเตือนบ้างเล็กน้อย จนมาวันนี้ได้มีบุญบารมีได้พบเจอท่านและได้ทราบว่าท่านให้การสนับสนุนสร้างโดม จากศรัทธาเดิมที่มีอยู่ครั้งลูกคนแรกได้เรียนก็เพิ่มศรัทธามากขึ้นกว่าเดิมและขอเทิดทูลในความเมตตาที่สนับสนุนการศึกษาของโรงเรียนนี้⁹⁹ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหากำพล คุณงกโร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรม จริยธรรมแก่เยาวชน ในอำเภอบางกรวย

⁹⁹ สัมภาษณ์ ผู้ปกครอง, ผู้ปกครองโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมัธยม), 28 กุมภาพันธ์ 2559.

จังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อบทบาทของพระสงฆ์ทุกด้านในระดับมาก โดยเห็นว่าพระสงฆ์นั้นได้ทำบทบาทในด้านภาวะผู้นำมากที่สุด รองลงมาคือด้านการให้การศึกษา ด้านการเผยแผ่ธรรมและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปโภคและระบบนิเวศ และด้านการให้ความรู้ด้านการปกครอง และในกลุ่มพระสงฆ์มีความพึงพอใจต่อบทบาทของพระสงฆ์เองทุกด้านในระดับมาก โดยเห็นว่า กลุ่มพระสงฆ์มีบทบาทในด้านภาวะผู้นำเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือด้านการให้การศึกษา ด้านการเผยแผ่ธรรม ด้านสาธารณูปโภค และระบบนิเวศ และด้านการให้ความรู้ด้านการปกครอง กลุ่มพระสงฆ์มีความเข้าใจในการอบรม หลักธรรมคำสั่งสอนที่พุทธศาสนิกชนควรทราบอยู่ในระดับมาก¹⁰⁰

นักเรียนส่วนใหญ่ดีใจมากที่มีโดมกิจกรรมเกิดขึ้นเพราะเนื่องจากการทำกิจกรรมหน้าเสาธงใช้เวลาเกือบครึ่งชั่วโมงในแต่ละวัน ทำให้แดดเผาบ้างก็เป็นชั้บยอย บ้างก็หาวิธีเลี้ยงที่จะร่วมทำกิจกรรม บางครั้งครูพูดหน้าเสาธงนักเรียนก็ไม่อยากฟังเพราะแตรร้อน หลังจากมีโดมกิจกรรมทำให้นักเรียนรู้สึกอยากร่วมกิจกรรมมากขึ้น ตอนกลางวันก็สามารถไปเล่นกีฬาได้ ตอนเย็นก็นั่งเล่นดูนักกีฬาซ้อมได้อย่างสนุก¹⁰¹ ทางด้านอดีตผู้อำนวยการก็ได้กล่าวว่า พระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติธโร) ท่านได้ให้การช่วยเหลือทางด้านการศึกษาโดยตลอดตั้งแต่โรงเรียนนี้ยังตั้งอยู่บนพื้นที่ของวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ไม่เคยมีครั้งไหนที่ท่านจะปฏิเสธไม่ให้ความช่วยเหลือ ตั้งแต่รู้จักท่านมาเกือบสี่ปี น้ำใจเมตตาและความมุ่งมั่นที่จะช่วยเหลือการศึกษาของท่านมีเพิ่มขึ้นจนมากล้นเท่าที่ทราบทุกวันนี้ก็มีหลายโรงเรียนมาขอความช่วยเหลือจากท่านเช่นกัน¹⁰²

เมื่อวันที่ 9 เมษายน 2558 จังหวัดนครปฐมได้มีการมอบโครงการห้องสมุดเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโอกาสฉลองพระชนมายุ 5 รอบ วันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2558 เพื่อถวายเป็นพระราชกุศล และมอบโอกาสทางการศึกษาพัฒนาให้กับเด็กและเยาวชนมีความเท่าเทียมกันทุกคน ให้กับโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา ตำบลไร่ขิง อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยพระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติธโร) เป็นประธานฝ่ายสงฆ์ (ในภาคผนวก ก ภาพที่ 11 พระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติธโร) เปิดห้องสมุดเฉลิมพระเกียรติฯ) และมีนายชาติชาย อุทัยพันธ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐม เป็นประธานมอบโครงการห้องสมุดเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโอกาสฉลองพระชนมายุ 5 รอบ วันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2558 เพื่อถวายเป็นพระราชกุศล และมอบโอกาสทางการศึกษาพัฒนาให้กับเด็กและเยาวชนมีความเท่าเทียมกันทุกคน ด้านนางทิพวรรณ แสงทองฉาย โยธาธิการและผังเมือง จังหวัดนครปฐม กล่าวว่า กระทรวงมหาดไทย โดยกรมโยธาธิการและผังเมือง ได้สำนึกใน

¹⁰⁰ พระมหากำพล คุณงกโร, “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมจริยธรรมแก่เยาวชน ใน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต การจัดการเชิงพุทธ, บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2553).

¹⁰¹ สัมภาษณ์ นักเรียน,นักเรียนโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมัธยม), 28 กุมภาพันธ์ 2559.

¹⁰² สัมภาษณ์ อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมัธยม), อดีตผู้อำนวยการ 28 กุมภาพันธ์ 2559.

พระมหากษัตริย์ที่พระองค์ได้มีพระราชหฤทัยมุ่งมั่นในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เพื่อเฉลิมพระเกียรติและสนองแนวพระราชดำริ จึงได้มีการจัดทำโครงการห้องสมุดเฉลิมพระเกียรติฯ ด้วยตู้คอนเทนเนอร์ขนาดความกว้าง 6.00 เมตร ความยาว 12.00 เมตรงบประมาณดำเนินการ 859,300 บาท พร้อมจัดทำภูมิทัศน์บริเวณโดยรอบห้องสมุด เพื่อถวายเป็นพระราชกุศล มอบให้กับโรงเรียนจังหวัดละ 1 แห่ง รวม 76 แห่งทั่วประเทศ โดยออกแบบให้ห้องสมุดมีลักษณะการใช้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อสื่อถึงความสวยงามเอกลักษณ์ของห้องสมุด ทั้งนี้ พระเทพศาสนานิกบาล (แย้ม กิตติธโร) กล่าวว่าโครงการนี้เป็นประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชนได้มีโอกาสเข้าถึงแหล่งความรู้ ปลูกฝังนิสัยรักการอ่านและการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ เพิ่มพูนความรู้และอาวุธทางปัญญาในการพัฒนาตนเองและเป็นการกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ หากขาดเหลือสิ่งใดจะสนับสนุนให้อย่างเต็มที่และต่อเนื่อง และชื่นชมนักเรียนวัดไร่ขิงวิทยา ที่มีคามใฝ่รู้เรียน¹⁰³

นอกจากการสงเคราะห์สนับสนุนในส่วนของโรงเรียนแล้ว พระเดชพระคุณพระเทพศาสนานิกบาล (แย้ม กิตติธโร) ยังให้การสนับสนุนการศึกษาที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยให้การสนับสนุนการศึกษาที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) จังหวัดนครปฐม โดยใช้งบประมาณมูลนิธิหลวงพ่อวัดไร่ขิง อุปถัมภ์โครงการ (ในภาคผนวก ก ภาพที่ 12 การสนับสนุนการศึกษาที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

ในปี พ.ศ.2552 พระเทพศาสนานิกบาล (แย้ม กิตติธโร) รองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ร่วมกับพระสังฆาธิการภาค 14 โดยเฉพาะคณะสงฆ์จังหวัดนครปฐม ดำเนินการจัดตั้งหน่วยวิทยบริการคณะสังฆศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) จังหวัดนครปฐม สภามหาวิทยาลัยอนุมัติให้จัดตั้งในคราวประชุมครั้งที่ 4/2552 เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2552 โดยมี พระพรหมดิลก (เอื้อน หาสมุโม ขณะดำรงสมณศักดิ์ที่ พระธรรมคุณาภรณ์) เป็นประธานที่ปรึกษา พระเทพศาสนานิกบาล (แย้ม กิตติธโร) เป็นประธานอุปถัมภ์ พระราชวรเมธี รองอธิการบดีฝ่ายบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นประธานกรรมการบริหาร เปิดรับนิสิตรุ่นแรกหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ ปีการศึกษา 2552 โดยสภาวิชาการได้อนุมัติให้เปิดสอนรับนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบริหารกิจการคณะสงฆ์และเปิดสอนรับนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาบริหารรัฐกิจ ปีการศึกษา 2554 และปรับเป็นหลักสูตรสาขารัฐประศาสนศาสตร์ เมื่อปีการศึกษา 2555 โดยพระเทพศาสนานิกบาล (แย้ม กิตติธโร) ได้ให้การสนับสนุนมาโดยตลอดทั้งการเรียนการสอน รวมไปถึงอาคารสถานที่

¹⁰³ สัมภาษณ์ พระเทพศาสนานิกบาล (แย้ม กิตติธโร), เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง), 25 ธันวาคม 2558.

ภาพที่ 6 พระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติธโร) จัดให้โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยาทัศนศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

พระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติธโร) ซึ่งเป็นองค์อุปถัมภ์โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา ได้จัดโครงการศึกษาแหล่งเรียนรู้ ภายนอกโรงเรียน โดยนำคณะนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 340 คน เดินทางไปทัศนศึกษาที่จังหวัดเชียงใหม่ระหว่างวันที่ 17-21 ธันวาคม พ.ศ. 2558 ทั้งนี้ นักเรียนที่ร่วมโครงการได้กล่าวว่า การไปครั้งนี้สนุกมาก ไม่เคยเห็นหลวงพ่อบนกันเองแบบนี้เลย ท่านเป็นเสมือนครูที่พาเราไปเปิดโลกกว้างขึ้นถ้าไม่มีหลวงพ่อกับเรา ก็คงจะไม่ได้มาสัมผัสจังหวัดเชียงใหม่ กินดี อยู่ดี ไม่เสียเงินสักบาท หลวงพ่อให้ความสะดวกทุกอย่างแม้กระทั่งความปลอดภัยในการเดินทาง มีตำรวจคอยดูแลตลอดการเดินทาง เรียกว่ากินอิ่มนอนหลับเที่ยวสนุก เต็มไปด้วยความรู้ใหม่¹⁰⁴ อีกทั้งหลวงพ่อยังให้ศิลปินนักเรียนที่อยู่ในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ร่วมเดินทางไปกับนักเรียนด้วย ทุกอย่างดูเป็นกันเองมาก เพลงที่นักเรียนร้องโชว์ นักเรียนทุกคนก็ฝึกร้องเพราะเป็นเพลงเกี่ยวกับศีล 5 ง่ายต่อการจำเวลาไปสอบวิชาจริยธรรมทำให้ได้เปลี่ยนวิธีการท่องใหม่ รู้สึกสนุกกว่าแบบเดิมที่ต้องท่องทีละข้อ และอยากให้มีการจัดแบบนี้ทุกปี¹⁰⁵ ตอนแรกที่ไปก็รู้สึกเกรงกลัวเพราะทราบมาว่าหลวงพ่อบานดู กลัวว่าตัวเองจะทำอะไรผิดพลาด แต่พอหลวงพ่อบานให้อาวาสก่อนเดินทางความกลัวนั้นก็หายไปเลย เหลือแต่ความตั้งใจ ความสนุก และรู้สึกอยากร่วมกิจกรรมทุกกิจกรรมที่หลวงพ่อบานทำอีก¹⁰⁶

พระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติธโร) เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ท่านเป็นผู้อุปถัมภ์โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยาสืบต่อจากพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ โดยในมุมมองของเด็กนักเรียน แล้วท่านเป็นคนดูบ้างในบางเวลา แต่แท้จริงแล้วท่านเป็นคนใจดี เป็นผู้ให้ที่ยิ่งใหญ่เป็นผู้ที่เสียสละแก่

¹⁰⁴ สัมภาษณ์ นักเรียนคนที่1,นักเรียนโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา, 23 ธันวาคม 2558.

¹⁰⁵ สัมภาษณ์ นักเรียนคนที่2,นักเรียนโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา, 23 ธันวาคม 2558.

¹⁰⁶ สัมภาษณ์ นักเรียนคนที่3,นักเรียนโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา, 23 ธันวาคม 2558.

ส่วนรวมและท่านเป็นผู้ให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นอย่างมาก จึงจัดมอบทุนการศึกษาต่างๆให้แก่เด็กนักเรียน ไม่ว่าจะเป็น เด็กด้อยโอกาส เด็กยากจน เด็กเรียนดีและเด็กที่จบธรรมศึกษาชั้นเอก ทุนการศึกษาในการไปศึกษาที่ประเทศจีนระยะเวลา 6 เดือน ซึ่งจุดประสงค์ของท่านก็คือเพื่อเป็นแรงผลักดันให้เด็กนักเรียนนั้นเฝ้าหาความรู้ นำความรู้ที่มีอยู่ไปต่อยอดได้มากยิ่งขึ้น อีกทั้งท่านยังให้งบประมาณในการสร้างตึกอาคารเรียนและอื่นๆ อีกมากมาย นอกจากนี้ท่านจะอุปถัมภ์ในด้านการศึกษาแล้ว เรื่องการปฏิบัติตนก็เป็นเรื่องที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ท่านให้ความสำคัญอยู่พอควร ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติตนทางด้านพุทธศาสนา เรื่องระเบียบวินัย ความประพฤติตนให้เหมาะสม ท่านจะเป็นผู้ดูแลคอยว่ากล่าวตักเตือนในสิ่งที่ไม่ดี ไม่เหมาะสม และคอยแนะนำสิ่งที่ดีที่เหมาะสมให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กๆ นั้นได้ประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นเด็กที่ดีและมีคุณภาพ ท่านจึงเปรียบเสมือนพระอรหันต์ เปรียบเสมือนครูผู้ชี้ทางเดินที่มีแต่แสงสว่าง จึงทำให้คณะคุณครูและนักเรียนโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา ชาบซึ้งในพระคุณของท่านและรักท่านมาก¹⁰⁷

พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติธโร) ท่านให้การสนับสนุนการศึกษาของโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยาโดยเป็นองค์อุปถัมภ์ของโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา นอกจากนี้ท่านเป็นองค์อุปถัมภ์แล้วท่านยังเป็นขวัญ เป็นกำลังใจให้กับครูและนักเรียนโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยามาโดยตลอด ท่านได้มาร่วมกิจกรรมของโรงเรียนอย่างต่อเนื่องเสมอมา อาทิเช่น มารับบาตรวันส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ ในช่วงเปิดภาคเรียนก็เป็นประธานวันพิธีไหว้ครู ประธานพิธีมอบเกียรติบัตรสอบไล่ธรรมศึกษา ประธานพิธีมอบเกียรติบัตรนักเรียนเรียนดี และมอบเงินทุนการศึกษา พร้อมจัดหาผู้อุปการะให้โรงเรียนตลอดปี ในส่วนของมูลนิธิหลวงพ่อดาววัดไร่ขิงนั้นเรื่องการทำทุนการศึกษาหลวงพ่อดาวก็เอื้อให้กับโรงเรียนเป็นพิเศษ ท่านให้ครูไปสำรวจนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ เสนอเข้ามูลนิธิหลวงพ่อดาววัดไร่ขิง โดยหลวงพ่อดาวท่านจะเป็นผู้พิจารณาทุนการศึกษา โดยในบางครั้งท่านก็จะส่งให้เด็กเรียนจนจบปริญญาตรี หากมีสติปัญญาเรียนต่อ ก็จะสนับสนุนทุนการศึกษาให้ถึงปริญญาเอก แต่นักเรียนส่วนใหญ่จบปริญญาตรีก็หางานทำ มีเพียงส่วนน้อยที่จะศึกษาระดับปริญญาโท¹⁰⁸ หลวงพ่อดาวท่านไม่เพียงแต่ให้การสนับสนุนการศึกษาแค่เพียงสถานศึกษาที่เป็นองค์อุปถัมภ์เท่านั้น ยังรวมไปถึงคนอื่นๆในชุมชน หน่วยงาน ที่ต้องการจะเพียรศึกษาแต่ขาดทุนทรัพย์ ซึ่งมีหลายคนก็ได้รับทุนจากหลวงพ่อดาว เช่น คุณพัชรี เกสรบุญนาค พยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลสามพราน ตอนศึกษาในระดับปริญญาโท ก็ได้เข้าไปขอทุนจากหลวงพ่อดาว โดยทุนการศึกษาที่ได้รับจะได้เป็นค่าเทอม ซึ่งทางมูลนิธิหลวงพ่อดาววัดไร่ขิงจะระบุว่า ประถม มัธยม ปริญญาตรี กี่บาท ปริญญาโท กี่บาท แต่ทั้งนี้ก็ต้องผ่านคณะกรรมการมูลนิธิหลวงพ่อดาววัดไร่ขิง ซึ่งก็จะมีกรรมการสัมภาษณ์ เช่น มีปัญหาเรื่องการเงินหรือเปล่า เรียนเรื่องอะไร มีส่วนช่วยในสังคมอย่างไร¹⁰⁹

¹⁰⁷ สัมภาษณ์ ธิติรัตน์ ไชยวงษ์ ,นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา, 11 มีนาคม 2559.

¹⁰⁸ สัมภาษณ์ กมล ประทีปธีรรัตน์, ครูโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา, 11 มีนาคม 2559.

¹⁰⁹ สัมภาษณ์ พชรี เกสรบุญนาค, พยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลสามพราน, 25 มีนาคม 2559

นอกจากช่วยเหลือนักเรียนในระบบแล้วท่านยังมีการช่วยเหลือนอกระบบอีก โดยท่านจะดูแลเด็กที่มีจิตอาสาดูแลวัด หรือเรียกว่าเด็กวัดไร่ขิง ท่านให้ได้ทำงานพิเศษ บางคนทำงานที่วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) บ้างอยู่ร้านขายกาแฟ หรือร้านขายสินค้าวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) และในวันเสาร์กับวันอาทิตย์ ก็ให้ไปเรียนที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ซึ่งท่านก็จะให้เรียนฟรี ท่านจะให้การสนับสนุนทุกอย่างและต่อเนื่อง จนกระทั่งสำเร็จการศึกษา

ส่วนใหญ่เบื้องต้นท่านจะพิจารณาการให้ทุนการศึกษาโดยนำข้อมูลมาจากโรงเรียน ซึ่งคุณครูจะไปเยี่ยมบ้านเด็ก พูดคุยกับผู้ปกครอง ญาติพี่น้อง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาสรุปจากนั้นนำเสนอ ท่านทราบ ซึ่งทางมูลนิธิหลวงพ่อดาวไร่ขิงจะมีคณะกรรมการร่วมกันพิจารณาทุนด้วยกัน ถือว่าเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีที่เกิดขึ้น ระหว่างพระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร) ครู นักเรียน ผู้ปกครอง วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) เป็นการร่วมด้วยช่วยกัน¹¹⁰ ซึ่งนักเรียนที่ได้เข้ามาทำงานหารายได้พิเศษในวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) รู้สึกว่าการที่ได้มาทำงานในวัดนั้น ได้เรียนรู้อะไรหลายๆ อย่างที่ในโรงเรียนไม่ได้สอน ซึ่งปกติสังคมคนสมัยนี้จะนิยมเข้าห้างมากกว่าเข้าวัด แต่การที่ได้ทำงานในวัดกลับได้มีโอกาส มาช่วยวัดช่วยหลวงพ่อดาวไร่ขิงจริงๆ แล้วหลวงพ่อดาวไร่ขิงใจดีมาก ท่านให้โอกาสเด็กนักเรียนได้เข้ามาทำงานช่วยวัด แม้บางคนจะไม่ได้อยู่แถวนี้หรือไม่ใช่ศิษย์โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา ก็ตาม หลวงพ่อดาวไร่ขิงก็ให้โอกาสมาทำงานช่วยวัด และบางครั้งก็ตัวมีงานใหญ่ หลวงพ่อดาวไร่ขิงก็จะเดินตรวจงานเองเลย สิ่งที่น่าสนใจในการทำงานที่วัดก็คือ ทุกๆ วันที่เข้ามาทำงาน จะเห็นผู้คนเข้ามาไหว้ หรือขอพรหลวงพ่อดาวไร่ขิงทุกวัน ต่างคนมาจากต่างถิ่น ต่างประเทศ แต่ทุกคนก็มาเพราะศรัทธาเดียวกัน นับวันก็จะมีเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้คงเป็นเพราะบารมีหลวงพ่อดาวไร่ขิง และพระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร)¹¹¹ ในส่วนของผู้ที่ประสงค์จะศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) นั้นถ้าเป็นศิษย์เก่าที่เรียนโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา หลวงพ่อดาวไร่ขิงจะให้ทุนเรียน แต่เด็กส่วนใหญ่ไม่กล้ามาขอทุนการศึกษา ไม่ทราบว่าจะด้วยเหตุผลใด และถ้าหากเรียนจบสายตรงของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) มา หากเป็นพระสงฆ์ที่อยากเป็นครู หลวงพ่อดาวไร่ขิงจะให้โอกาสเลย โดยให้สอนที่นั่น หลวงพ่อดาวไร่ขิงจะดูแลพระลูกวัดเสมือนพ่อดูแลลูก ถ้าหากลูกทำผิด พ่อก็ต้องทำโทษบ้าง บางครั้งจึงเห็นว่าท่านดูแล หลวงพ่อดาวไร่ขิงจะสั่งคอยสอนโดยใช้คำที่เข้าใจง่าย ทั้งหมดที่หลวงพ่อดาวไร่ขิงให้การสนับสนุน ทุกคนส่วนใหญ่จะบอกว่าหลวงพ่อดาวไร่ขิงเป็นผู้มีเมตตา และดูแลเอาใจใส่การศึกษาของเด็กวัดด้วยดีเสมอมา¹¹² สำหรับบางคน ก็เริ่มจากการเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ถึงแม้จะไม่ใช่ศิษย์เก่าโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา แต่ขาดแคลนทุนการศึกษา หลวงพ่อดาวไร่ขิงก็ให้ทุนเรียน 10,000 บาท นอกจากหลวงพ่อดาวไร่ขิงจะให้ทุนเรียนแล้ว หลวงพ่อดาวไร่ขิงยังให้โอกาสมาทำงานที่วัด เพื่อจะได้มีรายได้เพิ่มขึ้น ให้นำไปใช้จ่ายส่วนตัว

¹¹⁰ สัมภาษณ์ กมล ประทีปธีรพันธ์ ,ครูโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา, 11 มีนาคม 2559.

¹¹¹ สนทนากลุ่ม เด็กวัด ,นักเรียนและศิษย์เก่าโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา, 25 มีนาคม 2559

¹¹² สัมภาษณ์ พิระยุท ,ศิษย์เก่าโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยานักงานวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง), 25

บางครั้งที่หลวงพ่อใช้งานนอกเวลาทำงาน หลวงพ่อก็จะให้เงินพิเศษตลอด และหลวงพ่อยังให้พักที่วัดอีกด้วย¹¹³

ไม่เพียงแต่สนับสนุนด้านทุนการศึกษาเท่านั้น หลวงพ่อยังให้การสนับสนุนด้านอื่นๆ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาไว้มากมาย เช่น ด้านอาคารสถานที่ของโรงเรียน สำหรับอาคารพระอุปาสีคุณูปมาจารย์ ในคราที่หลวงพ่อใหญ่มรณะภาพ พระเดชพระคุณตอนนั้นเป็นพระครูโสภณปัญญาวุฒิ พระพิพัฒน์วิริยาภรณ์ ได้ดำเนินการสานต่อจากหลวงพ่อใหญ่ ซึ่งก่อนหน้านี้อีกมีแค่ชั้นเดียว ท่านจึงได้ดำเนินการก่อสร้างเพิ่มขึ้น 2 ชั้น 3 และชั้น 4 โดยหลวงพ่อให้เบิกเงินวัดมาช่วยต่อน้ำต่อไฟจนกระทั่งแล้วเสร็จ และเมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2553 ทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนได้ทรงเสด็จเปิดกิจกรรม ชมรมทูปีนัมเบอร์วัน ศูนย์เพื่อนใจ หลวงพ่อก็ได้ให้งบประมาณจำนวนหนึ่งมาปรับปรุงสถานที่ และหาผู้สนับสนุน ในการติดตั้งแอร์ หอประชุมเพื่อเตรียมการรับเสด็จทูลกระหม่อมฯ และต้อนรับท่านผู้ว่าหม่อมหลวงปนัดดา ดิศกุล นอกจากนี้ทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนก็ได้เข้ากราบหลวงพ่อ ซึ่งหลวงพ่อก็ได้มอบเงินจำนวน 300,000 บาท ให้กับโครงการทูปีนัมเบอร์วัน เข้ากระทรวงศึกษาธิการ อาคารพระพิพัฒน์วิริยาภรณ์ อาคารดนตรีไทย ท่านเป็นผู้อุปถัมภ์ในการสร้างทั้งหมด และทางเดินเชื่อมอาคาร รอบโรงเรียนท่านก็ให้การสนับสนุน¹¹⁴

หลวงพ่อท่านเป็นคนเก่ง มีวิสัยทัศน์ไกล มีแผนจะทำโครงการหลายๆโครงการที่จะเกิดประโยชน์กับนักเรียน โรงเรียน มาก และให้แนวคิดในการจัดการศึกษาไว้เยอะมาก เวลามาร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียนจะให้โอวาทุกครั้ง หลวงพ่อก็จะบอกแนวคิดให้กับผู้บริหาร ครู นักเรียน ตลอด ในบางโครงการที่ท่านให้แนวคิด ทางโรงเรียนก็ได้มีการจัดทำบ้าง แต่ต้องยอมรับว่ายังทำได้ไม่ทั้งหมดที่ท่านพูด จึงอยากให้คุณสนับสนุนโครงการใดโครงการหนึ่งและติดตามผลโครงการนั้น เป็นระยะ เช่น ที่ท่านจัดทำโครงการส่งนักเรียนไปศึกษาที่จีน ก็อยากให้คุณได้สนับสนุนโครงการนี้ต่อไปเรื่อยๆ¹¹⁵ สำหรับโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัยนครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมอญ) ก็เป็นอีกหนึ่งโรงเรียนที่พระเดชพระคุณท่านให้การอุปถัมภ์อยู่ ซึ่งท่านจะให้การสนับสนุนโรงเรียนอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทุนทรัพย์ เรื่องบุคคล เรื่องโครงการ ต่างๆ ล่าสุดท่านได้มาเปิดอุทยานการเรียนรู้ หรือ KPN PARK ท่านยังให้คำสอนกับคณะครูและนักเรียนว่าให้ดำเนินชีวิตตามหลักคุณธรรมบนพื้นฐานความพอเพียง พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ให้เป็นคนเก่ง เป็นคนดี ทำ

¹¹³ สัมภาษณ์ สมร สนิทประโคน ,พนักงานวัด, 25 มีนาคม 2559

¹¹⁴ สัมภาษณ์ กมล ประทีปธีรนนต์ ,ครูโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา, 11 มีนาคม 2559

¹¹⁵ สัมภาษณ์ ฐณิกานต์ เต่งตระกูล ,รองผู้อำนวยการโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา, 8 สิงหาคม

คุณประโยชน์ให้กับโรงเรียนให้มากๆ อีกทั้งยังชื่นชมนักเรียนที่ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ นำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากตำรามาสู่การปฏิบัติจริง¹¹⁶

ภาพที่ 7 พระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตตินธโร) เปิดอุทยานการเรียนรู้โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมัธยม) เมื่อวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2559

นอกจากท่านจะให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาแล้วท่านยังมีนโยบายที่จะพัฒนาการศึกษาของเด็กๆให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นกว่าเดิม โดยให้ครูมีส่วนร่วม ส่วนช่วยในการพัฒนาให้มากขึ้น ซึ่งหลวงพ่อก็คงจะให้สนับสนุนในการดำเนินงานต่างๆมาโดยตลอด เพราะหากจะรอจากทางรัฐบาลอย่างเดียวคงจะไม่เพียงพอ ครั้งก่อนท่านเจ้าคุณแยมก็ได้นำคณะครูโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา เดินทางไปศึกษาดูงานที่ โรงเรียนวินิตศึกษาวนพระราชาอุปถัมภ์ฯ จังหวัดลพบุรี มีพระพรมเสนาบดี เจ้าคณะจังหวัดลพบุรี เป็นองค์อุปถัมภ์โรงเรียน ซึ่งปีนี้ท่านเจ้าคุณแยมก็ได้เป็นประธานพิธีไหว้ครูให้กับโรงเรียนวินิตศึกษาวนพระราชาอุปถัมภ์ฯ นักเรียนที่อยู่ในพิธีทุกคนปฏิบัติหน้าที่ของตนได้เป็นอย่างดี อยู่ในความสงบ มีความพร้อมเพรียงกัน ทุกอย่างเป็นไปตามขั้นตอนอย่างราบรื่น เป็นที่น่าประทับใจแก่ผู้ร่วมงานมาก ท่านก็เลยอยากให้คณะครูโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยาได้ไปศึกษาดูงานเพื่อนำแนวทางมาปฏิบัติพัฒนาโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้นและท่านทุกสอนคนอยู่บ่อยๆ เป็นคำที่ได้ยินได้ฟังขึ้นใจว่า “ซักซ้อมให้ดี เตรียมงานให้พร้อม” เมื่องานวันปัจฉิมนิเทศ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา ท่านก็ได้เชิญ คุณเบส อรพิมพ์ รักษาผล นักพูดล่าความกตัญญู มาบรรยายที่โรงเรียน เพื่อให้นักเรียนและครูได้ฟัง เน้นเรื่องการปฏิบัติตน โดยเน้นเรื่องพระคุณพ่อแม่

¹¹⁶ สัมภาษณ์ นพดล เด่นดวง , ผู้อำนวยการโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมัธยม), 15 กรกฎาคม 2559.

ครูบาอาจารย์ และให้เคารพรักษสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งก็นับได้ว่าเป็นการสนับสนุนโรงเรียนอีกทางหนึ่ง ซึ่งการรับฟังการบรรยายในครั้งนี้ถือว่าการขัดเกลาจิตใจให้นักเรียนเป็นคนดี รู้คุณกตัญญู มากขึ้นกว่าเดิม¹¹⁷

ภาพที่ 8 พระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร) เป็นองค์ประธานพิธีไหว้ครูโรงเรียนวินิตศึกษาในพระราชูปถัมภ์ฯ จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2559

ครูโรงเรียนวินิตศึกษาในพระราชูปถัมภ์ฯ ท่านหนึ่งได้กล่าวว่า เป็นป्ली้มอย่างยิ่งที่พระเดชพระคุณพระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร) ได้มาเยี่ยมชมโรงเรียน ท่านมีจิตเมตตามาก ท่านได้มอบเงินทุนเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาให้กับโรงเรียนไว้เป็นจำนวนไม่น้อย จากที่ผ่านมาได้ยินชื่อเสียงของท่านมานานในด้านการสนับสนุนการศึกษาของท่าน ทราบว่าท่านให้การอนุเคราะห์ทุกที่ทุกภาค ท่านให้การชื่นชมนักเรียนในเรื่องความเป็นระเบียบเรียบร้อย สุขภาพ และให้อิโหวาทแก่นักเรียนไว้ว่า ขอให้ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน จบออกมาให้เป็นที่ดีของประเทศชาติ ตอบแทนคุณแผ่นดิน ผู้มีพระคุณ จงอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรม ซึ่งทำให้ทราบว่าในหัวใจของท่านมีแต่การศึกษาทุกถ้อยคำ ทุกการกระทำไม่มีสิ่งไหนเลยที่จะปฏิเสธได้ว่าท่าน ท่านเป็นพระผู้ให้ตั้งที่ผู้คนกล่าวขาน¹¹⁸ ไม่ว่าจะเรียนวินิตศึกษาในพระราชูปถัมภ์ฯ ก็ดี หรือ โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยาก็ดี หรือ โรงเรียนอื่นๆ ที่มีพระสงฆ์ให้การสนับสนุนการศึกษานั้น ทำให้เป็นที่แน่ชัดแล้วว่าบทบาทพระสงฆ์ด้านการสนับสนุนการศึกษาเป็นเรื่องที่มีบทบาทมากในปัจจุบันไม่เป็นรองจากบทบาทอื่นเลย สอดคล้องกับ

¹¹⁷ สัมภาษณ์ กมล ประทีปธีรนนต์ ,ครูโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา, 11 มีนาคม 2559

¹¹⁸ สัมภาษณ์ ครู,ครูโรงเรียนวินิตศึกษาในพระราชูปถัมภ์ฯ, 30 มิถุนายน 2559.

งานวิจัยของ พระครูปลัดเจริญ สุวีโร (มีประเสริฐ) ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของ พระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษา ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม ตามความเห็นของพระสงฆ์ในจังหวัดสมุทรสงคราม 2. เปรียบเทียบระดับประสิทธิภาพการบริหาร จัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงครามตามความเห็นของ พระสงฆ์ในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล 3. ศึกษาปัญหาอุปสรรคและ ข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษา สงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งผลการวิจัยพบว่า 1. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของ พระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงครามนั้น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบุคลากร ด้านการบริหาร ด้านอาคาร สถานที่ และด้านการศึกษาสงเคราะห์ นั้นอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2. ผลเปรียบเทียบระดับ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม ตามความเห็นของพระสงฆ์ในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลนั้น พบว่า สถานภาพส่วนบุคคลด้านพรพาและวุฒิการศึกษาทางธรรม มีผลทำให้ความเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วน สถานภาพส่วนบุคคลในด้านอายุ วุฒิการศึกษาสามัญ และตำแหน่ง ไม่พบความแตกต่าง ซึ่งเป็นการ ปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3. ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการของ พระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงครามนั้น พบว่า ด้านบุคลากร ควรจัดให้มีการสรรหานักเรียนเข้ามาศึกษาเล่าเรียน เพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาที่ดี ด้านการบริหาร ควรมีการจัดบริการแนะแนวทางการศึกษาแก่นักเรียนโดยผ่านทางกิจกรรมปฐมนิเทศนักเรียน จัดกิจกรรมทางวิชาการ และมีการพบปะอาจารย์ที่ปรึกษาประจำวัน, ด้านอาคารสถานที่ ควรมีการ แบ่งสัดส่วนที่ชัดเจนภายในอาคารสถานศึกษา และด้านการศึกษาสงเคราะห์ ผู้บริหารควรเป็นผู้ที่ เสียสละประโยชน์สุขส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้รับประโยชน์จากการให้การ สงเคราะห์ โดยเอื้อประโยชน์และสงเคราะห์ด้วยการให้ทุนการศึกษาแก่เด็กผู้ยากไร้ และควรมีการ ติดตามผลการศึกษาของเด็กที่ได้รับทุนการศึกษาไป¹¹⁹

พระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตตินโร) ได้เดินทางไปเยี่ยมโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัด ภูเก็ตอำเภอป่า จังหวัดน่านวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2555 โดยมีพระราชวรมนูญ รองเจ้าคณะภาค 6 ประธานกรรมการโรงเรียนพระครูสุทินนันทธรรม ผู้จัดการโรงเรียน ถวายการต้อนรับ พร้อมทั้งเยี่ยม ชมการก่อสร้างอาคารเรียน 4 ชั้น อาคารเรียนต่างๆ และห้องเรียนที่มูลนิธิหลวงพ่อวัดไร่ขิงได้มอบ วัสดุอุปกรณ์การเรียนสนับสนุนทางการศึกษาแก่โรงเรียนแห่งนี้ อีกทั้งได้มอบทุนการศึกษาให้แก่ สามเณรโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดภูเก็ตทุกรูป ๆ ละ 200 บาท, มอบเงินทุนสำหรับสร้างกุฏิสามเณร

¹¹⁹ พระครูปลัดเจริญ สุวีโร (มีประเสริฐ), “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการของพระสังฆาธิการด้านการศึกษาสงเคราะห์ในจังหวัดสมุทรสงคราม” (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัสมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554).

100,000 บาท และมอบเครื่องเสียงไว้ใช้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ จำนวน 1 ชุด (ในภาคผนวก ก ภาพที่ 13 เยี่ยมโรงเรียนพระปริยัติธรรม)

พระเทพปริยัติสุธีได้กล่าวถึง การศึกษาที่ภิกษุสงฆ์ได้ดำเนินการในปัจจุบัน 4 ลักษณะ คือ

1. โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา วัดหรือมูลนิธิในวัดจัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่ยากจนซึ่งบางแห่งมีนักเรียนเฉพาะชายหรือหญิง บางแห่งนักเรียนก็ร่วมกับพระสงฆ์สามเณร ปัจจุบันโรงเรียนประเภทนี้สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

2. โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์คือตั้งตามพระราชประสงค์และอยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์และอยู่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในปัจจุบันมีจำนวน 3 แห่ง คือ โรงเรียนวัดศรีจันทร์จังหวัดสมุทรปราการ โรงเรียนวัดบึงเหล็ก จังหวัดนครพนม และโรงเรียนนันทบุรีวิทยา จังหวัดน่าน

3. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งให้การศึกษาอบรมปลูกฝังศีลธรรมโรงเรียน วัฒนธรรมโรงเรียนและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชนสอนเฉพาะวันอาทิตย์ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นั้นจัดตั้งขึ้นตามความคิดและการนำของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง ก็เพื่อให้นักเรียนนักศึกษาได้มาเรียนพระพุทธศาสนาในวันที่สถานศึกษาของทางฝ่ายราชอาณาจักรหยุดเรียนตามแบบสากล นอกจากจะสอนธรรมะโรงเรียนแก่เด็กแล้วศูนย์แห่งนี้ยังได้ทบทวนวิชาสามัญที่เรียนตามหลักสูตรการศึกษาปกติของตนที่โรงเรียนด้วย เช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิชาวิทยาศาสตร์และวิชาภาษาอังกฤษ เป็นการชักจูงให้นักเรียนได้มาเรียนพุทธศาสนา

4. ศูนย์อบรมเด็กก่อนวัยเรียน คือศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกอบรมปลูกฝังคุณธรรมโรงเรียนจริยธรรมโรงเรียน วัฒนธรรมโรงเรียนและประเพณีอันดีงามแก่เด็ก ตลอดจนเตรียมให้มีความพร้อมด้านร่างกายอารมณ์สังคมและสติปัญญา ส่งเสริมให้พระสงฆ์ได้บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมเพิ่มขึ้นและเป็นศูนย์ประสานความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชาวบ้าน ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดนั้นได้ดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. 2517 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันก็ยังดำเนินการ ก็เพื่อรับเด็กซึ่งเป็นบุตรหลานชาวบ้านที่อายุยังไม่ครบเกณฑ์การเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาตามกฎหมาย มาช่วยเหลือย้งช่วยฝึกหัดมารยาทให้คุ้นเคยกับวัดและพระตั้งแต่เด็กๆ สอนหนังสือง่ายๆ เบื้องต้น ที่ไม่เกินกำลังของสมองที่เด็กจะเรียนได้และให้รู้จักสวดมนต์ไหว้พระ เป็นต้น การศึกษาสงเคราะห์นอกจากจะจัดแก่เด็กและเยาวชนให้มีสถานที่เรียนหนังสือแล้ว ภิกษุสงฆ์ยังให้ความสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนผู้กำลังศึกษาในสถานศึกษาทั่วประเทศ อาทิเช่น ตั้งทุนสนับสนุนการศึกษาแก่นักเรียนและนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ทุกระดับชั้น ได้แก่ ชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอุดมศึกษา อีกทั้งช่วยพัฒนาสถานศึกษา ช่วยเหลืออุปกรณ์การศึกษาและช่วยเฉพาะบุคคลผู้กำลังศึกษา วัดและพระสงฆ์จึงเป็นสถาบันที่มีส่วนในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนของชาติในด้านการศึกษาเป็นสถานอบรมบ่มนิสัยเด็กและเยาวชนมาทุกยุคทุกสมัย โดยเฉพาะเด็กที่ยากจนขาดคนดูแลและกำพว้าบิดามารดาที่ได้อาศัยสถาบันสงฆ์ให้ภิกษุสงฆ์เป็นผู้อุปการะ เป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนได้มีโอกาส

ใกล้ชิดพระศาสนาและเป็นโอกาสให้ภิกษุสงฆ์ได้พัฒนาทรัพยากรของชาติตั้งแต่วัยเด็กเพื่อจะได้เป็นผู้ใหญ่ที่พึงปรารถนาของสังคมต่อไป¹²⁰

ในการเดินทางไปทำกิจกรรมต่างๆของพระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร) บางครั้งก็จะมีผู้ร่วมเดินทางไปทำกิจกรรมด้วยมากมาย อาทิเช่น ครูสลา คุณวุฒิ ศิลปินชื่อดังที่มีโอกาสร่วมเดินทางไปทำกิจกรรมด้วยหลายครั้งซึ่งได้กล่าวว่า ตั้งแต่ได้มีโอกาสมาฝากตัวเป็นลูกศิษย์หลวงพ่อก็ได้ถวายงานใกล้ชิด สิ่งที่สัมผัสได้คือเป็นพระที่เป็นผู้ให้ ที่ไม่ได้ให้ด้วยมีการออกแบบไว้ก่อนทุกสิ่งเหมือนให้ออกมาจากจิตเมตตาของท่าน ครั้งหนึ่งมีโอกาสได้นั่งรถไปทำกิจกรรมกับหลวงพ่อก็ให้นักเรียนระหว่างการเดินทางก็ได้สัมผัสเห็นเมตตาของหลวงพ่อบ่อยครั้ง เช่น ในการเดินทางเราจะไปโรงเรียนแห่งหนึ่ง เพื่อไปให้ทุนสนับสนุนการศึกษาและทำกิจกรรมเผยแผ่ศีล 5 ให้กับเด็กๆ ระหว่างเดินทางกลับ หลวงพ่อเจอ นักเรียนเดินเท้ากลับบ้านข้างทาง หลวงพ่อให้จอดรถตรงนั้นทันที แล้วก็ลงมาพูดคุยกับเด็ก แล้วก็มอบทุนการศึกษาให้กับเด็กๆเหล่านั้นเลย อันนี้เป็นเพียงบางส่วนเท่านั้นซึ่งถือว่าท่านมีจิตเมตตาโดยไม่ได้ออกแบบ คือถ้าท่านเห็น รู้สึกได้ว่า สงสาร เตือดร้อน มีปัจจัยพอที่จะให้ได้ ท่านก็จะให้หมด ส่วนที่เป็นรูปแบบที่เห็นได้ชัด อย่างแรกที่ครูสลารู้สึกประทับใจเป็นอย่างมาก คือการที่ท่านได้นำองค์หลวงพ่อดีวัดไร่ขิงจำลอง ไปประดิษฐานตามสถานที่ต่างๆ ซึ่งถือว่าเป็นกุศโลบายที่ไม่เคยเห็นใครทำมาก่อน เช่น ไปให้โรงเรียน ไปให้ชุมชน ทำให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวพุทธ และก็เป็นการเผยแผ่ธรรมะอีกทางหนึ่ง รวมถึงกิจกรรมโรงเรียนหลวงพ่อก็จะไปร่วมทำเป็นนักเรียนระยะๆ ไม่ว่าจะไปช่วยเหลือโรงเรียน ช่วยเหลือชุมชนที่ขาดแคลน สำหรับหน่วยงานที่ส่งหนังสือมาขอความเมตตาที่มูลนิธิหลวงพ่อดีวัดไร่ขิง ท่านก็จะพิจารณาไปตามความเหมาะสมว่าจะให้การช่วยเหลือมากน้อยเพียงใด นี่คือการกิจหลักที่หลวงพ่อบอกท่านทำมาโดยตลอด¹²¹

หลวงพ่อบอกว่ามีความเมตตาให้โอกาสกับน้องๆได้ศึกษาเล่าเรียน ด้วยการมอบทุนศึกษา จัดให้มีกิจกรรมเชื่อมให้กับน้องๆเพื่อให้ได้รู้ทั่วทั้งโลกกับทางธรรมสามารถควบคู่ไปด้วยกันได้ไม่ยาก โดยชี้แนะการดำเนินชีวิตอย่างมีสติ ซึ่งเราอาจจะไม่ต้องท่องหลักธรรมมากมาย แคศีล 5 ข้อ เราก็สามารถเอาไปเป็นแนวประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ ทุกกิจกรรมที่ได้ทำมีความประทับใจทุกครั้ง ที่ได้มีโอกาสร่วมบุญ ร่วมกิจกรรมกับหลวงพ่อบอก คุณต่าย อรทัย ศิลปินนักร้องอันดับต้นๆของประเทศไทยได้กล่าวว่า ตนเองเข้าวงการบันเทิงมา ก็จะมีผู้ใหญ่คอยแนะนำมาตลอดว่าถ้าเราอยู่ตรงจุดนี้แล้ว ประสบความสำเร็จมากแล้ว เราควรจะมอบบางสิ่งคืนกลับไปให้กับสังคมบ้าง เท่าที่เราทำได้ไม่ว่าจะมากน้อยเราก็ควรทำ บางครั้งตนก็จะซื้ออุปกรณ์การเรียนให้น้องๆ ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ผู้ขาดแคลน ซึ่งส่วนหนึ่งของกิจกรรมของหลวงพ่อดีวัดไร่ขิงที่ได้ไปร่วมทำก็จะมีมาให้แบบนี้ ตนเองก็รู้สึกว่าเป็น

¹²⁰ พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์คงคปญโญ) ,การคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , 2545), 48- 51.

¹²¹ สัมภาษณ์ สลา คุณวุฒิ,ศิลปินนักร้อง, 27 มิถุนายน 2559.

อุดมการณ์เดียวกัน เวลาไปทุกครั้งก็เลยเต็มที่เต็มใจและมีความสุข และจะยินดีร่วมทุกกิจกรรมถ้าไม่ติดงาน¹²²

ภาพที่ 9 มอบทุนการศึกษาให้กับนักเรียนขาดแคลน

พระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร) มอบทุนการศึกษาให้กับนักเรียนขาดแคลนในงานทอดผ้าป่าวัดหนองเทพ จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 11 มกราคม 2559

ในกิจกรรมโรงเรียนนอกจากจะบริจาคของให้กับ โรงเรียนขาดแคลน หรือการมอบทุนในโอกาสต่างๆ หลวงพ่อแยมก็ให้ความเมตตา ซึ่งทำให้เห็นถึงความจริงใจของหลวงพ่อกับทุกคนที่หลวงพ่อกำลังช่วยเหลือ เห็นแล้วมีความสุขทุกครั้ง นับเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ได้ทำกิจกรรมดีกับหลวงพ่อกับและได้เห็นความสุขที่ทุกคนได้รับ¹²³

นักเรียนคนหนึ่งที่ได้รับทุนจากพระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร) ได้กล่าวว่า เกรดเฉลี่ยในแต่ละปี เป็นตัววัดผลการเรียนของปีการศึกษานั้น ว่ามีความเข้าใจมากเพียงใด ซึ่งผู้ที่มีเกรดเฉลี่ยสูงสุดในแต่ละปี ทางโรงเรียนก็จะจัดทำโล่เรียนดีให้เป็นปกติอยู่แล้ว โดยจะมอบให้ในวันไหว้ครู ซึ่งตนก็ได้รับโล่ดังกล่าวแต่ที่พิเศษไปกว่านั้น คือ หลวงพ่อกำลังได้มอบทุนการศึกษาให้กับตนด้วยจำนวน 5,000 บาท ความรู้สึกในตอนนั้น ตกใจมาก ทำอะไรไม่ถูก และไม่คิดว่าท่านจะมอบเงินให้ตนเองเป็นจำนวนมากขนาดนี้ เมื่อตั้งสติได้ ก็รู้สึกปลาบปลื้มในความเมตตาที่ได้มอบเงินจำนวนนั้นมาให้กับตนเอง เพราะเงินจำนวนนั้นเป็นประโยชน์เป็นอย่างมากสามารถนำไปใช้จ่ายให้กับครอบครัว และเป็นทุนการศึกษาที่จะเรียนต่อในระดับต่อไป เกิดความภาคภูมิใจในสิ่งที่ตนได้ทำจากการเพียรพยายามตั้งใจเรียน ทำตามกฎระเบียบของโรงเรียน มีคนเข้ามาชื่นชมกับความสำเร็จในจุดเล็กๆ

¹²² สัมภาษณ์ ต่าย อรทัย, ศิลปินนักร้อง, 27 มิถุนายน 2559.

¹²³ สัมภาษณ์ ไข่ พงศกร, ศิลปินนักร้อง, 27 มิถุนายน 2559.

ของนักเรียนคนนี้ และยังเป็นแรงผลักดันให้ตนได้ตั้งใจเรียน โดยจะตั้งใจทำทุกอย่างให้เต็มที่และสุดความสามารถ เพราะการศึกษาเป็นสิ่งที่ยกระดับชีวิตของตนให้ดีขึ้น ซึ่งนับจากนี้ตนจะตั้งใจเรียนเพื่ออนาคตจะได้ประสบความสำเร็จดังที่ได้หวังไว้ และสักวันหนึ่งตนจะทดแทนบุญคุณนี้ให้ได้¹²⁴ ไม่เพียงแต่ทุนการศึกษาที่สร้างขวัญกำลังใจ พระเดชพระคุณท่านยังสนับสนุนขยายให้โอกาสทางการศึกษาให้กว้างขึ้นโดยจัดให้มีทุนศึกษาเรียนที่ประเทศจีน ท่านกล่าวว่า ในเมื่อโรงเรียนอื่นๆ ไปได้ โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยาเองก็ต้องไปได้เช่นกัน ปัจจุบันท่านในการสนับสนุนนักเรียนไปศึกษาประเทศจีนจำนวนมากถือว่าเป็นอีกก้าวความสำเร็จทางการศึกษา นักเรียนที่ได้ไปประเทศจีนมาแล้วคนหนึ่งได้กล่าวว่า ในการไปศึกษาต่อสาธารณรัฐประชาชนจีนในครั้งนี้ ทางโรงเรียนได้มีโครงการจัดสอบชิงทุนเพื่อไปแลกเปลี่ยนที่ประเทศจีน การไปครั้งนี้ถือว่าเป็นโอกาสอย่างดียิ่งที่ได้ไปแลกเปลี่ยนภาษาทำให้ตนมีภาษาที่ 3 โดยในการใช้ชีวิตประจำวันขณะที่ศึกษาที่ประเทศจีนมีการใช้ชีวิตดูแลกันและกันโดยไม่มีผู้ปกครองถือว่าเป็นบททดสอบระดับหนึ่งทำให้ตนต้องมีการวางแผนในการใช้ชีวิตมากยิ่งขึ้นทำให้รู้ถึงสภาพอากาศจริงด้วยตนเอง ได้รู้ถึงอาหารที่มีรสชาติต่างจากประเทศไทยซึ่งไม่ได้มีในตำรา การไปในครั้งนี้เป็นโอกาสที่ดีที่สุดในชีวิตทำให้ตนได้รับประสบการณ์ในการใช้ชีวิตได้สัมผัสอะไรดีๆ หลากอย่างด้วยตนเองโดยไม่ต้องจินตนาการภาพเวลาดูโทรทัศน์หรือฟังคนอื่นมาบรรยาย ซึ่งทั้งหมดหลวงพ่อบริการให้ทั้งโอกาสและให้ทุนสนับสนุนโครงการแลกเปลี่ยนภาษาและวัฒนธรรม ที่ประเทศจีน ให้แก่ตน และได้ให้คำมั่นว่าจะนำประสบการณ์ในครั้งนี้ไปต่อยอดให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อตอบแทนพระคุณของหลวงพ่อบริการที่เมตตาเปิดโอกาสให้ได้ไปศึกษาที่ต่างประเทศ¹²⁵

ปัจจุบันวัดไร่ขิงถือว่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงมากในจังหวัดนครปฐมทำให้ต้องเพิ่มพนักงานไว้คอยบริการญาติโยมมากขึ้น แต่หลวงพ่อบริการมีวิธีการใช้คนในการบริหารจัดการแบบให้เกิดผลดีมากที่สุดนั่นคือ จะให้เด็กๆนักเรียน นักศึกษา เข้ามาทำงานเป็นรายวันเพื่อหารายได้พิเศษไปเป็นทุนการศึกษานอกจากรายได้ที่ได้จากการทำงานแล้วบางคนพระเดชพระคุณท่านก็ยังให้ทุนศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูธรรมศาสตร์อุโฆษ (ธงไชยวัฒน์ อิศรธรรมโม) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบทบาทของการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล และ 3) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในบทบาทของการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม บทบาทของการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม นั้น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 3.73$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านนั้น พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อบทบาทของการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐมนั้น อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยจากมากไป

¹²⁴ สัมภาษณ์ ญัฐพล วิลัยพิศ, นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่3 ห้อง7 ปีการศึกษา 2559, 1 กรกฎาคม 2559

¹²⁵ สัมภาษณ์ กัลย์สุดา วัชตลชัย, นักเรียนโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา, 1 กรกฎาคม 2559.

หาน้อย คือ ด้านการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ในโรงเรียนเท่ากับ ($\bar{x} = 3.78$) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในปัจจุบันเท่ากับ ($\bar{x} = 3.74$) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ต่อผู้ที่ด้อยโอกาสเท่ากับ ($\bar{x} = 3.71$) และในด้านการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของการศึกษาลดละเลิกสิ่งเสพติดและ อบายมุขเท่ากับ ($\bar{x} = 3.70$) ตามลำดับ การเปรียบเทียบบทบาทของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐมไม่แตกต่างกันตาม อายุ พรรษา ตำแหน่ง วุฒิกการศึกษาสามัญ วุฒิกศึกษานักธรรม และวุฒิกศึกษาด้านบาลี จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะ บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์นั้น พบว่า ปัญหาและข้อเสนอแนะ ในบทบาทของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ได้แก่ 1) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในปัจจุบันนั้น ยังขาดการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ และบุคลากรที่จะมาดำเนินการในด้านนี้ 2) ด้านการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ในโรงเรียน การมีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นในการบริหารงานยังมีน้อยอยู่ 3) ด้านการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของการศึกษาลดละเลิกสิ่งเสพติดและ อบายมุข ความพร้อมของวัดในการทำเป็นศูนย์กลาง ลดละเลิกสิ่งเสพติดและ อบายมุขเพราะกลัวอิทธิพล รวมทั้งยังขาดบุคลากรและงบประมาณในการดำเนินการ 4) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ต่อผู้ที่ด้อยโอกาส ยังขาดทุนในการสนับสนุนในด้านการศึกษา ขาดการจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือผู้ที่ด้อยโอกาส สรุปรจากการสัมภาษณ์ ทำให้เห็นว่าบทบาทของพระสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ในอำเภอ นครชัยศรีนั้น ต้องมีการร่วมมือกันให้มากขึ้น มีการสนับสนุนจากพระสังฆาธิการในอำเภอต่อ การศึกษาสงเคราะห์ให้มากขึ้น มีแหล่งเงินทุนและบุคลากรในการบริหารงานอย่างเป็นระบบแล้ว การบริหารงานด้านการศึกษาสงเคราะห์ก็จะมีผลสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นทำให้งานส่วนนี้มีประสิทธิภาพมากขึ้นตามไปด้วย ข้อเสนอแนะในด้านต่างๆ ได้แก่ 1) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในปัจจุบัน ส่งเสริมสนับสนุนการทำงานบริหารงานตามภาระหน้าที่ของงานให้มีประสิทธิภาพ และ ส่งเสริมบุคลากรในการดำเนินการ 2) ด้านการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ในโรงเรียน ให้โอกาสในการมีส่วนร่วมและเปิดโอกาสแสดงความคิดเห็นในการบริหารให้มากขึ้น 3) ด้านการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของการศึกษาลดละเลิกสิ่งเสพติดและ อบายมุข เจ้าอาวาสต้องมีความพร้อมในการบริหารจัดการ โดยให้เจ้าหน้าที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการตามกฎหมาย 4) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ต่อผู้ที่ด้อยโอกาส ควรมีการจัดหาทุนเพื่อสนับสนุนในการศึกษา และ จัดตั้งกองทุน¹²⁶

¹²⁶ พระครูธรรมศาสน์อุโฆษ (ธงไชยวัฒน์ อิสสรธมโม), บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ในอำเภอ นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต(การจัดการเชิงพุทธ), บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555).

สรุป

บทบาทหน้าที่ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตตินธโร) ท่านบริหารจัดการสนับสนุนการศึกษาโดยวิธีการอ่าน การสังเกต การติดตามข่าวสารที่ทันสมัย ใช้วิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ได้มาซึ่งภูมิความรู้ใหม่ๆ ท่านเป็นพระเถระที่ให้ความสำคัญกับการศึกษามาก สนับสนุนช่วยเหลือ มอบทุนการศึกษาให้กับนักเรียน ทั้งในโรงเรียนที่เป็นองค์อุปถัมภ์และโรงเรียนอื่นๆทั่วไป สนับสนุนการศึกษาต่อสำหรับผู้ขาดแคลนหรือด้อยโอกาส ส่งเสริมให้ได้ศึกษาในระดับสูง จัดกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพราะท่านเห็นว่าการศึกษานั้นจะช่วยพัฒนาคนให้เป็นทรัพยากรที่ดีของชาติได้ อนุเคราะห์สถานที่เพื่อใช้ในการศึกษา รวมถึงให้การสนับสนุนในการสร้างสิ่งก่อสร้างต่างๆ ท่านดำรงตำแหน่งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ฝ่ายพระสงฆ์หลายแห่ง ท่านให้การสนับสนุนด้านการศึกษาสงเคราะห์ด้วยการให้ทุน วัสดุสิ่งของ ให้สถานที่ ให้รางวัล และให้มูลนิธิหลวงพ่อวัดไร่ขิงดูแลเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาอย่างรอบด้าน จนท่านได้รับปริญญาคุณฐิติบัณฑิตจากหลายสถาบัน เนื่องจากท่านได้ทำคุณประโยชน์แก่การศึกษามาก

บทที่ 6

บทบาทด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม

ต้นไม้ทุกต้น ย่อมมีศักยภาพ มีความสมบูรณ์ในตัวเอง แต่การเจริญงอกงามของต้นไม้ นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆด้วย พระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติธโร) มีบทบาทในการเผยแผ่ศาสนาธรรม ซึ่งเป็นบทบาทที่พระสงฆ์ทุกรูปต้องพึงปฏิบัติอยู่แล้ว แต่ในปัจจุบันการเผยแผ่ไม่ใช่เรื่องง่ายเหมือนสมัยก่อน บางคนถูกบ่มเลี้ยงมาให้ไว้ศรัทธาในพุทธศาสนา การเรียนการสอนก็เน้นแค่ท่องจำ บางคนยังไม่รู้จักศีล 5 ด้วยซ้ำไป ไหนจะข่าวสารมากมายที่น่าเสียดายจากการที่พระสงฆ์เองทำเสียชื่อเสียงหลายครั้งจึงเกิดอุปสรรค แต่พระเดชพระคุณท่านไม่เคยย่อท้อไม่เคยเลือกปฏิบัติสามารถใช้เทคนิควิธีการเพื่อให้ทุกคนเข้าถึงหลักศาสนาโดยง่าย เพราะท่านเชื่อว่าในตัวบุคคลหนึ่งย่อมมีทั้งเมล็ดพันธ์ที่เป็นมารและเมล็ดพันธ์ที่ดี อยู่รวมกัน ท่านจึงใช้ยทธวิธีต่างๆเพื่อดึงเมล็ดพันธ์ความดีที่มีอยู่ในตัวทุกคนออกมาแล้วบ่มเพาะให้เจริญงอกงามจนกระทั่งกลายเป็นต้นไม้ที่มีศักยภาพ มีความสมบูรณ์ กล่าวได้ว่าท่านคือ ผู้ที่มีจิตวิญญานลึกซึ้งในการพัฒนาคนให้มีคุณธรรม จริยธรรม¹²⁷ ในบทบาทของการเผยแผ่ก็นับว่าเป็นอีกส่วนหนึ่งในการสนับสนุนการจัดการศึกษา

การเผยแผ่ศาสนาธรรม

กรมการศาสนา ได้ให้ความหมายไว้ว่า การเผยแผ่ศาสนาธรรม หมายถึงการดำเนินการประกาศพระพุทธรศาสนาให้ศาสนทายาทและประชาชนนั้นได้รับทราบในทุกๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนแล้วน้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การเทศนา การปาฐกถาในโอกาสและสถานที่ต่างๆ ทั้งในวัดและนอกวัด การบรรยายธรรมทั้งทางวิทยุและโทรทัศน์ รวมถึงการเผยแผ่ธรรมด้วยสื่อต่างๆ ที่จัดทำขึ้นนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแผ่ธรรมหรือต้องการให้ประชาชนได้เข้าวัดปฏิบัติธรรมหรือมุ่งเน้นสืบสานวัฒนธรรมไทยที่ได้รับอิทธิพลมาจากหลักพระพุทธรศาสนา การดำเนินการใดๆ ของภิกษุสงฆ์ ในพระพุทธรศาสนาที่เป็นไปเพื่อการเผยแผ่ธรรมทางพระพุทธรศาสนาไม่ว่าจะเป็นทั้งในวัดและนอกวัด ให้ชื่อว่าเป็นภารกิจด้านการเผยแผ่ทั้งสิ้น¹²⁸

¹²⁷ สัมภาษณ์ ชาวบ้านคนที่ 1, ชาวบ้านชุมชนไร่ชิง , 7 มิถุนายน 2559.

¹²⁸ กรมการศาสนา,คู่มือการบริหารจัดการวัดโดยย่อ,(กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2542), 9.

บทบาทการเผยแผ่ศาสนาธรรมของพระเทพศาสนานิกบาล (แยม กิตติธโร)

โดยพระเทพศาสนานิกบาล (แยม กิตติธโร) ได้มีวิธีการเผยแผ่ศาสนาธรรมที่หลากหลายจากหลักฐานภารกิจงานของท่าน ทั้งนี้ก็เพื่อให้ประชาชนได้เห็นคุณค่าของธรรมะและการนำธรรมะไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกวิธีและถูกต้อง รวมทั้งการใช้ธรรมะในการแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อให้คลายปัญหาหลุดพ้นจากความทุกข์ ประสบความสุขตามอุปนิสัย ทั้งนี้ผลของการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนพระพุทธศาสนาของแต่ละบุคคล จะส่งผลให้สังคมตลอดจนประเทศชาติมีความสุข ผาสุก สันติสุข และมีความเจริญก้าวหน้า ซึ่งภารกิจของพระเทพศาสนานิกบาล (แยม กิตติธโร) โดยรวมเกี่ยวกับการเผยแผ่ศาสนานั้นก็สอดคล้องกับคำนิยามของพระธรรมกิตติวงศ์ว่า การเผยแผ่ศาสนาธรรม หมายถึงการสอนกรรมฐาน การสอนจริยธรรมแก่เด็กๆ และชาวบ้านทั่วไปนั่นเอง¹²⁹

บุญศรี พานะจิตต์ กล่าวว่า การประกาศธรรมเป็นบทบาทที่สำคัญอย่างหนึ่งของสถาบันสงฆ์ การเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าคือ เป็นการช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ด้วยอาศัยความเมตตาและกรุณาของภิกษุสงฆ์งานเผยแผ่ที่ภิกษุสงฆ์ทำกันอยู่ทั่วไปในปัจจุบันมีดังนี้

1. งานพระธรรมทูต ดำเนินงานโดยใช้มติมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานพระธรรมทูตภายในประเทศ พ.ศ. 2508 โดยจัดพระสงฆ์ผู้สมัครบำเพ็ญประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาออกไปจาริกเผยแผ่หลักธรรม คำสอนแก่ประชาชนทั่วประเทศ ให้ประชาชนทั่วไปเกิดความคิดถึงคุณค่าของธรรมะและความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติตามธรรมะสามารถนำธรรมะไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกวิธีและถูกต้อง รวมทั้งสามารถใช้ธรรมะแก้ปัญหาต่างๆ ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การปกครองและสิ่งแวดล้อม สำหรับงานพระธรรมทูต ถือเป็นงานพัฒนาทรัพยากรบุคคลและเป็นงานที่เป็นรากฐานแห่งความมั่นคงของประเทศชาติแนวการปฏิบัติงานของพระธรรมทูต ได้แก่การเทศน์การบรรยายการสนทนา ธรรมมีกถา นำฝึกสมาธิเป็นพุทธมามกะ นำพัฒนาท้องถิ่น สาธิตและนำจัดกิจกรรม ซึ่งวัตถุประสงค์สำคัญในการเผยแผ่พระพุทธานามิ 4 ประการ คือ

ประการที่ 1 เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงและความอยู่รอดปลอดภัยของประเทศชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์

ประการที่ 2 เพื่อส่งเสริมและปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมที่ดีงามและให้คำแนะนำทางจิตใจแก่ประชาชน

ประการที่ 3 เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความร่วมมือซึ่งกันและกันระหว่างข้าราชการ ประชาชน พระสงฆ์และผู้นำทางศาสนาในการที่จะพัฒนาประเทศและความเป็นอยู่ของประชาชน

ประการที่ 4 เพื่อให้พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาได้มีโอกาสบำเพ็ญสาธารณประโยชน์แก่สังคม ประเทศชาติและพระศาสนาตามสมควรแก่สมณวิสัย

¹²⁹ พระธรรมกิตติวงศ์, “พระสงฆ์กับกรมการศาสนา” ,ในกรมการศาสนาสู่ทศวรรษแห่งการพัฒนา,(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2541), 102.

2 .หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) เป็นกิจกรรมของคณะสงฆ์ไทยตามระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พ.ศ. 2518 มีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาท้องถิ่นระดับตำบลลงสู่หมู่บ้าน โดยให้ภิกษุสงฆ์ในชนบทได้มีบทบาทและเป็นแกนนำในการส่งเสริมวัดให้เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนนั้น

3 .งานอบรมจริยธรรมนักเรียน ข้าราชการและประชาชน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีทัศนคติที่ดีต่อสถาบันพระพุทธศาสนา สามารถปฏิบัติตนตามหน้าที่ของชาวพุทธได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและน้อมนำหลักพุทธธรรมไปใช้ไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อพัฒนาตนเองและสังคม

4 .การบรรพชาสามเณรฤดูร้อน เป็นการจัดบรรพชาเยาวชนชายอายุตั้งแต่ 10 ปีเพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาธรรมในช่วงปิดภาคเรียนฤดูร้อนประมาณเดือนเมษายน

5 .การส่งเสริมหน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผูกเยาว์ เป็นหน่วยสงเคราะห์ที่วัดจัดให้มีขึ้นในวัดในหมู่บ้านเพื่อฝึกอบรมด้านความรู้ ความประพฤติ และจิตใจ โดยมีพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้ฝึกอบรมสั่งสอนและบริหารงานทั่วไปของหน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผูกเยาว์เรียกพุทธมามกาจารย์แบ่งเป็น 3 คณะ คือคณะประถมพุทธมามกะ ได้แก่เด็กอายุ 7- 10 ขวบ คณะมัธยมพุทธมามกะ ได้แก่เด็กอายุ 11- 15 ขวบ คณะอุดมพุทธมามกะ ได้แก่เด็กอายุ 16- 18 ปี

6 .การเผยแพร่ทางสื่อมวลชน เป็นการดำเนินการโดยเผยแพร่ทางวิทยุ โทรทัศน์ วารสาร นิตยสารเผยแพร่ธรรมในต่างประเทศซึ่งอาจมีการตั้งวัดในต่างประเทศ

7 .การเผยแพร่ตามศักยภาพของวัด เป็นโครงการที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาคุณภาพชุมชนตามศักยภาพของวัด ได้แก่โครงการอุทยานการศึกษา การจัดสวนสมุนไพรในวัดโครงการลานวัดลานกีฬา เป็นต้น¹³⁰

แม้ว่าพระเดชพระคุณพระเทพศาสนากิจบาล (แยม กิตติธโร) ท่านจะไม่ใช่นักเทศน์หรือเป็นพระนักพูดฝีปากเอก แต่ก็เป็่นนักพูดที่มีฝีปากคม มีการใช้คำที่ง่ายต่อการเข้าใจ มีประโยชน์ที่ฟังแล้วรู้สึกโดนใจ ให้แง่คิด มีคติธรรม มีคำสอนใจ โดยจะแฝงอยู่ในคำสนทนา ซึ่งสร้างข้อคิดดีๆ ให้กับผู้ฟังได้เสมอ ถึงแม้คำที่ท่านใช้จะไม่สวยหรูเหมือนพระนักเทศน์ทั่วไปฟังแล้วก็เป็่นแค่ภาษาธรรมดา แต่ก็มีข้อให้คิดตีดปลายฝีปากเสมอๆ และไม่มีครั้งไหนเลยที่จะเห็นท่านเทศน์เรื่องเดิมๆ ท่านจะเอาเรื่องราวใหม่ๆ ทันทสมัยต่อเหตุการณ์มาสนทนาด้วยเสมอ แม้แต่นักเรียนชั้นประถมยังชื่นชอบเวลาฟังท่านเทศน์¹³¹ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระกิตติศักดิ์ ยโสธโร ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสารีบุตรเถระในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา” พบว่า ในด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ท่านมีวิธีการเผยแพร่ในลักษณะให้คำแนะนำปรึกษา สนทนาตอบปัญหา ข้อข้องใจ และการแสดงธรรม เมื่อได้ฟังจากพระบรมศาสดาแล้วนำไปถ่ายทอดแก่ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา และบุคคลทั่วไปให้เข้าใจหลักธรรม อันลึกซึ้งด้วยวิธีการบรรยาย อธิบายขยายความ

¹³⁰ บุญศรี พานะจิตต์,ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด : ศึกษาเฉพาะกรณีวัดสวนแก้ว อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี,(กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย,2545),25.

¹³¹ สัมภาษณ์ ครูโรงเรียนประถมแห่งหนึ่ง ในจังหวัดนครปฐม ,ครูผู้สอน, 30 พฤศจิกายน 2559.

เปรียบเทียบ และตอบปัญหาธรรม เป็นต้น จนได้เป็นที่ไว้วางพระทัยของพระพุทธเจ้า ทำให้บุคคลทั่วไปศรัทธาเลื่อมใสแล้วหันมานับถือพระพุทธศาสนากันอย่างแพร่หลายมีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่มีได้หันมานับถือพระพุทธศาสนา เพราะยึดติดอยู่กับลัทธิเดิมอย่างแรงกล้าแต่ถึงกระนั้นก็ตาม ก็ยังได้นับถือในตัวท่านอยู่ก็มี ซึ่งเท่ากับได้สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มความเชื่อต่างๆ นับได้ว่าเป็นตัวอย่างการประกอบศาสนกิจดำเนินชีวิตและเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี¹³²

พระพุทธศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร) เป็นคณะกรรมการดำเนินงานหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยเผยแผ่และติดตามโครงการทั่วประเทศ ตรวจสอบขมนิทรศการของจังหวัดต่างๆ¹³³ อีกทั้งยังเป็นผู้ประสานในการดำเนินกิจกรรมเพื่อขับเคลื่อนโครงการด้วย¹³⁴ ซึ่งกิจกรรมที่ได้ทำนั้นมีมากมายหลายแบบ ดังเช่น การบรรยายธรรม หัวข้อ “ศีล 5 สร้างสุขและสามัคคีในองค์กร” ณ ห้องศูนย์ประชุมชั้น 4 โรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2558

ภาพที่ 10 บรรยายธรรม หัวข้อ “ศีล 5 สร้างสุขและสามัคคีในองค์กร”

ผู้ปฏิบัติงานท่านหนึ่งกล่าวว่า อันที่จริงแล้ววัดกับโรงพยาบาลนั้นห่างไกลกันไม่มาก แต่ด้วยภาระงานไม่เป็นเวลา เมื่อเลิกงานก็รู้สึกเหนื่อยล้า ถึงอยู่ใกล้แค่นี้แต่นับครั้งได้ที่เจอท่านเจ้าอาวาส นอกจากวัดจะมีงานใหญ่ๆ เพราะทราบว่าท่านมีภารกิจเยอะมาก โอกาสที่จะฟังท่านเทศน์ก็น้อย ยกเว้นแต่จะมีงานเปิดตึก เปิดอาคาร ถึงจะได้มีโอกาสฟังท่านแสดงธรรมที่หนึ่งและการที่ท่านได้ให้ทางโรงพยาบาลเข้าร่วมกิจกรรมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ทำให้เรามีโอกาสที่จะ

¹³² พระกิตติศักดิ์ ยโสธโร, “บทบาทของพระสารีบุตรเถระในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา” (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

¹³³ สัมภาษณ์ สำเร็จ อยู่ประจำ, ครูโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมัธยม), 20 พฤศจิกายน 2559.

¹³⁴ สัมภาษณ์ จินตพงศ์ จรดล, ครูโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมัธยม), 20 พฤศจิกายน 2559.

สนทนาธรรมกับท่านเพิ่มเติม¹³⁵ ในการให้โอวาทแสดงธรรมครั้งมาโรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) ท่านได้เน้นเรื่องความเมตตากรุณาที่มีต่อกันในบุคลากร รวมถึงมีต่อคนไข้ที่มารักษาด้วย ท่านได้กล่าวไว้ว่า การให้ผู้ป่วยถือว่าได้บุญเป็นอย่างมากเป็นการช่วยเหลือคนที่เจ็บป่วยให้หาย ดังนั้นการทำงานในหน้าที่นี้ได้สร้างบุญสร้างกุศลให้กับตนเองทุกวัน¹³⁶ ดังวิจัยของ พระธีรนิติ ธีรธมโม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บาทบาทพระธรรม ทูตด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี” พบว่า โดยภาพรวมนั้น มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านเนื้อหาสาระ ด้านรูปแบบ ด้านวิธีการและด้านขั้นตอน พระธรรมทูตส่วนใหญ่จะมีตำแหน่งเป็นพระสังฆาธิการที่ต้องปฏิบัติภารกิจมาก จึงส่งผลให้ไม่สามารถปฏิบัติงานของพระธรรมทูตได้อย่างเต็มที่ และไม่มีเวลาเพียงพอ ประกอบกับบุคลากรมีน้อย และยังขาดการสนับสนุนงบประมาณที่จะดำเนินงานกิจกรรมด้านการเผยแผ่ ทั้งนี้ประชาชนยังทราบว่ามีพระธรรมทูตปฏิบัติงานอยู่จริง แนวทางการแก้ปัญหาควรจัดให้มีการศึกษาอบรมแก่พระภิกษุที่มีความสามารถ และมีคุณสมบัติที่จะเป็นพระธรรมทูตได้ มาปฏิบัติหน้าที่แทน พระสังฆาธิการควรจะมีการประชุมร่วมกัน จากการประสานงานระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่นเพื่อขอการสนับสนุนงบประมาณ และควรมีการจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ระหว่างวัดและชุมชน เพื่อให้ประชาชนรับทราบข้อมูลข่าวสารของทางวัดรวมถึงการบริหารจัดการ ซึ่งจะนำมาสู่ความเข้าใจและแก้ปัญหาอย่างพร้อมเพรียงและยั่งยืน¹³⁷

¹³⁵ สัมภาษณ์ พยาบาลโรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ , พยาบาลวิชีพ, 12 ธันวาคม 2559.

¹³⁶ สัมภาษณ์ วุฑฒิต ภาทันณ์ ,นักวิเคราะห์นโยบายและแผน งานพัฒนาบุคลากร ฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ โรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง), พยาบาลวิชีพ, 12 ธันวาคม 2559.

¹³⁷ พระธีรนิติ ธีรธมโม , “บาทบาทพระธรรมทูตด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอำเภอบางแพจังหวัดราชบุรี”, ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต , (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ,2554).

ภาพที่ 11 ตรวจเยี่ยมโครงการ "หมู่บ้านรักษาศีล 5"

พระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติธโร) พร้อมด้วยคณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา "หมู่บ้านรักษาศีล 5" ลงพื้นที่หลายจังหวัด โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา "หมู่บ้านรักษาศีล 5" ดำเนินการโครงการและติดตามประเมินผลการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในการดำเนินโครงการ "หมู่บ้านรักษาศีล 5" ได้ดำเนินการอบรมบุคคลต้นแบบ ครอบครัว โดยจัดอบรมให้แก่สถานศึกษา มีนักเรียนเข้ารับการอบรมจำนวนมาก เพื่อเป็นบุคคลต้นแบบ และขยายผลการดำเนินโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา "หมู่บ้านรักษาศีล 5" และมีการจัดแสดงนิทรรศการของคณะสงฆ์อำเภอต่างๆ ของโรงเรียนหลายแห่ง ที่แสดงถึงการดำเนินโครงการฯ ในด้านคุณภาพ

พระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติธโร) ได้บรรยายเกี่ยวกับพลังของการรักษาศีล 5 ไว้ว่าศีล 5 นั้น ถือได้ว่าเป็นนิจศีล คือศีลที่ต้องรักษาเป็นประจำเพราะเป็นธรรมสำหรับความเป็นมนุษย์ ในการที่มนุษย์จะเป็นคนเต็มคนได้นั้น ต้องมีศีลทั้ง 5 ข้อนี้อย่างบริบูรณ์ และศีล 5 นั้นยังเป็นศีลที่พุทธศาสนิกชนทุกคนต้องรักษา เพื่อที่จะขัดเกลากิเลสของตนเองในเบื้องต้นและเพื่อความเป็นปกติสุขของสังคมโดยรวมด้วย¹³⁸ ถ้าทุกคนต่างพากันรักษาศีล 5 ก็จะทำให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นปกติสุข แต่ถ้ามีผู้ใดปราศจากซึ่งศีล 5 นั้นแล้ว ผู้นั้นก็จะนำทุกข์ภัยมาสู่ตนเองและสังคมโดยรวมได้ ศีลทั้ง 5 ข้อนั้น มีดังต่อไปนี้

- ข้อที่ 1. พึงละเว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต
- ข้อที่ 2. พึงละเว้นจากการลักขโมย
- ข้อที่ 3. พึงละเว้นจากการประพฤติดินในกาม
- ข้อที่ 4. พึงละเว้นจากการพูดเท็จ

¹³⁸ สัมภาษณ์ ธนกฤต ธรรมวณิช ,รองผู้อำนวยการโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมอญ) , 7 มกราคม 2559.

ข้อที่ 5. พึงละเว้นจากการตีหรือเสพของมีนเมา

แต่โดยแท้จริงแล้วคนเรานั้นต่างก็รักตัวเองมากที่สุด ซึ่งการที่ต้องทำผิดศีลหรือผิดครรลองคลองธรรมนั้น ก็เพราะความรักแต่ตัวเอง คิดถึงแต่ตัวเอง ซึ่งเรียกกันว่าความเห็นแก่ตัวนั่นเอง และก็เพราะความเห็นแก่ตัวเองนี่เองที่ทำให้ต้องเบียดเบียนผู้อื่น ต้องฆ่าสัตว์ ต้องลักทรัพย์ ต้องประพฤติผิดในกาม ต้องพูดเท็จ ต้องตีของมีนเมา สิ่งเหล่านี้มีสาเหตุเบื้องต้นมาจากความเห็นแก่ตัวด้วยกันทั้งนั้น ถ้าเมื่อใดเราลดตัวกูของกูลงได้ ก็ลดทุกข์โทษภัยของตนลงไปได้เช่นกัน เมื่อไม่มีตัวกูหรือไม่มีของกูแล้วก็จะไม่มีทุกข์ เพราะไม่มีอะไรไปให้ยึดมั่นถือมั่น ดังนั้นจะให้ดี อย่าไปยึดถืออะไรมาเป็นของตน จงพึงสำรวมระวังไว้ว่า ในแต่ละชั่วโมง ในแต่ละวันนั้น อย่าผลอไปยึดถืออะไรมาเป็นของของกู

ในการสมาทานศีลห้าหรือรับศีลห้า นั้น สามารถไปสมาทานกับพระที่วัดก็ได้ แต่ถ้าไม่สะดวกให้ทำเองต่อหน้าพระพุทธรูปที่บ้านก็ได้ ถ้าพระพุทธรูปที่บ้านไม่มีก็ให้ใช้วิธีทำพระที่คอแล้วยกขึ้นประนมมือตั้งจิตอธิษฐานเอา เพราะไม่จำเป็นต้องมีพยานรู้เห็น ให้ถือเอาเจตนาตนเป็นสำคัญ จะทำที่ไหนเมื่อไหร่ก็ขอให้เต็มใจรับ หรือรับด้วยความตั้งใจอย่างเต็มที่ เมื่อรับแล้วก็ให้ตั้งใจรักษาอย่าให้ศีลต่างพร้อย พยายามประคับประคองกาย วาจา ใจ ให้บริสุทธิ์อยู่ในศีลในธรรม¹³⁹

พระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติธโร) ได้จัดพิธีอุปสมบทหมู่เฉลิมพระเกียรติและถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯภูมิพลอดุลยเดชมหาราช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ เมื่อ วันที่ 24-25 กรกฎาคม 2558 (ในภาคผนวก ก ภาพที่ 14 พระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติธโร) พิธีอุปสมบทหมู่) เป็นโครงการที่ได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก

เมื่อเทศกาลวันออกพรรษา วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ทางวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) นำโดยพระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติธโร) ก็ได้จัดงานตักบาตรเทโว และฟังเทศน์ซึ่งถือว่าเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่ช่วยสร้างความสมัครสมานสามัคคี ให้แก่ชาวบ้านอย่างมาก เป็นเครื่องควบคุมสังคมให้ละ ลด เลิกอบายมุข หันหน้าเข้าวัดเพื่อทำบุญ จึงมีส่วนช่วยให้สังคมเกิดสันติสุขเป็นอย่างดี (ในภาคผนวก ก ภาพที่ 15 งานตักบาตรเทโว และฟังเทศน์ วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง))

พระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติธโร) ได้มีการเผยแผ่ศาสนาในรูปแบบช่องทางของสื่อวีดีโอ โทรทัศน์ ทั้งนี้ก็เพื่อปรับให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน ซึ่งยังคงมุ่งเน้นการเผยแผ่หลักคำสอนของพระพุทธศาสนา แก่ประชาชน นักเรียนนักศึกษา ได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมพร้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม (ในภาคผนวก ก ภาพที่ 16 รายการธรรมะ...ทำไม) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระศรีอาริยะ ปิยสีโล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารและรูปแบบรายการวิทยุกระจายเสียงที่เหมาะสมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่เยาวชนของวิทยุชุมชน วัดสามพราน จังหวัดนครปฐม จากผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในรายการวิทยุชุมชนของวัดสามพรานนั้น เป็นไปในลักษณะที่เข้าไปมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการบริหาร คณะอนุกรรมการผลิต

¹³⁹ พระเทพศาสนาภิบาล , งานเทศกาลนมัสการปิดทองหลวงพ่อดาววัดไร่ขิง ประจำปี 2559, วัดไร่ขิงพระอารามหลวง (กรุงเทพมหานคร : สามลดา ห้างหุ้นส่วนจำกัด), 111.

รายการ ซึ่งหากพิจารณาจากระดับการมีส่วนร่วมในวิเทศชุมชน จะเห็นได้ว่า รายการวิเทศชุมชนของ วัดสามพรานก้าวไปสู่ระดับที่สาม โดยสถานีนียอมให้จัดรายการในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งของสถานี มีประชาชนเป็นอาสาสมัครเข้ามาผลิตรายการและสถานีให้ความช่วยเหลือด้านเทคนิคและอุปกรณ์แต่ ประชาชนยังไม่ได้เป็นเจ้าของสถานี วัดยังคงเป็นเจ้าของอยู่เช่นเดิม สถานีวิเทศชุมชน ของวัด สามพรานก่อตั้งขึ้นก็เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นหลักในครั้งแรก ไม่ได้เกิดจากความต้องการของ ประชาชนในชุมชน สมาชิกในสังคมไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดตั้งรายการ¹⁴⁰

ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ได้ก็ตามพระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร) หลวงพ่อจะมีผู้ติดตามไปด้วยตลอดทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์ที่จะเกิดกับชาวพุทธทั้ง ทางกาย ทางใจ สิ่งที่ได้เห็นตลอดจากการที่หลวงพ่อดำเนินกิจกรรมทางศาสนาต่าง เหมือนท่านไม่ได้ หยุดที่จะทำเพื่อดูแลพุทธศาสนา บางครั้งยังสงสัยว่าขนาดเราเป็นลูกเป็นหลานเป็นเด็ก แค่เดินตาม เรายังเหนื่อย หลวงพ่อบางที่ทำการอยู่ร่วมกัน พวกคณะศิลาปินก็กลับกันก่อน แต่หลวงพ่อยังมีอีก งานหนึ่งต่ออีก พอเสร็จก็มีอีกงานต่ออีก ซึ่งหลวงพ่อก็ไปต่อ วันหนึ่งก็หลายงาน ล้วนแล้วเป็นงาน เกี่ยวกับการพุทธศาสนาทั้งสิ้น โดยเฉพาะช่วงนี้มีกิจกรรมหมู่บ้านรักษาศีล 5 ก็ยังปฏิบัติภารกิจ ทางด้านนี้อย่างเป็นทางการและมีระบบ หากคิดแค่ไปทำกิจกรรมตามกำหนดการทั่วประเทศ ถ้าเป็น เรานี้ถือว่าเหนื่อยมาก แต่ท่านแข็งแรงมากและมุ่งมั่นมาก อีกอย่างหนึ่งที่รู้สึกชอบและประทับใจ คือ ท่านมีวิธีคิดที่ทันสมัย เป็นพระที่ทันสมัย เช่น มีหลายครั้งในขณะที่เคลื่อนขบวนเดินทางไป ไกลเวลา ฉันทเพล จะไม่ทันเวลา มีเหตุจำเป็นต้องแวะรับประทานอาหารร้านข้างทางก่อน ท่านก็จะไม่ละเลยที่จะ สวดมนต์ ก็สวดตรงนั้นเลย พร้อมคณะสงฆ์ที่ติดตาม และไม่ว่าไปที่ไหนก็ตามท่านก็จะมีเหรียญพระ หลวงพ่อวัดไร่ขิง ติดไปมอบให้ชาวบ้าน ซึ่งชาวบ้านประทับใจเป็นอย่างมาก ถือเป็นกุศโลบายในการ เผยแผ่พุทธศาสนาอีกทางหนึ่ง ซึ่งท่านทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่องและท่านก็มี ความสุขด้วย¹⁴¹ ในการทำบุญทุกครั้งก็คือที่สุดของชีวิตอยู่แล้ว ซึ่งพอมีโอกาสทำงานถวายหลวงพ่ อแยมถือว่าเป็นบุญครั้งยิ่งใหญ่ของชีวิต รู้สึกประทับใจในทุกกิจกรรมที่หลวงพ่อกำทำ ถือเป็นเรื่องที่ ดีคือ เราเป็นผู้รับโอกาสสมตลอดมาตลอด และครั้งนี้เปลี่ยนมาเป็นผู้ให้บ้าง หมายความว่าเราได้ไปร้อง เพลงให้เค้าฟัง ไปเป็นตัวอย่างให้เค้าเห็นว่า อ้อ ศิลปินยังทำเลย เราจะมัวทำไรรอยู่ จริงๆคิดว่า เป็น เรื่องดีที่จะเป็นสื่อกลางให้ทุกคนมาทำบุญเยอะขึ้น ที่เชิญให้คุณมาทำบุญ เพราะทุกครั้งที่คุณได้ทำนั้น ถึงว่าดีที่สุดในชีวิตคุณ หลวงพ่อคือผู้ให้ ทุกครั้งที่หลวงพ่อกำทำบุญ เท่าที่สัมผัสมา ไม่เคยได้ยินหลวงพ่ อบ่นว่า เหนื่อย ขนาดมีงานทุกวัน ไกลแค่ไหนก็ไป ไม่ใช่แค่ในประเทศ ต่างประเทศก็ไป เช่น พม่า ลาว หลวงพ่อไปหมด ไม่เคยบ่น หลวงพ่อกำนัส¹⁴² บางครั้งไป โรงเรียนนักเรียนประถม บางทีน้องๆไม่รู้จัก ศิลปินเลยด้วยซ้ำ แต่ถามว่าทุกคนดีใจรีเปล่าที่ได้เจอศิลปินนักร้อง ทุกคนก็ตอบว่าดีใจ บางคนก็รู้จัก ผ่านคุณพ่อคุณแม่ ซึ่งหลวงพ่อก็นำความสุขไปมอบผ่านเสียงเพลงให้กับทุกๆคน ส่วนใหญ่ก็จะ เป็น

¹⁴⁰ พระศรีอาริยะ ปิยสีโล ,การบริหารและรูปแบบรายการวิทยุกระจายเสียงที่เหมาะสม ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่เยาวชนของวิเทศชุมชน วัดสามพราน จังหวัดนครปฐม, วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต,(บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย),2548

¹⁴¹ สัมภาษณ์ สลา คุณวุฒิ, ศิลปินนักร้อง, 27 มิถุนายน 2559.

¹⁴² สัมภาษณ์ ใฝ่ พงศกร, ศิลปินนักร้อง, 27 มิถุนายน 2559.

เพลงศีล 5 ทำให้ทุกคนเข้าใจในหลักธรรมได้ง่ายและมีความสุขกับกิจกรรมพระพุทธศาสนามากขึ้น ในการร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนากับหลวงพ่อรู้สึกภูมิใจ และเป็นเกียรติมากๆ ครั้งหนึ่งในชีวิตมีโอกาส ได้ช่วยเหลือสังคม อุดมการณ์ที่หลวงพ่อบริกรรมมาตลอดซึ่งบางส่วนตรงกัน และก็จะยึดถือหลวงพ่อบริกรรม แบบอย่างและปฏิบัติสิ่งดีๆอย่างนี้ตลอดไป¹⁴³ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูศรีปริยัติวิกรม พบว่า วัดได้ดำเนินการตามเทคนิคและรูปแบบการสื่อสารตามแนวพุทธ โดยได้นำเทคโนโลยีสารสนเทศ สมัยใหม่ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ เทป วีดีโอ หนังสือ และสื่อมวลชนอื่นๆเข้ามาช่วย และตัวท่านเองก็มี กลยุทธ์ในการโน้มน้าวใจให้ผู้ฟังเกิดความศรัทธา กล้าหาญ เลื่อมใส เร้าใจ อยากรู้อยากเห็นและนำไปปฏิบัติตาม¹⁴⁴

พระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติธโร) ดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา โครงการ หมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยมีคณะศิลาป็น ร่วมเดินทางจัดกรรม ตามจังหวัดต่างทั่วประเทศ (ในภาคผนวก ก ภาพที่ 17 กิจกรรมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5) นอกจากกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาโดยทั่วไป แล้วพระเทพศาสนาภิบาลได้มีศัลบายให้ทุกคนได้เข้าถึงหลักธรรมศีล 5 ได้อย่างง่าย ซึ่งได้มีการ ประพันธ์เพลงจากครูเพลงชื่อดังและขับร้องโดยศิลาป็นแนวหน้าไว้หลายบทเพลง เพื่อให้การเผยแผ่ ศาสนาเป็นไปด้วยความสุขทั้งกายและใจ ดังเช่น เพลง ได้ศีล 5 คึนใจ ได้อ้ายคึนฮัก ศีลาป็น ต่าย อรทัย คำร้อง/ทำนอง สลา คุณวุฒิ เรียบเรียง ปิยะวุฒิ ณ บางช้าง เนื้อเพลง คือ

“คิดว่าต้องทำใจ	เสียอ้ายให้กับความมัวเมา
เพราะถูกพิษเหล้าพาไป	คำพูด เชื้อถื้อบได้
เปลี่ยนผู้หญิงเรื่อยไป	ลุ่มสลายคือรักเรา
เมื่อเห็นอ้ายคึนมา	ฮู้บว่าน้องน้ำตาสิไหล
อ้ายกลับมาได้อีกคราว	มาเป็นอ้าย คนฮัก คนเก่า
หยุดทุกเรื่องมัวเมา	ความเป็นเราก็หวนมา
บุญคุณศีลห้า	ดึงอ้ายกลับมาคึนฮัก
มีศีลห้าเป็นหลัก	จุดอ้ายพ้นจากปัญหา
กลับมาเป็นคนดีคนเก่า	ได้เพราะพระธรรมนำพา
ได้ศีลธรรมกลับมา	ก็ได้คนดีคึนหา ดวงใจ
เก็บดอกไม้บูชา	กราบพระกราบพระธรรมคำสอน
สิบเดินย้อนกลับไป	ออกห่างความหลงใโต
ได้ศีลห้าคึนใจ	น้องจึงได้อ้าย คึนฮัก”

¹⁴³ สัมภาษณ์ ต่าย อรทัย ,ศิลาป็นนักร้อง, 27 มิถุนายน 2559.

¹⁴⁴ พระครูศรีปริยัติวิกรม, “ศึกษาเทคนิคและรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธธรรมของ พระเทพสิงหบุราจารย์ (จริญ ฐิตธมโม) วัดอัมพวัน จังหวัดสขบุรี” (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตร มหาบัณฑิตสาขาวิชาธรรมนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,2546) , บทคัดย่อ.

และอีกเพลงคือ เพลง ท่องให้จำ ทำให้ได้ บทเพลงจากครูสลา ประพันธ์ถวายแด่ หลวงพ่อแยม พระราชวิริยาลังการ (แยม กิตติธโร) เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) เนื้อเพลงคือ

“ หมู่บ้านของเราแสนอุ่น ในร่มบุญของศาสนา
 ฟงธรรมพระศาสดา มีศีลห้าส่องทางหัวใจ
 ยืนหยัดก้าวเดินตามรอย แบบเต็มร้อยทั้งเด็กน้อยผู้ใหญ่
 ฟันฟูวิถีไทยๆ ฟังพาอาศัยเชื่อมั่นในความดี
 พรอมใจโรงเรียน วัด บ้าน พ่อกำนัน ท่าน อบต.
 ร่วมแรงกันไม่รีรอ มีหลวงพ่อส่งเสริมเต็มที่
 เริ่มจากครอบครัวนำพา ฝึกธรรมะหมั่นรักษาความดี
 ตื่นเช้าก่อนนอนทุกที ทบทวนความดีท่องจำศีลห้า
 ปาณาฯ ท่านห้ามฆ่าสัตว์ อธินาฯ ห้ามขโมยนะจ๊ะ
 กามาฯ ห้ามผิดกามา มุสาฯ พูดเท็จไม่นำพา ศีลข้อห้าสุราเมาก็ห้าม
 ท่องให้จำแล้วทำให้ได้ไม่เบียดเบียนใคร ใครไม่เบียดเบียนเรา
 บุษยาพระพุทฺธเจ้า ถวายใจเรารักษาศีลห้า
 บุษยาพระพุทฺธเจ้า ถวายใจเรารักษาศีลห้า
 หมู่บ้านของเรายุคใหม่ ใครๆ ก็ต่างมีศีล
 รื่นรมย์พอลอยู่ พอกิน ดับทุกข์สิ้นแผ่นดินโสกา
 แน่นแน่นเดินแนวเดียวกัน ทุกๆ บ้านกวัดชั้นพื้นฟ้า
 จรรโลงพุทธศาสนา ท่องเป็นคาถาคุ้มใจให้ทุกคน
 บุษยาพระพุทฺธเจ้า หมู่บ้านของเรา รักษาศีลห้า”

สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาศักดิ์พิชัยานสิโท ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พุทธธรรมของพระวิสุทธาธิบดี (วีระ ภัททจารี)” จากผลการศึกษาพบว่า พระวิสุทธาธิบดีได้ใช้สื่อตัวท่านซึ่งเป็นสื่อบุคคลที่สำคัญ มีรูปแบบการนำเสนอด้วยวิธี นำเสนอโดยตรง นำเสนอโดยการเปรียบเทียบ อุปมา อุปมัย นำเสนอโดยการใช้อย่าง นำเสนอโดยการเชื่อมโยงกับสถานการณ์ และนำเสนอโดยวิธีการยกพุทธศาสนสุภาษิต คำคม โคลง กลอน ประกอบ นอกจากนี้ยังมีการใช้สื่อมวลชน ได้แก่ สื่อวิทยุโทรทัศน์ สื่อวิทยุกระจายเสียงและการใช้สื่อเฉพาะกิจ ได้แก่ การสร้างวัดถุ่มงคล บทความ แถบบันทึกเสียง¹⁴⁵

¹⁴⁵ พระมหาศักดิ์พิชัยานสิโท (ชัยดี), “ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พุทธธรรมของพระวิสุทธาธิบดี (วีระภัททจารี)” (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต , บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ,2549).

สรุป

บทบาทหน้าที่ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม พระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติธโร) ท่านมีการเผยแผ่ธรรมคำสอนอย่างต่อเนื่องตามคำสอนของพระบรมศาสดา โดยเลือกใช้วิธีการสื่อสารอย่างง่ายให้ประชาชนเข้าถึงหลักธรรมได้อย่างมีความสุข ท่านทำหน้าที่สอนธรรมะสู่การปฏิบัติจริงเห็นได้ชัดจากการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ซึ่งได้มีการตรวจเยี่ยมโครงการทั่วประเทศตลอดปีที่ผ่านมาไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ ชุมชนที่เข้าร่วม ที่ต่างกันจัดนิทรรศการได้อย่างสวยงามและมีประโยชน์กับทางการศึกษาเป็นอย่างมาก ท่านมีกุศโลบายมากมายที่จะทำให้ทุกคนได้เข้าถึงหลักธรรมได้ง่าย เช่น สร้างเพลง ให้ศิลปินนักร้องเป็นแกนนำ จัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ เผยแผ่ผ่านวิทยุกระจายเสียง สร้างรายการธรรมทางโทรทัศน์ส่วนใหญ่เนื้อหาในรายการจะเป็นการเทศน์ของตัวท่านเองและก็ภาพกิจกรรมต่างๆที่อยู่ในการเผยแผ่ศาสนาธรรม เรียกได้ว่าท่านมีคุณลักษณะของนักเผยแผ่ นักประชาสัมพันธ์ สามารถบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่เป็นอย่างดี ทำให้การเผยแผ่ของท่านไม่น่าเบื่อเมื่อเจอท่านคราใดก็มีแต่เรื่องใหม่ๆมาบรรยายได้เสมอ ทุกคนก็รู้สึกชอบแล้วก็ยินดีที่จะนั่งฟังธรรม ส่วนใหญ่แล้วประชาชนจะเข้าใจหลักธรรมและไปใช้ชีวิตประจำวันมากขึ้น ทำให้เกิดความแตกแยกในสังคมน้อยลง

บทที่ 7

บทบาทด้านการสาธารณูปการ

รู้หรือไม่ “ต้นไม้เทศน์ให้เราฟังได้” พระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร) ท่านเคยได้กล่าวไว้ ซึ่งทิ้งไว้ให้เป็นปริศนาให้กับประชาชนที่มาทำบุญที่วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ซึ่งหากจะแปลความก็คือ ไม่ใช่เพียงแต่ท่านที่เทศน์ให้ญาติโยมฟังได้ ท่านยังพัฒนาวัดปรับปรุงสถานที่สร้างหลักธรรมคำสอนไว้ที่ต้นไม้แทบทุกต้นของในวัด จัดบริเวณนั่งพักผ่อนหย่อนใจไว้ร่มรื่นสวยงามสร้างให้วัดเป็นศูนย์กลางของประชาชน พัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเยาวชน

สาธารณูปการ

ความหมายงานสาธารณูปการ

งานสาธารณูปการ คือ การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุภายในวัด รวมทั้งการพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่ร่มรื่น สะอาด จัดระบบไฟฟ้า น้ำดื่ม ห้องน้ำ เพื่อให้ประชาชน ภิกษุ สามเณร มีความสุขเมื่อเข้ามาในวัด นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายสาธารณูปการ ไว้มากมาย ดังนี้ ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายว่า การสาธารณูปการเป็นคำนามหมายถึงการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์¹⁴⁶ กรมการศาสนาได้ให้ความหมายไว้ว่าสาธารณูปการหมายถึงการดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาวัดในด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมเพื่อให้วัดเอื้อประโยชน์ตามภารกิจของเจ้าอาวาสด้านอื่นๆการพัฒนาเหล่านี้ได้แก่การดูแลการทำนุบำรุงรักษาสาธารณสมบัติของวัด การดูแลรักษาและก่อสร้างอาคารสถานที่เช่นพระอุโบสถเมรุ อาคารเรียน หอธรรม กุฏิ ศาลาการเปรียญ เป็นต้น งานสาธารณูปการในแต่ละวัดจะไม่เท่าเทียมกันมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดของเศรษฐกิจ ความต้องการของชุมชนและบารมีของเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ในวัดเป็นสำคัญและนอกจากนั้น กรมการศาสนาได้กำหนดแนวทางในการจัดการด้านสาธารณูปการวัดจะต้องมีแผนผังกำหนดการปลูกสร้างภายในวัดบริเวณวัดมีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับไม้เกี่ยวกับพุทธประวัติทำให้วัดเป็นแหล่งศึกษาเป็นสถานที่ที่ร่มรื่นลานวัดสะอาดปราศจากขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูล มีถังรองรับขยะ มีถนนทางเดินเท้าภายในวัด วัดควรมีประตูปิดเปิดตามวันเวลาเพื่อความปลอดภัยในทรัพย์สินของวัดมีป้ายแสดงสิ่งสำคัญๆเพื่อดึงดูดความศรัทธาของประชาชนตามสมควรการทาสีเสนาสนะก็ตีแผ่นป้ายก็ตีให้ใช้สีเขียวไม่ฉูดฉาดการปลูกสร้างเสนาสนะภายในวัดให้รักษาไว้ซึ่งศิลปกรรมของไทยมีการจัดระบบน้ำ

¹⁴⁶ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, (กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์จำกัด, 2546), 1175.

ดื่มน้ำใช้ไฟฟ้าที่อยู่อาศัยมีระบบกำจัดสิ่งปฏิกูลห้องน้ำห้องส้วมจัดสวัสดิการให้ภิกษุสามเณรได้รับความผาสุกในการบำเพ็ญสมณธรรม¹⁴⁷

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติระบุว่า การสาธารณูปการเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัด ในด้านอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมเพื่อให้วัดเอื้อประโยชน์ตามภารกิจของวัด การดูแลรักษาและการก่อสร้างอาคารสถานที่ เช่น พระอุโบสถ เมรุ อาคารเรียน หอธรรม กุฏิ ศาลา การเปรียญ เป็นต้น งานสาธารณูปโภคแต่ละวัดจะไม่เท่าเทียมกัน มากน้อยขึ้นอยู่กับขนาดเศรษฐกิจ ความต้องการของชุมชนและบารมีของเจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์ในวัดเป็นสำคัญ ทั้งนี้ทางวัดก็จะได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกรมศาสนาเป็นบางส่วนเรียกว่า เงินอุดหนุนบูรณะวัด¹⁴⁸

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ได้กล่าวว่า การสาธารณูปการ หมายถึง การก่อสร้าง และการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานภายในวัด เช่น โบสถ์ ศาลา กุฏิ สาธารณูปการโดยรวมหมายถึง การพัฒนาวัดในด้านวัตถุทุกอย่าง ไม่เฉพาะศาสนสถานเท่านั้นหากรวมไปถึงการทำวัดให้สะอาด ร่มรื่น สะดวก สบาย การทำถนน การทำทางเดินในวัด และการตกแต่งวัดให้ดูสวยงามให้สบายตาแก่ผู้พบเห็นด้วย การสาธารณูปการเป็นงานของเจ้าอาวาสอย่างหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องทำ ทั้งนี้เพื่อสร้างสิ่งจำเป็น รักษาซึ่งที่มีอยู่แล้ว และซ่อมสิ่งที่ชำรุดทรุดโทรมให้คงสภาพไว้ เพื่อประโยชน์แก่ชุมชนและพระสงฆ์ภายในวัด¹⁴⁹

ศาสนสมบัติ แบ่งเป็น 2 อย่าง คือ

1) ศาสนสมบัติวัด คือ ทรัพย์สินของวัดใดวัดหนึ่ง เป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ในวัดนั้นซึ่งมีเจ้าอาวาส เป็นต้น ช่วยกันดูแล รักษา ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย

2) ศาสนสมบัติกลาง คือ ทรัพย์สินอันมิใช่เป็นศาสนสมบัติวัด แต่เป็นของสงฆ์ส่วนกลาง เช่น ที่ดิน ผลประโยชน์วัดร้าง ทรัพย์สินที่มีผู้ยกให้สงฆ์ส่วนกลาง ซึ่งศาสนสมบัติกลาง เป็นหน้าที่ของผู้ปกครองสงฆ์ระดับสูงสุดดูแล รักษา ทั้งนี้การจัดการศาสนสมบัติภายในวัด จะต้องยึดหลักให้ถูกต้องตามกฎหมาย พระธรรมวินัย มติมหาเถรสมาคมและจะต้องไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนโดยทั่วไปหากไม่จำเป็น¹⁵⁰

พระราชรัตนมณี ได้กล่าวเกี่ยวกับกิจการคณะสงฆ์และพระศาสนาในด้านสาธารณูปการของวัดแบ่งได้ 3 เรื่อง คือ

¹⁴⁷ กรมศาสนา, **หลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์**, (กรุงเทพฯ: กองแผนงาน กรมการศาสนา, 2542), 7.

¹⁴⁸ พระราชบัญญัติว่าด้วยการศาสนาศึกษา. **อำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535**, (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สาระสำคัญของภารกิจแต่ละด้าน, (อัคราเสนา)

¹⁴⁹ พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), **คำวัด**, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เสียงเชียงใหม่, 2548), 1106.

¹⁵⁰ กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, **คู่มือ การพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน**, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมศาสนา, 2554), 6.

เรื่องที่ 1 การบูรณะและพัฒนาวัด

เรื่องที่ 2 การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ

เรื่องที่ 3 การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด¹⁵¹

ประวัติวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง)

ชั้นและตำบล ที่ตั้งของวัด วัดไร่ขิงแต่เดิมเป็นวัดราษฎร์เล็กๆแห่งหนึ่งตั้งอยู่ติดริมแม่น้ำนครชัยศรี (ท่าจีน) สังกัดคณะสงฆ์ ฝ่ายมหานิกายต่อมาได้ยกฐานะขึ้น เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2533 วัดไร่ขิง ปัจจุบันตั้งอยู่เลขที่ 51 หมู่ 2 ตำบลไร่ขิง อำเภอสามพรานจังหวัดนครปฐม อาณาเขตของวัดไร่ขิง แบ่งเป็นเขตพุทธาวาส เขตสังฆาวาส และที่ธรณีสงฆ์ ดังนี้

ทิศเหนือ	จรดแม่น้ำนครชัยศรี (ท่าจีน)
ทิศใต้	จรดแนวทางรถยนต์ผ่านสนามกอล์ฟ
ทิศตะวันออก	จรดตำบลไร่ขิง
ทิศตะวันตก	จรดตำบลท่าตลาด

วัดไร่ขิงมีพื้นที่ธรณีสงฆ์รวม 244 ไร่ 89 ตารางวา มีลักษณะพื้นที่ของวัดรูปสี่เหลี่ยม ทิศเหนือด้านหน้าวัดมีเขื่อนกันน้ำตลอดแนว ทิศใต้ และทิศตะวันออกมีกำแพงล้อมตลอดพื้นที่ของวัด

นามวัดและมูลเหตุที่สร้างนั้นคนรุ่นเก่าได้เล่าสืบต่อกันมาว่า วัดไร่ขิงสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2394 โดยพระธรรมราชานุวัตร (พุก) ชาวเมืองนครชัยศรี มณฑลนครชัยศรี (ต่อมาท่านได้รับสถาปนาสมณศักดิ์เป็น สมเด็จพระพุฒาจารย์) ในขณะที่ท่านดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสวัดศาลาปูนวรวิหาร ท่านได้กลับมาสร้างวัดไร่ขิงและวัดดอนหวาย ซึ่งเป็นบ้านโยมบิดาและโยมมารดาของท่าน แต่ยังไม่แล้วเสร็จ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (พุก) ได้มรณภาพเมื่อปี พ.ศ.2427 รวมสิริอายุ 91 ปี พระราชทานเพลิงศพเมื่อวันที่ 9 เมษายน ตรงกับวันพฤหัสบดี แรม 10 ค่ำ เดือน 5 ปีระกา พ.ศ.2428

ในการที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมาร มาพระราชทานเพลิงศพ ณ เมรุพิเศษวัดศาลาปูน ดังนั้น งานทุกอย่างจึงตกเป็นภาระของพระธรรมราชานุวัตร (อาจ จนทโชโต) เจ้าอาวาสวัดศาลาปูน รูปที่ 6 ซึ่งเป็นหลานชายของท่าน แต่ก็ไม่ทราบที่ท่านกลับมาปฏิสังขรณ์วัดเมื่อใดหรือท่านอาจจะมาในปี พ.ศ.2453 ตอนที่ท่านได้เลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระธรรมราชานุวัตร ก็อาจจะเป็นไปได้ ซึ่งขณะนั้นท่านมีอายุ 75 ปี และเป็นเจ้าอาวาสวัดศาลาปูน รูปที่ 6 ต่อจากสมเด็จพระพุฒาจารย์ (พุก)

สำหรับชื่อวัดนั้น มีเรื่องเล่าว่า พื้นที่วัดในอดีตมีชาวจีนปลูกบ้านอาศัยอยู่กันเป็นจำนวนมากและนิยมปลูกขิงกันอย่างแพร่หลาย จนเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้านหรือชุมชนในแถบนี้ว่า “ไร่ขิง” ต่อมา เมื่อมีชุมชนหนาแน่นมากยิ่งขึ้นจึงได้มีการสร้างวัดเพื่อเป็นจุดศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน ดังนั้นวัดจึงได้ชื่อตามชื่อของหมู่บ้านหรือชุมชนว่า “วัดไร่ขิง”

¹⁵¹ พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญญาสิริ), การจัดการสาธารณูปการและสาธารณะสงเคราะห์ของวัด, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2538), 9.

ในราวปี พ.ศ. 2446 สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร เสด็จตรวจเยี่ยมวัดในเขตอำเภอสามพราน สมเด็จพระเจ้า ได้เสด็จมาที่วัดไร่ขิงและทรงตั้งชื่อให้ใหม่ว่า “วัดมงคลจินดาราม” ทั้งทรงใส่วงเล็บชื่อเดิมต่อท้ายจึงกลายเป็น “วัดมงคลจินดาราม (ไร่ขิง)” เมื่อเวลาผ่านพ้นมานานและคงเป็นเพราะความกร่อนของภาษาจึงทำให้วงเล็บหายไป คงเหลือเพียงคำว่า “ไร่ขิง” ต่อท้ายคำว่า “มงคลจินดาราม” จึงต้องเขียนว่า “วัดมงคลจินดาราม-ไร่ขิง” แต่ในทางราชการก็ยังคงใช้ชื่อเดิมเพียงว่า “วัดไร่ขิง” สืบมาจนทุกวันนี้

ประวัติหลวงพ่อวัดไร่ขิง

หลวงพ่อวัดไร่ขิงองค์หลวงพ่อวัดไร่ขิงเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ขนาดหน้าตักกว้าง 4 ศอก 2 นิ้ว สูง 16 ศอก 16 นิ้วเศษ ประดิษฐานอยู่บนฐานชุกชี 5 ชั้น เบื้องหน้าผ้าทิพย์ปูทอดลงมาองค์ หลวงพ่อวัดไร่ขิงประดิษฐานเป็นพระประธานที่อยู่ภายในอุโบสถ หันพระพักตร์ไปทางทิศอุดร (ทิศเหนือ)

ซึ่งหน้าวัดมีแม่น้ำนครชัยศรีหรือแม่น้ำท่าจีนไหลผ่าน จากหนังสือประวัติของวัดไร่ขิง ได้กล่าวไว้ว่า สมเด็จพระพุฒาจารย์ (พุก) ได้อัญเชิญมาจากวัดศาลาปูน โดยนำล่องมาทางน้ำด้วยการ ทำแพไม้ไผ่หรือที่เรียกกันว่าแพรูกบวรรองรับองค์พระปฏิมากรรม ครั้นเมื่อถึงหน้าวัดไร่ขิงจึงได้อัญเชิญขึ้นประดิษฐานไว้ในอุโบสถ ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 ซึ่งเป็นวันสงกรานต์พอดีจึงมีประชาชนจำนวนมากมาชุมนุมกัน ในขณะที่อัญเชิญหลวงพ่อขึ้นจากแพ สู่ประรำพิธีได้เกิดอัศจรรย์ขึ้น แสงแดดที่แผดจ้ากลับพลันหายไป ความร้อนระอุในวันสงกรานต์ก็บังเกิดมีเมฆดำมืดห่มดิน ลมปั่นป่วน ฟ้าคะนอง และบันดาลให้มีฝนโปรยลงมาทำให้เกิดความเย็นฉ่ำและเกิดความปิติ ยินดีกัน โดยทั่วหน้า ประชาชนที่มาต่างก็พากันตั้งจิตอธิษฐานเป็นหนึ่งเดียวกัน ว่า “หลวงพ่อจะทำให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข ดับความร้อนคลายความทุกข์ให้หมดไป ดุจสายฝนที่เมฆนิลลให้ชุ่มฉ่ำ เจริญออกงามด้วยธัญญาหารฉะนั้น”

ดังนั้น วันดังกล่าวที่ตรงกับวันสงกรานต์หรือวันขึ้นปีใหม่ของคนไทย ทางวัดจึงได้ถือเอาเป็นวันสำคัญ และได้จัดให้มีงานเทศกาลปิดทองประจำปีหลวงพ่อวัดไร่ขิง สืบต่อมาจนถึงทุกวันนี้ ตำนานหลวงพ่อวัดไร่ขิงนั้นจากคำบอกเล่าสืบทอดกันมา หรือที่เรียกว่า “มุขปาฐะ” มีหลายตำนาน ดังนี้

ตำนานที่ 1 ครั้งเมื่อสมเด็จพระพุฒาจารย์ (พุก) ชาวเมืองนครชัยศรี ได้มาตรวจเยี่ยมวัดในเขตอำเภอสามพราน ได้เข้าไปในพระอุโบสถของวัดไร่ขิง หลังจากกราบพระประธานแล้ว มีความเห็นว่าพระประธานมีขนาดเล็กเกินไป จึงได้บอกให้ชาวบ้านพร้อมชาวบ้านไปอัญเชิญมาจากวัดศาลาปูนฯ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยวางลงบนแพไม้ไผ่และนำล่องมาตามลำน้ำและอัญเชิญขึ้นประดิษฐานในพระอุโบสถ ตรงกับวันพระขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 วันสงกรานต์พอดี

ตำนานที่ 2 วัดไร่ขิงสร้างเมื่อปีกุน พุทธศักราช 2394 ตรงกับปีสุดท้ายในรัชกาลที่ 3 ต้นปี ในรัชกาลที่ 4 สมเด็จพระพุฒาจารย์ (พุก) ซึ่งเป็นชาวเมืองนครชัยศรี ในขณะที่ดำรงสมณศักดิ์พระราชาคณะที่ “พระธรรมราชานุวัตร” ปกครองอยู่ที่วัดศาลาปูนวรวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้กลับมาสร้างวัดที่บ้านเกิดของตนที่ไร่ขิง เมื่อสร้างพระอุโบสถเสร็จแล้วจึงได้อัญเชิญพระสำคัญขององค์หนึ่งจากกรุงเทพฯ (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา) มาเพื่อประดิษฐานไว้ใน

พระอุโบสถแต่การสร้างยังไม่ทันจะแล้วเสร็จสมบูรณ์ ท่านได้มรณภาพเสียก่อน ส่วนงานที่เหลืออยู่ พระธรรมราชานุวัตร (อาจ จันทโชโต) หลานชายของท่านจึงดำเนินงานต่อจนเรียบร้อย และบูรณะดูแลมาโดยตลอดจนถึงแก่มรณภาพ

ตำนานที่ 3 ตามตำนานเป็นเรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมาเกี่ยวกับมีพระพุทธรูปลอยน้ำมา 5 องค์ก็มีลอยมา 3 องค์ก็มี โดยเฉพาะในเรื่องที่เล่าว่ามี 5 องค์นั้น ตรงกับคำว่า “ปัญญาภาติ ปาฏิหาริยกลินธุโน” ซึ่งได้มีการเล่าเป็นนิทานว่า ในกาลครั้งหนึ่ง มีพี่น้องชาวเมืองเหนือ 5 คน ได้บวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาจนสำเร็จเป็นพระอริยบุคคล ชั้นโสดาบัน มีฤทธิ์อำนาจทางจิตมากได้พร้อมใจกันตั้งสัตย์อธิษฐานว่า เกิดมาชาตินี้จะขอบำเพ็ญบารมีช่วยให้สัตว์โลกได้พ้นทุกข์ แม้จะตายไปแล้ว ก็ขอสร้างบารมีช่วยสัตว์โลกให้ได้พ้นทุกข์ต่อไปจนกว่าจะถึงพระนิพพาน ครั้งพระอริยบุคคลทั้ง 5 องค์ได้ดับขันธไปแล้ว ก็เข้าไปสถิตในพระพุทธรูปทั้ง 5 องค์ จะมีความปรารถนาที่จะช่วยคนทางเมืองใต้ที่อยู่ติดแม่น้ำให้ได้พ้นจากทุกข์ จึงได้พากันลอยน้ำลงมาตามลำน้ำทั้ง 5 สาย เมื่อชาวบ้านตามเมืองที่อยู่ริมแม่น้ำเห็นเข้า จึงได้อัญเชิญและประดิษฐานไว้ตามวัดต่างๆ มีดังนี้

พระพุทธรูปองค์ที่ 1 ลอยไปตามแม่น้ำบางปะกง ได้ขึ้นสถิตที่ วัดโสธรวรวิหาร เมืองแปดริ้ว จังหวัดฉะเชิงเทรา เรียกกันว่า “หลวงพ่อโสธร”

พระพุทธรูปองค์ที่ 2 ลอยไปตามแม่น้ำนครชัยศรี (ท่าจีน) ได้ขึ้นสถิตที่ วัดไร่ขิงเมืองนครชัยศรี เรียกกันว่า “หลวงพ่อวัดไร่ขิง”

พระพุทธรูปองค์ที่ 3 ลอยไปตามแม่น้ำเจ้าพระยา ได้ขึ้นสถิตที่ วัดบางพลี เรียกกันว่า “หลวงพ่อวัดบางพลี” แต่บางตำนานก็ว่า หลวงพ่อวัดบางพลีเป็นองค์แรกในจำนวน 5 องค์ จึงเรียกกันว่า “หลวงพ่อบางพลี”

พระพุทธรูปองค์ที่ 4 ลอยไปตามแม่น้ำแม่กลอง ได้ขึ้นสถิตที่ วัดบ้านแหลม เมืองแม่กลอง เรียกว่า “หลวงพ่อบ้านแหลม”

พระพุทธรูปองค์ที่ 5 ลอยไปตามแม่น้ำเพชรบุรี ได้ขึ้นสถิตที่ วัดเขาตะเครา เมืองเพชรบุรี เรียกกันว่า “หลวงพ่อบ้านเขาตะเครา”

ส่วนตำนานของเมืองนครปฐมนั้นเล่าว่า มีพระ 3 องค์ ลอยน้ำมาพร้อมกัน และแสดงปาฏิหาริย์จะเข้าไปยังบ้านศรีมหาโพธิ์ ซึ่งมีต้นโพธิ์ใหญ่อยู่ จึงได้เรียกตำบลนั้นว่า “บางพระ” พระพุทธรูป 3 องค์ลอยเข้าไปจนถึงปากน้ำท่าจีนแล้วก็ลอยกลับทวนน้ำขึ้นมาใหม่ จึงเรียกตำบลนั้นว่า “สามประทวน” หรือ “สามทวน” แต่เนื่องจากตำบลที่ชาวบ้านพากันไปชักพระขึ้นฝั่งเพื่อขึ้นประดิษฐาน ณ หมู่บ้านของตน แต่ก็ทำไม่สำเร็จ ต้องทวนฝนและทวนแดดตากลมจึงได้ชื่อว่า “บ้านลานตากฟ้า” และ “บ้านตากแดด” จนในที่สุดพระพุทธรูปองค์แรกจึงยอมสถิต ณ วัดไร่ขิงเรียกกันว่า “หลวงพ่อไร่ขิง” ส่วนองค์ที่ 2 ลอยน้ำแล้วขึ้นไปสถิตขึ้นที่วัดบ้านแหลมจังหวัดสมุทรสงคราม เรียกว่า “วัดหลวงพ่อบ้านแหลม” และส่วนองค์ที่ 3 ลอยตามน้ำไปตามจังหวัดเพชรบุรี แล้วขึ้นสถิตที่วัดเขาตะเคราเรียกว่า “หลวงพ่อบ้านเขาตะเครา”¹⁵²

¹⁵² พระอุบาลีคุณูปมาจารย์(ปัญญา อินทปญโญ), ประวัติและตำนาน หลวงพ่อไร่ขิง, (กาญจบุรี:ธรรมเมธี-สหภาพพัฒนาการพิมพ์,2554), 3-8.

ลำดับเจ้าอาวาสปกครองวัด วัดไร่ขิงสร้างขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ซึ่งมีอายุยาวนานถึงปัจจุบันนับได้ 159 ปี จากหลักฐานของวัดไร่ขิงมีเจ้าอาวาสปกครองวัดมาแล้วรวม 10 รูป ซึ่งปกครอง ตามลำดับดังนี้

1. หลวงพ่ออาจ
2. หลวงพ่อคง
3. หลวงพ่อรักษ
4. หลวงพ้อมัย
5. พระอธิการไช้ ปตฺถิโฐ อดีตเจ้าอาวาสวัดไร่ขิงรูปที่ 5 รักษาการเจ้าอาวาสวัดไร่ขิงระหว่าง พ.ศ. 2455-2477 ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส
6. พระครูมงคลวิลาส (เฉย กิตติสารโ) อดีตเจ้าอาวาสวัดไร่ขิงรูปที่ 6 พ.ศ. 2478 - 2500
7. พระอาจารย์ชื่น ปฎีกาโร (รักษาการเจ้าอาวาส)
8. พระครูถาวรวิทยาคม (เพิ่ม ทิฎฐโ) อดีตเจ้าอาวาสวัดสรรเพชญ์และเจ้าคณะตำบลยายชา รักษาการเจ้าอาวาสวัดไร่ขิง รูปที่ 8 ต่อมาถึงปี พ.ศ. 2503
9. พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (ปัญญา อินทปญโญ) ป.ธ. 6 ที่ปริกษาภาค 14 อดีตเจ้าอาวาสวัดไร่ขิง รูปที่ 9 ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดไร่ขิงตั้งแต่วันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2551
10. พระเทพศาสนานภิบาล (แย้ม กิตตินธโร) ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดไร่ขิงรูปที่ 10 ตั้งแต่วันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 ถึงปัจจุบันสำหรับเรื่องราวและประวัติความเป็นมาของอดีตเจ้าอาวาส วัดไร่ขิงจากในสมัยก่อนการจดบันทึกเรื่องราวต่างๆ มีค่อนข้างน้อยมากส่วนใหญ่แล้วจะใช้วิธีการจำ และเล่าสู่กันฟังแบบปากต่อปากหรือมุขปาฐะ¹⁵³

บทบาทงานสาธารณูปการของพระเทพศาสนานภิบาล (แย้ม กิตตินธโร)

วัดไร่ขิง(พระอารามหลวง) ในปัจจุบัน มีความเจริญเกิดขึ้นรอบด้าน ซึ่งมิได้เกิดขึ้นธรรมดา แต่เกิดขึ้นโดยมุมมองที่มีวิสัยทัศน์อันยาวไกลของหลวงพ่ ที่มีนามว่า พระเทพศาสนานภิบาล (แย้ม กิตตินธโร) ท่านได้พัฒนาบรรยากาศ สถานที่ภายในวัดไร่ขิงพระอารามหลวงเพื่อให้สาสนิกชนทั้งได้ ได้เข้ามาทำบุญ ทำทาน อีกทั้งจัดแหล่งเรียนรู้ภายในวัดไว้อย่างมากมาย¹⁵⁴ เพื่อประโยชน์และความรู้รวมทั้งบูรณปฏิสังขรณ์สิ่งต่างๆ ไว้มากมาย เป็นศูนย์รวมของสรรพสิ่งที่มีความทันสมัยก้าวหน้าทันต่อโลก ทุกคน ทุกเพศ ทุกศาสนา มีการคมนาคมที่สะดวกมากขึ้น

ผู้วิจัยได้แบ่งงานสาธารณูปการที่พระเทพศาสนานภิบาล (แย้ม กิตตินธโร) ได้จัดทำจัดสร้างขึ้น 5 ส่วน ดังนี้

¹⁵³ พระเทพศาสนานภิบาล (แย้ม กิตตินธโร), งานเทศกาลนมัสการปิดทองหลวงพ่ไร่ขิงประจำปี 2559, (หจก.สามลดา), 55.

¹⁵⁴ สัมภาษณ์ สำเร็จ อยู่ประจำ , ครูโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมอญ), 8 สิงหาคม 2559.

ส่วนที่ 1 ส่วนของบริเวณวัด คือ การจัดให้มีสิ่งต่างๆที่จำเป็นเหมาะสม ส่งเสริมสภาพความเป็นธรรมนียสถานโดยดำเนินการในสิ่งต่างๆ

พระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติธโร) ได้มีการจัดทำป้ายวัด ซึ่งจัดตั้งไว้ในที่ที่เหมาะสม มีขนาดพอเหมาะกับสภาพพื้นที่ เห็นรายละเอียดได้ชัดเจน มีการตกแต่งบริเวณรอบๆป้ายให้ดูสวยงาม สง่า สะดุดตา ได้เป็นอย่างดี (ในภาคผนวก ก ภาพที่ 18 ป้ายวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง)) ท่านได้จัดทำป้ายกิจกรรมต่างๆของวัด เช่น รูปกิจกรรมงานประจำปีหลวงพ่อวัดไร่ขิง รูปกิจกรรมแก้เทียนพรรษา รูปกิจกรรมบวชบรรพชาหมู่ รูปกิจกรรมเฝ้าชีวิตโคกระบือ รูปการแจกทุนการศึกษา เป็นต้น เพื่อเป็นการเผยแพร่กิจกรรมต่างๆของวัด อย่างต่อเนื่อง (ในภาคผนวก ก ภาพที่ 19 ป้ายกิจกรรมต่างๆของวัด) รวมถึงจัดทำป้ายประวัติวัด เพื่อเผยแพร่ให้บุคคลทั่วไปได้ทราบ และเป็นแหล่งศึกษาให้เยาวชนได้เรียนรู้ จัดให้มีป้ายแสดงสถิติข้อมูลต่างๆของวัด เพื่อแสดงจำนวนสถิติในการดำเนินกิจกรรมของวัดในช่วงขณะนั้น อย่างต่อเนื่อง เช่น สถิติงานประจำปีหลวงพ่อวัดไร่ขิง

ภาพที่ 12 ป้ายคติธรรม พุทธสุภาษิต

ภายในวัดพระเดชพระคุณท่านจัดให้มีป้ายคติธรรม พุทธสุภาษิต ในแต่ละจุดมากมาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้คติธรรมสอนใจให้กับบุคคลที่เข้ามาในวัดซึ่งส่วนใหญ่จะถูกจัดวางไว้บริเวณใต้ต้นไม้ หรือแขวนไว้กับต้นไม้ เสมือนว่า “ต้นไม้พูดได้” นักเรียนคนหนึ่งกล่าวว่า คุณครูมอบการบ้านให้มาจดคติธรรมภายในวัน แล้วให้กลับไปรายงานว่าคติธรรมนั้นสอนอะไร ตอนแรกคิดว่ามีไม่เยอะเลยรีบเข้ามากลัวว่าจะไปซ้ากับเพื่อน แต่พอมาถึงมันมีเยอะมากเลือกไม่ถูก และมีสีสันสวยงาม จนตอนนี้ได้อ่านไปเกือบ 20 อันแล้วยังไม่เจอบทที่ซ้ากันเลย รู้สึกเพลินมาก¹⁵⁵

¹⁵⁵ สัมภาษณ์ นักเรียนประถมแห่งหนึ่ง คนที่ 1, นักเรียน, 14 กรกฎาคม 2559.

ด้านเพื่อนอีกคนที่มาด้วยกันกล่าวว่า รู้สึกชอบสีสดใสสวยๆ ช่วยทำให้ผ่อนคลายไม่น่าเบื่อเวลาอ่าน เมื่อเจออันไหนสวยก็จะเดินไปอ่านใกล้ๆ เพราะตัวอักษรมันอ่านไม่ค่อยชัดบางคำก็มีหลุดหายบ้าง คงมีคนมาแกะเล่น¹⁵⁶

ส่วนที่ 2 ส่วนการปรับปรุง คือ การปรับปรุงพัฒนา ดูแลรักษา สิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์ในวัด

ภาพที่ 13 พัฒนาบริเวณวัด

พระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร) พัฒนาบริเวณวัดให้สงบ ร่มรื่น มีสนามหญ้า มีร่มเงาของต้นไม้ใหญ่ ๆ ที่ทำให้เกิดความรื่นรมย์ใจ จัดสถานที่ต่างๆภายในวัด ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นสัดส่วน สะดวกในการเข้าใช้ในแต่ละสถานที่ อีกทั้งท่านยังได้เล็งเห็นเรื่องของความสะอาดเป็นสำคัญ ภายในวัดจึงจัดให้มีถังขยะในการทิ้งขยะมูลฝอยไว้หลายจุด เพื่อให้การรักษาความสะอาดเป็นไปได้ง่ายขึ้น

นอกจากท่านจะจัดสถานที่เป็นระเบียบแล้ว ยังจัดให้มีการปลูกดอกไม้ไม้ประดับ ตกแต่ง เพื่อความร่มรื่น สวยงาม ของสถานที่นั้นๆ ภายในบริเวณวัด พระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร) จัดสร้างสถานที่ไว้สำหรับนั่งพักผ่อนหย่อนใจ ไว้หลายจุด มีเก้าอี้ ม้านั่ง ในรูปทรงต่างๆ เหมาะกับทุกเพศ ทุกวัย สร้างสีสัน สวยงาม ให้กับสถานที่นั้น (ในภาคผนวก ก ภาพที่ 20 จุดพักผ่อน)

พรเดชพระคุณท่าน จัดให้ในทุกๆวันจะมีเสียงตามสาย จากลานหลังพระอุโบสถ เชิญชวนประชาชนในการการทำบุญ สร้างกุศล มีการบรรยายเกี่ยวกับสิ่งปลูกสร้างต่างๆในวัด เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ นักท่องเที่ยวท่านหนึ่ง กล่าวว่า เมื่อมาทำบุญที่ไรจะได้ยินเสียงคนประกาศ

¹⁵⁶ สัมภาษณ์ นักเรียนประถมแห่งหนึ่ง คนที่ 2, นักเรียน, 14 กรกฎาคม 2559.

เสมอแต่มีวันหนึ่งน่าแปลกใจเสียงที่ประกาศอยู่ทำไมดูดุดันกว่าที่เคยเมื่อเดินไปยังศาลาพบว่า ท่านเจ้าอาวาสกำลังอบรมพระสงฆ์อยู่¹⁵⁷

ส่วนที่ 3 ส่วนความสะอาด คือ ความสะอาด ความมั่นคง ความแข็งแรง ของอาคาร เสนาสนะ ต่างๆ

พระเดชพระคุณท่านไม่ละทิ้งเรื่องของความสะอาดของอาคารเสนาสนะและภายใน บริเวณวัด คอยสอดส่องดูแลให้มีความสะอาด น่าอยู่ เรียบร้อย¹⁵⁸ หลวงพ่อท่านให้การดูแลอาคาร ต่างๆให้มีความแข็งแรง คงทน เพื่อประโยชน์ที่จะใช้งานได้หลากหลาย คຸ້ມคຳ ในระยะยาวและ อำนวยความปลอดภัยต่อการพำนักอาศัยของภิกษุ สามเณร ตลอดเวลา รวมถึงการดำเนินกิจกรรม ต่างๆด้วย พนักงานเทศบาลคนหนึ่งได้กล่าวว่า หลวงพ่อจะให้ทางเทศบาลมาช่วยทำ ความสะอาดวัด ก่อนวันที่จะมีงานใหญ่ที่จัดที่วัดไร่ขิงหรือเมื่อเสร็จงานแล้วแต่ความประสงค์ ท่านจะ ค่อนข้างขอความสะอาด จุดไหนที่พวกเรายังไม่เรียบร้อยท่านจะเดินมาชี้ทันที และตำหนิว่าอย่า ทำพอแค่เสร็จทำให้ดีๆหน่อย ตนเองก็เคยถูกตำหนิตอนแรกก็รู้สึกกลัว แต่ใครจะเชื่อหลังจากนั้นท่าน ได้มาขอไม้กวาดจากตนแล้วบอกว่า เอามานี้จะช่วยทำ จะได้เสร็จไวๆ ตนยื่นให้ด้วยความมึนงง คิดในใจว่า ท่านเป็นเจ้าอาวาสในความรู้สึกเราท่านเป็นคนดี ถือตัว เข้าหายาก แต่พอมาเจอแบบนี้ทำ ให้ความคิดเปลี่ยนไปเลย ท่านมีความเป็นกันเองมากแค่เป็นคนพูดจาตรงๆ ทำให้ผมรู้สึกว่าตัวเองต้อง ทำหน้าที่ให้ได้ดีกว่านี้ เป็นเหตุการณ์ที่ทำให้ผมมีกำลังใจในการทำงานมาก¹⁵⁹

ส่วนที่ 4 ส่วนปลูกสร้าง คือ สิ่งปลูกสร้างต่างๆที่เพียงพอและเหมาะสมต่อการใช้ ประโยชน์สภาพสะอาด มั่นคงแข็งแรง

พระเดชพระคุณท่าน ได้ดูแลภาพจิตรกรรมฝาผนังชั้นใหม่ทั้งหมดรวม 4 ด้าน เรื่องคือ “พุทธประวัติ” “ไตรลักษณ์อนิจจังทุกขังอนัตตา” “คาถาสุนทรียาณี” “การเผยแพร่พระพุทธศาสนา ครั้งแรกในสุวรรณภูมิ” ตำนานพระปฐมเจดีย์เรื่องพระยากง - พระยาพาน” “สุญกัลป์” “พุทธศาสนสถานที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า” “ประวัติอำเภอสามปราชญ์” “สาญจิ” นาคราชชื่อ “เอรภปตต์” “ความ กตัญญูกตเวทิตา” “พระพุทธเจ้าทรงผจญมารและพญามารปรารถนาพุทธภูมิ” บานประตูและ หน้าต่างด้านนอกตกแต่งด้วยงานประดับมุกลวดลายไทยทั้งหมดบานประตูผูกเถาลายก้านชดยอด เปลวเคล้าภาพมีรูปพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณพระนารายณ์ทรงครุฑและท้าวเวสสุวรรณอยู่ตอน ล่างสุดเพื่อให้คงไว้ให้รุ่นหลังได้ศึกษา (ในภาคผนวก ก ภาพที่ 21 พระอุโบสถ)

สำหรับอาคารที่พักสงฆ์ 3 ชั้นหรือกุฏิที่ 3 ชั้น ตั้งอยู่ด้านทิศตะวันตกของพระอุโบสถเป็น อาคารทรงไทยประยุกต์แบบสามชั้นก่ออิฐถือปูนทั้งหมดปัจจุบันใช้เป็นที่จำพรรษาของพระสงฆ์ ภายในวัดไร่ขิงอดีตเป็นที่พักสำหรับพระภิกษุสามเณรที่มาอบรมบาสิเพื่อเตรียมสอบบาสิในชั้นต่างๆ อาคารหลังนี้สร้างขึ้นในสมัยพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (ปัญญาอินทปญโญ) อดีตเจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) รูปที่ 9 ใน พ.ศ.2558 และทำการบูรณปฏิสังขรณ์โดยพระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติธโร) เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง(พระอารามหลวง) (ในภาคผนวก ก ภาพที่ 22 อาคารที่พักสงฆ์ 3 ชั้น)

¹⁵⁷ สัมภาษณ์ นักท่องเที่ยว คนที่ 1 ,นักท่องเที่ยว, 20 พฤษภาคม 2559.

¹⁵⁸ สัมภาษณ์ พระสงฆ์รูปที่ 5, พระสงฆ์วัดไร่ขิง(พระอารามหลวง), 20 กุมภาพันธ์ 2559

¹⁵⁹ สัมภาษณ์ พนักงานทำความสะอาดเทศบาล ,พนักงานเทศบาล, 7 เมษายน 2559

หมู่กุฏิพระนวกะทรงไทยตั้งอยู่ด้านทิศตะวันตกใกล้กับกุฏินวกะโสภาเป็นอาคารทรงไทยโบราณซึ่งเป็นรูปแบบของสถาปัตยกรรมไทยภาคกลางสร้างด้วยไม้สักทองทั้งหมดปัจจุบันใช้เป็นที่จำพรรษาของพระสงฆ์และพระอาคันตุกะของวัดไร่ขิง อาคารหลังนี้ถูกสร้างขึ้นในสมัยพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (ปัญญาอินทูปถัมภ์) อดีตเจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) รูปที่ 9 ใน พ.ศ. 2558 ทำการบูรณปฏิสังขรณ์โดยพระเทพศาสนากิจบาล (แย้ม กิตติธโร) เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) (ในภาคผนวก ก ภาพที่ 23 หมู่กุฏิพระนวกะทรงไทย) อีกทั้งในศาลาทรงไทย พระพุทธปัญญาภาควารีปาฏิหาริย์ (5พี่น้อง) ที่ตั้งอยู่ติดแม่น้ำท่าจีนเป็นทรงไทยไม้สักทองทั้งหลังประดับด้วยลวดลายปูนปั้นด้วยไม้และหินอ่อนสร้างขึ้น พ.ศ. 2553 ด้านในศาลาประดิษฐานพระพุทธปัญญาภาควารีปาฏิหาริย์ ท่านได้จัดสร้างไว้ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ (ในภาคผนวก ก ภาพที่ 24 ศาลาทรงไทยพระพุทธปัญญาภาควารีปาฏิหาริย์ 5 พี่น้อง)

สำหรับอาคารปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษามหาราชา ท่านได้ดำเนินการสร้างเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 5 ชั้นอยู่บนเนื้อที่วัดไร่ขิงข้ามแม่น้ำท่าจีนห่างจากวัดไร่ขิงประมาณ 200 เมตร เริ่มดำเนินการก่อสร้างตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553-2557 งบประมาณการก่อสร้าง 148 ล้านบาทใช้เป็นปฏิบัติธรรม การอบรมการประชุมและการเรียนของคณะสงฆ์ตลอดจนเป็นที่รองรับงานของกิจการคณะสงฆ์ซึ่งปัจจุบันเป็นสถานที่ใช้ในอบรมบาลีก่อนสอบคณะสงฆ์ภาค 14 (ในภาคผนวก ก ภาพที่ 25 อาคารปฏิบัติธรรม เฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษามหาราชา)

บ้านดิน คือ บ้านที่สร้างจากวัสดุธรรมชาติที่มีตามท้องถิ่นนั้นจึงถือเป็นทางเลือกหนึ่งในการตั้งอาศัยภาพที่ทุกคนมีอยู่และถูกทิ้งให้หลงลืมไปว่าเราเองก็สามารถสร้างบ้านดินได้เองโดยอาศัยวัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่นลดความร้อนมีราคาไม่แพงและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมซึ่งถือว่าเป็นการดำเนินชีวิตตามเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริประกอบด้วยบ้านดิน 3 หลัง ปัจจุบันบ้านดินอยู่ด้านหน้าตึกพระประดิษฐานพระศรีสรวรน้ำล้อมรอบและสวนหย่อมภายในบ้านแต่ละหลังประกอบด้วยงานปูนปั้นลงสีเรื่องราวตามพุทธประวัติของพระพุทธเจ้ามีชื่อว่า “บ้านดินอินทผลัม” เริ่มก่อสร้างตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555-2556 รอบบ้านมีสระน้ำล้อมรอบเลี้ยงปลาкарฟูดูนมเพื่อให้เป็นสถานที่พักผ่อนโดยการควบคุมงานของพระเทพศาสนากิจบาล (แย้ม กิตติธโร) เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) รองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม (ในภาคผนวก ก ภาพที่ 26 บ้านดินตามแนวพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี)

พระอุปคุต-ลอยเรือสะเดาะเคราะห์ เริ่มก่อสร้างตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 ลักษณะเป็นศิลปะการปั้นปูนตามราศี 12 ราศีสากล ด้านหน้ามีสระน้ำล้อมรอบเพื่อลอยเรือสะเดาะเคราะห์มีรูปปั้นพระอุปคุตทั้งสองฝั่งซึ่งมีความเชื่อว่า “ผู้ใดได้ใส่บาตรให้แก่ “พระอุปคุต” หรือบูชาท่านอย่างสม่ำเสมอ ก็ จะพบกับชีวิตที่ประสบความสำเร็จเจริญรุ่งเรืองร่ำรวยได้อย่างรวดเร็ว” การบูชา “พระอุปคุต” เพื่อความสำเร็จในชีวิตและความร่ำรวยเพราะความเชื่อดังกล่าวจึงเป็นที่มาของพิธีการตักบาตรและการบูชา ซึ่งเป็นความเชื่อมายาวนานว่า “เป็นบุญใหญ่” โดยการควบคุมงานของพระเทพศาสนากิจบาล (แย้ม กิตติธโร) เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) รองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม (ในภาคผนวก ก ภาพที่ 27 พระอุปคุต-ลอยเรือสะเดาะเคราะห์)

ฌาปนสถาน ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของพระอุโบสถประกอบด้วยศาลาสวดพระอภิธรรมและเมรุเผาศพสร้างขึ้นโดย “ตระกูลขจรบุญ” เมื่อปี พ.ศ. 2505 และได้มีการบูรณะซ่อมแซมทาสีใหม่ขึ้น

อีกครั้งหนึ่งในสมัยพระเทพศาสนานิกบาล(แย้ม กิตติธโร) แล้วเสร็จในปี พ.ศ.2557 (ในภาคผนวก ก ภาพที่ 28 ฉาปนสถาน)

ซุ้มประตูมีลักษณะจตุรมุขประดับยอดฉัตรสูงเป็นซุ้มทางเข้าวัดมี3ซุ้มล้อมรอบด้วยกำแพงแก้ว แบ่งเป็นอาณาเขตสงฆ์ในปี พ.ศ.2557 ได้ทำการทาสีใหม่ โดยพระเทพศาสนานิกบาล (แย้ม กิตติธโร)

เสากำแพงแก้วมีลักษณะเป็นเสาประกอบด้วย 3 เสา แล้วเว้นระยะห่างในแต่ละช่วงตลอดแนวกำแพงแก้ว ปลายเสาเป็นลักษณะโคมแบบวิจิตรในปี พ.ศ.2557 ได้ทำการทาสีใหม่โดยพระเทพศาสนานิกบาล (แย้ม กิตติธโร) (ในภาคผนวก ก ภาพที่ 29 เสากำแพงแก้ว)

ภาพที่ 14 พระพุทธเมตตาตามหามงคล

ประดิษฐานอยู่ใต้ต้นโพธิ์อายุกว่าร้อยปีหน้าพระอุโบสถพระพุทธรูปปั้นปูนตามลักษณะขนาดหน้าตัก 29 นิ้ว สูง 39 นิ้ว จัดสร้างขึ้นเพื่อเป็นพระประธานเพื่อฉลองปีพุทธชยันตีถลางปฏิบัติธรรมก่อสร้างเมื่อปี พ.ศ.2556

พระพุทธรมหาภิเนษกรมณ์ ประดิษฐานอยู่ ณ อาคารพิพิธภัณฑ์สร้างเพื่อระลึกถึงพระพุทธรเจ้าที่เรียกการเสด็จออกบวชของพระพุทธรเจ้าเช่นนี้เพราะพระองค์ทรงออกบวช โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาโมกขธรรมคือความหลุดพ้นจากความทุกข์ ลักษณะเป็นปูนปั้นมีบ่อน้ำล้อมรอบจำลองการออกบวชของพระพุทธรเจ้า โดยดำริและการดำเนินงานสร้างของพระเทพศาสนานิกบาล (แย้ม กิตติธโร) เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) (ในภาคผนวก ก ภาพที่ 30 พระพุทธรมหาภิเนษกรมณ์)

การก่อสร้างช่วงปี พ.ศ.2556 แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2557 พระเทพศาสนานิกบาล(แย้ม กิตติธโร) มีการจัดสร้างสิ่งต่างๆไว้มากมาย ได้จัดสร้างหลวงพ่อดำไร่ขิงประจำวันเกิด ประดิษฐานอยู่ ณ ลานปฏิบัติธรรม พุทธลักษณะตามปางประจำวันเกิดพระพักตร์เป็นแบบหลวงพ่อดำไร่ขิงพระประธานในพระอุโบสถวัดไร่ขิง (ในภาคผนวก ก ภาพที่ 31 หลวงพ่อดำไร่ขิงประจำวันเกิด) จัดสร้างหลวงพ่อดำไร่ขิงปางนาคปรก ประดิษฐานข้างพระอุทิศด้านตะวันออกของพระอุโบสถมีลักษณะคือองค์พระเป็นหลวงพ่อดำไร่ขิงทรงประทับใต้ใบโพธิ์ขนาดใหญ่ซึ่งมีนาคปรกทั้ง 9 เศียร มีน้ำล้อมรอบ (ในภาคผนวก ก ภาพที่ 32 หลวงพ่อดำไร่ขิงปางนาคปรก) จัดสร้างหลวงพ่อดำไร่ขิง

สร่งน้ำประจำวัน (ในภาคผนวก ก ภาพที่ 33 หลวงพ่อวัดไร่ขิงสร่งน้ำประจำวัน) จักสร้างเทพอินทณัฐทันใจ (ในภาคผนวก ก ภาพที่ 34 เทพอินทณัฐทันใจ) สำหรับศาลาพ่อปู่ฤาษี เริ่มก่อสร้างปี พ.ศ. 2557 (ในภาคผนวก ก ภาพที่ 35 ศาลาพ่อปู่ฤาษี)

ส่วนที่ 5 ส่วนบริหาร คือ การบริหารจัดการและดูแลศาสนสมบัติของวัดอย่างเป็นระบบ พระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติธโร) มอบหมายให้ฝ่ายการเงินจัดทำบัญชีการเงินของวัด รายรับ-รายจ่ายทั้งนี้เพื่อใช้ในการวางแผนการพัฒนาบริหารจัดการวัด และแต่งตั้งให้มี ไวยาวัจกรวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) เป็นบุคคลที่คอยรับใช้ทำกิจต่าง ๆ แทนพระโดยพระจะเป็นผู้ใช้ให้ทำ โดยทำหน้าที่เกี่ยวกับการเงิน คล้ายกับเป็นสมุห์บัญชี และแต่งตั้งให้มีคณะกรรมการของวัดไร่ขิง(พระอารามหลวง) เพื่อให้การการบริหารจัดการศาสนกิจและศาสนสมบัติให้เป็นไปด้วยดี เรียบร้อย เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ในการจัดการพัฒนาวัดทั้ง 5 ส่วนนี้ พระเดชพระคุณท่านได้ปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่อง วัดฤๅษีประสงค์ส่วนหนึ่งก็เพื่อจัดสถานที่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ แหล่งศึกษาธรรม แก่เยาวชน สอดคล้องกับงานวิจัยของเริงฤทธิ์ พลนามอินทร์ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาตามแนวพุทธศาสนาในจังหวัดอุดรธานี” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ในจังหวัดอุดรธานีมีบทบาทในการพัฒนาตามแนวพุทธศาสนาทั้ง 3 ด้าน คือ 1) การพัฒนาด้านวัตถุ พระสงฆ์ส่วนใหญ่มีบทบาทในการพัฒนาภายในบริเวณวัดเป็นหลัก เช่น การวัดวัตถุที่อำนวยความสะดวกแก่พระสงฆ์และคฤหัสถ์จัดการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและบุคคลทุกวัยทุกระดับการปลูกป่าบริเวณวัดเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม ส่วนนอกวัดได้บริจาคเป็นเงินกองทุน การศึกษาหรือสมทบทุนอาหารกลางวันและสนับสนุนการก่อสร้างศาลาประชาคมในตำบลและหมู่บ้าน 2) การพัฒนาด้านจิตใจ พระสงฆ์ส่วนใหญ่ได้อบรมประชาชนในการสวดมนต์รักษาศีลและแสดงธรรมเทศนาในวันพระรวมทั้งการแนะนำชักชวนให้ลดละเลิกอบายมุข 3) การพัฒนาด้านสังคม พระสงฆ์ส่วนใหญ่ได้ช่วยกระตุ้นจิตใจประชาชนให้ทำความดี ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรม ร่วมประชุมและให้ข้อเสนอแนะในการทำงานแก่คณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อสร้างสามัคคีและความสงบสุขในชุมชน¹⁶⁰

พระเทพปริยัติสุธี ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาวัดว่าเป็นการปรับปรุงและแก้ไขข้อบกพร่องเติมภายในวัดรวมทั้งส่งเสริมกระบวนการดำเนินงานกิจการพระศาสนาในวัดให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพสมบูรณ์เพื่อสร้างวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนและเป็นแหล่งอารยธรรมอันเจริญรุ่งเรืองมีศาสนวัตถุศาสนสถานอันเป็นเครื่องหมายแห่งศิลปวัฒนธรรมอันดีงามบุคลากรทางศาสนามีความประพฤติดีเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชนสังคมสามารถแนะนำให้ประชาชนในสังคมพ้นจากความลุ่มหลงฟุ้งเฟ้อและดำรงอยู่ได้อย่างเป็นสุขมีการส่งเสริมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์อย่างหลากหลายทั้งในด้านศาสนพิธีการ ให้การศึกษาการเผยแผ่ศาสนาธรรมและการสาธารณสงเคราะห์

¹⁶⁰ เริงฤทธิ์ พลนามอินทร์, “บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาตามแนวพุทธศาสนาในจังหวัดอุดรธานี” (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ,บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ,2540).

เพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้วัดมีความเจริญรุ่งเรืองเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนและที่สำคัญเพื่อให้พระศาสนาสร้างความสงบสุขได้อย่างแท้จริง¹⁶¹

พระเทพศาสนาภิบาล(แย้ม กิตตินธโร) ท่านเมตตาประชาชนทุกคนที่มาทำบุญหรือมาร่วมงานของทางวัดทางราชการ ท่านก็ได้จัดทำน้ำดื่มไว้บริการเป็นแก้วพลาสติกสะอาดพร้อมดื่มอาหาร ฟรีตลอดเวลาที่วัดได้จัดกิจกรรม จัดงานต่างๆ อีกทั้งด้านอาคารสถานที่ สะอาด พร้อมใช้ ท่านก็ได้ บำรุงเสนาสนะ ถาวรวัตถุของทางวัด ทั้งที่เก่าแก่ หรือสร้างใหม่ขึ้นมาใหม่ เพื่อรักษาและการใช้้อย่างสมบูรณ์ ทั้งอาคารปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ อาคารอเนกประสงค์เพื่อเป็นประโยชน์ต่อทางวัดเอง ชุมชนและหน่วยงานราชการ ได้มาใช้ประโยชน์ มีการบำรุงซ่อมแซม ปรับปรุง สิ่งต่างๆรอบวัด สวยงามใหญ่โต เพิ่มขึ้นมาโดยตลอด ปรับปรุงภูมิทัศน์ให้หน้าชม หน้ามอง มีสวนหย่อมบ่อเลี้ยงปลา มุมถ่ายรูป พักผ่อนหย่อนใจ สำหรับผู้ที่มาที่วัดไร่ขิง ห้องน้ำสุขา สะอาดมีการทำความสะอาดตลอดเวลา นับได้ว่าท่านพระเดชพระคุณ พระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตตินธโร) รองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ท่านได้ชื่อว่าเป็นพระนักพัฒนา เป็นพระผู้ที่มีเมตตา เป็นพระผู้ให้ สัมกับเป็นที่เคารพเลื่อมใสของประชาชนทั่วไปอย่างแท้จริง¹⁶² หลวงพ่อท่านเป็นพระนักพัฒนา เห็นได้จากวัดวาอารามต่างๆที่งดงามใหญ่โต มีการบูรณะซ่อมแซม สร้างใหม่อยู่ตลอด สวยงามแปลกตา มากไปกว่าเดิมเยอะ สะอาดเรียบร้อย อีกทั้งมีพระสงฆ์ สามเณร ประจำจุดต่างๆ รอบวัด ซึ่งแต่ละท่านมีหน้าที่ของท่านเอง มีเจ้าหน้าที่ประจำแผนกต่างๆ ไว้คอยอำนวยความสะดวกแก่คนที่เข้ามาในวัด และยังมีการช่วยเหลือผู้ยากไร้ หรือขาดแคลนสิ่งต่าง จะเห็นจากตู้บริจาคในโบสถ์ที่ท่านได้ตั้งเอาไว้เพื่อในผู้มีจิตเมตตาบริจาค แต่ละตู้จะมีบอกไว้ว่าตู้นี้เอาไปทำอะไร ถือว่าเป็นการบริหารจัดการที่ดี รวมถึงการศึกษาของพระและนักเรียน มีงานสนับสนุนอย่างดี จากที่ได้พบเห็น เพราะได้มาทำบุญอยู่เรื่อยๆ ทุกอย่างเป็นระเบียบอย่างดีแม้กระทั่งวันพระที่มีทำบุญถวายข้าวพระ ก็มีเด็กนักเรียนมา ค่อยช่วยยกสำหรับอาหาร สะอาดเรียบร้อย มีน้ำถ้วยแช่เย็นไว้ให้ญาติโยมได้ดื่มกินกัน ถือว่าท่านเป็นเจ้าอาวาสที่เป็นทั้งนักบริหารและมีเมตตาหลาย¹⁶³ ในภาพรวมวัดก็สวยขึ้นเยอะ มีป้ายวัดใหญ่โต ขยายใหญ่สะอาดตาดี อาคารกว้างขวาง ที่จอดรถมากขึ้นกว่าเมื่อก่อน รูปปั้นมีเพิ่มขึ้นเยอะมาก มีสีสนิมฉูดฉาด จนบางครั้งทำให้รู้สึกว่าคุณภาพความร่มรื่นของต้นไม้¹⁶⁴

¹⁶¹ พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), การคณะสงฆ์และการพระศาสนา, หน้า 45.

¹⁶² สัมภาษณ์ แม่ค้าหน้าวัดไร่ขิงพระอารามหลวง, แม่ค้า, 14 กันยายน 2559.

¹⁶³ สัมภาษณ์ คนที่มาทำบุญคนที่ 2, ผู้ที่มาทำบุญในวัดไร่ขิงพระอารามหลวง, 6 พฤศจิกายน 2559.

¹⁶⁴ สัมภาษณ์ คนที่มาทำบุญคนที่ 3, ผู้ที่มาทำบุญในวัดไร่ขิงพระอารามหลวง, 6 พฤศจิกายน 2559.

สรุป

บทบาทหน้าที่ด้านการสาธารณูปการ พระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตตินธโร) ท่านได้พัฒนาศาสนสถาน พัฒนาศาสนวัตถุ ให้เป็นสถานที่ที่มณีสถานมาอย่างต่อเนื่อง โดยจัดภูมิทัศน์ให้เป็นที่ร่มเย็น สงบ สะอาด สะดวก ถูกสุขลักษณะ เป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อเป็นประโยชน์แก่ประชาชน ด้วยการบูรณปฏิสังขรณ์ซ่อมแซมรักษาของเก่าไว้ บูรณะพัฒนา วัดให้เป็นสถานที่เจริญตาเจริญใจ แก่ผู้พบเห็น ทุกเพศ ทุกวัย ทุกภาษา ทุกเชื้อชาติ เป็นศูนย์รวมของทุกสิ่ง จัดสร้างสรรค์พัฒนาของใหม่ให้งอกงามทันสมัย ทันต่อโลก แปรกใหม่ ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าการวัดขาดความร่มรื่นจากงานของต้นไม้แต่ก็เป็นสิ่งที่ดึงดูดให้น่าสนใจ พัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้การเรียนรู้และเป็นศูนย์กลางการศึกษา สามารถมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษาได้อย่างเต็มที่ ทั้งเชิงประวัติศาสตร์และเชิงธรรม จัดสถานที่ให้วัดมีความพร้อมในการอำนวยความสะดวกในงานกิจกรรมทางศาสนาต่างๆ มีการกำหนดเขตอภัยทานเพื่อให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ อีกทั้งดูแลรักษา ตรวจตรารอบบริเวณวัดไม่ให้ขาดตกบกพร่องและจัดการศาสนสมบัติของวัด จนเป็นที่ประจักษ์แก่ผู้มาเยือน

บทที่ 8

บทบาทด้านงานสาธารณสงเคราะห์

ด้วยความที่เปรียบท่านเป็นเสมือนต้นไม้ใหญ่ที่แผ่กิ่งก้านสาขาทั่วแผ่นดิน จึงทำให้ผู้คนมากมายมาขอร่มเงาบุญบารมี พระเดชพระคุณท่านพระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติธโร) ได้ให้การสงเคราะห์แก่ผู้ยากไร้ ผู้ขาดแคลน นานับไม่ถ้วน ไม่ว่าจะเป็นการพบเจอด้วยตัวเอง หรือมีผู้มาร้องขอให้ช่วยเหลือ ท่านก็ช่วยเหลือเต็มที่สละให้ทั้งทรัพย์สิน เวลา เพื่อเกื้อกูลให้ทุกคนมีความสุข ความเจริญ ไม่ว่าจะปัญหาเรื่องใดก็ตาม บางครั้งก็เป็นพ่อแม่ ผู้ปกครอง ของนักเรียนที่อยู่บริเวณใกล้เคียง แม้ความทุกข์ยากนี้จะไม่ได้นำผลโดยตรงต่อการศึกษา แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาในโอกาสทางการศึกษาของบุตรหลาน

สาธารณสงเคราะห์

ความหมายสาธารณสงเคราะห์

วัดและบ้าน มีความสัมพันธ์ตั้งแต่ก่อนพุทธกาลจนกระทั่งปัจจุบัน โดยเฉพาะในด้านของสาธารณสงเคราะห์ วัดและพระสงฆ์ ถือว่า เป็นสถาบันหลักที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นอย่างมากในทางธรรมตามแนวคิดพระพุทธศาสนา การสาธารณสงเคราะห์ ถือว่าการให้ธรรมเป็นการให้ทาน ดังพระพุทธเจ้าตรัสว่า “จรธ ภิกขเว จาริกิ พหุชนหิตาย โลกานุกมปาย อตถาหิตาย สุขาย เทวมนุสสาน”¹⁶⁵ แปลว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขของชนเป็นจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแห่งทวยเทพ และมนุษย์ทั้งหลาย”¹⁶⁶ จากที่พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสไว้ พระพุทธเจ้าทรงให้พระภิกษุสงฆ์เดินทางเผยแผ่ศาสนาเพื่อประโยชน์และเกื้อกูลประชาชน ให้เกิดความสุขที่แท้จริง

พุทธทาสภิกขุ ได้เสนอแนวคิด เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคมที่เกิดจากความเห็นแก่ตัวของมนุษย์เป็นพื้นฐาน สมาชิกของสังคมทุกคนต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ถูกต้อง เพื่อส่วนรวมโดยอาศัยพุทธธรรมเป็นแนวทางในการขจัดความเห็นแก่ตัว เช่น พ่อค้าก็ปฏิบัติหน้าที่ของตนในการค้า

¹⁶⁵ วินยปิฎก ภิกขุวิภังค์ (บาลี), คัมภีร์พระไตรปิฎก, (มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย 4/32,) ,39.

¹⁶⁶ วินยปิฎก ภิกขุวิภังค์ (ไทย), คัมภีร์พระไตรปิฎก, (มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย 4/32,) ,40.

ขายอย่างสุจริต จะต้องไม่เอาเปรียบลูกค้าและไม่หลอกหลวงลูกค้า ผู้ปกครองก็ปกครองตามหน้าที่ของตนโดยให้ความยุติธรรมแก่ประชาชนและไม่เอาเปรียบประชาชน¹⁶⁷

กรมการศาสนาได้ให้ความหมายไว้ว่าการสาธารณะสงเคราะห์หมายถึง การดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุในรูปแบบต่างๆที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยได้แก่ โครงการอุปสมบทและบรรพชาพระสงฆ์สามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์พระสงฆ์สามเณรที่วัดประสบภัยขาดแคลน วัดและเจ้าอาวาสพระสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคมเช่น ให้ใช้สถานที่เป็นที่จัดประชุมอบรมเยาวชนและประชาชนด้านอาชีพต่างๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้านการออมทรัพย์ ให้สถานที่เป็นแหล่งประปาหมู่บ้าน การช่วยเหลือผู้ยากไร้ เป็นต้น¹⁶⁸

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติระบุว่า การสาธารณะสงเคราะห์เป็นงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ชุมชนและสังคมโดยมีวัดและพระภิกษุสงฆ์เป็นแกนนำ ได้แก่ โครงการอุปสมบทและบรรพชาพระภิกษุสามเณรภาคฤดูร้อนโครงการสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรและวัดที่ประสบภัยขาดแคลน วัดและเจ้าอาวาส พระภิกษุเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น สถานที่จัดอบรมเยาวชนและประชาชนด้านอาชีพต่างๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้านการสนับสนุนทุนการศึกษาเด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วย ผู้ยากไร้ ฯลฯ¹⁶⁹

พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ฝุสฺสธมฺโม) ได้ให้ความหมาย การสาธารณะสงเคราะห์เป็นงานในส่วนไม่ว่าจะเป็นการก่อสร้างถนน การทำสะพาน งานนี้จะมีเจ้าหน้าที่ อบต. เข้ามาทำหน้าที่ส่วนที่คณะสงฆ์จะช่วยสังคมได้ เช่น การช่วยเหลือผู้ยากไร้เพราะถือไฟไหม้บ้าน การจัดหน่วยบรรเทาสาธารณภัยหรือการจัดการให้ฟรีในงานพิธีงานศพ ไม่เก็บค่าน้ำ ค่าไฟ ไม่เก็บค่าเช่าพนักงานหากพวกเขาศรัทธาก็จะทำบุญเอง ส่วนนี้ก็ช่วยบรรเทาทุกข์ให้กับชาวบ้านที่เป็นพุทธศาสนิกชนได้ตลอดทั้งให้การช่วยเหลือสังคมทั้งภายในวัดและภายนอกวัด ภายในวัด เช่น อำนวยความสะดวกแก่ผู้มาพึ่งมาทำบุญที่วัดให้เหมาะสมและวัดต้องสะอาด สะดวกสบาย ภายนอกวัด เช่น สงเคราะห์ช่วยเหลือชาวบ้านที่มีทุกข์เท่าที่จะทำได้อย่างนิจดูดย¹⁷⁰

พระราชรัตนมุนีกล่าวถึงความสำคัญของภารกิจด้านนี้ว่าการสาธารณะสงเคราะห์เป็นการจัดให้การสงเคราะห์ในด้านต่างๆแก่ประชาชนผู้อุปถัมภ์บำรุงวัดทายาททายิกาของวัดหรือประชาชนทั่วไปวัดเป็นส่วนหนึ่งของสังคมวัดอยู่ได้ก็ต้องพึ่งบ้านและบ้านอยู่ได้ก็ต้องพึ่งวัดวัดเป็นศูนย์กลางของสังคมพระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางจิตใจของประชาชนเมื่อประชาชนเดือดร้อนในเรื่องใด

¹⁶⁷ พุทธศาสนิกชน,รากฐานที่มั่นคงแห่งความเป็นมนุษย์,(กรุงเทพมหานคร:ธรรมสภา,2521),110.

¹⁶⁸ กรมการศาสนา, คู่มือการบริหารและการจัดการวัดฉบับย่อ,(กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมการศาสนา,2542) ,7.

¹⁶⁹ พระราชบัญญัติว่าด้วยการศาสนาศึกษา.อำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535,(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,สาระสำคัญของภารกิจแต่ละด้าน,(อัตสำเนา)

¹⁷⁰ พระธรรมปริยัติเวที (สุเทพ ฝุสฺสธมฺโม),สารภาค 14 ,(การจนบุรี:สำนักพิมพ์ธรรมเมธี,2548),25.

เรื่องหนึ่งก็เป็นหน้าที่ของวัดจะต้องจัดการสงเคราะห์ช่วยเหลือ การสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นหน้าที่ของวัดและเจ้าอาวาสจะต้องดำเนินการบริหารงานทุกด้านเกี่ยวกับการสงเคราะห์ประชาชนในขอบเขตที่วัดจะจัดได้¹⁷¹ สมพร เทพสิทธิ์ ได้กล่าวว่าสังคมสงเคราะห์ คือ ศาสตร์และศิลป์ในการป้องกัน แก้ไข ฟื้นฟู และพัฒนาบุคคล กลุ่ม ชุมชน ทั้งที่ประสบปัญหาและไม่ประสบปัญหาความเดือดร้อน ให้สามารถช่วยตนเองและสังคมได้¹⁷²

ซ้ำเรื่อง วุฒิจันทร์ และคณะ ได้กล่าวถึง การสาธารณสงเคราะห์ว่าเป็นงานสำคัญของคณะสงฆ์ ซึ่งมหาเถรสมาคมได้กำหนดหน้าที่ให้ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล มีหน้าที่คอยควบคุมและส่งเสริมการรักษาความสงบเรียบร้อย การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ในเขตการปกครองของตน ให้ดำเนินไปด้วยดี¹⁷³

บทบาทงานสาธารณสงเคราะห์ของพระเทพศาสนานิกบาล (แยม กิตติธโร)

พระเทพศาสนานิกบาล (แยม กิตติธโร) ได้ให้การสงเคราะห์ชุมชนและสังคมไว้มากมาย ไม่ว่าจะเป็นส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล การช่วยเหลือกิจการเพื่อสาธารณประโยชน์การจัดทำให้เป็นสาธารณสถาน และการช่วยเหลือบุคคลทั่วไป จากหลักฐานที่ปรากฏตั้งแต่ พ.ศ. 2541 ถึงปัจจุบันมี ดังนี้

พ.ศ.2541-44 ได้รับมอบหมายจากเจ้าอาวาสให้ดำเนินการจัดหาทุนและควบคุมการก่อสร้าง ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” เป็นจำนวนเงิน 70,386,000 บาท

พ.ศ.2544 ได้รับมอบหมายจากเจ้าอาวาสให้ดำเนินการจัดหาทุนและควบคุมการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำท่าจีนระหว่างวัดไร่ขิง “สะพานมงคลรัฐ ประชาอนุกุล (วัดไร่ขิง)” รวมทั้งปรับปรุงถนนลาดยาง เป็นจำนวนเงิน 22,330,320 บาท

พ.ศ.2547 ได้รับมอบหมายจากเจ้าอาวาสให้ดำเนินการจัดหาทุนและการบูรณะศาลาเอนกประสงค์ เป็นจำนวนเงิน 2,600,000 บาท

พ.ศ.2546-48 ได้รับมอบหมายจากเจ้าอาวาสให้ดำเนินการจัดหาทุนและควบคุมการก่อสร้าง “อาคารปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา มหาราชินี” เป็นจำนวนเงิน 69,070,000 บาท

พ.ศ.2551 ได้ทูลเกล้าถวายกองทุนมูลนิธิสายใจไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นจำนวนเงิน 1,000,000 บาท

¹⁷¹ พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ปญญาสิริ), การจัดสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์ของวัด, 14.

¹⁷² สมพร เทพสิทธิ์, อุดมการณ์และบทบาทของอาสาสมัครสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร:สมชายการพิมพ์, 2541), 8.

¹⁷³ ซ้ำเรื่อง วุฒิจันทร์ และคณะ, การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์กรมศาสนา, 2541), 118.

พ.ศ.2551 อนุญาตให้สำนักงานสรรพกร พื้นที่สาขาสามพรานใช้ที่ดินวัดจำนวน 2 ไร่ โดยมีได้เรียกค่าตอบแทนใดๆ เพื่อเป็นที่ตั้งสำนักงานฯ

พ.ศ.2552 อนุญาตให้โรงพยาบาลสามพราน ใช้ที่ดินวัด จำนวน 26 ไร่ โดยมีได้ เรียกค่าตอบแทนใดๆ เพื่อจัดสร้างอาคารผู้ป่วยนอก

พ.ศ.2552 อนุญาตให้ชมรมผู้สูงอายุ ใช้ที่ดินวัด จำนวน 2 ไร่ โดยมีได้เรียก ค่าตอบแทนใดๆ เพื่อจัดสร้างอาคารชมรมผู้สูงอายุ เขตอำเภอสามพราน

พ.ศ.2555 ได้รับมอบหมายจากเจ้าอาวาสให้ดำเนินการควบคุมการก่อสร้าง ศาลา ประดิษฐานรูปเหมือนพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (ปัญญา อินทปญโญ) ตั้งอยู่ที่โรงพยาบาลเมตตา ประชาธิปไตย (วัดไร่ขิง) เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 2,720,000 บาท

พ.ศ.2546 ได้ร่วมกับเจ้าอาวาส บริจาคเครื่องฟอกไต จำนวน 2 เครื่อง ให้กับ โรงพยาบาลเมตตาประชาชาติ (วัดไร่ขิง) อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 1,240,000 บาท

หน่วยงานและสถานที่ราชการ ที่วัดไร่ขิง(พระอารามหลวง) อุบัติภรณ์สนับสนุนการจัดสร้าง

วัดไร่ขิง(พระอารามหลวง) มีเนื้อที่ทั้งหมด 400 ไร่ โดยเป็นที่ตั้งวัด 150 ไร่ เป็นที่ธรณีสงฆ์ 250 ไร่ ทางวัดยังได้สร้างสถานศึกษาและสถานพยาบาลในเขตที่ธรณีสงฆ์ และอนุญาตให้หน่วยงานต่างๆ ใช้พื้นที่เป็นที่ปลูกสร้างอาคารสำนักงานต่างๆ คือ

1. โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา
2. โรงเรียนวัดไร่ขิงสุนทรอุทิศ
3. วิทยาลัยการอาชีพนครปฐม(วัดไร่ขิง)
4. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
5. โรงพยาบาลเมตตาประชาชาติ (วัดไร่ขิง)
6. โรงพยาบาลสามพราน (วัดไร่ขิง)
7. ที่ทำการเทศบาลเมืองไร่ขิง
8. ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลท่าตลาต
9. สถาบันพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา
10. สำนักงานสรรพากร นครปฐมเขตพื้นที่ 2
11. องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพฯ (ขสมก) สาย 84 และ 556
12. ที่ทำการไปรษณีย์วัดไร่ขิง
13. สถานีตำรวจภูธรโพธิ์แก้ว
14. สำนักงานตำรวจตรวจคนเข้าเมืองนครปฐม
15. ศูนย์การศึกษาพิเศษเขต 1
16. ศูนย์การศึกษาอนุบาลและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสามพราน
17. สำนักงานเขตขนส่งนครปฐม
18. ศูนย์บริหารจัดการผู้สูงอายุอำเภอสามพราน
19. สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองนครปฐม
20. ห้องสมุดเฉลิมราชกุมารี

21. ศูนย์ปฏิบัติธรรม
22. สะพานมงคลรัฐประชาชนกุล
23. วิทยาลัยทองสุข ศูนย์วัดไร่ขิง
24. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาสามพราน

งานสาธารณสงเคราะห์ถือเป็นงานของพระสงฆ์เพื่อประชาชน ซึ่งวัดนั้นเป็นสถานที่ใกล้ชิดกับประชาชน จึงต้องเป็นผู้นำประชาชนในท้องถิ่นเพื่อสร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์โดยตรง พระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร) จึงดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์กับชุมชนมากมายสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งโรจน์ คำแน่น ผลการวิจัยพบว่า เจ้าอาวาสมีบทบาทพัฒนาชุมชนในกิจกรรมการพัฒนาจิตใจมากที่สุด รองลงมาได้แก่ การส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ การพัฒนาเพื่อจะจัดระเบียบชุมชน การพัฒนาสาธารณสุข การส่งเสริมการมีส่วนร่วม การฝึกอบรมพัฒนาอาชีพ การส่งเสริมการเกษตร และกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาอื่นๆตามลำดับ สำหรับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อบทบาทการพัฒนาชุมชน ได้แก่ ความเกี่ยวข้องกับชาวบ้านและความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาชุมชน ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาเกิดจากการขาดความร่วมมือของประชาชนมากที่สุด รองลงมาได้แก่งบประมาณที่ไม่เพียงพอ เจ้าหน้าที่ทางราชการขาดความจริงใจในการพัฒนา ผู้นำท้องถิ่นขาดความสนใจในการพัฒนาสุขภาพร่างกายของเจ้าอาวาสขาดความรู้ความเข้าใจกฎระเบียบและอื่นๆตามลำดับ¹⁷⁴

ชุมชนตำบลไร่ขิงส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร รายได้บางคนก็น้อย พระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร) ก็ได้ช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไปโดยจัดทำตลาดนัดวัดไร่ขิง บนพื้นที่ของลานวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ทั้งนี้ถือเป็นการสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรและประชาชนทั่วไปที่อยากมีรายได้ มีอาชีพ โดยการจัดการตลาดนัดของหลวงพ่อนั้น ก็มอบให้คณะกรรมการวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) เป็นผู้ดูแล แม่ค้าคนหนึ่งได้กล่าวว่า ตนไม่ได้ประกอบอาชีพอะไรเลยนอกจากขายของวันอาทิตย์ที่วัด เพราะไม่มีเงินลงทุน จึงเก็บผัก หาปลามาขาย พอเป็นค่าขนมให้ลูกไปโรงเรียนได้บ้าง ไปขายที่อื่นก็ค่าที่แพงสู้ไม่ไหวและส่วนใหญ่ก็จะรับแม่ค้าประจำ แต่ที่มีพื้นที่มากใครจะมาทำกินก็ได้¹⁷⁵ ร้านข้างๆก็ได้พูดขึ้นมาว่า เคยให้ลูกไปขอทุนของหลวงพ่อดีแต่ไม่ได้ สงสัยลูกคงไม่เข้าเกณฑ์ เลยเลิกไปขอทุนแล้วหันมาทำกินเองดีกว่า นี่ก็เหมือนหลวงพ่อบอกท่านช่วยเราแล้วช่วยให้เรามีอาชีพ มีที่ทำกิน พอมีเงินเก็บเงินใช้บ้าง แต่ถ้าท่านจะแจกทุนเพิ่มก็จะให้ลูกไปขออีกเดี๋ยวนี้การเรียนต้องใช้เงินมากสงสารลูก¹⁷⁶

นอกจากที่พระเดชพระคุณท่านได้ให้การสนับสนุนการทำมาหากินประกอบอาชีพสร้างรายได้ให้กับชุมชนแล้ว ท่านยังได้ให้การสนับสนุนการบวชบรรพชาอุปสมบทภิกษุหนุ่มและบรรพชาสามเณรหนุ่ม เณรมพระเกียรติ ในวโรกาสต่างๆ อย่างต่อเนื่อง โดยมีจุดประสงค์หลักๆคือ ถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ

¹⁷⁴ รุ่งโรจน์ คำแน่น “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนของเจ้าอาวาส: ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดเพชรบุรี” (วิทยานิพนธ์,บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,2538).

¹⁷⁵ สัมภาษณ์ แม่ค้าตลาดนัด คนที่ 1 ,แม่ค้า, 2 ตุลาคม 2559.

¹⁷⁶ สัมภาษณ์ แม่ค้าตลาดนัด คนที่ 2 ,แม่ค้า, 2 ตุลาคม 2559.

เพื่อให้ประชาชนได้เข้ามาศึกษาพระพุทธศาสนามากขึ้น ชัดเกล้ากิเลส รู้คุณบิดามารดา เยาวชน
ห่างไกลยาเสพติด ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมไหนที่ท่านได้ดำเนินการแล้วแต่มีส่วนในการสนับสนุน
ทั้งสิ้น ไม่น่ามากก็น้อย

หากจำได้ ย้อนไปเมื่อปี พ.ศ. 2554 จังหวัดนครปฐมได้ประสบกับภัยทางธรรมชาติ
ทำให้น้ำท่วมบริเวณพื้นที่ตำบลไร่ขิง ทำให้ชาวชุมชนไร่ขิงและพื้นที่ใกล้เคียงเดือดร้อนมาก
พระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร) ก็ได้ให้ความอนุเคราะห์ ช่วยเหลือเกื้อกูลแก่ผู้ประสบภัยน้ำ
ท่วมโดยให้ผู้ประสบภัยมาอาศัยพักบนอาคารปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติ ซึ่งเป็นอาคาร 5 ชั้น
ของทางวัดไร่ขิง จึงจัดตั้งเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราวของชุมชนไร่ขิงและได้ประสานงานจากหลายๆ
หน่วยงานให้เข้ามาช่วยเหลือ เช่น นำสิ่งของมาบริจาค อำนวยความสะดวกแก่ เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ
ดูแลความปลอดภัย อีกทั้ง ท่านยังได้เข้าไปพูดคุย ให้กำลังใจแก่ผู้ประสบภัยโดยใช้หลักธรรมคำสอนของ
พระพุทธเจ้าเป็นแนวทางในการชี้แนะ สร้างขวัญและกำลังใจกับผู้ประสบภัยเป็นอย่างมาก คลายทุกข์
คลายโศก และยังให้พระสงฆ์ในวัดไร่ขิงหมุนเวียนสับเปลี่ยนกันเข้าไปให้ธรรม กำลังใจ แก่ผู้ประสบภัย
มีครูโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยาส่วนหนึ่งที่บ้านอยู่ต่างจังหวัดไม่สามารถกลับได้ทันจึงต้องอยู่ศูนย์พักพิง
ได้กล่าวว่า ไม่คิดว่าจะต้องมาเจอเหตุการณ์เช่นนี้ รู้สึก อายากกลับบ้าน มองไปรอบๆก็มีแต่น้ำ คนจาก
หลายที่ก็มาอยู่รวมกันที่นี่ อาหารก็แพงมาก แต่ความรู้สึคนั้นได้ค่อยๆหายไปเมื่อมีพระมาเทศนาให้ฟัง
ทำให้ได้คลายความวิตกไปได้บ้าง หลวงพ่อท่านก็มาคอยดูอยู่เรื่อยๆ ส่งอาหารมาแจกให้กับทุกคน
อย่างต่อเนื่อง จากเหตุการณ์นั้นทำให้ทราบว่าท่านเป็นพระที่มีใจเมตตาสูงมาก¹⁷⁷

สำหรับการสาธารณสุขสงเคราะห์ถือว่าเป็นบทบาทของภิกษุสงฆ์ ทั้งสงเคราะห์บุคคลและ
สาธารณะสงเคราะห์ การสาธารณสุขสงเคราะห์จัดได้ว่าเป็นหน้าที่ของวัดและเจ้าอาวาส
ซึ่งพระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร) นั้นได้ให้การสงเคราะห์ไว้มากมาย เช่น การช่วยเหลือ
ผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ ช่วยเหลือผู้ขาดแคลนยากจน ช่วยเหลือชุมชน ประชาชน ให้มีความสุขและม
ีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รวมถึงสร้างรายได้ สร้างอาชีพให้กับประชาชนด้วย พระเดชพระคุณท่านได้ให้การ
สงเคราะห์รอบด้าน เป็นศูนย์กลางเป็นที่พึ่งพาทางใจของชุมชนได้ โดยการสงเคราะห์นั้นๆ
จะสงเคราะห์เท่าที่จะสามารถจัดได้ บุคคลที่จะทำงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์นั้นจะต้องเป็นบุคคลที่
ต้องมีความเสียสละมาก งานหรือกิจการถึงจะออกมาเป็นรูปธรรมได้ เพราะต้องใช้ทั้งร่างกาย แรงใจ
ตลอดจนความมุ่งมั่นให้สำเร็จตามเป้าประสงค์ ท่านนั้นยังคงปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์อย่าง
ต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าโลกจะเปลี่ยนไปเพียงใดก็ตาม ท่านก็ยังมีแนวทางปฏิบัติเพื่อที่จะช่วยเหลือเกื้อกูล
ประชาชนตามยุค ตามสมัยเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กองแผนงาน กรมการศาสนา
ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของ
ชุมชน”, จากการวิจัยพบว่า กระบวนการบริหารของเจ้าอาวาสวัดทุกรูป มีกระบวนการแบบ
ธรรมาธิปไตย กล่าวคือ การบริหารที่ทุกคนมีส่วนร่วมรับฟัง ข้อคิดเห็นในลักษณะของการ
ปรึกษาหารือ โดยมุ่งประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง และปัจจัยที่ส่งผลต่อ ความสำเร็จของเจ้าอาวาส
ในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน แบ่งออกเป็น 2 ปัจจัย คือ 1. ปัจจัยหลัก หรือปัจจัย
โดยตรง ประกอบด้วย ความสามารถพิเศษหรือมีคุณ ลักษณะเฉพาะพิเศษของเจ้าอาวาส บุคลิกภาพ

¹⁷⁷ สัมภาษณ์ ครูโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา , 5 ตุลาคม 2559.

ภาวะผู้นำ เช่นความมีมนุษยสัมพันธ์ ความซื่อสัตย์ ระยะเวลาในการบวช ระดับการศึกษา และกระบวนการบริหารในการทำงานอย่างเป็นระบบ เป็นต้น 2. ปัจจัยเสริม หรือปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุน ได้แก่ สภาพแวดล้อม ท่าเลที่ตั้ง บรรยากาศในวัดและการที่วัดมีลักษณะพิเศษเฉพาะ เช่น เป็นโบราณสถาน มีโบราณวัตถุทางศิลปวัฒนธรรมและอื่นๆ¹⁷⁸

ลักษณะสาธารณสงเคราะห์ที่สำคัญและจำเป็นอย่างมาในปัจจุบัน ต้องประกอบไปด้วย

1. การดำเนินกิจกรรมเพื่อการช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ การที่วัดหรือคณะสงฆ์ ดำเนินการเองซึ่งกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งที่มิว่าตฤประสงค์ให้เป็นสาธารณประโยชน์ เช่น กิจการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล กิจการห้องสมุดเพื่อประชาชน จัดอบรมวิชาชีพให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น

2. การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์ ได้แก่ การช่วยเหลือสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมของรัฐ หรือของเอกชน หรือผู้ใดผู้หนึ่งดำเนินการ และการนั้นเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล การขุดสระน้ำขนาดใหญ่ เพื่อเป็นแหล่งน้ำอุปโภค และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน อนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม จัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์และอื่นๆ

3. การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อื่นเป็นสาธารณสมบัติได้แก่ การสร้างถนนขุดลอกคูคลอง สร้างโรงพยาบาลและจัดซื้อเครื่องมือแพทย์ สร้างการประปา สร้างเครื่องมือกำเนิดไฟฟ้า ปลุกต้นไม้และอื่นๆ มุ่งเฉพาะการช่วยเหลือเกื้อกูลที่อื่นที่เป็นส่วนสาธารณประโยชน์

4. การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชนทั่วไป ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชนที่ควรช่วยเหลือ เช่น จัดตั้งหน่วยอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย ช่วยเหลือประชาชนทั้งด้านไฟไหม้และน้ำท่วม พร้อมมอบเครื่องอุปโภคแก่ผู้ประสบภัย หรือในยามปกติก็ตั้งกองทุนเลี้ยงเด็กกำพร้าและด้อยโอกาส¹⁷⁹

มนุษย์ในโลกนี้ แม้จะต่างกันโดยเชื้อชาติ ต่างศาสนา ต่างภาษา ต่างวัฒนธรรม ต่างถิ่นต่างครอบครัว ทุกคนย่อมมีความต้องการที่แตกต่างกัน บ้างก็ขาดแคลน บ้างก็พอเพียง บ้างก็ต้องการมีมากกว่าเดิม ดังนั้นจึงไม่แปลกที่จะก่อกำเนิดบุคคลที่เปี่ยมไปด้วยการให้ขึ้นเยอะมาก¹⁸⁰

พระเดชพระคุณหลวงพ่อบุญ เป็นคนที่มีเมตตาสูง เป็นที่เคารพของลูกศิษย์มากมาย ท่านใจดียิ้มแย้ม สมชื่อท่าน งานของทางคณะสงฆ์ รวมถึงกิจกรรมต่างๆ หลวงพ่อบุญท่านก็มีเมตตาสนับสนุนเป็นอย่างดีทั้งอำนวยความสะดวกทุกสิ่งอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะงานอบรม งานประชุมต่างๆ ของทางคณะสงฆ์ เช่นประชุมพระสังฆาธิการ ระดับเจ้าคณะจังหวัดและเจ้าคณะผู้ปกครองทั่วประเทศ การประชุมจัดงานโครงการขับเคลื่อน หมู่บ้านรักษาศีล 5 ที่ท่านเองก็เป็นรองประธานขับเคลื่อนโครงการชุดใหญ่ ต้องไปประเมินโครงการทั่วประเทศ ท่านก็ได้ดำเนินงานอย่างเต็มที่ อีกทั้งด้าน

¹⁷⁸ กองแผนงาน กรมการศาสนา, **ปัจจัยส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็น ศูนย์กลางของชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, 2542).

¹⁷⁹ บุญศรี พานะจิตต์, “ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด:ศึกษาเฉพาะกรณีวัดสวนแก้ว อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี”, 25.

¹⁸⁰ สัมภาษณ์ ชาวบ้าน คนที่ 1,ชาวบ้านชุมชนไร่ชิง, 7 มิถุนายน 2559.

การศึกษาทั้งพระ เณร และนักเรียน นักศึกษา ท่านสนับสนุนให้ทุนการศึกษามาโดยตลอด โดยเฉพาะ การศึกษาอบรมบาลีก่อนสอบ ของทางคณะสงฆ์ภาค 14 ท่านก็เป็นกำลังหลักในการสนับสนุนทั้ง สถานที่ ที่พัก ที่เรียน รวมถึงภัตตาหาร น้ำปานะ เพราะต้องใช้เวลา อบรมก่อนสอบถึง 15 วัน ก่อนที่จะมีการสอบบาลี ส่วนนักเรียนท่านก็ได้สนับสนุนโรงเรียนภายใต้การดูแลของท่าน โรงเรียนวัดไร่ขิง วิทยา โรงเรียนวัดไร่ขิง (สุนทรอุทิศ) ท่านก็ได้สนับสนุนทั้งงบประมาณในการทำกิจกรรม สิ่งสาธารณูปโภคต่างๆสำหรับนักเรียน มอบทุนการศึกษาให้นักเรียนที่ขาดทุนทรัพย์ ไม่ใช่เฉพาะพระ หรือ นักเรียน ที่ท่านเมตตา ประชาชนต่างๆที่มาทำบุญหรือมาร่วมงานของทางวัดทางราชการ¹⁸¹ หลวงพ่อท่านดีแต่บางครั้งท่านดุเหลือเกิน เวลาโมโหไม่ถูกใจนี้เสียงดังออกไมค์เลย แต่ท่านใจดี ชอบช่วยเหลือคนจนต่างจังหวัด ให้ทุนเด็กนักเรียน พระที่เรียนในสำนักเรียนที่วัด ถ้าสอบได้สูงก็มีทุนให้ พิเศษเป็นกำลังใจทุกปี¹⁸² เท่าที่ผ่านมาแถวบริเวณชุมชนไร่ขิงมีความเจริญเพิ่มขึ้นมาเยอะมีทั้งรถเมล์ 2 สาย ที่ท่ารถอยู่ในวัดไร่ขิง สะดวกสบายขึ้นเยอะ ไปไหนมาไหนก็สบายกว่าแต่ก่อนซึ่งก็เป็นเพราะ หลวงพ่อได้จัดหามาให้ประชาชนได้เดินทางสะดวก และไม่ว่าจะมีงานอะไรก็แล้วแต่ที่เป็นการแสดงความยินดีประกาศเกียรติคุณ เช่น พระเณรที่เรียนเก่ง สอบได้กินทุกปี ก็จัดงานฉลองให้ ชาวบ้านที่ไป ร่วมยินดีก็สบายได้กินฟรีไปด้วย มีอาหารเลี้ยงทุกคน หลวงพ่อเคยไม่หวง อยากให้ทุกคนอัมบุญ อัมทัง อัมใจ เวลาวัดมีงานชาวบ้านก็มีรายได้ขายของขายขนม รอบๆ บางทีก็มีดนตรีให้ดูฟรี มีนักร้องดังๆมาให้ดู ประชาชนก็ไม่ต้องไปดูที่อื่น อาศัยมาดูที่วัดเอา ก็มีความสุขแล้ว¹⁸³

สรุป

บทบาทหน้าที่ด้านการสาธารณสงเคราะห์ พระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร) ท่านเป็นพระผู้ให้ ที่เต็มเปี่ยมไปด้วยเมตตา ใช้หลักเมตตาธรรมและการให้ทาน ถึงแม้บางครั้งท่านอาจ มีน้ำเสียงที่ดุดันไปบ้าง แต่ท่านก็ตระหนักอยู่เสมอว่าพระสงฆ์จะต้องมีจิตเมตตา มีความกรุณาแก่ผู้ที่ ได้รับความเดือดร้อน ท่านสงเคราะห์ผู้เดือดร้อนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการพบเจอด้วยตัวท่านเอง รวมไปถึง จนถึงเขียนจดหมาย หรือโทรศัพท์มาขอให้ช่วยเหลือ บางคนมีเหตุจากภัยธรรมชาติ บางคนมีเหตุจาก อาชีพ บางคนมีเหตุด้านทุนทรัพย์ บางคนมีเหตุด้านการรักษาพยาบาล บางคนมีเหตุด้านอาหาร ซึ่งพระเดชพระคุณท่านมีวิธีการและรูปแบบการให้ความช่วยเหลือที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นการ จัดตั้งกองผ้าป่า สนับสนุนงบประมาณบางส่วน แจกข้าวสารอาหารแห้งเครื่องใช้ที่จำเป็น ให้ที่พัก ชั่วคราว จัดหางานให้ทำเพื่อให้เกิดรายได้ นอกจากนี้ท่านยังพัฒนาชุมชนให้ได้รับความสะดวกทั้งใน เรื่องการเดินทางที่นำรถเมล์สาย 84 เข้ามาในวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) และเส้นทางคมนาคมที่ สะดวกขึ้นโดยการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำ ปรับปรุงโรงพยาบาลให้เพียงพอต่อการรักษา พัฒนาให้ ชุมชนไร่ขิงถึงพร้อมด้วยสาธารณูปโภคทุกอย่าง ทำให้สภาพความเป็นอยู่ของชุมชนมีความสุข และ มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

¹⁸¹ สัมภาษณ์ ชาวบ้าน คนที่ 2 ,ชาวบ้านชุมชนไร่ขิง, 7 มิถุนายน 2559.

¹⁸² สัมภาษณ์ ชาวบ้าน คนที่ 3,ชาวบ้านชุมชนไร่ขิง, 7 มิถุนายน 2559.

¹⁸³ สัมภาษณ์ แม่ค้ำงานวัดไร่ขิง ,แม่ค้ำ, 20 เมษายน 2559.

บทที่ 9

บทบาทในการสนับสนุนการจัดการศึกษาของรัฐ

ตาม มาตรา 10 การแบ่งส่วนราชการในส่วนกลางของกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ นี้ โดยให้มีหัวหน้าส่วนราชการขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ดังนี้ 1) สำนักงานรัฐมนตรี 2) สำนักงานปลัดกระทรวง 3) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 4) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 5) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา 6) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา¹⁸⁴

ด้วยระบบการศึกษาไทยปัจจุบันตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2545 ได้มีการจัดระบบการศึกษาขั้นประถมศึกษา 6 ปี (6 ระดับชั้น) การศึกษาขั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี (3 ระดับชั้น) และการศึกษาขั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี (3 ระดับชั้น) หรือระบบ 6-3-3 และยังมีศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย ที่จริงแล้วเราไม่ควรจะไม่พิจารณาแบ่งแยกการศึกษาในระบบโรงเรียนนอกจากการศึกษานอกระบบโรงเรียน แต่ให้ถือว่าการศึกษาแต่ละรูปแบบต่างกันเป็นเพียงแค่วิธีการเรียนการสอน¹⁸⁵ หรือรูปแบบของการเรียนการสอนที่ภาษาอังกฤษใช้คำว่า "Modes of learning" ตามพระราชบัญญัติการศึกษาฯ มาตรา 15 ได้กล่าวว่าการจัดการศึกษามีสามรูปแบบ ดังนี้

(1) การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร มีระยะเวลาของการศึกษา มีการวัดและการประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

(2) การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา มีระยะเวลาของการศึกษา มีการวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

(3) การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม หรือแหล่งความรู้อื่นๆ

การศึกษาในระบบนั้นมีสองระดับคือ การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษา

¹⁸⁴ กระทรวงศึกษาธิการ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่2) พ.ศ.2545, ราชกิจจานุเบกษา.

¹⁸⁵ สัมภาษณ์ สมมาตร คงชื่นสิน, ผู้อำนวยการโรงเรียน กศน สามพราน, 17 มีนาคม 2560.

การศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย การศึกษาซึ่งจัดไม่น้อยกว่าสิบสองปีก่อน ระดับอุดมศึกษา มีการแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นไปตามที่กำหนด ในกฎกระทรวง โดยการแบ่งระดับหรือการเทียบระดับการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตาม อัยาศัยให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง การศึกษาในระบบที่เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานแบ่งเป็น สามระดับ คือ

- 1) การศึกษาก่อนระดับประถมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีอายุ 3 – 6 ปี
- 2) การศึกษาระดับประถมศึกษา โดยปกติใช้เวลาเรียน 6 ปี
- 3) การศึกษาระดับมัธยมศึกษา แบ่งเป็นสองระดับ คือ การศึกษาระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น โดยปกติใช้เวลาเรียน 3 ปี และการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยปกติใช้เวลาเรียน 3 ปี มีทั้ง ประเภทสามัญศึกษา เป็นการจัดการศึกษาเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อใน ระดับอุดมศึกษา และประเภทอาชีวศึกษา เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะในการ ประกอบอาชีพ หรือ ศึกษาต่อในระดับอาชีพขั้นสูงต่อไป

การศึกษาระดับอุดมศึกษาแบ่ง เป็นสองระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญาและระดับ ปริญญา การใช้คำว่า "อุดมศึกษา" แทนคำว่า "การศึกษาระดับมหาวิทยาลัย" นั้นก็เพื่อให้ ครอบคลุมการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรหรืออนุปริญญา ที่เรียนภายหลังที่จบการศึกษา ขั้นพื้นฐานแล้ว

การศึกษาภาคบังคับนั้นต่างจากการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่บังคับให้ ประชาชนต้องเข้าเรียนแต่เป็นสิทธิ์ของคนไทย ส่วนการศึกษาภาคบังคับเป็นการบังคับให้เข้าเรียน ถือเป็นหน้าที่ของพลเมือง ตามมาตรา 69 ของรัฐธรรมนูญ

หลักการของการจัดการศึกษานอกระบบ

หลักการจัดการศึกษานอกระบบ ยึดหลักการและความมุ่งหมายโดยภาพรวมตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ควบคู่กับหลักการการศึกษานอกระบบ หลักความเสมอภาค การมี ส่วนร่วมในความรับผิดชอบ กระบวนการเรียนรู้ ความหลากหลาย ความยืดหยุ่น การบูรณาการ การกระจายอำนาจ เพื่อให้การศึกษานอกระบบได้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน

ความเชื่อพื้นฐานของการจัดการศึกษานอกระบบ เป็นความเชื่อที่แสดงจุดยืนอย่าง ชัดเจนว่า การศึกษาอาจเกิดขึ้นได้ทุกหนทุกแห่ง ไม่เพียงเฉพาะในโรงเรียนเท่านั้น กล่าวคือ เป็น การศึกษาที่จัดขึ้นนอกเหนือจากที่จัดในโรงเรียน โดยมีหลักสูตรวิธีการจัดการเรียนการสอน การวัด และประเมินผลเช่นเดียวกัน แต่ก็มี ความยืดหยุ่นสามารถปรับให้เหมาะสมกับสภาพของชุมชน ผู้เรียน สามารถนำเนื้อหาจากสภาพแวดล้อม หรือความต้องการของผู้เรียนมากำหนดเป็นหลักสูตรก็ได้ แนวคิดดังกล่าวให้ความสำคัญกับความเป็นมนุษย์ที่มีเลือดเนื้อ มีชีวิต จิตใจ มีอารมณ์ มีศักดิ์ศรีของ ความเป็นมนุษย์ มีเสรีภาพที่จะเลือกและตัดสินใจ สามารถรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนตัดสินใจ เป็นมนุษย์ ที่พัฒนาได้ด้วยตนเอง มิใช่เป็นเครื่องจักรหรือผู้งานที่จะถูกใครบังคับชี้้นำได้ โดยไม่ยินยอม มนุษย์ เป็นผู้ที่สามารถคิดเองได้ สามารถคิดเป็น รู้จักผิดชอบชั่วดี ประเด็นสำคัญคือ มนุษย์สามารถเรียนรู้ได้ ด้วยตนเอง มิใช่ถูกสอน เมื่อเขาปรารถนาที่จะศึกษาเล่าเรียน ก็จะชวนหาวิธีที่จะศึกษาเล่าเรียน และ

สามารถเรียนรู้ได้อย่างลึกซึ้งจนนำความรู้นั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัว และชุมชนของตนได้¹⁸⁶

อีกนัยหนึ่งก็คือ เป็นการศึกษาที่จัดขึ้นสำหรับผู้ที่อยู่นอกระบบโรงเรียน เป็นผู้ที่ไม่สามารถเข้าถึงบริการที่โรงเรียนจัดให้ได้ โดยข้อจำกัดต่าง ๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนทางด้านร่างกาย จิตใจ ที่สำคัญคือส่วนใหญ่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งมีความรู้และประสบการณ์ในการใช้ชีวิตและการทำงานมาในระดับหนึ่ง สามารถรับผิดชอบตนเองได้ การจัดการศึกษาจึงใช้หลักการสอนผู้ใหญ่ (Andragogy) เป็นหลักการสำคัญ นั่นก็คือ เป็นการจัดการศึกษาที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และครูผู้สอนในการวางแผนการเรียนรู้ร่วมกัน ต้องเข้าใจเหตุผลของการเรียน มีเป้าหมายของการเรียนที่ชัดเจน ผู้เรียนสามารถเลือกวิธีเรียนที่เหมาะสมกับตนเองได้ ผู้เรียนจึงเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ที่จะร่วมตัดสินใจกับกลุ่มเพื่อนและครูว่าจะเรียนอะไร อย่างไร มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนของตนเอง ผู้จัดการศึกษาสำหรับผู้ที่อยู่นอกระบบโรงเรียนจะต้องเข้าใจธรรมชาติ จิตใจและอารมณ์ของกลุ่มเป้าหมายและจัดโอกาสให้เรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้จากของจริง เอาความรู้และประสบการณ์จากการทำงานมาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ด้วย การออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งด้านร่างกาย ความคิด จิตใจ สติปัญญา และสภาพแวดล้อม¹⁸⁷

สิ่งสำคัญในการจัดการศึกษานอกระบบ คือต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง ความเชื่อแต่ดั้งเดิมคนไทยมีความเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนต้องการความสุขเป็นเป้าหมายสูงสุดของชีวิต การคิดตัดสินใจ การเลือกกระทำหรือไม่กระทำใด ๆ ล้วนใช้เหตุผล ข้อมูลประกอบการคิดอย่างรอบด้านอย่างน้อย 3 ด้าน คือ ข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง ทั้งด้านร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ ฐานะความเป็นอยู่ ข้อมูลเกี่ยวกับสังคม วัฒนธรรม ประเพณีและสภาพแวดล้อมทางกายภาพต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลทางวิชาการคือความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจนั้น ๆ การคิดแบบคิดเป็นจึงเป็นการใช้ข้อมูลประกอบการคิดอย่างรอบด้าน นำมาสู่การตัดสินใจเลือกที่จะเชื่อ เลือกที่จะกระทำ โดยสามารถอธิบายเหตุผลของตนเองได้ ซึ่งความคิดของแต่ละคนไม่จำเป็นต้องเหมือนกันเสมอไป¹⁸⁸

ผู้ที่เข้ามาศึกษา กศน. สามพราน ส่วนมากเป็นเยาวชนและผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นผู้มีวุฒิภาวะ มีประสบการณ์ มีความรับผิดชอบในการประกอบอาชีพ ดูแลครอบครัว และมีข้อจำกัดมากมายในการเรียนรู้ ซึ่งลักษณะดังกล่าวทำให้การจัดกระบวนการเรียนรู้ไม่เหมือนกับเด็ก เพราะมีอะไรที่แตกต่างกันหลายอย่าง เช่น ความคิดอ่าน ประสบการณ์ ความพร้อม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจึงจำเป็นต้องให้สอดคล้องกับความต้องการและธรรมชาติของผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม

¹⁸⁶ สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการ มนัส ชัยยะ, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา, 8 สิงหาคม 2559.

¹⁸⁷ สัมภาษณ์ สมมาตร คงชื่นสิน, ผู้อำนวยการโรงเรียน กศน สามพราน, 17 มีนาคม 2560.

¹⁸⁸ สัมภาษณ์ อมรรัตน์ ธนธนานนท์, ครู กศน สามพราน, 17 มีนาคม 2560.

นำความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน และส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง พระเทพศานาภิบาล (แยม กิตติธโร) ท่านก็เป็นศิษย์เก่าที่ กศน. ไร่จึง ครั้นมากให้ออวาทกับ นักศึกษา ท่านก็ได้ทิ้งแนวคิดไว้มากมาย และยกตัวเองเป็นตัวอย่าง ชี้ให้เห็นถึงความเพียรในการศึกษา ให้เห็นความสำคัญในการศึกษา นอกจากนั้นท่านยังให้ความช่วยเหลือด้านอื่นๆอีกมากมาย ให้กับ กศน.¹⁸⁹

กศน.สามพราน (ไร่จึง) เป็นศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอสามพราน ชื่อภาษาอังกฤษ Samphran District Non-Formal and Informal Education Centre สังกัด สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครปฐม สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ ตั้งอยู่ที่ บริเวณอาคาร ชั้น 3 ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอสามพราน เลขที่ 51 หมู่ที่ 2 ตำบลไร่จึง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม รหัสไปรษณีย์ 73210¹⁹⁰ พระเทพศานาภิบาล (แยม กิตติธโร) ท่านได้ให้การสนับสนุนเกี่ยวกับโต๊ะ เก้าอี้สำนักงาน เพื่อให้บุคลากรของ กศน.ได้ปฏิบัติงานได้อย่างสะดวกสบาย บางส่วนท่านก็นำของวัดมาให้ บางส่วนก็เป็นของห้องสมุด ด้วยงบประมาณของ กศน. เองคงไม่สามารถจัดสรรสิ่งต่างๆเหล่านี้ได้ครบถ้วน¹⁹¹ นอกจากนั้นท่านยังได้กั้นผนังห้องเพื่อแบ่งสัดส่วนของสำนักงานให้ดูเป็นระเบียบมากขึ้น ตามหลักของ 5 ส ท่านใส่ใจพวกเรามาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่¹⁹²

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสามพราน ประกาศจัดตั้งตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2536 โดยใช้ชื่อว่า “ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอสามพราน” ใช้สำนักงานชั่วคราว ณ ที่ว่าการอำเภอสามพราน จนถึงวันที่ 13 กันยายน 2537 จึงย้ายสำนักงานมาขอใช้อาคารโรงครัว ชั้น 2 ของวัดไร่จึง จนถึงวันที่ 25 ธันวาคม 2550 ได้มาใช้บริเวณชั้น 3 ของอาคารห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เป็นสำนักงานถึงปัจจุบัน และเปลี่ยนชื่อเป็น “ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสามพราน” เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2551 ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครปฐม สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการกระทรวงศึกษาธิการ

¹⁸⁹ สัมภาษณ์ สมมาตร คงชื่นสิน, ผู้อำนวยการโรงเรียน กศน สามพราน, 17 มีนาคม 2560.

¹⁹⁰ ศูนย์การศึกษานอกระบบสามพราน , กศน สามพราน , เข้าถึงจาก <http://nkp.nfe.go.th/730603/> เข้าถึงเมื่อ 16 มีนาคม 2560.

¹⁹¹ สัมภาษณ์ สมมาตร คงชื่นสิน, ผู้อำนวยการโรงเรียน กศน สามพราน, 17 มีนาคม 2560.

¹⁹² สัมภาษณ์ อมรรัตน์ ธนธนานนท์, ครู กศน สามพราน, 17 มีนาคม 2560.

ในส่วนของการสนับสนุนด้านสถานที่ อุปกรณ์ วัสดุต่างแล้วนั้น ท่านยังเป็น คณะกรรมการสถานศึกษาของ กศน. อีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นการจัดทำหลักสูตรอาชีพ หรือแนวทางการ ดำเนินงานต่างๆ ท่านก็มีส่วนช่วยในการให้ข้อเสนอแนะแนวคิดเพื่อให้นักศึกษาได้รับประโยชน์สูงสุด รวมถึง ปรัชญา อัตลักษณ์ เอกลักษณ์ ด้วยเช่นกัน¹⁹³

เอกลักษณ์ของสถานศึกษา / อัตลักษณ์ของนักเรียน

ปรัชญา (Philosophy) “เรียนรู้ตลอดชีวิต คิดเป็น เน้นพอเพียง”

วิสัยทัศน์ (Vision) “ภายในปี พ.ศ. 2558 กศน.อำเภอสามพราน เป็นองค์กรหลักในการ ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชากรในอำเภอสามพราน ได้รับการศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษาอาชีพเพื่อ การมีงานทำ ที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน เพื่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้สู่ประชาคม อาเซียนและมีอาชีพอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

อัตลักษณ์ (Identity) “คนพอเพียง”

เอกลักษณ์ (Uniqueness) “กศน.พอเพียง”

พระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติธโร) ท่านได้ส่งเสริมกิจกรรมศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จัดไว้บริการผู้ที่สนใจและต้องการศึกษา ค้นคว้า ความรู้ ข่าวสาร ข้อมูล ที่จำเป็นต่อ การดำรงชีวิต ตลอดจนความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาต่างๆ เพื่อนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ไว้หลากหลาย ดังนี้

ห้องสมุดประชาชนเฉลิมพระราชกุมารี (วัดไร่ขิง) เป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสาร ค้นคว้า ศึกษา หาความรู้ ของประชาชนทุกเพศ ทุกวัย มีโครงการหมุนเวียนสื่อสู่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในทุก ตำบล เพื่อให้ประชาชนในชนบทห่างไกลได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ ทันทต่อเหตุการณ์ ปรับตัวเข้ากับ สังคมและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ใกล้ตัวที่ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้จาก ของจริง ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การศึกษาดูงาน การฝึกอบรม หรือปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนได้นำ ความรู้ไปพัฒนาอาชีพ พัฒนาทักษะชีวิต ตลอดจนพัฒนาครอบครัว ชุมชนและสังคม ไม่ว่าจะเป็น ภายในวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) สถานปฏิบัติธรรมของวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง)

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัยที่ผู้เรียนหรือผู้สนใจสามารถศึกษา ค้นคว้าทั้งจากผู้รู้ ผู้ทรงภูมิปัญญา หรือแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนหรือนอกชุมชน โดยมีการ สนับสนุนเกะกะลัดอี่แทนให้เป็นชุมชนตัวอย่าง ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีพร้อมด้วยภูมิปัญญาชาวบ้าน

จากที่กล่าวมานั้นทำให้ทราบแล้วว่าท่านได้ให้การสนับสนุนการศึกษาอย่างมากมายแต่ มิได้หมายความว่าท่านหยุดเพียงเท่านั้น ท่านไม่เคยมีเงื่อนไขหรือข้อแม้ใดๆเกี่ยวกับการให้โอกาส ทางการศึกษาสำหรับผู้เฝ่เรียน ในส่วนของนักเรียนที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้วมี ทางเลือกในการศึกษาต่อทางด้านสายอาชีพอีกทางหนึ่ง นั่นก็คือศึกษาต่อในโรงเรียนอาชีวศึกษา ซึ่งใช้ เวลาในการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) 3 ปี โดยสำนักงานคณะกรรมการการ

¹⁹³ สัมภาษณ์ สมมาตร คงชื่นสิน, ผู้อำนวยการโรงเรียน กศน สามพราน, 17 มีนาคม

อาชีวศึกษา มีหน้าที่โดยตรงในการจัดการศึกษาวิชาชีพ เพื่อพัฒนากำลังคนระดับกึ่งฝีมือ ระดับฝีมือ และระดับผู้ชำนาญการเฉพาะสาขาวิชาชีพ (ระดับเทคนิค) ให้สอดคล้องกับตลาดแรงงาน สภาพ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม สามารถเป็นผู้ปฏิบัติงานหัวหน้างานหรือเป็นผู้ประกอบการ และการประกอบอาชีพอิสระได้โดยเน้นการแก้ปัญหาสร้างองค์ความรู้ในอาชีพ มีบุคลิกภาพ คุณธรรมและเจตคติที่ดี หลังจาการศึกษาจบแล้วสามารถศึกษาต่อในระดับประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) อีก 2 ปี หรืออาจจะศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี 4 ปีก็ได้เช่นกัน¹⁹⁴ ในส่วนนี้เองท่านยังคอยช่วยเหลือสนับสนุนให้เกิดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ดังเช่น การให้การสนับสนุน วิทยาลัยการอาชีพนครปฐม (ไร่ซิง) ถึงแม้ท่านอาจจะไม่ได้ให้ทุนการศึกษาเท่ากับโรงเรียนประถม หรือโรงเรียนมัธยม แต่ท่านก็ให้การสนับสนุนด้านอื่นๆอยู่เสมอ มีนักเรียนที่เรียนจบ ม.3 ของโรงเรียน วัดไร่ซิงวิทยา บางคนไม่มีที่เรียนท่านก็ได้แนะแนวทางให้ไปเรียนที่นี้ ท่านดูแลทุกคนราวกับเป็นญาติสนิท ท่านเคยกล่าวว่าโตแล้วลองหัดวิธีช่วยเหลือตัวเองบ้าง จะได้รู้วิธีการต่างๆมากขึ้น ถ้าจนปัญญาจริงๆก็มาบอก แต่อยากให้ช่วยเหลือตัวเองก่อน คนอื่นที่ต้องการความช่วยเหลือมากกว่าเรามีอีกมาก¹⁹⁵ พื้นฐานของคนดีต้องมีน้ำใจ ท่านเคยกล่าวไว้ตอนมาให้โอวาทที่โรงเรียน ท่านจะคอยให้เราไปช่วยงานวัดเป็นประจำ บางครั้งตั้งแต่ ตี 4 ด้วยความที่โรงเรียนของเราส่วนใหญ่เป็นเด็กโตหมดแล้ว ท่านบอกว่าคนทุกคนจะรับอย่างเดียวกันไม่ได้ต้องรู้จักให้บ้าง¹⁹⁶ ด้วยความที่โรงเรียนมีงบประมาณที่จำกัดบางครั้งจัดงานอะไรก็มีอุปกรณ์ไม่เพียงพอ โรงเรียนก็ได้รับความเมตตาจากท่านในการเอื้อเพื่อสิ่งต่างๆ¹⁹⁷ อีกทั้งยังช่วยโรงเรียนหารายได้เพิ่มเติมอีก เช่น การให้บริการพื้นที่จอดรถงานประจำปี หลวงพ่อไร่ซิง ซึ่งรายได้บางส่วนท่านยกให้เป็นทุนสนับสนุนการศึกษาของโรงเรียน นับว่าเป็นเมตตาอย่างยิ่ง¹⁹⁸

สำหรับการศึกษาที่สูงกว่านั้นท่านก็ยังให้การสนับสนุนแทบไม่น่าเชื่อเลยว่า ท่านให้การสนับสนุนไปถึงขั้นอุดมศึกษา ในตำบลไร่ซิงมีสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษาเกิดขึ้น ด้วยความมีวิสัยทัศน์อันกว้างไกลของท่านพระเทพศานาภิบาล (แยม กิตติธโร) ท่านได้วางรากฐานการศึกษาของชุมชนไร่ซิงไว้อย่างกว้างไกล ใครที่เกิดที่ไร่ซิง สามารถเรียนได้จนจบปริญญาตรี โดยไม่ต้องไปศึกษาที่อื่น เริ่มตั้งแต่ศูนย์เด็กเล็กไร่ซิง โรงเรียนวัดไร่ซิงสุนทรอุทิศซึ่งเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนวัดไร่ซิงวิทยาเป็นโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษา วิทยาลัยการอาชีพนครปฐม (ไร่ซิง) เป็นการศึกษาอาชีวะ กศน.ไร่ซิง เป็นการศึกษาอนุกระบบ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี เป็นการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งทุกๆสถานบันที่กล่าวมานั้น

¹⁹⁴ สัมภาษณ์ ครูณะแนว,ครูโรงเรียนวัดไร่ซิงวิทยา,17 มีนาคม 2560.

¹⁹⁵ สัมภาษณ์ นักเรียน การอาชีพฯ ศิษย์เก่า, โรงเรียนวัดไร่ซิงวิทยา,17 มีนาคม 2560.

¹⁹⁶ สัมภาษณ์ นักเรียน การอาชีพฯ คนที่ 1,นักเรียน,วิทยาลัยการอาชีพนครปฐม (ไร่ซิง), 1 กุมภาพันธ์ 2560.

¹⁹⁷ สัมภาษณ์ นักเรียน การอาชีพฯ คนที่ 2 ,นักเรียน,วิทยาลัยการอาชีพนครปฐม (ไร่ซิง),1 กุมภาพันธ์ 2560.

¹⁹⁸ สัมภาษณ์ ครูการอาชีพฯ, วิทยาลัยการอาชีพนครปฐม (ไร่ซิง),1 กุมภาพันธ์ 2560.

ท่านให้การสนับสนุนการศึกษาทุกที่ ทั้งทุนการศึกษา อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ รวมไปถึงบุคลากรพิเศษ¹⁹⁹

ท่านยังมีจิตเมตตาไปยังแพทย์ ซึ่งหลายคนอาจคิดว่าเรียนแพทย์จบแล้วคงไม่จำเป็นที่จะต้องให้ท่านช่วยเหลือด้านการศึกษาอะไรอีก แต่ด้วยวิสัยทัศน์อันกว้างไกลของท่านพร้อมกับจิตที่เมตตาของท่าน จึงจัดให้มีทุนการศึกษาแก่แพทย์ของโรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง) ที่จะไปอบรมพัฒนาตนเองที่ต่างประเทศ ทั้งแบบระยะสั้น 1-3 เดือน ระยะยาว 1 ปี โดยมีกระบวนการพิจารณาผ่านมูลนิธิหลวงพ่อวัดไร่ขิง²⁰⁰

¹⁹⁹ สัมภาษณ์ พระมหาประกาศิต สิริเมโธ, ผู้อำนวยการสำนักวิชาการวิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี, 17 มีนาคม, 2560.

²⁰⁰ สัมภาษณ์ วัชรฤต ภาทันณ, นักวิเคราะห์นโยบายและแผน งานพัฒนาบุคลากร ฝ่ายทรัพยากรบุคคล โรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง), 11 เมษายน 2560.

บทที่ 10

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง บทบาทพระสังฆาธิการด้านการสนับสนุนการจัดการศึกษาของ พระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร) โดยได้สังเคราะห์จากการแนวคิดบทบาทและหน้าที่ของ พระสงฆ์ รวมทั้งเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นเอกสารในชั้นทุติยภูมิ โดยมีข้อมูลที่ได้ จากการสัมภาษณ์ ซึ่งถือเป็นข้อมูลในชั้นปฐมภูมิที่ผู้วิจัยได้รวบรวมไว้ ทั้งนี้ได้นำข้อมูลที่ได้จากทั้งสอง ส่วนมาสู่กระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ได้เกี่ยวกับ บทบาท พระสังฆาธิการด้านการสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร) จึงสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาการสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร) ผู้วิจัย พบว่า ท่านแสดงบทบาทและหน้าที่ทั้ง 6 ด้าน เป็นอย่างดี สามารถนำไปเป็นแบบอย่างในการแสดง บทบาทและหน้าที่ของพระสังฆาธิการในปัจจุบัน โดยมีรูปแบบและแนวทางในแต่ละบทบาทที่ทันสมัย เข้ากับยุค เข้ากับเหตุการณ์ ซึ่งมาจากการใช้ความรู้ความสามารถทั้งทางโลกและทางธรรมของท่าน ทำให้การทำหน้าที่แต่ละบทบาทประสบความสำเร็จ สรุปได้ดังนี้

1) ด้านการปกครอง

บทบาทหน้าที่ด้านการปกครอง พระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร) ท่านเป็น พระเถระที่มีภาวะผู้นำสูง แสดงบทบาทความรับผิดชอบตามสถานภาพรองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม และเจ้าอาวาสวัดไร่ขิง(พระอารามหลวง) เป็นอย่างดีไม่ขัดต่อพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายอาญา เป็นนักปกครองที่มองการณ์ไกล มีความเที่ยงธรรม สอดส่องดูแลผู้อยู่ในปกครองเป็นนิจ แก้ไข สถานการณ์ได้รวดเร็ว ท่านเป็นมีคำพูดที่ดูดี ฉียบขาด แต่ท่านรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเสมอ ไม่ว่าจะ เป็น พระภิกษุ สามเณร เจ้าหน้าที่วัด เปี่ยมไปด้วยเมตตา เน้นการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

2) ด้านการศาสนศึกษา

บทบาทหน้าที่ด้านการศาสนศึกษา พระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร) ท่านจัดให้ พระภิกษุ สามเณร ได้ศึกษาอย่างทั่วถึง อำนวยความสะดวกทุกทาง ให้สนับสนุนทุกด้านเพื่อ ประสิทธิภาพในการศึกษา ให้ขวัญกำลังใจกับภิกษุ สามเณร ที่ประสบความสำเร็จ รวมถึงอุปถัมภ์ บำรุงการศึกษาพระปริยัติธรรม จนเป็นที่ยอมรับ ส่งเสริมพุทธธรรมจัดให้มีการสอน-สอบ ธรรมศึกษา ในโรงเรียน โดยให้พระภิกษุของวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) เข้าไปสอน สร้างขวัญกำลังใจให้กับผู้ที่

สอบธรรมศึกษาชั้นตรี ธรรมศึกษาชั้นโท ธรรมศึกษาชั้นเอก ผ่าน อีกทั้งทำหน้าที่ครูผู้สอน ผู้ให้ความรู้ ทั้งทางทฤษฎี ทางปริยัติ และทางปฏิบัติ ดูแลสนับสนุนวิทยาลัยสงฆ์อย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด

3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์

บทบาทหน้าที่ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พระเทพศาสนากิจบาล (แยม กิตติธโร) ท่านเป็นพระเถระที่ให้ความสำคัญกับการศึกษามาก สนับสนุนช่วยเหลือ มอบทุนการศึกษาให้กับนักเรียน ทั้งในโรงเรียนที่เป็นองค์อุปถัมภ์และโรงเรียนอื่นๆทั่วไป สนับสนุนการศึกษาต่อสำหรับผู้ขาดแคลน หรือด้อยโอกาส ส่งเสริมให้ได้ศึกษาในระดับสูง จัดกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาอย่างต่อเนื่อง อนุเคราะห์สถานที่เพื่อใช้ในการศึกษา รวมถึงให้การสนับสนุนในการสร้างสิ่งก่อสร้างต่างๆ ท่านดำรงตำแหน่งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ฝ่ายพระสงฆ์หลายแห่ง ท่านให้การสนับสนุนด้าน การศึกษาสงเคราะห์ด้วยการให้ทุน วัสดุสิ่งของ ให้สถานที่ ให้รางวัล และให้มูลนิธิหลวงพ่อวัดไร่ขิง ดูแลเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาอย่างรอบด้าน

4) ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม

บทบาทหน้าที่ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม พระเทพศาสนากิจบาล (แยม กิตติธโร) ท่านมีการเผยแผ่ธรรมคำสอนอย่างต่อเนื่องตามคำสอนของพระบรมศาสดา ทำหน้าที่สอนธรรมะสู่การปฏิบัติจริง เห็นได้ชัดจากการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ซึ่งได้มีการตรวจเยี่ยมทั่วประเทศตลอดปีที่ผ่านมา มีกุศโลบายมากมายที่จะทำให้ทุกคนได้เข้าถึงหลักธรรมได้ง่าย เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง ธรรมทางโทรทัศน์ มีคุณลักษณะของนักเผยแผ่ นักประชาสัมพันธ์ สามารถบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่เป็นอย่างดี ประชาชนเข้าใจหลักธรรมและไปใช้ชีวิตประจำวันมากขึ้น เกิดความแตกแยกในสังคมน้อยลง

5) ด้านการสาธารณูปการ

บทบาทหน้าที่ด้านการสาธารณูปการ พระเทพศาสนากิจบาล (แยม กิตติธโร) ท่านได้พัฒนาวัดให้เป็นสถานที่ร่มเย็นสถาน จัดภูมิทัศน์ให้เป็นที่ร่มเย็น สงบ สะอาด สะดวก ถูกสุขลักษณะ เป็นระเบียบเรียบร้อย ด้วยการบูรณปฏิสังขรณ์ซ่อมแซมรักษาของเก่าไว้ บูรณะพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่เจริญตา เจริญใจ แก่ผู้พบเห็น ทุกเพศ ทุกวัย ทุกภาษา ทุกเชื้อชาติ จัดสร้างสรรค์พัฒนาของใหม่ให้งอกงามทันสมัย ทันต่อโลก แปลกใหม่ ดึงดูดให้น่าสนใจ พัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นศูนย์กลางการศึกษา จัดสถานที่ให้วัดมีความพร้อมในการอำนวยความสะดวกในงานกิจกรรมทางศาสนาต่างๆ กำหนดเขตอภัยทานเพื่อให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ อีกทั้งดูแลรักษาตรวจตรารอบบริเวณวัดไม่ให้ขาดตกบกพร่องและจัดการศาสนสมบัติของวัด เป็นที่ประจักษ์

6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์

บทบาทหน้าที่ด้านการสาธารณสงเคราะห์ พระเทพศาสนากิจบาล (แยม กิตติธโร) ท่านเป็นพระผู้ให้ ใช้หลักเมตตาธรรมและการให้ทาน ท่านตระหนักอยู่เสมอว่าพระจะต้องมีจิตเมตตา มีความกรุณาแก่ผู้ได้รับความเดือดร้อน ท่านสงเคราะห์ผู้เดือดร้อนต่างๆ ทั้งที่เป็นเหตุจากภัยธรรมชาติ ทั้งด้านอาชีพ ด้านทุนทรัพย์ ด้านการรักษาพยาบาล ด้านอาหาร ซึ่งมีวิธีการและรูปแบบที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งกองผ้าป่า สนับสนุนงบประมาณบางส่วน แจกข้าวสารอาหารแห้ง เครื่องใช้ที่จำเป็น ให้ที่พักชั่วคราว จัดหางานให้ทำเพื่อให้เกิดรายได้ นอกจากนี้ท่านยังพัฒนาชุมชน ให้ได้รับความสะดวกทั้งในเรื่องการเดินทางที่นำรถเมล์สาย 84 เข้ามาในวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง)

และเส้นทางการคมนาคมที่สะดวกขึ้นโดยการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำ ทำให้สภาพความเป็นอยู่ของชุมชนมีความสุข และมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

อภิปรายผล

การศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการด้านการสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติธโร) มีประเด็นสำคัญในการอภิปรายผลแยกเป็น 6 ด้าน พบว่ามีบทบาทที่ดีทุกด้านและโดดเด่นด้านการสนับสนุนการศึกษา จึงสรุปการอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. บทบาทด้านการปกครอง จากข้อค้นพบเกี่ยวกับด้านการปกครองของพระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติธโร) ในฐานะ รองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) เลขาธิการหัวหน้าพระธรรมทูต สายที่ 1 องค์อุปถัมภ์โรงเรียนต่างๆ ท่านเป็นพระเถระที่มีบทบาทการปกครองที่มีความชัดเจน มีความสามารถในการบริหารงานเป็นอย่างดี ทั้งด้านการพัฒนาบุคลากร การใช้คนให้เหมาะกับงาน มีการจัดบุคลากรให้ตรงกับตำแหน่งที่ได้รับ การแต่งตั้ง เปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความสามารถเต็มที่ตามความถนัด กำหนดภาระงานให้ไว้ชัดเจนทำให้การดำเนินงานมีอุปสรรคน้อยและท่านใช้หลักทั้งทางธรรมและทางโลกผสมผสานในการบริหารการปกครองเพื่อให้ทันต่อโลกต่อเหตุการณ์ มีการวางแผนการที่จะดำเนินงานหรือกิจกรรมเสมอเพื่อวางไว้เป็นแนวทางและสำรวจข้อมูลพื้นฐานของพระสงฆ์อยู่เสมอเพื่อที่จะส่งเสริมเพิ่มพูนความสามารถของพระสงฆ์ให้มากยิ่งขึ้น โดยการบริหารการปกครองในส่วนของพระสงฆ์และโรงเรียนมีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเวลาของท่าน บทบาทด้านการปกครองของท่านเป็นไปในทางที่ดีมีประสิทธิภาพ มีความรู้ความสามารถในการปกครองสูง มีภาพลักษณ์ที่ดี จึงทำให้ท่านได้รับมอบหมายให้ดูแลปกครองในหลายๆด้าน เป็นบทบาทที่ยอมรับไว้วางใจในหมู่คณะสงฆ์และคนทั่วไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระโชติ บดีรัฐ ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารคน มีการสร้างและพัฒนาภาวะผู้นำบุคลากรทางพระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพ ด้านการบริหารงานภาระงาน มีการออกกฎระเบียบในการปกครองคณะสงฆ์ และกำหนดโทษผู้ที่ละเมิดกฎระเบียบที่วางไว้ และด้านการบริหารองค์กร มีการทำงานเป็นทีม 2) ประสิทธิภาพการบริหารงาน พบว่า ในการบริหารคน มีการดำเนินไปอย่างรวดเร็วสนองต่องานมอบหมายให้ทำโดยใช้คนให้ตรงกับความรู้และความสามารถในการบริหารภาระงานมุ่งบริหารอย่างประหยัด คุ่มค่าและสนองต่อความต้องการของผู้มาติดต่อ และในการบริหารองค์กร ได้เน้นในเรื่องสร้างศรัทธาเข้าวัดและปฏิบัติธรรมมากขึ้น 3) ศักยภาพการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ใน 3 ด้าน พบว่า ในการบริหารคน มีการนำจุดเด่นของบุคลากรมาใช้ในการบริหารงาน และแก้ปัญหาจุดด้อยของบุคลากรในการบริหารงานในการบริหารภาระงาน มีการประยุกต์เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการบริหารงาน และในการบริหารองค์กร มีการจัดทำแผนงานหรือโครงการเพื่อพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง 4) มีแนวทางข้อเสนอแนะควรมีวิธีการพัฒนาคนให้เก่ง มีความรู้ความสามารถ ให้มีความรู้ความเข้าใจหลักพระศาสนาที่ถูกต้อง มีการพัฒนาสมรรถนะภาระงานด้านการบริหาร

โดยอบรมให้พระสังฆาธิการให้เป็นผู้ดำเนินการพัฒนาจิตใจ จริยธรรม คุณธรรม และให้ความรู้และทักษะในเรื่องการป้องกันไม่ให้พุทธศาสนิกชนเสื่อมศรัทธาในพระพุทธศาสนาและตั้งมั่นความเชื่อความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนต่อไป²⁰¹

2. บทบาทด้านการเผยแผ่ จากการวิจัยพบว่าพระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตตินธโร) เป็นพระเถระที่เอาใจใส่กิจการพระศาสนาโดยตลอดแต่ครั้งยังไม่ได้รับตำแหน่งเจ้าอาวาส ครั้งเป็นเจ้าอาวาสแล้วยิ่งเพิ่มศักยภาพในการดำเนินกิจการพระศาสนามากขึ้น ท่านดำเนินโครงการกิจกรรมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จนเป็นที่ประจักษ์แก่คนทั่วประเทศ ท่านมีวิธีการเผยแผ่ที่หลากหลายเพื่อให้ทุกคนเข้าถึงพระศาสนาได้ง่ายตามความชอบของบุคคลนั้นๆ สอดคล้องกับงานวิจัยพระมหาศกดิ์พิชัยานสิโท ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พุทธธรรมของพระวิสุทธาธิปัตติ (วีระ ภูททจารี)” ผลการศึกษาพบว่า พระวิสุทธาธิปัตติได้ใช้สื่อตัวท่านเป็นสื่อบุคคลที่สำคัญ มีรูปแบบการนำเสนอด้วยวิธี นำเสนอโดยตรง นำเสนอโดยการเปรียบเทียบ อุปมา อุปมัย นำเสนอโดยการใช้ตัวอย่าง นำเสนอโดยการเชื่อมโยงกับสถานการณ์และนำเสนอโดยวิธีการยกพุทธศาสนสุภาษิต คำคม โคลง กลอนประกอบ นอกจากนี้ยังมีการใช้สื่อมวลชน ได้แก่ สื่อวิทยุ โทรทัศน์ สื่อวิทยุกระจายเสียงและการใช้สื่อเฉพาะกิจ ได้แก่ การสร้างวัตถุมงคล บทความ แถบบันทึกเสียง²⁰²

3. บทบาทด้านการการศาสนศึกษา จากการวิจัยพบว่าพระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตตินธโร) ท่านได้รับการยกย่องอย่างประจักษ์ด้านการเป็นผู้นำการอบรมบาลีก่อนสอบของคณะสงฆ์ เห็นได้ชัดถึงความมีน้ำใจอันงามในการเป็นเจ้าภาพ ทุกปีอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังจัดงานเพื่อเป็นเกียรติในการที่พระสังฆาธิการประสบความสำเร็จด้านการศึกษา ท่านจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนและประชาชนทั่วไปเป็นนิจ และยังเปิดหน่วยวิทยบริการของมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้กับพระสงฆ์และประชาชนทั่วไปได้มีโอกาสทางการศึกษามากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพวรรณ แสนมมงคล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่” จากผลการวิจัยพบว่า ในด้านสภาพแวดล้อม โดยรวมพบว่า มีความเหมาะสมมาก โรงเรียนได้กำหนดหลักการของโครงการ เหตุผลสอดคล้องกับนโยบายหลักของกระทรวงศึกษาธิการและของโรงเรียน รวมทั้งนำหลักไตรสิกขาเป็นฐานในการกำหนดหลักการ ในด้านวัตถุประสงค์มีความชัดเจนเหมาะสมมาก โดยเฉพาะช่วยปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่นักเรียน พัฒนานักเรียนให้มีวินัยในตนเองและมีความสามัคคีในหมู่คณะรวมถึงผู้บริหารได้เห็นความสำคัญและได้ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในหลักการ วัตถุประสงค์และนโยบายของโครงการให้แก่ คณะครูอาจารย์อยู่ในระดับมาก ส่วนการกำหนดหลักการและเหตุผลของโครงการ

²⁰¹ พระโชติบดีรัฐ, “การบริหารงานของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2554).

²⁰² พระมหาศกดิ์พิชัย านสิโท (ชัยดี), “ศึกษาบทบาทการเผยแผ่พุทธธรรมของพระวิสุทธาธิปัตติ (วีระภูททจารี)”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2549).

การประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์แก่บุคลากรและครูอาจารย์รวมทั้งให้การสนับสนุน อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนโครงการมีความเหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนอยู่ในระดับน้อย²⁰³

4. บทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ จากการวิจัยพบว่าพระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตตินธโร) ท่านเป็นพระมหาเถระที่บำเพ็ญคุณูปการต่องานการศึกษาของชาติ สนับสนุนเยาวชนของไทยทุกทาง ไม่ว่าจะเป็น การมอบทุนการศึกษา แจกอุปกรณ์การศึกษา ช่วยเหลือสนับสนุนโรงเรียนต่างๆ ในการดำเนินกิจกรรมอีกทั้งการต่อเติมสร้างอาคารของโรงเรียน เป็นจำนวนมากทั่วประเทศ ท่านเป็นที่ยอมรับนับถือกันโดยทั่วไปไปถึงคุณงามความดีต่างๆ ของท่าน โดยเฉพาะด้านการสนับสนุนการศึกษา จากจุดเริ่มต้นจากการสานเจตนารับงานต่อจากอดีตเจ้าอาวาสวัดไร่ขิงจนกระทั่งพัฒนาจนเป็นที่ประจักษ์ชัดเจนโดยทั่วไป ซึ่งได้รับการยกย่องจากสถาบันการศึกษาหลายแห่งมากมาย ท่านมีความเชื่ออยู่เสมอว่า การศึกษานั้นสร้างคน คนนั้นสร้างชาติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระใบฎีกา มานะ สุเมธโส (มากมูล) ไตวิจยเรื่อง “การบริหารจัดการด้านการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการบริหารจัดการด้านการศึกษาสงเคราะห์ ของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี 2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการบริหารจัดการด้านการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลและ 3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี และพบผลการวิจัยว่า 1. การบริหารจัดการด้านการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านสถานที่ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านที่เหลืออีก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านค่าใช้จ่ายด้านการพัฒนาการศึกษา ด้านการบริหารการศึกษา และด้านอื่นๆ อยู่ในระดับมาก 2. ผลการเปรียบเทียบระดับการบริหารจัดการด้านการศึกษาสงเคราะห์ของ พระสังฆาธิการ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า สถานภาพส่วนบุคคลด้านวุฒิการศึกษาสามัญ มีผลทำให้ความเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการด้านการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรีแตกต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ส่วนสถานภาพส่วนบุคคลด้าน อายุ พรรษา วุฒิการศึกษา ทางธรรม และตำแหน่ง ไม่พบความแตกต่าง ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3. ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการด้านการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ด้านสถานที่ ควรจัดสภาพแวดล้อมภายในอาณาบริเวณ โรงเรียนและบริเวณรอบนอกโรงเรียน โดยดูแลรักษาความสะอาด ปลูกต้นไม้ให้ความร่มรื่น มีบรรยากาศที่สะอาด สงบ และสว่าง เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการศึกษา ตลอดจนจัดรักษาความปลอดภัยในแก่นักเรียน, ด้านค่าใช้จ่าย ควรจัดสรรรายได้ประจำปีของวัดมาช่วยเหลืองานด้านการศึกษาสงเคราะห์อย่างชัดเจน โดยจัดสรรเป็นงบประมาณประจำในแต่ละปี, ด้านการพัฒนาการศึกษา ควรปรับกระบวนการพัฒนา เริ่มที่การพัฒนาครูผู้สอนเป็นประการแรก โดยการปลูกฝังค่านิยมทางคุณธรรม จริยธรรม ให้ครูเป็นตัวอย่างทางความประพฤติดีแก่นักเรียน, ด้านการบริหารการศึกษาควรจัดบริการแนะแนวทางการศึกษาแก่นักเรียน โดยผ่านทาง

²⁰³ ทิพวรรณ แสนมมงคล, “การประเมินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เชียงดาวอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), 2547.

กิจกรรมปฐมนิเทศนักเรียน กิจกรรมทางวิชาการ กีฬา กิจกรรมทางศาสนา และการพบปะอาจารย์ที่ปรึกษาประจำวัน เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนเก่งและดี และ ด้านอื่นๆ ควรประสานงานกับผู้นำชุมชน หรือตัวแทนหมู่บ้านหรือประชาชนผู้ ที่อาศัยในชุมชนที่วัดและโรงเรียนตั้งอยู่ เพื่อรับทราบและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร²⁰⁴

5. บทบาทด้านการสาธารณูปการ จากการวิจัยพบว่าพระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติธโร) ท่านให้การพัฒนาวัดมากมาย เป็นทั้งแหล่งความรู้ แหล่งพักผ่อนหย่อนใจ เป็นศูนย์รวมพลังศรัทธากับทุกเพศ ทุกวัย ทุกเชื้อชาติ อีกทั้งยังบริหารจัดการพื้นที่วัดสะอาดร่มรื่น และจัดพื้นที่เพื่อให้เกิดประโยชน์มากมายไม่ว่าจะเป็นชาวบ้าน หน่วยงาน องค์กรต่างๆ รวมถึงอำนวยความสะดวกให้กับคณะสงฆ์ที่เดินทางมาที่วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ทุกที่ในบริเวณวัดถูกจัดเป็นสัดส่วนส่วนงาม โดยท่านจะคำนึงถึงความปลอดภัยมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ เรืองฤทธิ์ พลนามอินทร์ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาตามแนวพุทธศาสนาในจังหวัดอุดรธานี” พบว่าพระสงฆ์ในจังหวัดอุดรธานีมีบทบาทในการพัฒนาตามแนวพุทธศาสนาทั้ง 3 ด้าน คือ 1) การพัฒนาด้านวัตถุ พระสงฆ์ส่วนใหญ่มีบทบาทในการพัฒนาภายในบริเวณวัดเป็นหลัก เช่น ถาวรวัตถุที่อำนวยความสะดวกแก่พระสงฆ์และคฤหัสถ์จัดการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและบุคคลทุกวัยทุกระดับการปลูกป่าบริเวณวัดเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม ส่วนนอกวัดได้บริจาคเป็นเงินกองทุน การศึกษาหรือสมทบทุนอาหารกลางวันและสนับสนุนการก่อสร้างศาลาประชาคมในตำบลและหมู่บ้าน 2) การพัฒนาด้านจิตใจ พระสงฆ์ส่วนใหญ่ได้อบรมประชาชนในการสวดมนต์รักษาศีลและแสดงธรรมเทศนาในวันพระรวมทั้งการแนะนำชักชวนให้ลดละเลิกอบายมุข 3) การพัฒนาด้านสังคม พระสงฆ์ส่วนใหญ่ได้ช่วยกระตุ้นจิตใจประชาชนให้ทำความดี ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรม ร่วมประชุมและให้ข้อเสนอแนะการทำงานแก่คณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อสร้างสามัคคีและความสงบสุขในชุมชน²⁰⁵

6. บทบาทด้านการสาธารณสงเคราะห์ จากการวิจัยพบว่าพระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติธโร) ท่านมีอุปนิสัยชอบช่วยเหลืองานสังคมเสมอ เป็นพระที่น่าอนุโมทนา เป็นพระผู้เกิดมาเพื่อทำงานเพื่อสังคม ใจกว้าง ชีวิตของท่านมีคุณค่าเพื่อผู้อื่น สังคมจึงยกย่องท่าน เพราะท่านให้การสงเคราะห์ทุกหน่วยงานที่ขาดแคลน และอำนวยความสะดวกให้กับประชาชน ชุมชน โดยทั่วถึง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประทุม อังกูโรหิต ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สถาบันทางพระพุทธศาสนากับงานสังคมสงเคราะห์” ผลการศึกษาพบว่า 1. พระภิกษุสงฆ์ นักวิชาการและบุคคลทั่วไปสนับสนุนการทำงาน สังคมสงเคราะห์ของสถาบันทางพระพุทธศาสนา เนื่องจากสอดคล้องกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา และเป็นการทำเพื่อประโยชน์สุขของมหาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในแหล่งที่สวัสดิการของรัฐยังไม่ถึง 2. วัดทั้งห้าวัด และเสถียรธรรมสถานมีจุดอ่อนจุดแข็งที่แตกต่างกัน แต่เผชิญ

²⁰⁴ พระใบฎีกามานะ สุเมธโส (มากมูล), การบริหารจัดการด้านการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553).

²⁰⁵ เรืองฤทธิ์ พลนามอินทร์, “บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาตามแนวพุทธศาสนาในจังหวัดอุดรธานี” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต”, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม), 2540.

ปัญหา และ อุปสรรคที่คล้ายคลึงกัน เช่น ด้านเงินทุนและบุคลากร ขณะที่เสถียรธรรมสถานได้รับความร่วมมือ จากชุมชนและองค์กรต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในระดับที่น่าพึงพอใจ ชาวบ้าน มักมีทัศนคติว่างานสังคมสงเคราะห์ที่วัดทั้งหลายทำมิใช่ “กิจของสงฆ์” 3. การแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพจะเป็นการทำงานเชิงรุกมากกว่าเชิงรับ โดยการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับรัฐและชุมชนรวมทั้งองค์กรเอกชน และใช้สื่อช่วยในการเผยแพร่ กิจกรรมต่าง ๆ ให้มากขึ้น ที่สำคัญคือ การสร้างความสมดุลระหว่างการดำเนินงานสังคมสงเคราะห์กับการเผยแผ่ธรรม นอกจากนี้ พระสงฆ์ต้องมีความระมัดระวังด้านความปลอดภัยให้อยู่ในกรอบของพระวินัยและจารีตประเพณี ในขณะที่ปฏิบัติการกิจให้การสงเคราะห์ประชาชน ในภาพรวมงานวิจัยนี้ช่วยเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการทำงานสังคมสงเคราะห์ของสถาบันทางพระพุทธศาสนาในสังคมพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท และสามารถนำไปใช้เป็นตัวอย่างสำหรับพระสงฆ์และวัดอื่น ๆ ที่ดำเนินงานสังคมสงเคราะห์ในลักษณะที่คล้ายคลึงกันได้²⁰⁶

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษางานวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการด้านการสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติคุณโร)” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นประโยชน์และแนวทางในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

ข้อเสนอแนะงานวิจัยทั่วไป

1. จากผลการวิจัยพบว่า ภารกิจของพระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติคุณโร) มีหลากหลายโดยเฉพาะงานที่เกี่ยวกับการสงเคราะห์การศึกษาให้กับสามเณร พระสงฆ์ และบุคคลทั่วไป ซึ่งเป็นภารกิจที่หนัก หน่วยปกครองสงฆ์ควรจัดหาทีมงานที่แบ่งเบาภาระให้กับพระสังฆาธิการมากขึ้นเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการสงเคราะห์มากขึ้น
2. พระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติคุณโร) ท่านมีรูปแบบในการสนับสนุนการจัดการศึกษาที่หลากหลายควรมีการจัดทำเป็นนโยบายการสนับสนุนการจัดการศึกษาให้เป็นรูปแบบที่ชัดเจนเพื่อเป็นแนวทางสำหรับพระสังฆาธิการในการนำไปใช้ไปปฏิบัติ
3. เจ้าคณะจังหวัดควรมีนโยบายเกี่ยวกับการให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระสังฆาธิการที่ชัดเจน เพื่อให้พระสังฆาธิการที่มีความถึงพร้อมในการสนับสนุนการจัดการศึกษาได้มีแนวทางที่เหมาะสมและให้การดำเนินการเกิดผลประโยชน์สูงสุดแก่บุคคลหรือสถานศึกษาที่ได้รับการสงเคราะห์จากพระสังฆาธิการ
4. บทบาททั้ง 6 ด้าน ของพระเทพศาสนาภิบาล (แย้ม กิตติคุณโร) มีความชัดเจนในทุกบทบาทจนได้รับประกาศเกียรติคุณ สมกับการยกย่องให้เป็นพระสังฆาธิการตัวอย่างที่ท่านคุณประโยชน์เพื่อสังคม แต่ส่วนใหญ่จะได้รับจากภาคส่วนของการศึกษา และภาคส่วนของพระสงฆ์

²⁰⁶ ประทุม อังกูรโรหิต, “สถาบันทางพระพุทธศาสนากับงานสังคมสงเคราะห์”, วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, (ศูนย์พุทธศาสนศึกษา : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553).

ควรเพิ่มเติมประกาศเกียรติคุณจากภาคส่วนอื่น เช่น ภาคส่วนการปกครอง เพื่อให้เป็นขวัญกำลังใจ และเป็นแบบอย่างให้กับพระสังฆาธิการที่สละตนเพื่อสังคม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการสนับสนุนการจัดการศึกษา ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ
2. ควรศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการที่ทำประโยชน์ต่อการศึกษาที่มีแนวทางสอดคล้อง กับนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐ
3. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระสังฆาธิการ
4. ควรศึกษาการบริหารโรงเรียนสามัญศึกษาที่บริหารงานโดยพระสังฆาธิการ

รายการอ้างอิง

หนังสือ วารสาร บทความ

กรมการศาสนา. **คู่มือบริหารจัดการวัดฉบับย่อ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา. 2542.2.

งามพิศ สัตย์สงวน. **หลักมานุษยวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทรามการพิมพ์. 2543.

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **คู่มือการทำวิทยานิพนธ์และสารนิพนธ์**.

พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : หอไตรการพิมพ์. 2553.

ประกาศใน **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 109/ตอนที่ 16/หน้า 5/4 มีนาคม 2535

ประเวศ วะสี. **“ปฏิรูปการศึกษาไทย ข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์และมาตรฐาน”** .

วารสารข้าราชการครู 16 เมษายน-พฤษภาคม 2539 .32-35.

ปราชญา กล้าผจญ. **พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2540.

พระกฤตพจน์ หวานดี สุทธิจิตโต “บทบาทของเจ้าอาวาสที่มีต่อการพัฒนาสังคม จังหวัดสมุทรปราการ” วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2544.102

พระครูปรีดีกิตติธำรงทองขาว กิตติธโร. ผศ.ดร. **“บทบาทพุทธศาสตร์บัณฑิตสังคมพึงประสงค์”**.

พุทธจักร . 64 . 5 พฤษภาคม 2553 .

พระครูปลัดอาทิตย์ อดุลเวที ชองดี, “การศึกษาแนวคิดและวิธีการปกครองคณะสงฆ์ของพระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตโต)”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556). พระครูสุวรรณวรการ พิมพ์ พุทธญาโณ เรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานี”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2554.96

พระเทพรัตนสุธี สมศักดิ์ โชตินุโร . “บทบาทการบริหารจัดการคณะสงฆ์ด้านการปกครองจังหวัดปทุมธานี”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2553.

พระธรรมกิตติวงศ์ ทองดี สุรเตโช. **“บทบาทของสถาบันพระพุทธศาสนากับการจัดการศึกษา”**.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี. 2546.

พระธรรมโกศาจารย์ ประยูร ธมฺมจิตโต , **พุทธวิธีบริหาร**. 11.

พระมหาธรรมรัต อริยธมฺโม, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์หลักรัฐศาสตร์ที่มีในพระไตรปิฎก”, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2545. พระปลัดเกียรติศักดิ์ สินทวีวรกุล. “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกระบี่”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2548.11

พระพิระพล ปภากรโ สุขอาษา. “บทบาทของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดและชุมชน:ศึกษากรณีวัด
อาวูธวิ-กสิดาราม และวัดสร้อยทอง กรุงเทพมหานคร” .สารนิพนธ์ศาสนศึกษา.
วิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.2550.

พระมหาบุญมี อธิปญโญ วรรณวิเศษ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม : ศึกษา
เฉพาะกรณี พระธรรมวิสุทธิมงคล บัว ญาณสมปนฺโน” .วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหา
บัณฑิต.บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมกุฏราชวิทยาลัย.2544.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545.
ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119, ตอนที่ 123 ก 19 ธันวาคม 2545: 1-23.

พระราชบัญญัติว่าด้วยการศาสนาศึกษา. **อำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะ
สงฆ์ ฉบับที่ 2 พ.ศ.2535** .สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สำระสำคัญของ
ของภารกิจแต่ละด้าน.อัดสำเนา

พระวิเชียร สี่หาบุตร. “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม : ศึกษากรณีพระธรรมมหาวิรา
นุวัตร วัดไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม” .วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์
มหาบัณฑิต.บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร .2537.

พระสมุห์ทรง สดัญโตทองคำ “บทบาทของวัดไร่ขิงที่มีต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนใน
เขตตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม” .วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ.บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.2555.100

พระสมนึก อนันตรวงค์ “พระสงฆ์กับสังคมไทยโดยพิจารณาในเชิงสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการ
ปกครอง : กรณีศึกษาวัดในกรุงเทพมหานครและฉะเชิงเทรา”วิทยานิพนธ์สังคม
สงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต.บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.2540.45-
56

พระอธิการผจญ อาจาโร หนั้นจง .“ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการบริหารวัดโดยใช้หลัก
ธรรมมาภิบาล : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน” .วิทยานิพนธ์พุทธ
ศาสตร์มหาบัณฑิต.บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
2554.

พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ปัญญา อินทปญโญ. **ประวัติและตำนาน หลวงพ่อไร่ขิง**.กาญจบุรี:ธรรมเมธิ-
สหายพัฒนาการพิมพ์.2554.

มาณี ไชยธีรานันต์ศิริ. **บทบาทพระสงฆ์ในยุคโลกาภิวัตน์ : กรณีศึกษาในภาคเหนือและภาคใต้
นครปฐม: คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.2540.บทคัดย่อ.**

ยุทธพงษ์ แสงโสภา . “บทบาทพระสงฆ์กับการแก้ปัญหาสังคมไทย ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มสังคม
ทรัพย์ จังหวัดนนทบุรี” .วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหิดล. 2544. 78-79.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542** .602.

- รุ่งโรจน์ คำแน่น “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อบทบาทการพัฒนาชุมชนของเจ้าอาวาส: ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดเพชรบุรี”.วิทยานิพนธ์.บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2538.
- เริงฤทธิ์ พลนามอินทร์. “บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาตามแนวพุทธศาสนาในจังหวัดอุดรธานี” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต”.บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 2540.
- วินิจ เกตุขำ และคมเพชร ฉัตรศุภกุล. “สองทศวรรษหลักสูตรการศึกษาไทย”.วารสารวิชาการ3. เมษายน 2544.41-51.
- วินัยปิฎก ภิกขุวิภังค์ ภาษาไทย, คัมภีร์พระไตรปิฎก มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 1/39, 28-29.
- สงวน วิรัชชัย .จิตวิทยาสังคม .กรุงเทพมหานคร : ศึกษาพรการพิมพ์.2547.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. **ทฤษฎีและการปฏิบัติการทางจิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ อักษรพัฒนาพานิช.2547.
- สุภางค์ จันทวานิช,**วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ**,ครั้งที่6 กรุงเทพฯ:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2542.34-36.
- สุดา ภิรมย์แก้ว.**มนุษย์กับสังคม**.กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.2541.
- สุพัตรา สุภาพ.**สังคมวิทยา**.พิมพ์ครั้งที่ 19 .กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.2540 .
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดอำนาจเจริญ. **การปฏิบัติงานพระพุทธศาสนาโครงการการประชุมพระสังฆาธิการเจ้าคณะจังหวัดและเจ้าคณะอำเภอ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.2557 .
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.**คู่มือพระสังฆาธิการ**.กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา. 2554 .
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.**กฎหมายเถรสมาคม**.กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.2445.15.
- .สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.**ความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัด:ศึกษาเฉพาะกรณี วัดชลประทานรังสฤษฎ์ จังหวัดนนทบุรี**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว. 2545.83.
- สุภา อุทโท. “บทบาทพระสงฆ์ไทยใน 2 ทศวรรษหน้า 2541-2561” วิทยานิพนธ์ปริญญาพัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.2541.บทคัดย่อ
- สิริวัฒน์ ศรีเครือตอง .**พระสงฆ์กับภาวะผู้นำ.ในรวบรวมบทความสารนพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิตประจำปี พ.ศ. 2551** .กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2551.206.
- ไอศูรย์ อินทร์เพชร. “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณีพระเทพสาครมุนีแก้ว สุวณฺณโชโต”. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2554.

Ansnoff อ้างถึงใน กัลยรัตน์ เมืองสง. “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน” วิทยานิพนธ์การศึกษาดุซฎีกับัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.2550.86.

Bogan and BiKlen,1982: 58, อ้างถึงใน นพดล เจนอักษร, “การใช้อำนาจในการบริหารของผู้นำทางการบริหารการศึกษาไทย กรณีศึกษาเชิงคุณภาพ”(วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์ดุซฎีกับัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ,2537),19

การสัมภาษณ์ สทนากลุ่ม

กมล ประทีปธันต์,ครูโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา,สัมภาษณ์, 8 กุมภาพันธ์ 2559.

กัลย์สุดา วัชตลชัย ,นักเรียนโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา สัมภาษณ์, 1 กรกฎาคม 2559.

ครูโรงเรียนวินิตศึกษาในพระราชูปถัมภ์ฯ, สัมภาษณ์, 30 มิถุนายน 2559.

ครูโรงเรียนประถมแห่งหนึ่ง ในจังหวัดนครปฐม ,ครูผู้สอน, สัมภาษณ์, 30 พฤศจิกายน 2559.

คนทำบุญคนที่1, ผู้ที่มาทำบุญในวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง),สัมภาษณ์,6 พฤศจิกายน 2559.

จินตพงศ์ จรดล ,ครูโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมัธยม), สัมภาษณ์ ,20 พฤศจิกายน 2559.

ชาวบ้าน , ชุมชนไร่ขิง คนที่ 1,สัมภาษณ์, 7 มิถุนายน 2559

เด็กวัด ,นักเรียนและศิษย์เก่าโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา, สทนากลุ่ม, 25 มีนาคม 2559

ชนกฤต ธรรมณดิษฐ์ ,รองผู้อำนวยการโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมัธยม), สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2560.

ธิดารัตน์ ไชยวงษ์ ,นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา, สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2559.

ฐณิกานต์ แต่งตระกูล , รองผู้อำนวยการโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา ,สัมภาษณ์, 8 สิงหาคม 2559.

ณัฐพล วิลัยพิศ ,นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/7 ,ปีการศึกษา 2559 สัมภาษณ์, 1 กรกฎาคม 2559

ต่าย อรทัย,ศิลปินนักร้อง,สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2559.

นักเรียนสอบโอเอธรรมศึกษาได้,โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา คนที่ 1 ,สัมภาษณ์, 15 กันยายน 2559.

นักเรียน,โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมัธยม), สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2559

นักเรียน,โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา คนที่1, สัมภาษณ์, 23 ธันวาคม 2558.

นักเรียน,โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา คนที่2, สัมภาษณ์, 23 ธันวาคม 2558.

นักเรียน,โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา คนที่3, สัมภาษณ์, 23 ธันวาคม 2558.

นพดล เต๋นดวง, ผู้อำนวยการโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมัธยม) , สัมภาษณ์, 15 กรกฎาคม 2559.

มนัส ชัยยะ, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา, สัมภาษณ์, 8 สิงหาคม 2559.

เมตตา กลิ่นบัวขาว ,ครูโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา , สัมภาษณ์, 15 กันยายน 2559.

ผู้ที่มาทำบุญ คนที่ 1, สัมภาษณ์, 6 พฤศจิกายน 2559.

- ผู้ช่วยเจ้าอาวาส ,วัดไร่ขิง(พระอารามหลวง) ท่านที่ 1,สัมภาษณ์, 22 เมษายน 2559.
- ผู้ปกครอง, โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมัธยม), สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2559
- ไผ่ พงศกร,ศิลปินนักร้อง,สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2559.
- พัชรี เกสรบุญนาค, พยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลสามพราน, สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2559
- พีระยุทธ ศิษย์เก่าโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยาพนักงานวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง),สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2559
- พระครูปฐมธรรมวงศ์, ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไร่ขิงพระอารามหลวง,สัมภาษณ์, 5 สิงหาคม 2559
- พระครูปลัดพงษ์พันธ์ ,พระสงฆ์วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง), สัมภาษณ์,31 มีนาคม 2559.
- พระครูปลัดสรพงษ์ ปญญาโล , พระสงฆ์วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง),สัมภาษณ์,15 มกราคม 2559.
- พระเทพศาสนานិบาล (แย้ม กิตติธโร) , เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) , สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2559.
- พระเทพศาสนานิบาล (แย้ม กิตติธโร),เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง,บรรยายธรรม,30 มีนาคม 2559
- พระเทพเสนาบดี, เจ้าคณะจังหวัดลพบุรี, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2559
- พระมหาประกาศิต ศิริเมโธ,รักษาการผู้อำนวยการมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพุทธปัญญาศรีทวารวดี วัดไร่ขิง,สัมภาษณ์,17 มีนาคม 2560.
- พยาบาลโรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ , พยาบาลวิชาชีพ, สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2559.
- พระสงฆ์ที่เข้าอบรมบาลีก่อนสอบ ท่านที่1 ,สัมภาษณ์, 29 กุมภาพันธ์ 2559.
- พระสงฆ์,วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ท่านที่ 1 สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2559.
- พระสงฆ์,วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ท่านที่ 2 สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2559
- พระสงฆ์ ,วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ท่านที่ 3,สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2559.
- พระสงฆ์ ,วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง) ท่านที่ 4, สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2559.
- พระสงฆ์ ,จังหวัดนครปฐม ท่านที่ 1 สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2559.
- พระสงฆ์ ,จังหวัดนครปฐม ท่านที่ 2 สัมภาษณ์, 11 มีนาคม 2559.
- พระอาจารย์,วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญา ศรีทวารวดี, สัมภาษณ์, 1 มีนาคม 2559
- วัชรฤต ภาทันธ์ ,นักวิเคราะห์นโยบายและแผน งานพัฒนาบุคลากร ฝ่ายทรัพยากรมนุษย์
โรงพยาบาลเมตตาประชารักษ์ (วัดไร่ขิง), พยาบาลวิชาชีพ, สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2559
- สมร สนิทประโคน อายุ 31 ปี (พนักงานวัด),สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2559
- สำเร็จ อยู่ประจำ, ครูโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมัธยม), สัมภาษณ์, 20 พฤศจิกายน 2559.
- สถา คุณวุฒิ,ศิลปินนักร้อง,สัมภาษณ์, 27 มิถุนายน 2559.
- อุดร สิริอาภรณ์ ,ครูโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา, สัมภาษณ์, 11 พฤศจิกายน 2559
- อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมัธยม) , สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2559.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ภาพประกอบงานวิจัย

ภาพที่ 1 ดำเนินการฝึกซ้อมอบรมพระอุปัชฌาย์

ภาพที่ 2 บรรยายโครงการโรงเรียนพระสังขารอิก

ภาพที่ 3 แสดงความยินดี พระสงฆ์วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง)

ภาพที่ 4 จัดประชุมพนักงานวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง)

ภาพที่ 5 จัดประชุมคณะกรรมการมูลนิธิหลวงพ่อวัดไร่ขิง

ภาพที่ 6 พิธีสามัคคีธรรมแด่พระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร)

ภาพที่ 7 พระเทพศาสนาจัดการอบรมบาลีก่อนสอบ

ภาพที่ 8 พระเทพศาสนาภิบาล เยี่ยมโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดภูเก็ท

ภาพที่ 9 พระเทพศาสนาภิบาลเป็นองค์ประธานการทำบุญประจำปีโรงเรียนสหศึกษาบาลี

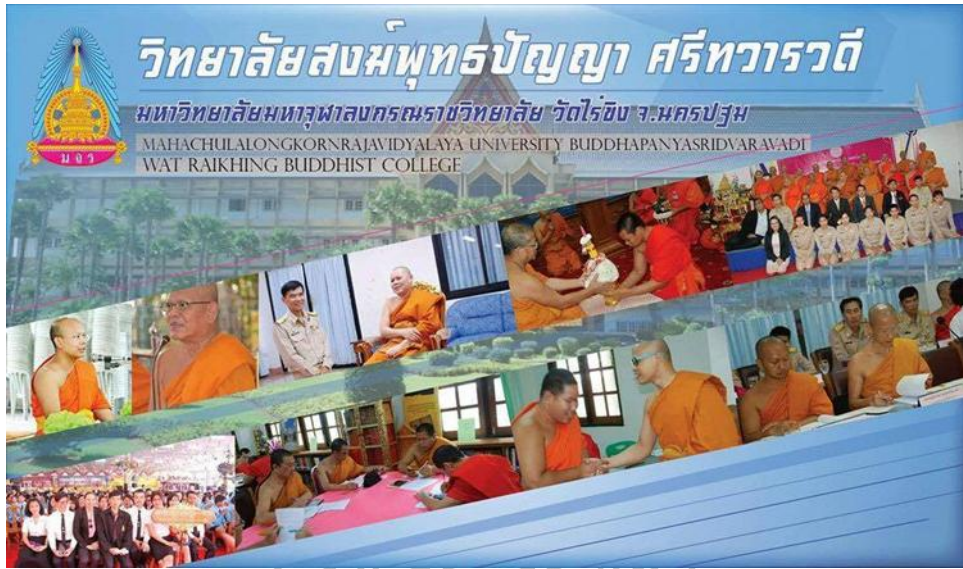

ภาพที่ 10 พระเทพศาสนานិบาล เปิดป้ายศูนย์กิจกรรม โรงเรียนกาญจนาภิเษกา นครปฐม

ภาพที่ 11 พระเทพศาสนานิบาล เปิดห้องสมุดเฉลิมพระเกียรติฯ

ภาพที่ 12 การสนับสนุนการศึกษา กับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาพที่ 13 เยี่ยมโรงเรียนพระปริยัติธรรม

ภาพที่ 14 พระเทพศาสนานภิบาล (แยม กิตติคุณโร) จัดพิธีอุปสมบทหมู่

ภาพที่ 15 งานตักบาตรเทโว และฟังเทศน์ วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง)

ภาพที่ 16 รายการธรรมะ...ทำไม

ภาพที่ 17 กิจกรรมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

ภาพที่ 18 ป้ายวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง)

ภาพที่ 19 ป้ายกิจกรรมต่างๆของวัด

ภาพที่ 20 จุดพักผ่อน

ภาพที่ 21 พระอุโบสถ

ภาพที่ 22 อาคารที่พักสงฆ์ 3 ชั้น

ภาพที่ 23 หมู่กุฏิพระนวกะทรงไทย

ภาพที่ 24 ศาลาทรงไทย พระพุทธปัญญาภาควารีปาฏิหาริย์ (5พี่น้อง)

ภาพที่ 25 อาคารปฏิบัติธรรม เฉลิมพระเกียรติ84พรรษามหาราชชา

ภาพที่ 26 บำบัดดินตามแนวพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ภาพที่ 27 พระอุปคุต-ลอยเรือสะเดาะเคราะห์

ภาพที่ 28 ฉาปนสถาน

ภาพที่ 29 เสากำแพงแก้ว

ภาพที่ 30 พระพุทธมหาภิเนษกรรมณี

ภาพที่ 31 หลวงพ่อวัดไร่ขิงประจำวันเกิด

ภาพที่ 32 หลวงพ่อไร่ชิงปางนาคปรก

ภาพที่ 33 หลวงพ่อวัดไร่ชิงสร่งน้ำประจำวัน

ภาพที่ 34 เทพอินทณัฐทันใจ

ภาพที่ 35 ศาลาพ่อบุญญาณี

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล

ที่ ศธ 0520.203.2/418

ภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม 73000

1 เมษายน 2559

เรื่อง ขอสัมภาษณ์งานวิจัย

นมัสการ พระเทพศาสนานិบาล (แยม กิตติคุณโร) รองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง พระอารามหลวง

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน 1 ชุด

ด้วย นางสาวทวิณา ไชยงยศ รหัสนักศึกษา 56252383 นักศึกษาระดับปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับ อนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการด้านการสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระเทพศาสนานิบาล (แยม กิตติคุณโร)”

ในการนี้ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ ใคร่ขอความเมตตาอนุเคราะห์พระเดช พระคุณ ในฐานะผู้ให้ข้อมูลหลัก ให้นักศึกษาสัมภาษณ์ ข้อมูลการสนับสนุนการศึกษา และการพัฒนาด้านอื่น ๆ เพื่อนำไปประกอบการพัฒนางานวิจัยต่อไป

จึงกราบนมัสการมายังพระเดชพระคุณได้เมตตาอนุเคราะห์ให้ข้อมูลประกอบการทำวิจัยครั้งนี้ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ อินทร์รักษ์)

หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา

งานธุรการ

โทรศัพท์/โทรสาร 034-219136

ที่ ศธ 6806 (พ.ร.) / 1356

155

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

6 มีนาคม 2560

เรื่อง ขอสัมภาษณ์

เรียน นายสมมาตร คงชื่นสิน

ด้วย นางสาวทวิณา ไชยขยศร หัศประจําตัว 56252383 นักศึกษาระดับปริญญาโท บัณฑิต
สาขาวิชา การบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " บทบาทพระสังฆาธิ
การด้านการสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติสุขโร)" มีความประสงค์ จะขอ
สัมภาษณ์ ท่าน เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดให้สัมภาษณ์แก่นัก
ศึกษาดังกล่าวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.034-218790

ภาคผนวก ค

แบบสัมภาษณ์

บทบาทพระสังฆาธิการด้านการสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร)

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....ตำแหน่ง.....
2. สถานที่ทำงาน.....จังหวัด.....
3. สัมภาษณ์เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ..... เวลา.....สถานที่สัมภาษณ์.....

ตอนที่ 2 ข้อคำถามบทบาทของพระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตติธโร)

1. ท่านมีความโดดเด่นและน่ายกย่องด้านใด
.....
.....
2. ท่านมีบทบาทด้านการปกครองอย่างไรบ้าง
.....
.....
3. ท่านดำเนินการเผยแผ่ศาสนาธรรมอย่างไร
.....
.....
4. ท่านให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือสังคมชุมชนทั่วไปด้วยวิธีใด อย่างไรบ้าง
.....
.....
5. ท่านช่วยเหลือให้การสนับสนุนสงเคราะห์ด้านการศึกษาอย่างไรบ้าง
.....
.....
6. ยกตัวอย่างการสนับสนุนการศึกษาที่ท่านได้ทำมาอย่างต่อเนื่อง
.....
.....
7. การให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาของท่านเพียงพอแล้วหรือไม่ อย่างไร
.....
.....

ผู้ให้สัมภาษณ์

.....
(.....)

แบบยินยอมในการเข้าร่วมการวิจัย

แบบฟอร์มนี้เป็นเอกสารยินยอมการเข้าร่วมให้สัมภาษณ์ข้อมูลประกอบการวิจัย เรื่อง
บทบาทพระสังฆาธิการด้านการสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตฺติคุณโร)
ของผู้วิจัย สังกัด ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
วัตถุประสงค์งานวิจัย

เพื่อทราบบทบาทพระสังฆาธิการด้านการสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระเทพศาสนาภิบาล
(แยม กิตฺติคุณโร) รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง)

ลักษณะงานวิจัย

งานวิจัยดังกล่าวเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาความจริงจากสถานการณ์ที่เป็นไปตาม
ธรรมชาติ ระยะเวลาทำวิจัย 1 ปี โดยมุ่งเน้นแนวทางการสนับสนุนการศึกษา วิธีการสนับสนุนการศึกษา
ของพระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตฺติคุณโร) เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติให้แก่ผู้ที่ต้องการสนับสนุนการศึกษาใน
โอกาสต่างๆ

ติดต่อผู้วิจัย

หากท่านมีข้อสงสัยหรือคำถามประการใดเกี่ยวกับงานวิจัยดังกล่าว กรุณาติดต่อ
นางสาวทวิมา ไชยงยศ นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศิลปากร โทร 089-7404097 ที่อยู่ 299 หมู่ 5 ถนนศาลายา-บางภาษี ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัด
นครปฐม 73170

-----กรุณาฉีกแบบตอบรับด้านล่างและส่งคืนผู้วิจัย-----

โปรดทำเครื่องหมายหน้าช่องที่มีความประสงค์

ข้าพเจ้ายินดีให้การสัมภาษณ์ ด้วยตนเอง

วันที่ 28 29 30 มีนาคม 2560 เวลา.....น.

ณ สถานที่..... ทางโทรศัพท์หมายเลข.....

ข้าพเจ้ามอบบุคลากรในหน่วยงาน คือ.....เป็นผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์

วันที่ 28 29 30 มีนาคม 2560 เวลา.....น.

ณ สถานที่..... ทางโทรศัพท์หมายเลข.....

ข้าพเจ้าไม่สะดวกที่จะเข้าร่วมงานวิจัยดังกล่าว

ลงชื่อ..... วันที่ ...../...../.....

หมายเลขโทรศัพท์.....

1. พระเทพศาสนากิบาล (แยม กิตฺตินุโร) ได้ให้การสนับสนุนการศึกษาที่ไหนบ้าง

.....

.....

.....

2. พระเทพศาสนากิบาล (แยม กิตฺตินุโร) ได้ให้การสนับสนุนการศึกษาด้วยวิธีใด

.....

.....

.....

3. ชุมชนไร้จึงได้รับการช่วยเหลือด้านการศึกษาจากพระเทพศาสนากิบาล (แยม กิตฺตินุโร) อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

4. อาคาร สถานที่ เพื่อการศึกษาที่พระเทพศาสนากิบาล (แยม กิตฺตินุโร) ได้ให้การอนุเคราะห์ห้ที่ใดบ้าง

.....

.....

.....

5. การสนับสนุนการศึกษานุเคราะห์ในองค์กรหรือหน่วยงานของท่าน ได้มีการสนับสนุนจากพระเทพศาสนากิบาล (แยม กิตฺตินุโร) หรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

6. เหตุการณ์ใดบ้างที่ท่านมีส่วนร่วมที่เข้าช่วยการสนับสนุนการศึกษาของพระเทพศาสนากิบาล (แยม กิตฺตินุโร)

.....

.....

.....

ภาคผนวก ง

ภาพการสัมภาษณ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาพการสัมภาษณ์ พระเทพศาสนากิบาล (แยม กิตติคุณโร)
รองเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง)

ภาพการสัมภาษณ์ พระเทพเสนาบดี (ประเทือง อภาธโร)
เจ้าคณะจังหวัดลพบุรี เจ้าอาวาสวัดกวีศรารามราชวรวิหาร

ภาพสัมภาษณ์ พระครูปฐมธรรมวงศ์ (สุรศักดิ์ ปณฺญาธิโร)
ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง)

ภาพสัมภาษณ์ พระรูปรัตน์พงษ์พันธ์ ขนฺติโสภโณ
พระสงฆ์วัดไร่ขิง (พระอารามหลวง)

ภาพสัมภาษณ์ ครูสลา คุณวุฒิ
ศิลปิน นักร้อง

ภาพสัมภาษณ์ ต่าย อรทัย
ศิลปิน นักร้อง

ภาพสัมภาษณ์ ไข่ พงศธร
ศิลปิน นักร้อง

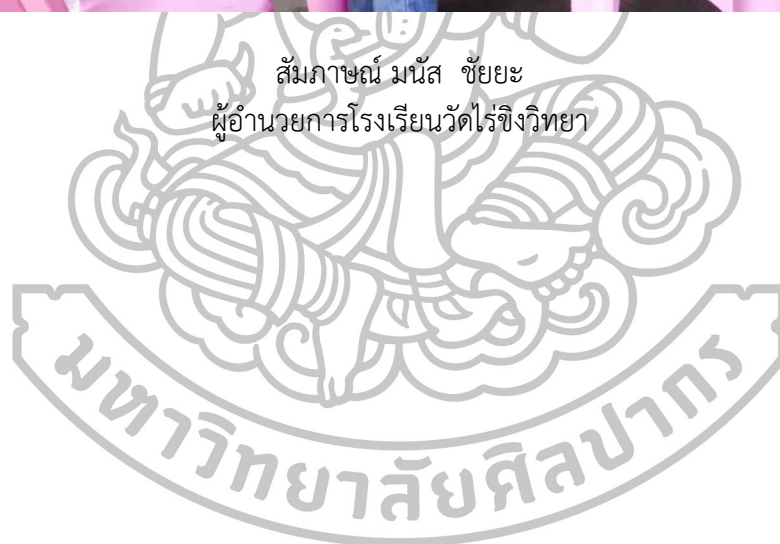
สัมพันธ์ นพดล เต๋นดวง

ผู้อำนวยการโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมัธยม)

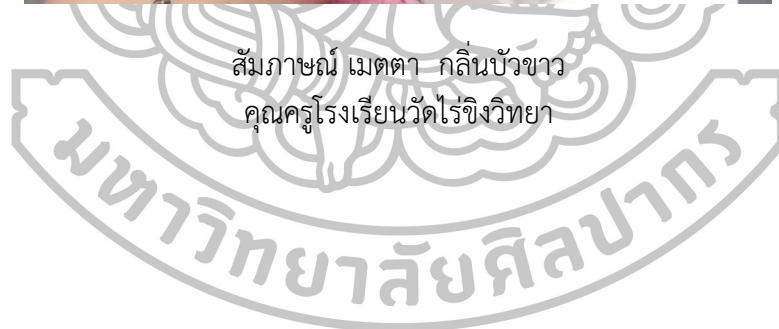
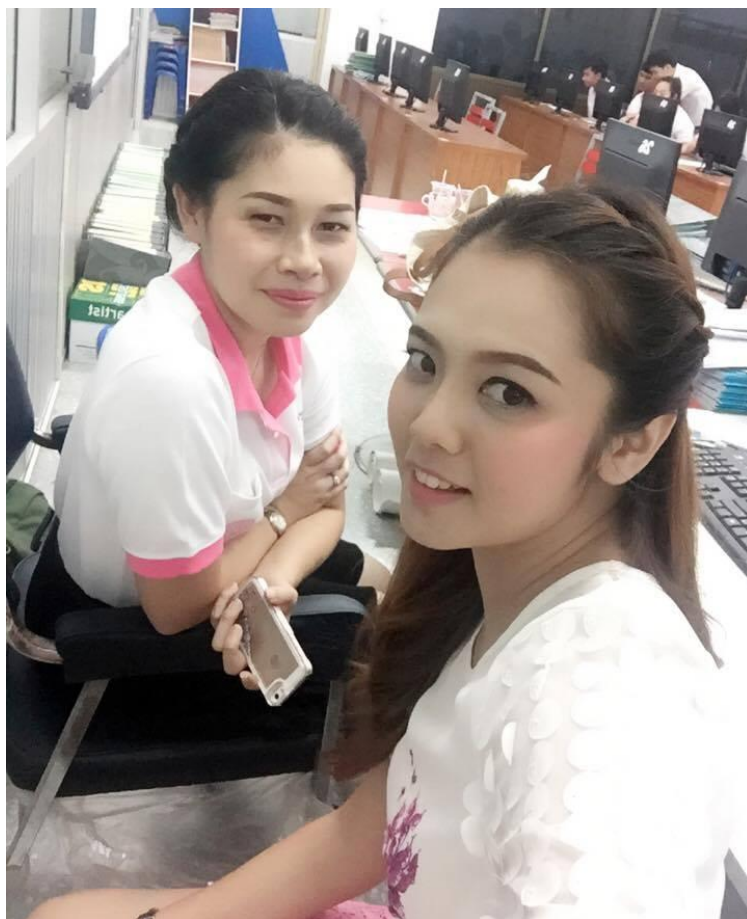

สัมภาษณ์ มนัส ชัยยะ
ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา

สัมภาษณ์ อุดร สิริอาภรณ์
คุณครูโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา

สัมภาษณ์ เมตตา กลิ่นบัวขาว
คุณครูโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา

สัมภาษณ์ สำเร็จ อยู่ประจำ
คุณครูโรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม (พระตำหนักสวนกุหลาบมัธยม)

สัมภาษณ์ ณัฐพล วิสัยพิศ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา

ภาคผนวก จ

หลักฐานร่องรอยการสัมภาษณ์

แบบยินยอมในการเข้าร่วมการวิจัย

แบบฟอร์มนี้เป็นเอกสารยินยอมการเข้าร่วมให้สัมภาษณ์ข้อมูลประกอบการวิจัย เรื่อง
บทบาทพระสังฆาธิการด้านการสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระเทพศาสนานิกบาล (แย้ม กิตฺติคุณโร)
ของผู้วิจัย สังกัด ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
วัตถุประสงค์งานวิจัย

เพื่อทราบบทบาทพระสังฆาธิการด้านการสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระเทพศาสนานิกบาล
(แย้ม กิตฺติคุณโร) รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (พระอารามหลวง)
ลักษณะงานวิจัย

งานวิจัยดังกล่าวเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาความจริงจากสถานการณ์ที่เป็นไปตาม
ธรรมชาติ ระยะเวลาการวิจัย 1 ปี โดยมุ่งเน้นแนวทางการสนับสนุนการศึกษา วิธีการสนับสนุนการศึกษา
ของพระเทพศาสนานิกบาล (แย้ม กิตฺติคุณโร) เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติให้แก่ผู้ที่ต้องการสนับสนุนการศึกษาใน
โอกาสต่างๆ

ติดต่อผู้วิจัย

หากท่านมีข้อสงสัยหรือคำถามประการใดเกี่ยวกับงานวิจัยดังกล่าว กรุณาติดต่อ
นางสาวทวิณา ไชยขยศ นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศิลปากร โทร 089-7404097 ที่อยู่ 299 หมู่ 5 ถนนศาลายา-บางภาษี ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัด
นครปฐม 73170

-----กรุณาฉีกแบบตอบรับด้านล่างและส่งคืนผู้วิจัย-----

โปรดทำเครื่องหมายหน้าช่องที่มีความประสงค์

ข้าพเจ้ายินดีให้การสัมภาษณ์ ด้วยตนเอง *๔๗*

วันที่ 28 29 30 มีนาคม 2560 เวลา *11.00* น.

ณ สถานที่ *วัดไร่ขิง* ทางโทรศัพท์หมายเลข *034 225195*

ข้าพเจ้ามอบบุคลากรในหน่วยงาน คือ.....เป็นผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์

วันที่ 28 29 30 มีนาคม 2560 เวลา.....น.

ณ สถานที่..... ทางโทรศัพท์หมายเลข.....

ข้าพเจ้าไม่สะดวกที่จะเข้าร่วมงานวิจัยดังกล่าว

ลงชื่อ..... *[Signature]* วันที่ *12* / *03* / *2560*

หมายเลขโทรศัพท์ *086 0955595*

บทบาทพระสังฆาธิการด้านการสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตตินธโร)

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ กิตติคุณ ทนงค์ นามสกุล ธวัช อายุ ๖๕ ตำแหน่ง คพ
2. สถานที่ทำงาน กองกิตติกรรมคุณ นนทบุรี จังหวัด นนทบุรี
3. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ..... เดือน ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๕ เวลา ๑๖:๐๐ สถานที่สัมภาษณ์ ร.ร.ทอสงกร

ตอนที่ 2 ข้อคำถามบทบาทของพระเทพศาสนาภิบาล (แยม กิตตินธโร)

1. ท่านมีความโดดเด่นและนำยกย่องด้านใด
คุณธรรมและจริยธรรม โดยเฉพาะ: ทศพิธราชธรรมของศาสนา
และ: ความเป็นพระสงฆ์ พุทธศาสนิกชน และ: พระมหาคุณกิตติคุณ
2. ท่านมีบทบาทด้านการปกครองอย่างไรบ้าง
จัดการพระภิกษุสงฆ์ ให้เรียบร้อย และ: อบรมสั่งสอน และ: ควบคุมดูแล
วัดในเขตปกครอง
3. ท่านดำเนินการเผยแผ่ศาสนาธรรมอย่างไร
เป็นพระภิกษุสงฆ์ที่เคร่งครัดในวินัย และ: อบรมสั่งสอนพระภิกษุสงฆ์
และ: ฆราวาสในพระอารามหลวง และ: อบรมสั่งสอนพระภิกษุสงฆ์
4. ท่านให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือสังคมชุมชนทั่วไปด้วยวิธีใด อย่างไรบ้าง
โดย: ให้ความช่วยเหลือแก่: ฆราวาสในพระอารามหลวง และ: อบรมสั่งสอน
พระภิกษุสงฆ์ และ: ฆราวาสในพระอารามหลวง และ: อบรมสั่งสอน
5. ท่านช่วยเหลือให้การสนับสนุนสงเคราะห์ด้านการศึกษาอย่างไรบ้าง
อบรมสั่งสอนพระภิกษุสงฆ์ และ: อบรมสั่งสอนพระภิกษุสงฆ์ และ: อบรมสั่งสอน
พระภิกษุสงฆ์ และ: ฆราวาสในพระอารามหลวง และ: อบรมสั่งสอน
6. ยกตัวอย่างการสนับสนุนการศึกษาที่ท่านได้ทำมาอย่างต่อเนื่อง
โดย: ให้ความช่วยเหลือแก่: ฆราวาสในพระอารามหลวง และ: อบรมสั่งสอน
พระภิกษุสงฆ์ และ: ฆราวาสในพระอารามหลวง และ: อบรมสั่งสอน
7. การให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาของท่านเพียงพอแล้วหรือไม่ อย่างไร
ยังไม่เพียงพอ และ: อบรมสั่งสอนพระภิกษุสงฆ์ และ: อบรมสั่งสอน
พระภิกษุสงฆ์ และ: ฆราวาสในพระอารามหลวง และ: อบรมสั่งสอน

ผู้ให้สัมภาษณ์

(กิตติคุณ ทนงค์ ๑๖๕๕)

บทบาทพระสังฆาธิการด้านการสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระเทพศาสนานิกบาล (แยม กิตติธโร)

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

- 1. ชื่อ อ. สำเนา นามสกุล สมิทธิกุล อายุ ..... ตำแหน่ง .....
- 2. สถานที่ทำงาน วัดเทพารักษ์ ๗, หนองแขม จังหวัด นนทบุรี
- 3. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ๒๕ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ เวลา ๑๐.๒๕ สถานที่สัมภาษณ์ วัดเทพารักษ์

ตอนที่ 2 ข้อคำถามบทบาทของพระเทพศาสนานิกบาล (แยม กิตติธโร)

1. ท่านมีความโดดเด่นและน่ายกย่องด้านใด

ยกย่อง - ข้าราชการ ร.ร. รับมอบหมายจาก อธิการ วัดเทพฯ โดยที่ไป รื้อโรงเรียน โกลด์ ซิตี้ ๗ ร. เวลา ๕.๐๐ - ๖.๐๐ น. ๒๐๑๕ - ๒๐๑๖

2. ท่านมีบทบาทด้านการปกครองอย่างไรบ้าง

- จัดกองบวชได้เกิน ๒๐๐ กว่าคน ไม่ให้ปล่อยเวลาว่างๆ ๒๐๑๕-๒๐๑๖ ๒๐๑๗-๒๐๑๘ ๒๐๑๙-๒๐๒๐
- ไม่ดราม่าเรื่องเงินในพระวิหาร ๒๐๑๕-๒๐๑๖ ๒๐๑๗-๒๐๑๘ ๒๐๑๙-๒๐๒๐ ในเรื่องโรงเรียนวัดเทพฯ ที่บวชเรียน พระสงฆ์ในวัด

3. ท่านดำเนินการเผยแผ่ศาสนาธรรมอย่างไร

- พิธีกรรม-กิจกรรม / กิจกรรม / อบรม / ๒๐๑๕-๒๐๑๖ ๒๐๑๗-๒๐๑๘ ๒๐๑๙-๒๐๒๐ จัดอบรมบวชเรียนในพระวิหารวัดเทพฯ
จัดวิทยากรบวชเรียน / ๒๐๑๕-๒๐๑๖ ๒๐๑๗-๒๐๑๘ ๒๐๑๙-๒๐๒๐ (เน้นเวลาได้บวชเรียน / ๒๐๑๕-๒๐๑๖ ๒๐๑๗-๒๐๑๘ ๒๐๑๙-๒๐๒๐)

4. ท่านให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือสังคมชุมชนทั่วไปด้วยวิธีใด อย่างไรบ้าง

- จัดให้มีวัดสงเคราะห์คนพิการ / ๒๐๑๕-๒๐๑๖ ๒๐๑๗-๒๐๑๘ ๒๐๑๙-๒๐๒๐ / ๒๐๑๕-๒๐๑๖ ๒๐๑๗-๒๐๑๘ ๒๐๑๙-๒๐๒๐
ที่บวชเรียน / ๒๐๑๕-๒๐๑๖ ๒๐๑๗-๒๐๑๘ ๒๐๑๙-๒๐๒๐ (เน้นบวชเรียน / ๒๐๑๕-๒๐๑๖ ๒๐๑๗-๒๐๑๘ ๒๐๑๙-๒๐๒๐)

5. ท่านช่วยเหลือให้การสนับสนุนสงเคราะห์ด้านการศึกษาอย่างไรบ้าง

บวชเรียน / ๒๐๑๕-๒๐๑๖ ๒๐๑๗-๒๐๑๘ ๒๐๑๙-๒๐๒๐ / ๒๐๑๕-๒๐๑๖ ๒๐๑๗-๒๐๑๘ ๒๐๑๙-๒๐๒๐
๒๐๑๕-๒๐๑๖ ๒๐๑๗-๒๐๑๘ ๒๐๑๙-๒๐๒๐ / ๒๐๑๕-๒๐๑๖ ๒๐๑๗-๒๐๑๘ ๒๐๑๙-๒๐๒๐

6. ยกตัวอย่างการสนับสนุนการศึกษาที่ท่านได้ทำอย่างต่อเนื่อง

- บวชเรียน / ๒๐๑๕-๒๐๑๖ ๒๐๑๗-๒๐๑๘ ๒๐๑๙-๒๐๒๐ / ๒๐๑๕-๒๐๑๖ ๒๐๑๗-๒๐๑๘ ๒๐๑๙-๒๐๒๐
- บวชเรียน / ๒๐๑๕-๒๐๑๖ ๒๐๑๗-๒๐๑๘ ๒๐๑๙-๒๐๒๐ / ๒๐๑๕-๒๐๑๖ ๒๐๑๗-๒๐๑๘ ๒๐๑๙-๒๐๒๐

7. การให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาของท่านเพียงพอแล้วหรือไม่ อย่างไร

- พอ / ๒๐๑๕-๒๐๑๖ ๒๐๑๗-๒๐๑๘ ๒๐๑๙-๒๐๒๐ / ๒๐๑๕-๒๐๑๖ ๒๐๑๗-๒๐๑๘ ๒๐๑๙-๒๐๒๐
ท่านได้ / ๒๐๑๕-๒๐๑๖ ๒๐๑๗-๒๐๑๘ ๒๐๑๙-๒๐๒๐ / ๒๐๑๕-๒๐๑๖ ๒๐๑๗-๒๐๑๘ ๒๐๑๙-๒๐๒๐

ผู้ให้สัมภาษณ์
(นายอภัย ๐๑/๒๕๖๖)

เรื่อง "บทบาทพระสังฆาธิการด้านการสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระเทพศาสนานิกบาล"

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ 5009 รัตนันต์ ..... สถานที่ ๗๗.....
 วันเดือนปีที่สัมภาษณ์ 28 มิถุนายน 59 ..... เริ่มการสัมภาษณ์เวลา 14-00 น. จบการสัมภาษณ์เวลา 15.00 น.

ข้อคำถาม

- ท่านได้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระเทพศาสนานิกบาล หรือไม่ อย่างไร
 - พัฒนาด้านพุทธศก. ทุกเรื่อง สืบสวนเรื่อง อุบัติเหตุ ใน นร. เน้นคน
 60 ปีลงมา อีก 5 เดือน นร. 15-20 คน กวด จัดทำจากเรื่อง ยี่สิบใน อุบัติเหตุ + ๗๗.๗๗
 ๕ - จัดทำกรณียกโทษ นร. (จัดทำ ก่อเกิด วันลาติน ศพฯ ตักทอช)
- ท่านคิดว่าในการให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระเทพศาสนานิกบาลมีปัญหา หรือ อุปสรรค
 ในการดำเนินงานด้านใด หรือไม่ อย่างไร
 ๕ - 19๗๗ + ทิวทกร (บุคคล ส) พล ก็น นร. 19๗๗ ถึง ๗๕ จัดทำ ๗๗.๗๗
- ท่านคิดว่าในการให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระเทพศาสนานิกบาล ทั้งในส่วนของสงฆ์และ
 บุคคลทั่วไป เพียงพอ หรือไม่ อย่างไร
 - ๗๗.๗๗ ๗๗.๗๗ ๗๗.๗๗
 - บุคคล ๗๗.๗๗ ๗๗.๗๗
 - สักใน นร. ๗๗.๗๗ ๗๗.๗๗ ใน การสงฆ์สงฆ์ นร. ๗๗.๗๗
 - ๗๗.๗๗ ๗๗.๗๗
- ข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นอื่นๆ ในด้านการสนับสนุนการจัดการศึกษาของพระเทพศาสนานิกบาล
 - 11๗๗๗๗ จัดทำสงฆ์สงฆ์ ที่ ๗๗.๗๗ ให้ ๗๗.๗๗ ๗๗.๗๗ + ๗๗.๗๗
 ๗๗.๗๗ ๗๗.๗๗ ๗๗.๗๗ ๗๗.๗๗ ๗๗.๗๗
 - ๗๗.๗๗ ๗๗.๗๗ ๗๗.๗๗ ๗๗.๗๗ ๗๗.๗๗ ๗๗.๗๗
 Ex ส. นร. ๗๗.๗๗ ๗๗.๗๗ ๗๗.๗๗ นร. ๗๗.๗๗ ๗๗.๗๗

ตัวสงฆ์

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ – สกุล นางสาวทวิณา ไชยงยศ
- ที่อยู่ 155/1 หมู่ 2 ตำบลสวนหลวง อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร
- ที่ทำงาน โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9
- ประวัติการศึกษา
- พ.ศ. 2550 สำเร็จการศึกษาปริญญาบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ มหาวิทยาลัยสยาม
- พ.ศ. 2553 สำเร็จการศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
- ประวัติการทำงาน
- พ.ศ. 2554 ตำแหน่ง ครูผู้ช่วยโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา จังหวัดนครปฐม
- พ.ศ. 2557-2558 ตำแหน่ง ครู ค.ศ.1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา จังหวัดนครปฐม
- พ.ศ. 2559-ปัจจุบัน ตำแหน่ง ครู ค.ศ.1 โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม
(พระตำหนักสวนกุหลาบมัธยม)

